ระดับชาติ

ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ห้องประชุมย่อยที่ 10 ห้อง 310

อาคาร 100 ปี สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร)

National Conference Group 10 :
Humanities and Social Science

» (Room 310) «

ผู้ทรงคุณวุฒิ :

1. รองศาสตราจารย์ ดร.ภาสกร ดอกจันทร์
   : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกนิฏฐ์ ศรีทอง
   : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พุทธนวัตกรรม : การมีส่วนร่วมและการบริการวิชาการแก่สังคม โดยสร้างเครื่องตรวจสอบไฮเท็กซ์เพื่อคัดกรองผู้ที่จะเข้ามาอุปสมบทของคณะสงฆ์ในจังหวัดเชียงราย
Buddhist Innovation : Participation and Academic Service to the Community by Creating a Hi-tech Testing Instrument to Select and Filter People Seeking Ordination in the Sangha in Chiang Rai Province

พระครูศรีรัตนากร และพระอักขราภิศุทธิ์ ลูนละวัน
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่องพุทธนวัตกรรม : การมีส่วนร่วมและการบริการวิชาการแก่สังคมโดยสร้างเครื่องตรวจสอบไฮเท็กซ์เพื่อคัดกรองผู้ที่จะเข้ามาอุปสมบทของคณะสงฆ์ในจังหวัดเชียงรายพบว่า กระบวนการคัดกรองผู้ที่จะเข้ามาบวชโดยที่เครื่องตรวจสอบไฮเท็กซ์ มีคุณสมบัติพิเศษคือ สามารถสแกนผ่านม่านตาของผู้ที่จะขอบวช มีความเบี่ยงเบนทางเพศเป็นประเภทไหนเครื่องสามารถวิเคราะห์และระบุมาได้ ตลอดจนถึงมีที่เสียบบัตรประจำตัวประชาชนโดยระบุว่า เคยทำผิดพระวินัยข้อไหนมาบ้าง เช่น การผิดอาบัติปราชิกสิกขาบท ที่ว่าด้วยเรื่องของการเสพเมถุนและมีคดีทางโลกร้ายแรงเช่น ฆ่าคนตายติดคุกมา 15 ปี เคยติดโทษคดียาเสพติดและเป็นผู้หนีคดีหรือไม่ เครื่องจะระบุว่าสามารถบวชได้กี่เปอร์เซ็นต์ จะได้ช่วยตรวจสอบคุณสมบัติของผู้มาขอบวชอย่างละเอียดจะเป็นตัวคัดกรองและตรวจสอบได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ: พุทธนวัตกรรม; เครื่องตรวจสอบไฮเท็กซ์; การคัดกรองผู้ที่จะเข้ามาอุปสมบท

Abstract

Academic article re "Buddhist innovative hi-tech testing instrument to select people applying for ordination" with the co-operation of the Prime Minister's Office, in Chiang Rai province. It is seen that the selection process for people seeking ordination, using a hi-tech testing instrument, has special properties, such as Iris-scanning of people applying for ordination, which can analyse and report types of sexual deviancy, and can penetrate the National ID Card and report previous transgressions of the Vinaya, such as Parajika no. concerning refraining from sexual intercourse, as well as severe cases of secular offences, such as imprisonment for murder in the past 15 years, punishment for drug offences, or running away from a case. The instrument will state the percentage which he may ordain, which will assist in detailed checking of the qualifications of those applying for ordination, and will be a good means of selecting and checking.

Keywords : Buddhist Innovative; Hi-tech Testing Instrument; to Select People Applying for Ordination

1. บทนำ

การบวชในระยะแรกๆ นั้น พระองค์จะเป็นผู้ประทานการอุปสมบทให้สำหรับ ผู้ที่ต้องการเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนา และเมื่อพระสงฆ์สาวกที่พระองค์ทรงประทานการอุปสมบทให้นั้นได้จาริกเผยแผ่ธรรมไปยังที่ต่างๆ ที่ห่างไกลออกไป และมีผู้มีจิตศรัทธาเลื่อมใสมากขึ้นและมาขอบวชเป็นจำนวนมาก เหล่าพระสงฆ์สาวกก็ต้องนำเอาผู้มีจิตศรัทธาเหล่านั้น มาเข้าเฝ้าพระพุทธองค์เพื่อประทานการบวชให้ ซึ่งพระพุทธองค์ทรงพิจารณาเห็นถึงความยุ่งยากที่เกิดขึ้น จึงทรงอนุญาตให้เหล่าพระสงฆ์สาวกเป็นผู้ทำการอุปสมบทให้ได้โดยตรงโดยไม่ต้องนำมาเฝ้าพระพุทธองค์ก็ได้ ซึ่งต่อมา

เมื่อมีพระสงฆ์สาวกมากขึ้นก็ทรงมอบหน้าที่การอุปสมบทให้เหล่าพระสงฆ์เป็นผู้รับผิดชอบร่วมกัน ซึ่งมีการตรวจสอบคุณสมบัติ ต่างๆ เช่น มีอายุครบหรือไม่ มีโรคประจำตัวร้ายแรงหรือไม่ มีหนี้สินติดตัวหรือไม่ มารดาบิดาอนุญาตหรือยัง ถ้าเห็นว่ามีคุณสมบัติที่ครบบริบูรณ์แล้วจึงจะให้อุปสมบท ถ้าไม่พร้อมก็บวชให้ไม่ได้

การอุปสมบทที่พระองค์ทรงบวชให้เองนี้มีหลายวิธี (แสวง อุดมศรี, 2558 : 23) แต่วิธีบวชหลักๆ นั้นมีอยู่ด้วยกัน 3 วิธี ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้คือ 1) เอหิภิกขุอุปสัมปทา วิธีการอุปสมบทที่พระพุทธเจ้าทรงบวชให้เอง ในระยะแรกที่เพิ่งตรัสรู้ใหม่ๆ เมื่อได้แสดงธรรมให้ใครฟังแล้ว ผู้ฟังนั้นเกิดความเลื่อมใสศรัทธาทูลขอบวชตามพระองค์ก็จะอนุญาตให้เป็นบรรพชิตได้ด้วยพระดำรัสที่ตรัสว่า “ เอหิภิกขุ” “ท่านจงเป็นภิกษุมาเถิด ธรรมอันเรากล่าวดีแล้ว ท่านจงประพฤติพรหมจรรย์เพื่อทำที่สุดแห่งทุกข์ โดยชอบเถิด” ดังนี้ ด้วยพระดำรัส ที่ตรัสเพียงเท่านั้น ก็ทำให้ผู้มาขอบวชสำเร็จเป็นบรรพชิตได้พระภิกษุที่บวชด้วยวิธีนี้มีมาก ในยุคแรกๆ เท่าที่มีปรากฏเด่นชัดก็คือเหล่าพระภิกษุปัญจวัคคีย์ทั้ง 5 รูป พระยสะ กับเพื่อนอีก 54 รูป พระภัททวัคคีย์ 30 รูป พระชฎิล 3 พี่น้อง และบริวาร 1,000 รูป พระสารีบุตรกับพระโมคคัลลานะพร้อมด้วยบริวาร 250 รูป เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดก็ได้บวชด้วยวิธี “เอหิภิกขุอุปสัมปทา” 2) ติสรณคมนูปสัมปทา วิธีการอุปสมบทที่พระสงฆ์สาวก (เหล่านั้น) บวชให้ เนื่องจากพระพุทธองค์ทรงเห็นความยากลำบากของพระสงฆ์สาวกที่แยกย้ายกันออกไปประกาศพระศาสนายังถิ่นไกลๆ เมื่อมีผู้เลื่อมใสมาขอบวช พระสาวกเหล่านั้นจะต้องนำพาผู้ต้องการบวชนั้นมาเฝ้าพระพุทธเจ้าเพื่อให้พระองค์ทรงบวชให้ เป็นความลำบากแก่พระสงฆ์สาวก และผู้จะบวชเอง ดังนั้นเพื่ออำนวยความสะดวกแก่พระสงฆ์สาวกและผู้ต้องการบวชเหล่านั้น พระพุทธเจ้าจึงทรง อนุญาตให้พระสาวกทำการบวชให้ผู้มาขอบวชได้เลยไม่ต้องพากลับมาเฝ้าพระพุทธองค์อีก ด้วยวิธีให้ผู้ต้องการ บวชนั้นปลงผมและโกนหนวด นุ่งห่มผ้าเป็นปริมณฑล คือนุ่งห่มเรียบร้อย แล้วเข้ามากราบเท้าภิกษุทั้งหลาย ผู้จะให้บวชแล้วให้กล่าวคำรับไตรสรณคมน์ 3 ครั้ง 3. ญัตติจตุตถกรรมวาจา (ใช้ในปัจจุบัน) วิธีการอุปสมบทที่พระสงฆ์จะต้องร่วมกันให้การอุปสมบทด้วยวิธีสวดกรรมนั้น 4 จบ คือ ครั้งแรกสวดญัตติ คือ ประกาศกรรมนั้นให้สงฆ์ทราบเพื่อร่วมกันทำกิจนั้น (หรือคำเผดียงสงฆ์) 1 จบ ส่วนครั้งที่สองก็สวดอนุสาวนา (ขอมติ) อีก 3 จบ คือสวดประกาศขอปรึกษาหารือและข้อตกลงกับสงฆ์ในที่ ประชุมนั้น(ว่าจะรับผู้นั้นเข้าเป็นพระภิกษุหรือไม่) หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า คำขอมติสงฆ์ นั่นเองถ้าหากภิกษุ ในที่ประชุมนั้นรูปใดรูปหนึ่งทักท้วงขึ้นมา คือ ไม่เห็นด้วย ด้วยเหตุอะไรก็ตามผู้ขออุปสมบทนั้นก็จะบวชไม่ได้ เพราะไม่เป็นมติเอกฉันท์ของคณะสงฆ์ บุคคลที่จะบวชได้คณะสงฆ์ทุกรูปจะต้องยอมรับ คือนิ่งเงียบไม่ทักท้วง ตลอดการสวดญัตติ และอนุสาวนา 3 ครั้งจึงจะถูกต้องเป็นการบวชโดยที่ประชุมสงฆ์ยอมรับ

การบวชด้วยวิธีนี้ จะมีภิกษุรูปหนึ่งนำผู้จะบวช (อุปสัมปทาเปกขะ) เข้าไปหาสงฆ์ เราเรียกภิกษุผู้นำพานั้นว่า อุปัชฌาย์ เมื่อพระที่เป็นพระอุปัชฌาย์นำผู้จะบวชเข้าไปในท่ามกลางสงฆ์แล้ว คณะสงฆ์จะสมมติให้ภิกษุรูปหนึ่ง (ในปัจจุบันสมมติสองรูป) ซึ่งมีความฉลาดรอบรู้เป็นกรรมวาจาจารย์ สอบถามอันตรายิกธรรมกับผู้นั้น เมื่อเห็นว่าทุกอย่างเรียบร้อยถูกต้องครบถ้วนดีแล้ว ก็จะสวดอนุสาวนาขอมติจากคณะสงฆ์ว่าจะยินยอมรับหรือไม่ ถ้าสงฆ์นิ่งเงียบก็ถือว่ายอมรับ ผู้นั้นก็สำเร็จเป็นภิกษุได้ ในเวลาที่สวดกรรมวาจาจบลงในครั้งที่ 1หลังจากสวดจบแล้ว ต่อไปเป็นหน้าที่ของภิกษุผู้เป็นอุปัชฌาย์จะต้องบอกอนุศาสน์ 8 อย่าง คือ นิสสัย 4 และอกรณียกิจ 4 รวมเป็นอนุศาสน์ 8 (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2552 : 33)

เมื่อพระอุปัชฌาย์บอกอนุศาสน์ 8 อย่าง แก่ภิกษุผู้บวชใหม่นั้นเพื่อมิให้ประพฤติผิดพระธรรมวินัยและจะต้องดูแลภิกษุนั้นพร้อมกับสั่งสอนธรรมไปตลอดอย่างน้อย 5 ปี แต่ถ้ามีเหตุขัดข้องจะด้วยเหตุใดก็ตาม เช่น พระอุปัชฌาย์ย้ายที่อยู่หรือมรณภาพไป ภิกษุผู้บวชใหม่นั้นจะต้องหาภิกษุอื่นที่มีความฉลาดเป็นที่อาศัยแทน ขอให้ท่านเป็นอาจารย์บอกสอนธรรมแทนพระอุปัชฌาย์ท่านนั้นไปจนกว่าอายุพรรษาจะครบ 5 ปี เมื่อพ้น 5 พรรษาแล้วจึงถือว่าเป็นผู้มีความรู้ในธรรมวินัยพอรักษาตัวเองได้ไม่ต้องถือนิสัยในอุปัชฌาย์หรือ อาจารย์ต่อไปก็ได้เรียกว่า นิสัยมุตตกะ

2. เนื้อหา

ปัญหาพระพุทธศาสนาในเมืองไทย ต้องมองในองค์รวม เริ่มตั้งแต่บริบททางสังคมของไทยก่อนที่พระพุทธศาสนาจะเผยแผ่เข้ามา มีการนับถือผีสางเทวดา เครื่องรางของขลัง พิธีกรรมต่างๆ เช่น ของศาสนาพราหมณ์ที่เข้ามาเผยแผ่ก่อน เมื่อพระพุทธศาสนาเข้ามา จึงไม่ได้เข้ามาแบบบริสุทธิ์ มีการประยุกต์ผสมผสานกับลัทธิความเชื่อเดิมๆ

จนเป็นพุทธศาสนาแบบไทยๆ เท่าที่เราเห็นกัน แต่เท่าที่ผ่านมาทุกยุคทุกสมัย ก็ยังมีพระไตรปิฎกให้ได้ตรวจสอบความถูกต้องอยู่ว่า จริงๆ แล้ว พระพุทธศาสนาสอนว่าอย่างไร ไม่เคยมีใครตัดความตอนใดตอนหนึ่งมาด้วยความคิดเห็นของตนแล้วบอกว่า แค่นี้เท่านั้นแหละที่เชื่อได้ อย่างที่พระคึกฤทธิ์กำลังทำอยู่ในขณะนี้ ส่วนเรื่องความประพฤติของพระภิกษุสามเณร มันก็เกิดจากปัญหาต่างๆ ที่สั่งสมมา รวมทั้งปัญหาสังคมในทุกระดับชั้น ผู้ที่เข้ามาบวชก็คือ คนที่มาจากสังคมปัจจุบัน ผ่านระบบครอบครัว โรงเรียน มหาวิทยาลัย วัด ในแบบต่างๆ ตามสิ่งแวดล้อมของตน เข้ามาบวชย่อมต้องมีอุปนิสัยเดิมๆ ติดเข้ามาด้วย จะให้สมบูรณ์แบบ ในทันทีทันใดย่อมเป็นไปไม่ได้ ไม่ใช่ว่าเอาผ้าเหลืองคลุมแล้ว กลายเป็นพระอรหันต์มีความประพฤติสมบูรณ์ถูกต้องตามพระวินัยทุกอย่างเสียเมื่อไหร่ หากแต่ทุกคนที่เข้ามาบวช ก็อยู่ในฐานะที่ต้องฝึกฝนปฏิบัติตนเพื่อพัฒนาตัวเองให้ดีขึ้น ได้มากบ้างน้อยบ้างก็ย่อมขึ้นอยู่กับพื้นฐานของแต่ละคน เข้ามาบวชแล้วก็มาเจอปัญหาภายในวัดอีกที่มีมากมายตามสังคมที่หลากหลายรูปแบบในปัจจุบัน ปัญหาต่างๆ ก็ตามมาเป็นธรรมดา ถ้ามองโดยรวมๆ แล้วก็เป็นปัญหาที่ต้องร่วมกันแก้ไขในทุกๆ ระดับชั้นของสังคม

ปัญหาการประพฤติผิดพระธรรมวินัยของพระภิกษุสามเณร เป็นปัญหาที่วิกฤตที่สุดในปัจจุบัน เพราะพระภิกษุสามเณรเป็นตัวแทนของพระรัตนตรัย ความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อพระพุทธศาสนานั้น ส่วนหนึ่งมาจากการประพฤติปฏิบัติของพระภิกษุสามเณรหากท่านเหล่านั้นประพฤติผิดต่อพระธรรมวินัยแล้ว ย่อมมีผลต่อศรัทธาของประชาชนอย่างหลีกไม่ได้ ปัญหาการประพฤติผิดพระวินัยของพระภิกษุสามเณรนั้น พอจะสรุปสาเหตุได้ดังนี้ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2556 : 12)

1. พระภิกษุสามเณรในพระพุทธศาสนาของสังคมไทยมีพื้นฐานทางครอบครัวแตกต่างกัน
2. มีระดับการศึกษาและสติปัญญาแตกต่างกัน
3. เหตุจูงใจในการบรรพชาและอุปสมบทแตกต่างกัน
4. การขอบรรพชาและอุปสมบท เป็นกระบวนการที่ทำได้ง่าย ไม่มีระเบียบในการปฏิบัติเป็นมาตรฐานเดียวกันในการพิจารณาและฝึกก่อนให้การบรรพชาและอุปสมบท
5. พระอุปัชฌาย์ผู้มีอำนาจตามกฎหมายในการให้บรรพชาและอุปสมบท ไม่ได้อบรมสั่งสอนพระบวชใหม่ที่ตนบวชให้เท่าที่ควร มุ่งเน้นอติเรกลาภอันเกิดจากผู้บวชเป็นหลัก จึงได้แต่ปริมาณ ไม่ได้คุณภาพตามต้องการ ควรมีมาตรการหรือมาตรฐานให้กับพระอุปัชฌาย์ทุกรูปได้นำไปเป็นแนวปฏิบัติที่ชัดเจนกว่าที่เป็นอยู่
6. เจ้าอาวาสที่มีหน้าดูแลอบรมสั่งสอนไม่มีเวลาอันเนื่องจากอำนาจต่างๆ เบ็ดเสร็จอยู่กับเจ้าอาวาสหมด อะไรๆ ก็อยู่กับเจ้าอาวาสหมด ทำให้เจ้าอาวาสไม่มีเวลาต่อการอบรมสั่งสอน เพราะภารกิจต่างๆ เบียดบังเอาเวลาไปหมด
7. สื่อมวลชนเสนอข่าวเกินความเป็นจริง โดยมุ่งขายข่าวมากกว่าจะร่วมรับผิดชอบต่อปัญหา บางทีข่าวไม่เป็นจริงอย่างที่เสนอไปแล้ว แต่ไม่มีความรับผิดชอบใดๆ ทำให้พระภิกษุที่ดีตกเป็นจำเลยที่ถูกสังคมตัดสินผิดแล้ว โดยไม่มีโอกาสชี้แจงต่อสังคมเลย

ในปัจจุบันการอุปสมบท หรือการบวชที่มีปฏิบัติกันมีอยู่ 2 อย่าง คือ 1) การบวชพระภิกษุ ซึ่งทำการบวชด้วยวิธีญัตติจตุตถกรรมวาจา 2) การบวช หรือ บรรพชาเป็นสามเณร สำหรับผู้ที่มีอายุยังไม่ครบบวช ซึ่งทำการบวชด้วยการรับไตรสรณคมน์ซึ่งวิธีการอุปสมบททั้งสองอย่างนี้มีรายละเอียดดังนี้ วัตถุสมบัติ คือ คุณสมบัติของผู้จะบวชจะต้องเป็นมนุษย์เท่านั้น เป็นเพศชาย มีอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ ซึ่งนับตั้งแต่ในครรภ์มารดาเป็นหลัก ไม่เป็นมนุษย์วิบัติ คือ ถูกตอนหรือเป็นบัณเฑาะ (กระเทย) ไม่ทำผิด ร้ายแรง คือมาตุฆาตปิตุฆาต หรือฆ่ามารดา หรือ บิดาของตนมาก่อน ไม่เคยทำผิดต่อพระศาสนามาก่อน เช่น ฆ่าพระอรหันต์ หรือเคยต้องอาบัติปาราชิกมาแล้วตั้งแต่บวชครั้งก่อน หรือเมื่อก่อนขณะที่บวชอยู่ได้ไป เข้ารีตเดียรถีย์มา อาการข้อห้ามเหล่านี้ถ้าสงฆ์บวชให้โดยไม่รู้ความจริง การบวชของผู้นั้นก็ไม่สำเร็จเป็นพระภิกษุได ้ เมื่อรู้ภายหลังจะต้องให้สึกไปเสีย

นอกจากนี้ยังมีบุคคลอีกประเภทหนึ่งที่ห้ามบวชเหมือนกัน แต่ก็ไม่ถึงกับอุปสมบทไม่ได้ ยังอุปสมบทได้แต่บุคคลประเภทนี้เป็นหน้าที่ของพระภิกษุอุปัชฌาย์จะต้องคัดเลือกให้ดีเสียก่อน ถ้ารู้แต่แรกห้ามมิให้บวช ได้แก่บุคคลเหล่านี้ คือ คนที่บิดามารดายังไม่ได้อนุญาต คนที่รับราชการที่ยังไม่ได้รับอนุญาตจากทางการ หรือหน่วยงานคนที่มีอาญาแผ่นดินติดตัวมา คนที่มีร่างกายพิการต่างๆ รวมถึงเป็นโรคเรื้อรังรักษาไม่หาย เป็นโรคติดต่อชนิดร้ายแรง โจรที่มีชื่อเสียงมาก่อน คนที่หนีหนี้มาบวช คนที่เป็นทาสผู้อื่น คนไม่มี อัฏฐบริขาร คนไม่มีพระอุปัชฌาย์ ในคนจำพวกนี้ถ้าพระอุปัชฌาย์

ไม่รู้แล้วให้อุปสมบท มารู้เข้าภายหลัง ก็ไม่ควรให้สึกเมื่อบวชแล้วก็อนุโลมให้เลยตามเลยจะเห็นได้ว่าผู้บวชมีวัตถุประสงค์ในการบวชแตกต่างกันและผู้บวชไม่ทราบวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการบวชในด้านผู้รับบวชพบว่าปัญหากระบวนการกลั่นกรองผู้บวชของพระอุปัชฌาย์มีความหละหลวมเมื่อบวชเข้ามาแล้วขาดอาจารย์ผู้ให้การแนะนำอบรมทั้ง ด้านปริยัติและปฏิบัติเป็นเหตุให้ผู้บวชไม่สามารถบรรลุเป้าหมายของการบวชอย่างแท้จริงได้ (ปรีชา ช้างขวัญยืน, 2558 : 43)

ในปัจจุบันนี้พระจริงปลอม จะสามารถสังเกตพฤติกรรมบางอย่างได้ เช่น พกย่าม ใบใหญ่ จีวรสกปรกสีดำคล้ำ เพราะต้องใส่เครื่องใช้ส่วนตัว ไม่มีที่นอนเป็นหลักแหล่งแน่นอน และมีบาตรกับกลดติดตัว ถ้าพระจริงถ้าจะเดินทางจะมีย่ามใบเดียว ไม่มีบาตร ไม่มีกลด ถ้าจะอ้างว่าเป็นพระธุดงค์เขาก็จะไม่ไปเดินในตลาด หรือในเมือง ธุดงค์ต้องเดินในป่า หรือถ้าพระติดธุระจริงๆ ก็สามารถไปได้เพียงแค่ย่ามใบเดียว เราสามารถตรวจสอบหนังสือสุทธิ หรือที่สำคัญ บัตรประจำตัวประชาชนพระเพราะๆ บัตร ไม่สามารถปลอมแปลงได้ หรือนิมนต์พระวินยาธิการพระมาตรวจสอบเพราะเดี๋ยวนี้มีทุกอำเภอหรือทุกเขตก็ว่าได้ชาวพุทธเชื่อว่าศาสนาของพระพุทธเจ้าในสมัยปัจจุบัน มีอายุยืนยาวถึง 5,000 ปี และหลังจากกึ่งพุทธกาลคือตั้งแต่ พ.ศ. 2500 เป็นต้นไป พระพุทธศาสนาจะค่อยๆ เสื่อมไปโดยลำดับความเสื่อมดังกล่าวขึ้นอยู่กับปัจจัยหลังสองประการ คือ ปัจจัยภายนอก ได้แก่การทำลายล้างโดยบุคคลต่างศาสนาจะเป็นด้วยศึกสงคราม ปัจจัยภายใน คือการทำลายโดยชาวพุทธเองหลายปีผ่านมามีผู้แต่งกายเลียนแบบสงฆ์ (ลักเพศ) มีพฤติกรรมเป็นข่าวดังพาดหัวหนังสือพิมพ์หลายครั้ง จนอุบาสก อุบาสิกาที่ศรัทธาในศาสนาบางท่านถึงกับเสื่อมศรัทธาหันหลังให้วัดโดยนึกไม่ถึงว่าพระสงฆ์ สามเณร ที่กราบอยู่จะเป็นไปได้ถึงเพียงนี้ความจริงแล้วพุทธศาสนาไม่เสื่อม ตัวบุคคลต่างหากที่เสื่อม (พระเทพโสภณ (ประยูร ธมมจิตฺโต), 2554 : 22)

ปัญหาอยู่ที่ว่าบุคคลที่เสื่อมโดยใช้เครื่องแบบและรูปแบบของศาสนาเป็นเครื่องมือหากินหาผลประโยชน์บนพื้นฐานศรัทธาของชาวบ้านฝ่ายชาวบ้านเองรู้ทั้งรู้ก็ปล่อยเลยตามเลยเข้าทำนอง “ชั่วช่างชีดีช่างสงฆ์” อย่างนี้สถานการณ์ของพุทธศาสนาคงจะย่ำแย่ คนทำบุญก็ต้องเลือกให้เหมาะทั้งบุคคลและกาลเทศะไม่เปิดโอกาสให้กับพระสงฆ์ที่ประพฤติละเมิดพระธรรมวินัยอย่างชัดแจ้งมีโทษเพียงให้สึก กฎหมายบ้านเมืองไม่มีสิทธิ์ไปลงโทษอะไรได้ที่หลอกลวงชาวบ้านผูกดวงสะเดาะเคราะห์ หากินกันเป็นล่ำเป็นสันหรือใช้สถานที่วัดเป็นแหล่งหากินในรูปแบบต่างๆ ก็ไม่มีใครทำอะไรได้ความมัวหมองของพระพุทธศาสนาที่เกิดจากพวกโล้นห่มเหลืองซึ่งไม่ได้ศรัทธาเลื่อมใสในพุทธธรรมบวชเพื่อหาช่องทางทำมาหากินนักบวชประเภทนี้มีอยู่จำนวนมาก พระพุทธศาสนาเกิดขึ้นและเจริญรุ่งเรืองในประเทศอินเดีย แต่ปัจจุบันพระพุทธศาสนาในอินเดียเหลือเพียงร่องรอยความเจริญในอดีตที่เป็นเช่นนี้ เหตุสำคัญประการหนึ่งก็เนื่องจากปัจจัยภายในคือนักบวชประพฤติตนไม่ต่างไปจากฆราวาส ผู้คนจึงถอยศรัทธาจากค่อยๆ เสื่อมทวีความรุนแรงถึงขั้นสูญไปหมดเลยมีปัจจัยอีก4ประการคือ สาวกวิกล ประชาชนวิบัติ พระมหากษัตริย์ขึ้นหน้าศาสนาพิการสาวกวิกลก็คือพระภิกษุประพฤตินอกธรรมวินัยดังกล่าวแล้วพวกนอกศาสนายกมารุกรานเช่นฆ่าประชาชนก็ถึงกาลวิบัติ อีกทั้งหากพระมหากษัตริย์นับถือลัทธิอื่นไม่นับถือพุทธศาสนาศาสนาจึงพิการถึงตาย เมืองไทยพระพุทธศาสนาอยู่ได้เพราะมีพระมหากษัตริย์นับถือพุทธศาสนา ถ้าไม่มีพระมหากษัตริย์หรือพระมหากษัตริย์ไม่นับถือแล้ว ก็คงเป็นเหมือนประเทศเพื่อนบ้านของเรา เช่น เขมร ลาว เป็นต้น (คณาจารย์แห่งโรงพิมพ์, 2549 : 57)

จะเห็นได้ว่า การสร้างนวัตกรรมเครื่องตรวจสอบไฮเท็กซ์ ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากหลายหน่วยงานประกอบไปด้วย สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงราย กระทรวงวัฒนธรรมจังหวัดเชียงราย ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงราย เจ้าคณะภาค 6 เจ้าคณะจังหวัดเชียงราย พระวินยาธิการจังหวัดเชียงราย พระสังฆาธิการในจังหวัดเชียงรายทุกรูป ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย ผู้เชี่ยวชาญด้านฝ่ายทะเบียน ผู้เชียวชาญด้านวิศวกรรมศาสตร์ จะได้ช่วยกันขับเคลื่อนในการระดมความคิด จัดสัมมนา ประชุมกลุ่มย่อย เพื่อให้ได้เครื่องตรวจสอบไฮเท็กซ์ในการคัดกรองผู้ที่จะเข้ามาอุปสมบทในพระพุทธศาสนา

ด้วยสาเหตุนี้บทความทางวิชาการเรื่องพุทธนวัตกรรม : การมีส่วนร่วมและการบริการวิชาการแก่สังคมโดยสร้างเครื่องตรวจสอบไฮเท็กซ์เพื่อคัดกรองผู้ที่จะเข้ามาอุปสมบทของคณะสงฆ์ในจังหวัดเชียงรายจังหวัดเชียงราย เพื่อที่จะได้คัดกรองผู้ที่จะมาของอุปสมบทในจังหวัดเชียงราย จะเป็นกระบวนการช่วยคัดกรองและตรวจสอบเบื้องต้นได้เป็นอย่างดี

3. สรุป

กฎหมายที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติขึ้นเพื่อป้องกันการละเมิดและการกระทำผิดในครั้งต่อไปของพระภิกษุ จะเห็นได้ว่าพระพุทธเจ้า พระองค์ทรงบัญญัติพระวินัยในกรณีที่พระภิกษุรูปนั้นๆ กระทำผิดที่เป็นสาเหตุให้พระพุทธศาสนาของพระองค์มัวหมอง ทำให้พุทธศาสนิกชนขาดศรัทธาที่จะทำนุบำรุง และขาดความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาของพระองค์ จึงทรงบัญญัติข้อห้ามไว้เพื่อป้องปรามพระภิกษุรูปอื่นที่จะละเมิดและกระทำผิดในอนาคตเช่นนั้นอีก พระองค์จะไม่ทรงบัญญัติพระวินัยขึ้นบังคับก่อนเหตุการณ์จะเกิดขึ้น จะบัญญัติพระวินัยเพื่อลงโทษพระภิกษุรูปนั้นๆ หลังกระทำผิดแล้ว เพื่อไม่ให้ภิกษุรูปอื่นยึดถือเป็นเยื่องอย่างในการกระทำผิดต่อไป

ในยุคปัจจุบัน การจะควบคุมพระภิกษุ สามเณร ที่ละเมิดพระวินัย โดยอาศัยพระวินัยอย่างเดียวมาควบคุมลงโทษคงไม่เพียงพอ จะต้องอาศัยกฎหมายของบ้านเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กฎหมายปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535 มาควบคุมพฤติกรรมของพระภิกษุที่ละเมิดพระวินัยและกฎหมายต่อไปโดยใช้เครื่องตรวจสอบไฮเท็กซ์เพื่อคัดกรองคนที่จะเข้ามาบวชโดยการมีส่วนร่วมของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สำนักงานตำรวจแห่งชาติและชุมชนท้องถิ่นทั้ง 18 อำเภอในจังหวัดเชียงรายและมีคำสั่งจากมหาเถรสมาคมให้พระอุปัชฌาย์ต้องมีเครื่องตรวจสอบ และต้องศึกษาเรียนรู้ให้เข้าใจและมีคอร์ดอบรม ทำกันอย่างจริงจัง

4. ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีฐานข้อมูลพระสงฆ์ สามเณร โดยสามารถตรวจสอบจากหมายเลขบัตรประจำตัวประชาชนได้
2. ควรมีกฎระเบียบแบบแผนและแนวทางปฏิบัติที่ออกโดยมหาเถรสมาคมให้ปฏิบัติเหมือนกัน
3. ควรมีศูนย์กลางในการบวชของแต่ละภาค มีหลักสูตรประกอบไปด้วย การวัดผล ทั้งปริยัติ ปฏิบัติ เมื่อผ่านหลักสูตรแล้วจึงสามารถกระจายไปอยู่ตามวัดทั่วไปได้

เอกสารอ้างอิง

คณาจารย์แห่งโรงพิมพ์. (2549). **วินัยมุข เล่ม 1 ฉบับมาตรฐาน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เลี่ยงเชียง.

ปรีชา ช้างขวัญยืน. (2558). **พุทธบัญญัติที่ว่าด้วยการบวช**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : บริษัทสหธรรมิก จำกัด.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2552). **นิติศาสตร์แนวพุทธ**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : บริษัทสหธรรมิกจำกัด.

พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2554). **พุทธวิธีบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วินดาต้าโปรดักส์.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2556). **วิกฤตทางพระพุทธศาสนา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เลี่ยงเชียง.

แสวง อุดมศรี. (2556). กา**รปกครองคณะสงฆ์ไทย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.

ความคิดเห็นของคณะกรรมการหมู่บ้านต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลกำแพง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด
Village Committees' Opinions on Good Governance-Based Administration at Tambon Kamphaeng Administrative Organization in Kaset Wisai District, Roi Et Province

พระสมศักดิ์ โฆสวโร (ผดุงรัตน์) และไพรัช พื้นชมภู
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของคณะกรรมการหมู่บ้านต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลกำแพง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลกำแพง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ของคณะกรรมการหมู่บ้านที่มีเพศ อายุ และระดับการศึกษาต่างกัน และ 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลกำแพง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ ซึ่งเน้นการวิจัยทางเอกสาร โดยศึกษาจากพระไตรปิฎก และจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความคิดเห็นของคณะกรรมการหมู่บ้านต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลกำแพง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทั้งหกด้าน เรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ หลักความคุ้มค่า หลักความโปร่งใส หลักคุณธรรม หลักความรับผิดชอบ หลักการมีส่วนร่วมและหลักนิติธรรม ตามลำดับ

2. ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า คณะกรรมการหมู่บ้าน ที่มีเพศ อายุ และระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลกำแพง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม ไม่แตกต่างกัน

3. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ลำดับตามความถี่สูงไปหาต่ำ สามอันดับแรก คือ ผู้บริหารควรบริหารงานโดยยึดความถูกต้องและความต้องการของประชาชนเป็นหลัก คณะผู้บริหารและพนักงานส่วนตำบลควรสร้างจิตสำนึกที่ดีให้เกิดขึ้นในการปฏิบัติหน้าที่ และควรบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดโดยคำนึงถึงหลักความประหยัดใช้ของให้เกิดความคุ้มค่าให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม; คณะกรรมการหมู่บ้าน; การบริหาร; หลักธรรมาภิบาล

Abstract

The objectives of the research were: 1) to study village committees' opinions on good governance-based administration at Tambon Kamphaeng administrative organization in Kaset Wisai district, Roi Et province, 2) to compare their opinions on good governance-based administration at the aforesaid area, resting upon differences in their genders, ages and educational levels and, 3) to study their suggestions and development guidelines on good governance-based administration at the aforesaid area. The research tools were composed of a semi-structured interview, a camera and a tape recorder.

The results revealed that:

1. Village committees' opinions on good governance-based administration at Tambon Kamphaeng administrative organization in Kaset Wisai district, Roi Et province were comprehensively rated at the 'more' scales in all six aspects. In term of a single one, three aspects with the highest, lower and lowest means included those of: i) participation, ii) ethics) and iii) value of money.

2. The comparative results of residents' opinions on its good governance-based administration in the district confirmed that variables of their genders, ages and educational levels showed no significant differences in the overall aspect.

3. Suggestions for its good governance-based administration were recommended in descending order of three frequencies that its administrators should: i) executives should be administered by the anchor and the requirements of main impacts, ii) the executives and Tambon Kamphaeng administrative organization's officials should create conscience occurs in the performance of duties, iii) should manage and use the limited resources by consideration of the principal economy, cause value, and the most benefits to public.

Keywords: Participation; Village Committees; Administration; Good Governance

1. บทนำ

หลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ประกอบด้วยหลักการสำคัญหกประการ คือ หลักนิติธรรม (Rule of Law) หลักคุณธรรม (Ethics) หลักความโปร่งใส (Transparency) หลักการมีส่วนร่วม (Participation) หลักความรับผิดชอบ (Accountability) และหลักความคุ้มค่า (Value for Money) ตรงกับคำในภาษาไทยหลายคำ เช่น การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ธรรมรัฐ หรือธรรมาภิบาล โดยเมื่อปี พ.ศ. 2532 ธนาคารโลกนำแนวคิดนี้มาใช้ในการกำหนดนโยบายการให้กู้เงินกับประเทศในซีกโลกใต้ เพื่อแก้ปัญหาเรื่องความไร้ประสิทธิภาพ และการคอร์รัปชั่น ของรัฐบาลในประเทศกำลังพัฒนา เนื่องจากกู้เงินธนาคารโลกไปแล้วไม่สามารถหาเงินมาชำระคืนได้ ส่วนประเทศไทยจากการล่มสลายของเศรษฐกิจที่เริ่มต้นเมื่อ พ.ศ. 2540 ทำให้ไทยต้องกู้ยืมเงินจาก IMF และทำให้ไทยจำต้องรับแนวคิด Good Governance (ชนะศักดิ์ ยุวบูรณ์, 2543 : 32) ของธนาคารโลกมาใช้ ประกอบกับกระแสเรียกร้องจากนักวิชาการไทยขณะนั้นต้องการให้ความเป็นธรรมเกิดขึ้นในสังคม โดยให้ ทุกฝ่ายสามารถมีส่วนร่วมในการบริหารประเทศได้ ซึ่งก็เป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ Good Governance หรือ ธรรมาภิบาลแบบตะวันตกค่อยๆ เข้ามาอยู่ในสังคมไทยแบบค่อยเป็นค่อยไปในเส้นทางเดียวกับวิวัฒนาการของการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยและทิศทางของการจัดการรัฐไทย (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, 2544 : 65)

หมู่บ้านซึ่งเป็นองค์กรบริหารและการปกครองในระดับรากหญ้า มีความใกล้ชิดกับประชาชน ซึ่งตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551 นอกจากจะกำหนดอำนาจหน้าที่ของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการบริหารงาน "บำบัดทุกข์ บำรุงสุข" ให้กับราษฎรในหมู่บ้านแล้ว ยังได้กำหนดให้มี คณะกรรมการหมู่บ้าน ทำหน้าที่ช่วยเหลือ แนะนำและให้คำปรึกษาแก่ผู้ใหญ่บ้านเกี่ยวกับกิจการอันเป็นอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามกฎหมาย หรือระเบียบแบบแผนของทางราชการหรือที่นายอำเภอมอบหมายหรือที่ผู้ใหญ่บ้านร้องขอ และให้คณะกรรมการหมู่บ้านเป็นองค์กรหลักที่รับผิดชอบในการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้านและบริหารกิจกรรมที่ดำเนินงานในหมู่บ้านร่วมกับองค์กรอื่นทุกภาคส่วน ทั้งนี้กรมการปกครองได้มีการฝึกอบรมเพิ่มประสิทธิภาพคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นประจำทุกปี เพื่อให้คณะกรรมการหมู่บ้านได้รับทราบ บทบาท ภารกิจ หน้าที่ และมีส่วนร่วมในการบริหารการพัฒนาหมู่บ้านได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สมพงษ์ เกษมสิน, 2523 : 34)

องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นที่มีอำนาจอิสระในการบริหารงาน และปกครองตนเองได้ แต่ในช่วงเวลาหลายปีที่ผ่านมา องค์การบริหารส่วนตำบลได้ประสบปัญหาหลายประการ เช่น ปัญหาจากเงื่อนไขการ

จัดตั้ง ปัญหาอำนาจหน้าที่ ปัญหาการคลัง ปัญหาอำนาจอิทธิพล ปัญหาการขาดทักษะในการบริหาร และปัญหาการบริหารจัดการ เป็นต้น ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นมากมายนี้ได้ทำให้มีการแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว และแนวคิดหนึ่งที่องค์การบริหารส่วนตำบลได้นำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาในองค์กร คือ แนวคิดเรื่อง ธรรมาภิบาล (บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ และบุญมี ลี้, 2544 : 48) ปัจจุบันการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลกำแพง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมยังประสบปัญหาในการดำเนินโยบายสาธารณะ เรื่องการให้บริการแก่ประชาชนในพื้นที่ให้บริการของตน การอำนวยความสะดวกด้านสิ่งสาธารณูปโภค เพื่อให้เกิดความอยู่ดีมีสุข ยังเป็นไปโดยสมบูรณ์ไม่เต็มที่ ประชาชนยังเดือดร้อนจากการถูกเอารัดเอาเปรียบ โอกาสในการเข้าถึงบริการสาธารณะค่อนข้างน้อย (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2543 : 25)

จากเหตุผลข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะวิจัยความคิดเห็นของคณะกรรมการหมู่บ้านต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลกำแพง ในส่วนของการบริหารงานนั้นได้ยึดหลักบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลหรือได้ให้ความสำคัญต่อการนำหลักการของธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลเพียงใด เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของคณะกรรมการหมู่บ้านต่อการบริหารตามหลัก ธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลกำแพง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด

2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลกำแพง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ของคณะกรรมการหมู่บ้านที่มีเพศ อายุ และระดับการศึกษาต่างกัน

3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลกำแพง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยแบบเชิงปริมาณและคุณภาพ (Quantitative and Qualitative Researches) ผู้วิจัยได้เสนอวิธีการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คณะกรรมการหมู่บ้านในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลกำแพง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด 12 หมู่บ้าน จำนวน 159 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 159 คน ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรการคำนวณของทาโร ยามาเน (Taro Yamane) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 114 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่สร้างขึ้นเอง โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศอายุ และระดับการศึกษา ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของคณะกรรมการหมู่บ้านต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลกำแพง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 26 ข้อ มีลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยแบ่งระดับของการวัดออกเป็น 5 ระดับ โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน (บุญชม ศรีสะอาด, 2553 : 98) และตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิด (Open-ended) เพื่อสอบถามข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลกำแพง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 ขอหนังสือขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด นำเรียนผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 12 หมู่บ้านในเขตตำบลกำแพง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

3.2 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยทำการชี้แจงรายละเอียดของแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างฟังโดยแจกแบบสอบถามจำนวน 114 ฉบับ และได้รับแบบสอบถามคืนมาจำนวน 114 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

3.3 เก็บรวบรวมแบบสอบถามที่ได้จากการตอบแล้วทั้งหมดเพื่อดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่รับคืนมาแล้วตรวจสอบความสมบูรณ์แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

4.1 แบบสอบถามตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงค่าความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage)ประกอบด้วย เพศ อายุ และระดับการศึกษา

4.2 แบบสอบถามตอนที่ 2 ความคิดเห็นของคณะกรรมการหมู่บ้านต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลกำแพง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด วิเคราะห์ข้อมูลข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ตามมาตรส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ซึ่งมีอยู่ 5 ระดับ

4.3 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาค่าความแตกต่างความคิดเห็นของคณะกรรมการหมู่บ้านต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลกำแพง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ตามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ด้วยค่า t-test (Independent Samples) สำหรับเพศ และทำการทดสอบค่า F-test (One-way ANOVA) สำหรับอายุ และระดับการศึกษา

4.4 แบบสอบถามตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลกำแพง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่แล้วนำเสนอเป็นตารางประกอบคำอธิบาย

4. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของคณะกรรมการหมู่บ้านต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลกำแพง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทั้งหกด้าน เรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ หลักการมีส่วนร่วม หลักคุณธรรม หลักนิติธรรม หลักความรับผิดชอบ หลักความโปร่งใส และหลักความคุ้มค่า ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สามารถสรุปได้ดังนี้

1. หลักนิติธรรม พบว่า ความคิดเห็นของคณะกรรมการหมู่บ้านต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลกำแพง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านหลักนิติธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อ 2 ที่ว่า “องค์การบริหารส่วนตำบล ดำเนินการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อบัญญัติแก่ประชาชนก่อนการประกาศบังคับใช้” ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 4 ที่ว่า “องค์การบริหารส่วนตำบล มีแผนการปฏิบัติงานที่ชัดเจน และมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับทราบ”

2. หลักคุณธรรม พบว่า ความคิดเห็นของคณะกรรมการหมู่บ้านต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลกำแพง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านหลักคุณธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อ 1 ที่ว่า “คณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลและบุคลากรปฏิบัติหน้าที่ด้วยความ ซื่อสัตย์ สุจริต บนพื้นฐานของคุณธรรมและจริยธรรม” ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 4 ที่ว่า “องค์การบริหารส่วนตำบลมีเป้าหมายการปฏิบัติงานเพื่อความผาสุกและความอยู่ดีกินดีของประชาชน”

3. หลักความโปร่งใส พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลกำแพง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อ 2 ที่ว่า “องค์การบริหารส่วนตำบลประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารทางเอกสารสิ่งพิมพ์ การปิดประกาศ การประชุมและหอกระจายข่าวหมู่บ้าน” ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 1 ที่ว่า “องค์การบริหารส่วนตำบลเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่สำคัญต่อประชาชน เช่น ข้อบังคับตำบล เทศบัญญัติงบประมาณและการจัดซื้อ จัดจ้าง อย่างเปิดเผย”

4. หลักการมีส่วนร่วม พบว่า ความคิดเห็นของคณะกรรมการหมู่บ้านต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลกำแพง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านหลักความโปร่งใส โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อ 2 ที่ว่า “องค์การบริหารส่วนตำบล

ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารทางเอกสารสิ่งพิมพ์ การปิดประกาศ การประชุมและหอกระจายข่าวหมู่บ้าน” ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 1 ที่ว่า “องค์การบริหารส่วนตำบลเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่สำคัญ เช่น ข้อบังคับตำบล ข้อบัญญัติงบประมาณ และการจัดซื้อ จัดจ้าง ต่อประชาชนอย่างเปิดเผย”

5. หลักการมีส่วนร่วม พบว่า ความคิดเห็นของคณะกรรมการหมู่บ้านต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลกำแพง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านหลักการมีส่วนร่วม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ข้อ 3 ที่ว่า “องค์การบริหารส่วนตำบลจัดเวทีประชาคมเพื่อแถลงผลงาน และเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ” ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 5 ที่ว่า “องค์การบริหารส่วนตำบลสนับสนุนให้มีการจัดตั้งกลุ่มหรืององค์กรชุมชน หรือสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมต่างๆ”

6. หลักความรับผิดชอบ พบว่า ความคิดเห็นของคณะกรรมการหมู่บ้านต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลกำแพง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านหลักความรับผิดชอบ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ข้อ 2 ที่ว่า “องค์การบริหารส่วนตำบล มีการนำโครงการ กิจกรรม ที่เสนอโดยประชาชนไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม” ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 4 ที่ว่า “องค์การบริหารส่วนตำบลเอาใจใส่ในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนอย่างเป็นธรรม”

7. หลักความคุ้มค่า พบว่า ความคิดเห็นของคณะกรรมการหมู่บ้านต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลกำแพง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านหลักความคุ้มค่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ข้อ 3 ที่ว่า “องค์การบริหารส่วนตำบลบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด” ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ข้อ 2 ที่ว่า “องค์การบริหารส่วนตำบลใช้จ่ายเงินงบประมาณให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ท้องถิ่นและคุ้มค่ามากที่สุด”

5. อภิปรายผลการวิจัย

ความคิดเห็นของคณะกรรมการหมู่บ้านต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลกำแพง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมทั้งหกด้านอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า องค์การบริหารส่วนตำบลกำแพง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ได้บริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลที่กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบ กำกับ ดูแลการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้มีการดำเนินการตามพระราชกฤษฎีกา หลักเกณฑ์การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ที่กำหนดไว้ในมาตรา 52 กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีด้วยวิธีการต่างๆ จึงทำให้ผลการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลกำแพง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ พบว่า โดยภาพรวมองค์การบริหารส่วนตำบลกำแพง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ได้บริหารตามหลักธรรมาภิบาล อยู่ในระดับมาก แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของนรภัทร เขตต์วัฒน์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลวังสรรพรส อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลวังสรรพรส โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุดและไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ นงนุช คงประโคน ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลตะโกตาพิ อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลตะโกตาพิ อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

6. ข้อเสนอแนะ

การวิจัยความคิดเห็นของคณะกรรมการหมู่บ้านต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลกำแพง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด มีข้อจำกัดบางประการที่ไม่สามารถจะวิจัยให้ครอบคลุมทุกเนื้อหา

ได้ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อเนื่องจากวิจัยเรื่องนี้ ดังนี้

1. จากผลการวิจัยพบว่า ด้านหลักความคุ้มค่า มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก แต่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าทุกด้าน ดังนั้น ควรวิจัยปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลด้านหลักความคุ้มค่า

2. จากผลการวิจัยพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่สำคัญ เช่น ข้อบังคับตำบล ข้อบัญญัติงบประมาณ และการจัดซื้อ จัดจ้าง ต่อประชาชนอย่างเปิดเผย มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก แต่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าทุกข้อคำถามจากจำนวนทั้งหมด 26 ข้อ ดังนั้น ควรวิจัยกระบวนการการบริหารและการตรวจสอบความโปร่งใสการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล

เอกสารอ้างอิง

ชนะศักดิ์ ยุวบูรณ์. (2543). **การปกครองที่ดี Good Governance**. กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์.
บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2544). **การสร้างธรรมาภิบาล (Good Governance) ในสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน.
บุญชม ศรีสะอาด. (2553). **การวิจัยเบื้องต้น ฉบับปรับปรุงใหม่**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ และบุญมี ลี้. (2544). **ตัวชี้วัดธรรมาภิบาล Indicators of Good Governance**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า.
สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2543). **สังคมโปร่งใสไร้ทุจริต**. ชลบุรี : สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย
สมพงษ์ เกษมสิน. (2523). **การบริหา**ร. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : ศยามการพิมพ์.

การนำหลักศีลธรรมไปใช้ในการส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของครู โรงเรียนห้วยต้อนพิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ
Bringing Morality to be used to Enhance Learning for Students At the End of Shepherd Creek High School, Muang Chaiyaphum Under Chaiyaphum Provincial Administration

ศุภวิชญ์ โรมแพน และชูเกียรติ ผลาผล
มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการนำหลักศีลธรรมไปใช้ในการส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของครูโรงเรียนห้วยต้อนพิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ 2) เพื่อศึกษาปัญหา ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการแก้ปัญหาและการปรับปรุงการนำหลักศีลธรรมไปใช้ในการส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของครูโรงเรียนห้วยต้อนพิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ

ผลการวิจัยพบว่า แม้ครูจะมีอายุระหว่าง 31-0 ปี แต่มีวุฒิทางการศึกษาและประสบการณ์ในการสอนจริยธรรมน้อย มีครูเพียงร้อยละ 40.05 ที่ได้รับการศึกษาจากสถาบันการศึกษาทางศาสนา และเป็นการสอนที่ไม่ได้เกิดจากความสนใจหรือจิตพิสัย ไม่มีความถนัดในการสอนและการปลูกฝังจริยธรรม สอนตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายและเป็นครูประจำชั้นขาดแรง จูงใจในการสอนจึงเป็นปัญหาในเรื่องความรู้ความเข้าใจในหลักธรรม ขาดทักษะในการอธิบาย ขาดพัฒนาการทางจริยธรรม ขาดเทคนิควิธีการอบรมสั่งสอนและหลักการถ่ายทอดปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรม ซึ่งครูผู้สอนต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมอย่างเพียงพอ รู้คุณค่าซาบซึ้งในจริยธรรมในเรื่องนั้นๆ ทั้งยังต้องสามารถสอดแทรกประสบการณ์และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงและอบรมให้ผู้เรียนเห็นถึงผลที่เกิดจากการมีและไม่มีจริยธรรมแต่ละเรื่องที่สอนอยู่ในหลักสูตรได้อย่างดี นอกจากนั้นครูยังมีประสบการณ์ในการสอนจริยศึกษาค่อนข้างน้อย มีประสบการณ์สอนอยู่ในช่วง 6-10 ปี ถึงร้อยละ 54.05 ที่มีประสบการณ์สอนเกิน 10 ปี มีเพียงร้อย 18.92

คำสำคัญ: หลักศีลธรรม; การส่งเสริมการเรียนรู้

Abstract

The purpose of this study was to study the moral behavior of the students in the upper secondary school of Huai Khwang Pittayakom School, Muang District, Chaiyaphum Province. 2) To study problems, opinions and suggestions. The problem solving and the improvement of morality are used to promote learning for high school students of teachers at Huai Phayamittayakom School, Muang District, Chaiyaphum Province. Chaiyaphum Provincial Administration Organization.

The results of this study showed that: Although the teachers are between 31 and 40 years of age, they have little education and experience in teaching ethics. Only 40.05% of teachers were educated at religious institutions. And the teaching is not from the interest or the psyche. No aptitude in teaching and cultivating ethics. Teachers are assigned duties and are class teachers. Motivation in teaching is a problem in the understanding of the principles. Lack of skills to explain Lack of ethical development Lack of technique, training methods and principles of propagation implant moral ethics, which teachers must have sufficient knowledge and understanding of the principles. To appreciate

values in ethics, they must be able to incorporate experiences and events in a changing society and educate them on the consequences of being and not being ethical. Each subject is taught in the course well. In addition, teachers have relatively little experience in teaching ethics. Experienced teaching is in the range of 6 - 10 years to 54.05 percent with over 10 years teaching experience with only 18.92 percent.

Keywords: Morality; Promotion; Learning

1. บทนำ

ในการกำหนดนโยบายในเรื่องการปฏิรูปการศึกษาเพื่อให้เป็นไปตามแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2)2545 ประกาศราชกิจจานุเบกษา ลงวันที่ 19 ธันวาคม 2545 นั้น ตามมาตรา 6 ว่าด้วยการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 74 ก 19 สิงหาคม 2542 : 3) ด้วยการส่งเสริมให้หน่วยงานในสังกัด โดยเฉพาะในระดับสถานศึกษาได้ปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อผู้เรียน ให้มีความรู้ความสามารถ และคุณลักษณะเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้โดยพัฒนาตาม ศักยภาพของผู้เรียน พัฒนากระบวนการเรียนรู้ และจัดหาแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย จัดหานวัตกรรม และเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการพัฒนาตลอดจนใช้ในการบริหารจัดการในสถานศึกษาอย่างเหมาะสมมีประสิทธิภาพ

การศึกษาจึงถือว่าเป็นรากฐานที่สำคัญที่ทำให้มวลมนุษยชาติสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและสามารถเกื้อหนุนในการพัฒนาประเทศได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงในทุกๆด้านของประเทศการศึกษาจึงเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนพัฒนาชีวิตและพัฒนาประเทศให้เกิดสัมฤทธิผลไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจสังคมการเมือง และวัฒนธรรมสัมฤทธิผลของการพัฒนาประเทศขึ้นอยู่กับคุณภาพและศักยภาพกำลังความรู้ความสามารถของคนเป็นปัจจัยสำคัญสัมฤทธิผลในการพัฒนาประเทศจึงขึ้นอยู่กับคุณภาพของพลเมืองในประเทศเป็นประการสำคัญกล่าวคือ ประชากรโดยเฉพาะนักเรียนที่จะเป็นอนาคตของชาติต้องมีคุณภาพทั้งทางกายภาพพุทธิปัญญาและจริยธรรมเพราะเยาวชนที่ไม่มีคุณภาพขาดพุทธิพิสัยทักษะพิสัยพุทธิปัญญาเจตพิสัยพฤติกรรมความรู้สึกเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางเจตคติ ลักษณะนิสัยค่านิยมคุณธรรมจริยธรรมนอกจากจะทำให้เกิดปัญหาสังคมเฉพาะหน้าที่ต้องแก้ไขแล้วยังจะทำให้เยาวชนเหล่านั้น กลายเป็นสมาชิกที่ขาดคุณสมบัติและขาดสมรรถภาพพอที่จะจรรโลงสังคมต่อไปในอนาคตด้วยกระบวนการพัฒนามนุษย์ให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข นอกจากความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพแล้วยังจะต้องมีศีลธรรมด้วย

การปลูกฝังและการหล่อหลอมให้เด็กเป็นผู้มีจริยธรรม จะต้องมีการดำเนินงานด้วยความร่วมมือกันของทุกฝ่ายทั้งในสถาบันทางการศึกษาและนอกสถาบันทางการศึกษา สถาบันศาสนา ด้วยความเอาใจใส่อย่างจริงจังสม่ำเสมอทั้งในเรื่องของหัวข้อและมโนทัศน์ของจริยธรรมในโรงเรียนและนอกโรงเรียน จะต้องตรงกันเป็นไปในทิศทางเดียวกันเพื่อให้การปลูกฝังจริยธรรมมีลักษณะคงตัว คือเป็นที่ยอมรับโดยปราศจากข้อสงสัยหรือเพื่อความอยู่รอดของตัวเองและของสังคมที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ ในการสอนจริยธรรมควรพิจารณาว่า จริยธรรมนั้น เกิดทั้งทางกาย คือการฝึกหัดเกิดแรงปลุกเร้าในเรื่องอุดมคติ สิ่งที่ประทับใจในเรื่องต่างๆ เกิดจากความรู้ ความเข้าใจ คือ การมองเห็นความจริงของสิ่งทั้งหลาย การเกิดจริยธรรมจึงต้องสัมพันธ์กันทั้งสามด้าน ดังนั้นการปลูกฝังจริยธรรมให้เกิดขึ้นกับเด็กจึงต้องมีองค์ประกอบหลายๆ องค์ประกอบที่ต้องสัมพันธ์กันและกัน โดยให้การอบรมสั่งสอนจนเกิดความรู้ความเข้าใจ ซึ่งเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของครูจะต้องใช้ควบคู่กับการปลุกเร้าให้นักเรียนนำไปปฏิบัติในชีวิตจริง การปลูกฝังจริยธรรมให้แก่เด็ก ได้มีผู้เสนอแนวทางไว้หลายวิธีคือ วิจิตร สินสิริ อ้างใน ภัสสรา อินทรกำแหง (2532 : 43) ได้เสนอว่าวิธีหนึ่งที่จะใช้สอนได้คือ วิธีการสอนที่เน้นปฏิบัติ โดยการสอนตามระดับดังนี้

"ระดับแรก คือ สอนให้จำ

ระดับที่ 2 คือ สอนให้เข้าใจ

ระดับที่ 3 คือ สอนให้สำนึก
ระดับที่ 4 คือ สอนให้นำไปปฏิบัติ ประยุกต์ใช้ให้ถูกต้อง
ระดับที่ 5 คือ สอนให้คิดเป็นนิสัย”

ชัยพร วิชชาวุธ และธีระพร อุวรรณโณ (2530 : 20-30) ได้กล่าวถึง แนวคิดทฤษฎีและพัฒนาการใหม่ๆ ในการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมที่เสนอโดยนักการศึกษาและนักจิตวิทยาที่แตกต่างกัน 4 วิธีคือ

1. การปลูกฝังจริยธรรมด้วยการกระจายค่านิยม (Value Clarification ย่อว่า VC) ถือว่า ค่านิยม คือ หลักการประพฤติปฏิบัติต่อสิ่งต่างๆ ที่บุคคลถือว่าดีงาม ถูกต้องและควรแก่การยึดถือ กระบวนการ VC มีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนค้นพบด้วยตนเองตามทรรศนะของตนเป็นอย่างไร” วิธีปลูกฝังจริยธรรมตามแนวพื้นฐานของทฤษฎี VC คือ การช่วยให้นักเรียนเกิดความกระจ่างในความเชื่อในทัศนะคติในพฤติกรรมและความรู้สึกของตนเอง หน้าที่ของครูในการปลูกฝังค่านิยม คือการชี้นำหรือจัดการให้มีการชี้นำเพื่อให้นักเรียนเกิดความฉุกคิดขึ้นมาว่า ความเชื่อ ทัศนะคติ และความรู้สึกของตนเองที่มีต่อสิ่งนั้นๆ ให้เป็นไปตามเกณฑ์ของกระบวนการกระจายค่านิยม

2. การปลูกฝังจริยธรรมด้วยเหตุผล (Moral Reasoning ย่อว่า MR) มีแนวคิดพื้นฐาน ตามทรรศนะของโคล์เบอร์ก จริยธรรม หมายถึง กฎเกณฑ์ในการตัดสินความถูกผิดของการกระทำความเข้าใจเกี่ยวกับกฎเกณฑ์นี้ขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางปัญญาข้อผูกพันกับอายุของบุคคล วิธีปลูกฝังจริยธรรมตามทรรศนะของทฤษฎี MR คือ การพัฒนาผู้เรียนให้มีกฎเกณฑ์การตัดสินความถูกผิดด้วยเหตุผลในระดับสูง และอย่างน้อยก็ให้อยู่ในระดับกฎเกณฑ์สังคม ตามทรรศนะนี้การพัฒนาจริยธรรม ไม่อาจกระทำด้วยการสอน ไม่อาจกระทำด้วยการแสดงตัวอย่างให้ดู จริยธรรมพัฒนาขึ้นมาด้วยการนึกคิดของแต่ละคนตามลำดับขั้นของพัฒนาการทางปัญญาซึ่งผูกกับอายุ

3. การปลูกฝังจริยธรรมด้วยการปรับพฤติกรรม (Behavior Modification ย่อว่า BM) วิธีการนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อว่าพฤติกรรมของคนเราถูกควบคุมโดยเงื่อนไขการเสริมแรงและเงื่อนไขการลงโทษ” วิธีการปลูกฝังจริยธรรมตามความคิดนี้ หากต้องการปลูกฝังจริยธรรมใดต้องจัดเงื่อนไขต่างๆ เพื่อให้ผู้กระทำให้รับแรงเสริม หากต้องการลดพฤติกรรมใด ก็ต้องจัดเงื่อนไข เพื่อให้ผู้กระทำไม่ได้รับแรงเสริม

4. การปลูกฝังจริยธรรมด้วยการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning ย่อว่า SL) ถือว่า “จริยธรรมเป็นความเข้าใจเกี่ยวกับกฎเกณฑ์สำหรับการประเมินความถูกหรือผิดของพฤติกรรม มีแนวความคิดพื้นฐานว่า การเรียนรู้ของมนุษย์ส่วนหนึ่งเกิดจากประสบการณ์ตรงของตนเอง ส่วนหนึ่งเกิดจากการสังเกตพฤติกรรมของผู้อื่น อีกส่วนหนึ่งเกิดจากการฟังคำบอกเล่าและการอ่านบันทึกของผู้อื่น การเรียนรู้ประเภทหลังนี้ ช่วยให้มนุษย์มีความรู้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง” การปลูกฝังและส่งเสริมศีลธรรมหรือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรในสถานศึกษาเป็นการดำเนินการจัดกระบวนการและกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรในสถานศึกษาเพื่อจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนด้วยวิธีการต่างๆ ตามจุดหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้ (กรมวิชาการ, 2535 : 1) ดังนี้

1. หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้กำหนดจุดหมายของหลักสูตรไว้ว่า การศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นการศึกษาพื้นฐานที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตให้พร้อมที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคม ตามบทบาทและหน้าที่ของตนในฐานะพลเมืองดี โดยให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิตทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ ทำงานเป็น และครองชีวิตอย่างสงบสุข

2. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรไว้ว่า การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิตและการศึกษาต่อให้สามารถเลือกแนวทางที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคม ตามบทบาทและหน้าที่ของตนในฐานะเป็นพลเมืองดีตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะเลือกและตัดสินใจประกอบสัมมาชีพ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีนิสัยในการปรับปรุงงาน ตนเองและสังคมเสริมสร้างอนามัยชุมชนและครองชีวิตโดยคำนึงถึงประโยชน์ต่อสังคม

3. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้กำหนดจุดหมายของหลักสูตรไว้ว่า การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิต และให้สามารถ

ทำประโยชน์ให้กับสังคมตามบทบาทและหน้าที่ของตนในฐานะพลเมืองดีตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยให้ผู้เรียนได้พัฒนาเชาวน์ปัญญา มีความรู้ และทักษะเฉพาะด้านตามศักยภาพเห็นช่องทางในการประกอบอาชีพ ร่วมพัฒนาสังคมด้วยแนวทางและวิธีการใหม่ๆ และบำเพ็ญตน ให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2543 : 40-41) ได้กล่าวแยกไว้ 3 ประเภท ดังต่อไปนี้

1. ทฤษฎีอิทธิพลของสังคมต่อการพัฒนาการทางจริยธรรม นักสังคมวิทยา เชื่อว่าสังคมมีส่วนในการทำให้มนุษย์มีลักษณะต่างๆ กัน ตามแต่ว่ามนุษย์นั้นจะอยู่ในกลุ่มใดสังคมใดและนักทฤษฎีจิตวิเคราะห์ก็เล็งเห็นความสำคัญของสังคม ในการก่อตั้งลักษณะทางจริยธรรมให้แก่สมาชิกในสังคมนั้น โดยที่ ทฤษฎีนี้ระบุว่า เด็กเล็กๆ จะเรียนรู้ว่าอะไรดีอะไรชั่ว จากผู้ที่อยู่ใกล้ชิดซึ่งเป็นตัวแทนของสังคมด้วยกระบวนการเทียบเคียง (Identification) เด็กจะใช้วิธีการเลียนแบบจากผู้ที่มีอำนาจและผู้ที่ตนรัก จนในที่สุดเด็กก็จะยอมรับกฎเกณฑ์ของสังคมมาเป็นหลักปฏิบัติของตนโดยอัตโนมัตินักทฤษฎีส่วนมากยอมรับว่า จริยธรรมจะถูกปลูกฝังตั้งแต่บุคคลยังอยู่ในวัยทารกและวัยเด็กเล็ก เป็นวัยแห่งการเตรียมตัวเพื่อเข้าเป็นสมาชิกในสังคมใหญ่ ในช่วงแรกของชีวิตนี้เด็กจะได้รับการปลูกฝังทางจริยธรรมมากกว่าในช่วงอื่นๆ ของชีวิต กลุ่มบุคคลที่รับผิดชอบในการปลูกฝังจริยธรรมให้เด็กมากที่สุด คือ สมาชิกในครอบครัวของเด็กเอง รองลงมาคือ โรงเรียนอนุบาลและประถมศึกษา นอกจากนี้ในปัจจุบันยังมีสื่อมวลชน เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ และวารสารต่างๆ

2. ทฤษฎีพัฒนาการลักษณะที่ส่งเสริมจริยธรรม นักทฤษฎีเชื่อว่า การพัฒนาทางสติปัญญาและอารมณ์เป็นรากฐานของการพัฒนาทางจริยธรรม คือ เพียเจท์ (Piaget) และโคลเบอร์ก (Kohlberg) นักทฤษฎีทั้งสองท่านเชื่อว่าจริยธรรมของเด็กจะเจริญขึ้นตามความเจริญของความสามารถทางการเรียนรู้ (Cognitive Ability) สติปัญญาและอารมณ์ของเด็กในบุคคลปกติที่สติปัญญาไม่เจริญถึงขีดสุดจะมีจริยธรรมในขั้นสูงสุดไม่ได้เช่นกัน โคลเบอร์ก ได้พบความสัมพันธ์ระหว่าง จริยธรรมกับลักษณะอื่นๆ ของมนุษย์ ในการศึกษาผลงานของนักวิจัยต่างๆ ที่สำคัญคือความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับระดับสติปัญญาทั่วไป และความสัมพันธ์ของจริยธรรมกับความสามารถที่จะรอผลได้ที่ดีกว่าในอนาคต นอกจากนี้ผู้ที่มีจริยธรรมสูงยังเป็นผู้ที่มีสมาธิดี มีความสามารถควบคุมอารมณ์ของตน และมีความภาคภูมิใจในตนเองและสภาพแวดล้อมสูงกว่าผู้มีจริยธรรมต่ำ โคลเบอร์ก จึงสรุปว่า ความเป็นผู้ที่มีจริยธรรมสูงเกิดจากความสามารถในการควบคุมตนเองในด้านต่างๆ โดยทั่วไปด้วย

3. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม คือ ทฤษฎีที่อธิบายวิธีการและขบวนการที่บุคคลได้รับอิทธิพลจากสังคม ที่ทำให้เกิดการยอมรับลักษณะทางกฎเกณฑ์ทางสังคมมาเป็นลักษณะของตน ทฤษฎีประเภทนี้ได้นำมาเป็นหลักการเสริมแรง (Principle of Reinforcement) และหลักการเชื่อมโยง (Principle of Association) มาใช้อธิบายปรากฏการณ์ทางสังคม ในการอธิบายต้นกำเนิดและการเปลี่ยนแปลงจริยธรรม ทฤษฎีการเรียนรู้ ได้เน้นการเรียนรู้ด้วยบังเอิญและเลียนแบบเป็นสำคัญ ซึ่งทำให้บุคคลมีพฤติกรรมที่แปลกใหม่ หรือแตกต่างไปจากเดิมได้โดยง่าย โดยทฤษฎีนี้ให้ความสำคัญแก่ลักษณะของสถานการณ์ ซึ่งจะเป็นเครื่องกระตุ้นให้บุคคลกระทำพฤติกรรมซ้ำๆ จนกลายเป็นลักษณะนิสัยของบุคคลนั้นไปในที่สุด สิ่งที่กระตุ้นให้บุคคลกระทำพฤติกรรมต่างๆ ได้คือ การหวังความพอใจและการหลบหลีกความทุกข์การเลียนแบบลักษณะและการกระทำของบุคคลอื่น เป็นบ่อเกิดของการยอมรับลักษณะทั้งที่ดีและไม่ดีจากบุคคลได้อย่างง่ายดาย และเกิดได้กว้างขวางในสถานการณ์ทั่วไปตั้งแต่เด็กเลียนแบบบิดา มารดา เพื่อน วัยรุ่นเลียบแบบดารา เด็กเลียนแบบพ่อ แม่ ผู้เลี้ยงดูที่ตนเองรักใคร่ จะทำให้เด็กเกิดความพอใจเหมือนว่าตนได้อยู่ใกล้ชิดผู้เลี้ยงดูในขณะนั้น เด็กและวัยรุ่นเลียบแบบเพื่อนในวัยเดียวกันเพื่อขจัดความขัดแย้งในใจที่ตนเองมีลักษณะแตกต่างไปจากกลุ่ม การเลียบแบบคนแปลกหน้าเกิดขึ้นน้อยมาก แต่อาจเกิดขึ้นไดถ้าสังเกตเห็นว่าตัวแบบมีพฤติกรรมใดก็ตามแล้วได้รับผลตอบแทนที่น่าพอใจผู้สังเกตเห็นก็อยากได้รับความพอใจนั้นด้วยก็จะยอมเลียบแบบตัวแบบนั้นบ้างทฤษฎีแหล่งกำเนิดของจริยธรรมทั้งสามดังกล่าว มีลักษณะที่ไม่ขัดแย้งกันมากนักแต่เป็นทฤษฎีที่ช่วยสร้างภาพการวิเคราะห์จริยธรรมให้ชัดเจนและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น กล่าวคือทฤษฎีอิทธิพลของสังคมต่อพัฒนาการทางจริยธรรมนั้น กล่าวถึงบทบาทของสภาพแวดล้อมทางสังคมของบุคคลที่มีต่อการปรุงแต่งลักษณะจริยธรรมของบุคคล ทฤษฎีพัฒนาการลักษณะที่ส่งเสริมจริยธรรมให้ความสำคัญกับพันธุกรรมในการมีส่วนส่งเสริม หรือขัดขวางพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคล แต่ทฤษฎีทั้งสองยังเน้นความสำคัญของสภาแวดล้อมของบุคคลเช่นกัน สำหรับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมช่วยอธิบายขบวนการยอมรับกฎเกณฑ์ทางสังคมเข้า

มาเป็นส่วนหนึ่งของลักษณะบุคคล

การศึกษาจึงถือว่าเป็นรากฐานที่สำคัญที่ทำให้มวลมนุษยชาติสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและสามารถเกื้อหนุนในการพัฒนาประเทศได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงในทุกๆ ด้านของประเทศการศึกษาจึงเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนพัฒนาชีวิตและพัฒนาประเทศให้เกิดสัมฤทธิผลไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจสังคมการเมือง และวัฒนธรรมสัมฤทธิผลของการพัฒนาประเทศขึ้นอยู่กับคุณภาพและศักยภาพกำลังความรู้ความสามารถของคนเป็นปัจจัยสำคัญสัมฤทธิผลในการพัฒนาประเทศจึงขึ้นอยู่กับคุณภาพของพลเมืองในประเทศเป็นประการสำคัญ กล่าวคือประชากรโดยเฉพาะนักเรียนที่จะเป็นอนาคตของชาติต้องมีคุณภาพทั้งทางกายภาพพุทธิปัญญา และจริยธรรมเพราะเยาวชนที่ไม่มีคุณภาพขาดพุทธิพิสัยทักษะพิสัยพุทธิปัญญาเจตพิสัยพฤติกรรมความรู้สึกเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางเจตคติลักษณะนิสัยค่านิยมคุณธรรมจริยธรรม นอกจากจะทำให้เกิดปัญหาสังคมเฉพาะหน้าที่ต้องแก้ไขแล้วยังจะทำให้เยาวชนเหล่านั้นกลายเป็นสมาชิกที่ขาดคุณสมบัติและขาดสมรรถภาพพอที่จะจรรโลงสังคมต่อไปในอนาคตด้วยกระบวนการพัฒนามนุษย์ให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขนอกจากความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพแล้วยังจะต้องมีศีลธรรมด้วย

ศีลธรรมจึงเป็นค่านิยมทางจิตใจ เป็นแนวทางการปฏิบัติให้สังคมรู้รักสามัคคีอยู่ในกรอบมาตรฐานเดียวกันการอบรมเพื่อปลูกฝังการสร้างค่านิยมเรื่องศีลธรรม จึงเป็นกรรมวิธีในการสร้างค่านิยมให้แก่นักเรียน และการปลูกฝังศีลธรรมให้กับนักเรียนนั้นมีสิ่งที่เกี่ยวข้องที่จะต้องเอาใจใส่ดังนี้ 1) ตัวศีลธรรม 2) จุดมุ่งหมายในการสอนศีลธรรม 3) ครูผู้สอน 4) วิธีการสอนศีลธรรมในห้องเรียน 5) วิธีสอนศีลธรรมนอกห้องเรียน 6) การประเมินผลทางศีลธรรม 7) สิ่งที่มีอิทธิพลเหนืออุปนิสัยทางศีลธรรมของนักเรียน 8) ปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับการสอนศีลธรรม ในสังคมไม่ว่าจะระดับไหนก็ตามทุกภาคส่วนของสังคมต้องมีกฎหรือมีระเบียบแบบแผ่นในการอยู่ร่วมกัน การเคารพกฎเกณฑ์ของสังคมเพื่อกำหนดพฤติกรรมของสมาชิกของสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบปราศจากการเอารักเอาเปรียบซึ่งกันและกัน ดังนั้น สิ่งสำคัญที่จะควบคุมรักษาระเบียบสังคมนั้นมีสองแบบ คือ แบบบังคับภายนอก และแบบบังคับภายใน กฎหมายเป็นแบบบังคับภายนอกที่สังคมได้สร้างขึ้นให้มีลักษณะบังคับ โดยมีแบบแผนที่ชัดเจนและแน่นอน มีการลงโทษ หากสมาชิกของสังคมฝ่าฝืนกฎหมายที่ได้วางไว้ ส่วนแบบบังคับภายในนั้นเป็นแบบแผนหรือแนวทางการประพฤติปฏิบัติอันดีงาม ซึ่งสมาชิกที่อยู่ในสังคมได้สร้างขึ้นโดยผ่านกระบวนการขัดเกลาอบรมสั่งสอน และประพฤติปฏิบัติตาม โดยไม่จำเป็นต้องมีใครบังคับแบบบังคับภายในได้แก่ กฎศีลธรรม ความสำคัญและความจำเป็นในการพัฒนาศีลธรรมให้แก่สมาชิกในสังคมจึงต้องจัดให้มีขึ้นอย่างเร่งด่วนและจริงจัง เพื่อความเจริญก้าวหน้าของสังคม จิตวิญญาณและสันติสุขของสังคมในฐานะที่การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนในสังคม และสถาบันโรงเรียนนั้นเป็นสถาบันสำคัญหนึ่งในการพัฒนาศีลธรรม เป็นสถาบันที่สร้างและหล่อหลอมคนในชาติเพื่อเตรียมคนออกไปเป็นพลเมืองที่ดีมีศักยภาพพอที่จะรับผิดชอบประเทศชาติร่วมกันในอนาคต เพราะอนาคตของนักเรียนคืออนาคตของชาติ

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่องการนำหลักศีลธรรมไปใช้ในการส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับนักเรียน พร้อมทั้งสำรวจความคิดเห็นและเพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขปัญหาเพื่อนำไปสู่การแก้ไขพฤติกรรมของนักเรียนให้เข้าใจในเรื่องของศีลธรรมอย่างถูกต้องเหมาะสม อันจะเป็นผลดีต่อการพัฒนาศีลธรรมที่ดีงามและสามารถนำหลักศีลธรรมในการดำเนินชีวิตให้เกิดขึ้นแก่ตนเองและมีความเคารพต่อกัน

2. ปัญหาวิจัย

1. ครูผู้สอนศีลธรรมได้นำหลักศีลธรรมไปใช้ในการส่งเสริมการเรียนรู้และปรับใช้กับการดำเนินชีวิตของนักเรียนมากน้อยเพียงใด

2. ครูผู้สอนศีลธรรม มีประสบการณ์ในการใช้เทคนิคหรือวิธีการในการถ่ายทอดนักเรียนให้ความสำคัญในเรื่องศีลธรรม และใช้หลักศีลธรรมในการดำเนินชีวิตมากน้อยเพียงใด

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการนำหลักศีลธรรมไปใช้ในการส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของครูโรงเรียนห้วยต้อนพิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ

2. เพื่อศึกษาปัญหา ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการแก้ปัญหาและการปรับปรุงการนำหลักศีลธรรมไปใช้ในการส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของครูโรงเรียนห้วยต้อนพิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ

4. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาปัญหาการนำหลักศีลธรรมไปใช้ในการส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของครูการนำหลักศีลธรรมไปใช้ในการส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของครูโรงเรียนห้วยต้อนพิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ครูประจำชั้น 35 คน เป็นผู้บริหาร 2 คน รวมจำนวนทั้งหมด 37 คน

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้บริหารการศึกษาและครูผู้สอนศีลธรรมในโรงเรียน หลักสูตรและเอกสารประกอบการสอนตามหลักสูตรของสถานศึกษา กระบวนการเรียนการสอน,สื่อการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล ความรู้ความเข้าใจความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะการแก้ไขปรับปรุงการเรียนการสอนของครูผู้สอนศีลธรรม

2. ขอบเขตด้านตัวแปร ได้แก่ เกณฑ์อายุ คุณวุฒิประสบการณ์ในการเรียนการสอนศีลธรรม ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลของการนำหลักศีลธรรมของครูและผู้บริหารไปใช้ในการส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

3. ขอบเขตด้านเวลา (เดือน มีนาคม 2557)

5. สรุปผลการวิจัย

ผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของครูโรงเรียนห้วยต้อนพิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ” ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษาออกเป็นความคิดเห็นของครูต่อสภาพปัญหา ด้านผู้บริหารและบุคลากรผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร การเรียนการสอนสื่ออุปกรณ์และการวัดผล สภาพทางสังคมวัฒนธรรมประเพณีในโรงเรียนและของนักเรียน สภาพปัญหาและสภาพแวดล้อมของนักเรียน ครูผู้สอนผู้สอนศีลธรรม จริยธรรม

1. สถานภาพทั่วไป ครูผู้ทำหน้าที่สอนจริยธรรม เป็นชาย 22 คน หรือร้อยละ 59.46 เป็นหญิง 15 คน หรือร้อยละ 40.54 มีอายุระหว่าง 30-40 ปีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 40.54 มีวุฒิการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 81.08 เคยอุปสมบทมาแล้วมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 40.54 เคยบวชเป็นศีลจาริณีน้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 27.03 ร้อยละ 5.41 ไม่มีประสบการณ์ทางศาสนา มีประสบการณ์ในการสอนจริยศึกษาระว่าง 6-10 ปี มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 54.05 โดยสอนเพราะได้รับการศึกษามาด้านนี้ มากที่สุดร้อยละ 32.43 เพราะเป็นครูประจำชั้นต้องสอนทุกวิชาคิดเป็นร้อยละ 32.43 มีประสบการณ์และความรู้ทางวิชาจริยศึกษาและจริยธรรม ได้รับการศึกษามาโดยตรงจากสถาบันการศึกษา มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 37.84 วิธีการสอนจริยศึกษาที่ครูส่วนใหญ่ใช้สอนมากที่สุดคือวิธีการสอนแบบบรรยายร้อยละ 45.95 และวิธีการสอนที่ครูส่วนใหญ่เห็นว่าเหมาะสมในการใช้สอนมากที่สุดคือวิธีให้ปฏิบัติจริง ร้อยละ 32.43 ผลการศึกษาพบว่า แม้ครูจะมีอายุระหว่าง 31-40 ปี แต่มีวุฒิทางการศึกษาและประสบการณ์ในการสอนจริยธรรมน้อยมีครูเพียงร้อยละ 40.05 ที่ได้รับการศึกษาจากสถาบันการศึกษาทางศาสนา และเป็นการสอนที่ไม่ได้เกิดจากความสนใจหรือจิตพิสัย ไม่มีความถนัดในการสอน และการปลูกฝังจริยธรรม สอนตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายและเป็นครูประจำชั้นขาดแรง จูงใจในการสอนจึงเป็นปัญหาในเรื่องความรู้ความเข้าใจในหลักธรรม ขาดทักษะในการอธิบาย ขาดพัฒนาการทางจริยธรรม ขาดเทคนิควิธีการอบรมสั่งสอนและหลักการถ่ายทอดปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรม ซึ่งครูผู้สอนต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมอย่างเพียงพอ รู้คุณค่าซาบซึ้งในจริยธรรมในเรื่องนั้นๆ ทั้งยังต้องสามารถสอดแทรกประสบการณ์และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงและอบรมให้ผู้เรียนเห็นถึงผลที่เกิดจากการมีและไม่มีจริยธรรม

แต่ละเรื่องที่สอนอยู่ในหลักสูตรได้อย่างดี นอกจากนั้นครูยังมีประสบการณ์ในการสอนจริยศึกษาค่อนข้างน้อย มีประสบการณ์สอนอยู่ในช่วง 6-10 ปี ถึงร้อยละ 54.05 ที่มีประสบการณ์สอนเกิน 10 ปี มีเพียงร้อยละ 18.92

2. เกี่ยวกับสภาพของปัญหา

2.1 เกี่ยวกับผู้บริหาร ในด้านผู้บริหารปัญหาที่ครูเห็นว่ามีปัญหาในระดับปานกลางสูงสุดในเรื่องการสนับสนุนงบประมาณส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ($\bar{x}$ = 3.28, S.D = 1.14) รองลงมา ครูเห็นว่ามีปัญหาในระดับปานกลางในเรื่อง การให้การสนับสนุนการจัดหาการแนะนำสื่ออุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการเรียนการสอนจริยศึกษา ($\bar{x}$ = 3.25, S.D = 1.13) เรื่องอื่นๆ ครูเห็นว่ามีปัญหาระดับปานกลาง เอนยีน (Engene) ได้วิจัยพบว่า “โรงเรียนที่มีความก้าวหน้าทางการศึกษาและเกิดผลสัมฤทธิ์ในการจัดการเรียนการสอนจริยศึกษาและศาสนาในโรงเรียนนั้น ปัจจัยสำคัญคืองบประมาณส่งเสริมการจัดจริยศึกษาและสิ่งอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ แก่นักเรียนอย่างเพียงพอ“ การส่งเสริมสนับสนุนด้านงบประมาณการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การให้การสนับสนุนการจัดหาการแนะนำสื่ออุปกรณ์ที่จำเป็นจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้บริหารต้องสนับสนุนส่งเสริมอย่างจริงจัง ส่วนปัญหาอื่นๆ เช่น การสนับสนุนส่งเสริมให้ครูสอนศีลธรรมได้รับความรู้เพิ่มเติม ความรู้ความเข้าใจของผู้บริหารในวิชาจริยศึกษา การนิเทศการติดตามผลการประเมินผลการเรียนการสอน ผู้บริหารยังไม่มีความรู้และส่งเสริมอย่างเพียงพอ เพราะผลสัมฤทธิของการจัดการศึกษานอกจากนโยบายที่ผู้รับผิดชอบในระดับสูงกำหนดไว้แล้ว นโยบายและการปฏิบัติในระดับผู้บริหารสถานศึกษาก็มีส่วนสำคัญ

2.2 เกี่ยวกับหลักสูตร และเอกสารประกอบหลักสูตรเฉพาะวิชาจริยศึกษา โดยเฉลี่ยครูมีความเห็นว่าเรื่องที่มีปัญหาในระดับปานกลางสูงสุดในเรื่อง เนื้อหาของวิชาและกิจกรรมสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในชีวิตประจำวันในสภาพสังคมปัจจุบัน ($\bar{x}$ = 3.28, S.D. = 1.14) รองลงมา ครูเห็นว่ามีปัญหาระดับปานกลางในเรื่อง เนื้อหาของหลักสูตรสามารถสนองความต้องการของสังคมและเศรษฐกิจปัจจุบันได้เป็นอย่างดี ($\bar{x}$ = 3.25, S.D. = 1.13) จากการศึกษาพบว่าครูมีความเห็นว่าเนื้อหาของวิชาเนื้อหาของหลักสูตรและกิจกรรมสนองความต้องการของสภาพสังคมเศรษฐกิจปัจจุบันและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้น้อย เนื้อหามีมากและยากเกินไป และเสนอแนะเพิ่มเติมว่าควรมีแผนรองรับในเรื่องการฝึกอบรมสัมมนาการสอนศีลธรรม จริยธรรม

2.3 เกี่ยวกับการเรียนการสอน อุปกรณ์สื่อการเรียนการสอนและวิธีการวัดผล โดยเฉลี่ยครูเห็นว่ามีปัญหาในระดับปานกลางสูงสุดในเรื่อง ความสามารถงบประมาณและการผลิตอุปกรณ์สื่อการเรียนการสอนต่างๆ (X= 3.65, S.D. = 1.02) รองลงมา ครูเห็นว่ามีปัญหาระดับปานกลางในเรื่อง การฝึกอบรมปฏิบัติในเรื่องศีลธรรม จริยธรรมอย่างจริงจังสม่ำเสมอทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ($\bar{x}$ = 3.26, S.D. = 0.96) ในเรื่องความสามารถ งบประมาณและการผลิตอุปกรณ์สื่อการเรียนการสอน ปราณี วิชุรวานิชย์ วิจัยพบว่า “ ครูผู้ทำหน้าที่สอนจริยธรรม ไม่ค่อยใช้อุปกรณ์สื่อการเรียนการสอนเหตุเพราะครูยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องจริยธรรม ขาดความสามารถ ขาดงบประมาณและเวลาในการผลิตสื่ออุปกรณ์” จากการศึกษาปัญหานี้พบว่าหากครูได้รับการฝึกปฏิบัติและเรียนรู้การผลิตและการใช้สื่อที่ทันสมัยให้สามารถใช้สื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องจริยศึกษาและหลักศีลธรรม จริยธรรมอย่างดีเพียงพอและทั้งยังมีงบประมาณอย่างเพียงพอสามารถเลือกใช้สื่อและอุปกรณ์ในการเรียนการสอนให้ตรงกับบทเรียนและวัตถุประสงค์ ปัญหานี้จะลดน้อยลงพร้อมทั้งการติดตามประเมินผลพฤติกรรมของนักเรียนก็จะมีผลสัมฤทธิ์มากขึ้น

2.4 เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางสังคมวัฒนธรรมในโรงเรียนและของนักเรียน โดยเฉลี่ยครูเห็นว่ามีปัญหาในระดับปานกลางสูงสุดในเรื่อง การอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองกับการสอนและอบรมของโรงเรียน ($\bar{x}$ = 3.24, S.D.= 0.93) รองลงมา ครูเห็นว่ามีปัญหาระดับปานกลางในเรื่อง สภาพแวดล้อมทางสังคมของนักเรียนต่อการเรียนการสอนจริยศึกษาในโรงเรียนและพฤติกรรมการเป็นแบบอย่างที่ดีทางศีลธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนของผู้ปกครองและบุคคลในชุมชน ($\bar{x}$ = 3.19, 3.14, 3.13, S.D.= 1.08, 1.03, 1.09) จากการศึกษาพบว่า ปัญหาหลักการอบรมเลี้ยงดูและสภาพแวดล้อมทางสังคมของนักเรียนเนื่องจากการเห็นความสำคัญในเรื่องการมีจริยธรรมการไม่ให้ความร่วมมือและพฤติกรรมของผู้ปกครองและบุคคลในขุมชนไม่เป็นแบบอย่างที่ดี

2.5 เกี่ยวกับสภาพปัญหาและสภาพแวดล้อมของนักเรียน โดยเฉลี่ยครูเห็นว่ามีปัญหาในระดับปานกลางสูงสุดในเรื่อง ฐานะทางเศรษฐกิจ สถานภาพทางสังคมและภูมิหลังของนักเรียน ($\bar{x}$ = 3.36, -S.D.= 1.02) รองลงมา

ครูเห็นว่ามีปัญหาระดับปานกลางในเรื่อง การปลูกฝังให้นักเรียนนำความรู้เรื่องจริยธรรมไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้จริง ทัศนคติและพื้นฐานทางศีลธรรม จริยธรรมของนักเรียนต่อผลการเรียนศีลธรรม จริยธรรม ($\bar{x}$= 3.33, 3.31, S.D. = 1.06, 0.97) จากการศึกษาพบว่า ปัญหาเรื่องการอบรมเลี้ยงดูและสภาพแวดล้อมทางสังคม ทางครอบครัวเศรษฐกิจสังคมที่แตกต่างกันของนักเรียนมีความแตกต่างกับของโรงเรียนเป็นปัญหาพื้นฐานของการเรียนการสอนจริยธรรมของนักเรียน อีกทั้งพฤติกรรมที่ไม่เป็นแบบอย่างที่ดีทางจริยธรรมของผู้ปกครองและบุคคลในชุมชน เป็นปัญหาต่อการยึดเป็นต้นแบบและเป็นเครื่องหล่อหลอมทางจริยธรรมแก่นักเรียน ปัญหาเรื่องความสนใจและความถนัดของนักเรียน สาเหตุเพราะนักเรียนไม่ค่อยมีพื้นฐานทางจริยธรรมจึงไม่ค่อยมีความสนใจ ฐานะทางเศรษฐกิจ สถานภาพทางสังคมและภูมิหลัง สาเหตุเพราะนักเรียนอยู่ในครอบครัวที่ฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี สภาพทางสังคมที่แออัด การศึกษาของผู้ปกครองไม่สูง ทัศนคติและพื้นฐานทางจริยธรรมไม่ดีนัก ทำให้ขาดความรับผิดชอบ ขาดความเชื่อมั่นและไม่กล้าแสดงออกทางศีลธรรม จริยธรรมเป็นสาเหตุนำมาซึ่งปัญหาเรื่องการปลูกฝังให้นำความรู้เรื่องศีลธรรม จริยธรรมไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

2.6 เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจและความสามารถในการจัดการเรียนการสอนจริยศึกษา โดยเฉลี่ยครูเห็นว่ามีปัญหาในระดับปานกลางสูงสุดในเรื่อง การจัดหาและการสร้างสื่ออุปกรณ์ที่ทันสมัยและจำเป็นต่อการเรียนการสอน ($\bar{x}$ = 3.36, S.D. = 1.02) รองลงมา ครูเห็นว่ามีปัญหาระดับปานกลางในเรื่อง การสอนให้นักเรียนบรรลุถึงพุทธิพิสัย เจตพิสัย ($\bar{x}$ = 3.27, S.D. = 0.88) จากการศึกษาพบว่า การขาดงบประมาณ ขาดความรู้ความเข้าใจ ขาดสื่อที่ทันสมัย พื้นฐานความรู้ทางจริยธรรมความแตกต่างตามสภาพทางครอบครัวและทัศนคติทางจริยธรรมของนักเรียน เวลาในการเตรียมแผนการสอนเวลาในการจัดกิจกรรมมีจำกัดคือ เป็นอุปสรรคต่อการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

6. ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง “การนำหลักศีลธรรมไปใช้ในการส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของครูโรงเรียนห้วยต้อนพิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ” ครั้งนี้ ผู้วิจัยมีแนวคิดในการเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับกลุ่มโรงเรียน

1.1 กลุ่มโรงเรียนควรจัดโครงการและแนวทางในการจัดจริยศึกษาของโรงเรียนในกลุ่มให้สอดคล้องต่อเนื่องและประสานกันระหว่างโรงเรียนในกลุ่มให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน

1.2 จัดครูผู้ที่จะทำหน้าที่สอนวิชาจริยศึกษา เข้ารับการศึกษาอบรมจากสถาบันการศึกษาทางพระศาสนาโดยตรง จัดอบรมเทคนิคและวิธีการสอน วิธีการใช้สื่อที่สอดคล้องกับสังคมยุคข่าวสาร จัดให้ครูเข้าอบรมฝึกปฏิบัติเพื่อให้เกิดความซาบซึ้งในศีลธรรมจริยธรรมก่อนทำการสอนและถ่ายทอดให้แก่นักเรียน และให้ครูผู้สอนจริยศึกษาสอนประจำวิชา

1.3 จัดสัมมนาผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง และผู้นำทางศาสนา เกี่ยวกับการพัฒนาจริยธรรม เพื่อวางยุทธศาสตร์ในการจัดจริยศึกษาในโรงเรียนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่พึงประสงค์

2. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหาร

2.1 ผู้บริหารต้องศึกษาค้นคว้าหรือแนวทางด้านศีลธรรมอย่างละเอียดและสนับสนุนเรื่องงบประมาณในการอบรม หนังสือการเรียนการสอนในทุกด้าน และสนับสนุนครูให้ได้มีการพัฒนาความรู้ความเข้าใจเรื่องจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง

2.2 ต้องสร้างความเข้าใจให้ผู้ปกครองมีทัศนคติที่ดี เห็นความสำคัญในเรื่องการศึกษาและการปลูกฝังศีลธรรมและจริยธรรมในโรงเรียน

2.3 จัดกิจกรรมร่วมกับชุมชนและผู้ปกครองให้เข้ามามีส่วนร่วมในสถานศึกษา

3. ข้อเสนอแนะสำหรับครู

3.1 ครูต้องพยายามฝึกฝนหรืออบรมอยู่สม่ำเสมอและพัฒนาตนเองให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมทั้งในด้านความรู้ วิทยาการ เทคโนโลยี สื่ออุปกรณ์ใหม่ๆ พัฒนาเทคนิคและวิธีการสอนตามเหตุการณ์ได้อย่างดี

3.2 ครูต้องเป็นครูนักประชาธิปไตย ยอมรับความเปลี่ยนแปลงของสังคม ยอมรับความคิดเห็นและเหตุผล

ของนักเรียน เป็นต้นแบบทางจริยธรรมของนักเรียนได้เป็นอย่างดี

3.3 ครูต้องศึกษาเตรียมความพร้อมในเรื่องหลักสูตร เทคนิควิธีการสอน การจัดทำแผนการสอน มีการวัดและประเมินผลของการเรียนการสอนทั้งก่อนเรียนและหลังเรียน

4. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ทำวิจัยต่อไป

4.1 ศึกษาผลสัมฤทธิ์เกี่ยวกับการเรียนการสอนจริยธรรมนักเรียนประถมศึกษาโรงเรียนในกลุ่มสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

4.2 ศึกษามโนทัศน์ทางจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). **หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521**. (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533). พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา.

ชัยพร วิชชาวุธ และธีระพร อุวรรณโณ (2530). **แนวคิดและพัฒนาการใหม่ในการปลูกฝังจริยธรรม**. เอกสารการสอนชุดวิชาจริยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. กรุงเทพมหานคร : บางกอกบล็อก

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจนปัจจนึก. (2520). **รายงานการวิจัย ฉบับที่ 21 จริยธรรมของเยาวชนไทย**. สถาบันวิจัยพฤติกรรมกศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ : โรงพิมพ์กรมการศาสนา.

ภัสรา อินทรกำแหง. (2532). การศึกษามโนทัศน์ทางจริยธรรมตามหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 ในนิทานพื้นบ้านของจังหวัดนครราชสีมา. **วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). **ปฏิรูปการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : บริษัท พิมพ์ดี จำกัด.

________. (2542). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542**. กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิค.

พระสงฆ์ยุค 4.0 โลกวัชชะจับพระลาสิกขาได้ด้วยหรือไม่ ! : สิทธิและหน้าที่ของพระสงฆ์อยู่ตรงไหน
Monks Era 4.0 Can Worldly Faults Trap a Monk and Force him to Leave the Monkhood or not? Where do the Rights and Obligations of Monks Fall?

อารุณ สิทธิวงศ์, พระครูกิตติพัฒนานุยุต และพระอักขราภิศุทธิ์ ลูนละวัน
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เชียงราย

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่องพระสงฆ์ยุค 4.0 โลกวัชชะจับพระลาสิกขาได้ด้วยหรือไม่ ! : สิทธิและหน้าที่ของพระสงฆ์อยู่ตรงไหนพบว่า โลกวัชชะ หมายถึง การกระทำที่แม้แต่คนทั่วไป (ซึ่งมิใช่พระภิกษุ) ทำก็เป็นความผิด เป็นความเสียหาย พูดง่ายๆ ว่า ผิดกฎหมาย เช่น เสพยาเสพติด โจรกรรม ฆ่ามนุษย์ ทำร้ายร่างกาย หมิ่นประมาทกัน เป็นต้น เพราะฉะนั้น เมื่อพระภิกษุรูปใดทำในสิ่งที่กฎหมายห้าม กฎหมายบัญญัติไว้ แม้พระภิกษุรูปนั้นจะไม่ผิดศีล แต่ก็ผิดกฎหมาย ต้องรับโทษดังคนทั่วไปเดียวกัน ไม่มีข้อยกเว้นโลกวัชชะ มาจาก โลกสฺสวชฺช = โลกวชฺช (โทษของชาวโลก/ความผิดทางบ้านเมือง ผิดกฎหมาย (มิใช่โทษทางพระวินัย) ดังนั้นจึงชื่อว่า โลกวัชชะ โทษทางโลก (โทษตามกฎหมายของชาวโลก) ในประมวลกฎหมายอาญา ระบุโทษสำหรับลงแก่ผู้กระทำความผิดมี เช่น ประหารชีวิต จำคุก ควบคุมกักขัง เปรียบเทียบปรับ ยึดทรัพย์สิน เป็นต้น

คำสำคัญ: พระสงฆ์ยุค 4.0; โลกวัชชะ; การจับพระลาสิกขา; สิทธิและหน้าที่ของพระสงฆ์

Abstract

Academic article re: Monks Era 4.0 Can worldly faults trap a monk and force him to leave the monkhood or not? Where do the rights and obligations of monks fall? We find that ‘worldly faults’ refers to actions which, even when committed by ordinary people who are not monks, are wrong and cause loss, or to put it simply, are against the law. Examples are drug use, theft, murder, assault, libel, and so on. Therefore, when any monk commits an action which is forbidden by law or prescribed by law, even though that action may not be contrary to the Buddhist precepts, if it is against the law he must be punished in the same way as ordinary people, without exception. The term ‘worldly faults’ comes from the Palilokassavajja or lokavajja (evil of worldly people/guilt according to the nation, unlawful [but not according to the Vinaya]). Thus they are known as worldly faults, secular crimes (according to the law of the land). The Criminal Code specifies punishments for offenders, such as execution, imprisonment, detention in custody, imposition of a fine, seizure of assets, and so on.

Keywords: Monks Era 4.0; Worldly Faults; Faults Trap a Monk; Where do the Rights and Obligations of Monks Fall?

1. บทนำ

สังคมยุคโลกาภิวัตน์ ถือได้ว่าเป็นระบบหนึ่งของการพัฒนาระบบทุนนิยมและยุคความรู้ ซึ่งทุกคนสามารถนำความรู้จากข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีสารสนเทศใหม่ๆ มาใช้ให้เป็นประโยชน์ เพื่อประสิทธิภาพสูงสุดของตนและสังคมที่ตนดำรงอยู่ สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาและในยุคปัจจุบันสังคมมีอัตราการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วมากนักคิดในแวดวงต่างๆ ของโลก และไทยต่างให้ความสนใจกับสภาพสังคมเป็นอย่างยิ่ง การอยู่ร่วมกันในโลกอย่างมี

ความสุข ผสมผสานประโยชน์ซึ่งกันและกันโดยปราศจากอคติ ความอิจฉาริษยา ความรังเกียจ ไม่แบ่งแยกสีผิวและชนชั้นวรรณะ(ป.อ.ปยุตฺโต) (พระเทพเวที), 2554 : 32)

2. เนื้อหา

ในปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าของโลกได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นโลกยุคใหม่ยุคแห่งเทคโนโลยี คือเทคโนโลยีเริ่มเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิตหรือไลฟ์สไตล์ของคนทั่วโลกอย่าหลีกเลี่ยงไม่ได้ เทคโนโลยีต่างๆ ได้ผสมผสานกลมกลืนเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของเราไปโดยที่เราไม่ทันได้ตั้งตัวไม่ว่าจะเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกสบายต่างๆอย่างเช่น โทรศัพท์มือถือที่สามารถติดต่อสื่อสารกันได้ข้ามโลกข้ามทวีปในชั่วพริบตาหรือจะทำธุรกรรมใดๆก็สามารถทำงานผ่านโทรศัพท์มือถือได้เลยไม่ต้องเดินทางไปให้เสียเวลา อินเตอร์เน็ตถือเป็นสัญญาณไร้สายที่ใช้ติดต่อสื่อสารแบบไร้พรมแดน,อุปกรณ์เครื่องใช้ไม้สอยต่างๆ ที่พัฒนาให้เป็นเครื่องช่วยทุ่นแรงให้มนุษย์สะดวกสบายมากขึ้นไม่ต้องทำเอง เช่น รถที่ไร้คนขับก็สามารถขับเคลื่อนไปได้เสมือนกับว่ามีคนขับอยู่,การค้นหาข้อมูลต่างๆ ผ่านทางเว็บไซต์เหมือนไปยืนอยู่ที่หน้าหอสมุดใหญ่ที่มีข้อมูลต่างๆ ที่น่าสนใจมารวมไว้ในที่แห่งเดียว หุ่นยนต์ที่สร้างขึ้นมาเพื่อช่วยอำนวยความสะดวกแทนมนุษย์ เช่นหุ่นยนต์แพทย์ AI ในวงการแพทย์ได้นำเอาหุ่นยนต์เข้ามามีบทบาทสำคัญในการรักษาผู้ป่วยมากขึ้น เช่น ช่วยในการผ่าตัดแทนหมอผ่าตัด,หุ่นยนต์แม่บ้านช่วยทำความสะอาดบ้านทุกอย่างแทนแม่บ้านหุ่นยนต์ที่ให้บริการต่างๆ แทนพนักงาน เป็นต้น

โลกวัชชะ & ปัณณัติวัชชะ: มีคนหลายคนเข้าใจผิด คิดว่า ‘โลกวัชชะ’ คือ ‘พฤติกรรมของพระที่ชาวบ้านติเตียนซึ่งจับสึกได้’ เพราะฉะนั้น เมื่อพระทำอะไรที่ชาวบ้านติเตียนมากก็สามารถจับสึกได้เลยความจริงแล้ว ‘โลกวัชชะ’ แปลว่า ‘โทษทางโลก’ พระสงฆ์ที่ ‘ทำผิดเป็นโลกวัชชะ’ หมายความว่า ‘ท่านทำผิดกฎหมายทางโลก’ เท่านั้น (ไม่ได้แปลว่าแค่ทำอะไรที่ชาวบ้านตำหนิแล้วจะจับสึกท่านได้) ตรงกันข้ามกับ ‘ปัณณัติวัชชะ’ ซึ่งหมายถึง ‘โทษทางพระวินัยที่ทรงบัญญัติไว้’ พระสงฆ์ต้องพยายามรักษาพระวินัย ไม่ละเมิดอาบัติที่พระพุทธเจ้าตรัสห้ามไว้และขณะเดียวกันก็ต้องพยายามปฏิบัติตามกฎหมายทางโลกด้วย ถ้าพระไปทำผิดกฎหมายทางโลกหรือโลกวัชชะเข้า ก็ต้องผ่านการวินิจฉัยจากศาล 3 ศาลว่าท่านผิดจริงหรือไม่? ถ้าผิดจริง แต่เป็นแค่ลหุโทษหรือปรับสถานเบาก็จับสึกท่านไม่ได้

“โลกวัชชะ” ถูกบิดเบือนให้กลายเป็น “พฤติกรรมที่ชาวโลกติเตียน” เพื่อใช้เป็นเครื่องมือสำคัญของกลุ่มบุคคลในการจัดการพระภิกษุที่ประพฤติต่างออกไป ปัญหาจึงไม่ได้อยู่แค่การแปลความหมายของศัพท์ที่ผิด แต่ยังรวมถึงการไม่สามารถตัดสินได้ว่า “ใครจะเป็นผู้ตัดสินว่าพฤติกรรมนั้นควร-ไม่ควร ในท่ามกลางสังคมที่หลากหลายความย่อหย่อนในวินัยสงฆ์เป็นเหตุให้ชาวบ้านติเตียน (โลกวัชชะ) และทำให้ศาสนาเสื่อม กลายเป็นวาทกรรมที่ถูกใช้เรื่อยมา ที่เห็นได้ชัดคือ นับตั้งแต่การเกิดขึ้นของกรรมการปฏิรูปแนวทางและมาตรการปกป้องพิทักษ์กิจการพระพุทธศาสนา สภาปฏิรูปแห่งชาติ (สปช) ในปี 2557 และการออกประกาศของมหาเถรสมาคมเรื่องควบคุมพฤติกรรมพระสงฆ์เมื่อเดือนกันยายน 2560 บทความนี้มุ่งอภิปรายเหตุผลของการต้องปฏิรูปพระสงฆ์และการใช้คำว่า โลกวัชชะ ในนิยามของสังคมไทยซึ่งถูกนำมาตีความใหม่เพื่อตอบสนองต่อนโยบายรัฐและองค์กรสงฆ์ซึ่งไม่สอดรับกับประชาธิปไตย (กรมการศาสนา, 2555 : 45) พระสงฆ์ในสังคมไทยมิใช่แค่นักพรต (Ascetics) ผู้ซึ่งหลีกหนีความวุ่นวายทางโลกเพื่อเข้าสู่ป่าอันเป็นพรมแดนที่อำนาจรัฐเข้าไม่ถึงเช่นที่เกิดขึ้นเมื่อ 2500 ปีที่แล้ว ณ ชมพูทวีป แต่เป็นชีวิตที่อยู่ภายใต้อำนาจรัฐชาติและกลายเป็นสถาบันหนึ่งที่ช่วยขับเน้นอัตลักษณ์ของการสร้างชาติและความเป็นไทย แม้จะพระป่าเองก็ถูกรวบเข้าสู่อำนาจรัฐและมีช่วยสร้างสำนึกความเป็นไทยแก่พุทธศาสนิกตั้งแต่อดีตปฏิเสธไม่ได้ว่าอำนาจบริหารของมหาเถรสมาคมจากส่วนกลางที่ลดหลั่งกันมาโดยมีการให้คุณ ให้โทษผ่านการเลื่อนตำแหน่งบริหารปกครอง/สมณศักดิ์ ตลอดจนการตักเตือนหรือไล่สึก ได้ลดทอนความหลากหลายในการตีความคำสอนและรูปแบบปฏิบัติลง เพราะต้องกำหนดให้เป็นแบบแผนอันเดียวคือพุทธศาสนาแท้ในแบบที่รัฐกำหนด ดังตัวอย่างการใช้อำนาจรัฐเข้าจัดการกับสันติอโศกและธรรมกายเป็นต้นการผนวกความเชื่อที่ว่า “พระสงฆ์ที่ดีเป็นเนื้อนาบุญ” และ “พระสงฆ์ธำรงไว้ซึ่งคุณธรรมของชาติ” นำไปสู่การต้องรู้สึกว่าทุกคนต้องช่วยกันชำระพระสงฆ์ให้สะอาด เพื่อเป็นแบบอย่างอันเป็นปูชนียบุคคลของสังคมและเป็นผู้ควรแก่การรับวัตถุทานอันจะส่งผลเป็นบุญมหาศาลในอนาคต สิ่งนี้กลายเป็นแรงจูงใจในการพยายามตรวจสอบพฤติกรรมพระ ใช้อำนาจรัฐในการสร้างความเป็นหนึ่งเดียวและจัดการคนเห็นต่างซึ่งอาจเรียกว่า เดียรถีย์/อลัชชีปลอมบวช และโมเดลนี้ถูกยกให้

เป็นหน้าที่หนึ่งของธรรมราชาหรือผู้มีอำนาจฝ่ายบ้านเมืองในการพิทักษ์พุทธศาสนา

ความหมายที่บิดเบือนของ "โลกวัชชะ"โลกวัชชะในนิยามของคนไทยหมายถึงพฤติกรรมด้านลบของพระสงฆ์ที่ "ชาวโลกติเตียน" ดังนั้น จึงหมายรวมเอาพฤติกรรมทุกอย่างตั้งแต่กิริยาไม่สำรวมเล็กๆน้อยๆ เช่น หัวเราะเสียงดัง สูบบุหรี่ในที่สาธารณะ จนกระทั่งการความผิดใหญ่ เช่น เสพยาบ้าและโกงเงินบริจาค เป็นต้น โลกวัชชะจึงถูกใช้แบบครอบคลุมทุกสถานการณ์จนลืมความหมายดั้งเดิมที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ไปเสีย"โลกวัชชะ" หมายถึงความผิดตามธรรมชาติซึ่งชาวโลกทั่วไปยอมรับกันอย่างสากลว่า เป็นการกระทำที่ผิด คือทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน เช่น ฆ่าคน ฉ้อโกง ละเมิดทางเพศ เป็นต้น โลกวัชชะหรือปกติวัชชะเป็นคำที่ตรงกันข้ามกับคำว่า "ปัณณัตติวัชชะ"ที่แปลว่า มีโทษตามพระวินัย กล่าวคือ เป็นพฤติกรรมที่ดูไม่เหมาะสมและเป็นความผิดตามพระบัญญัติทางศาสนา เช่น พระภิกษุฉันอาหารตอนเย็น แม้ถือเป็นเรื่องปกติในทางโลกซึ่งปกติแล้วการกินอาหารตอนเย็นไม่ควรถูกตำหนิหรือถูกลงโทษ แต่เมื่อท่านเป็นพระภิกษุในพุทธศาสนา ก็ถือเป็นความผิดทางพระบัญญัติการกินอาหารตอนเย็นของพระสงฆ์เป็นความผิดแบบ "ปัณณัติวัชชะ" ซึ่งเป็นกฎพิเศษที่พระพุทธเจ้ากำหนดขึ้นเพื่อสร้างบรรทัดฐานของสังคมสงฆ์เท่านั้น มิใช่ความผิดตามธรรมชาติที่ให้โทษหรือทำร้ายผู้ใด ฉะนั้นสิ่งนี้จึงมิใช่ "โลกวัชชะ" ในแบบที่คนไทยเข้าใจ กล่าวให้ชัดคือ โลกวัชชะ เป็นโทษหรือความผิดที่มีลักษณะเป็นสากล (Common sin) ซึ่งทุกคนยอมรับหรือตกลงร่วมกันได้ง่ายเพราะเป็นการละเมิดสิทธิต่อทรัพย์สินหรือร่างกายของผู้อื่น ส่วนปัณณัติวัชชะเป็นความผิดของคนบางกลุ่มซึ่งกำหนดขึ้นเพื่อสร้างอัตลักษณ์ให้แก่กลุ่มของตนเท่านั้น การใช้คำว่า โลกวัชชะ แบบไทยเพื่อสื่อถึง "พฤติกรรมที่ชาวบ้านติเตียน" (Blamed by People) แทนความหมายดั้งเดิม คือ การผิดศีลธรรมแบบสากล (Universal moral codes) เกิดขึ้นเมื่อใดเป็นสิ่งที่ตอบได้ยาก อย่างน้อยที่สุด ความหมายในแง่นี้ได้ถูกกล่าวถึงในพจนานุกรมฉบับประมวลศัพท์ของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต) หน้า 260 เช่นกันว่า "โลกวัชชะ" อาบัติที่เป็นโทษทางโลก คือ คนสามัญที่ไม่ใช่ภิกษุทำก็เป็นความผิดเสียหาย เช่น โจรกรรม ฆ่ามนุษย์ ทุบตีกัน ด่ากัน เป็นต้น "บางทีว่าเป็นข้อเสียหายที่ชาวโลกติเตียน ถือว่าไม่เหมาะสมกับสมณะ เช่น ดื่มสุรา เป็นต้น" (เน้นคำโดยผู้เขียน) ผลเสียของการนำนิยามที่สองนี้ไปใช้ จะกล่าวถึงในข้อ "ใครคือผู้กำหนดความเหมาะสมพฤติกรรมของพระ?"

การแปลความหมายของ โลกวัชชะ ว่าเป็น "พฤติกรรมที่ชาวบ้านติเตียน" ทำให้ชาวพุทธเข้าใจผิดไปว่า พฤติกรรมทุกอย่างที่ชาวบ้านติเตียนย่อมไม่เหมาะสมและสามารถนำไปสู่การกำหนดเป็นวินัยของพระสงฆ์ได้ ซึ่งแน่นอนว่า สิกขาบทหลายข้อก็เกิดจากการติเตียนของชาวบ้าน เช่น ต้องกำหนดให้พระสงฆ์เข้าพรรษาเพราะชาวบ้านติเตียนและปรับอาบัติทุกกฏแก่ผู้ละเมิด (วัสสูปนายิกขันธกะ วินัยปิฎก เล่ม 4) แต่ผู้จะมีสิทธิกำหนดสิกขาบทเพิ่มเติมขึ้นมีเพียงพระพุทธเจ้าเท่านั้น มิใช่พระสงฆ์หรือผู้มีอำนาจกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ดังที่พระพุทธเจ้าเคยตรัสห้ามพระสารีบุตรผู้ทูลขอให้บัญญัติสิกขาบทว่า "จงรอก่อนสารีบุตร จงยับยั้งก่อนสารีบุตร ตถาคตผู้เดียวจักรู้กาลในกรณีนั้น" (วินัยปิฎก เล่ม 1 มหาวรรค ภาค 1 ข้อ 8) และเมื่อจะปรินิพพาน ก็มิได้ยกความเป็นใหญ่ให้ผู้ใด หากแต่ให้ถือพระธรรมและวินัยที่พระองค์เคยกำหนดไว้เป็นศาสดาแทนพระองค์ (สุตตันตปิฎก เล่มที่ 10 ข้อ 141)แต่หากมองว่าพระวินัยเป็นเพียงสมมติบัญญัติที่สามารถยกเลิกหรือแก้ไขได้ ซึ่งพระพุทธเจ้าก็ทรงอนุญาตไว้ว่า ดูกรอานนท์ โดยล่วงไปแห่งเรา หากสงฆ์จำนงอยู่ ก็จงถอนสิกขาบทเล็กน้อยเสียบ้างได้ (สุตตันตปิฎก เล่มที่ 10 ข้อ 141) สิ่งนี้ก็ถูกพระมหากัสสปะและพระอรหันต์ 500 รูปสมัยทำสังคายนาครั้งที่ 1 ปฏิเสธไปเสียแล้ว เพราะไม่ทราบว่าอาบัติใดคืออาบัติหนักและอาบัติใดเล็กน้อย จึงกลายเป็นอัตลักษณ์ของพุทธศาสนาเถรวาทว่าจะไม่เพิกถอนสิ่งที่พระพุทธเจ้าบัญญัติ และจะไม่บัญญัติเพิ่มสิ่งที่พระพุทธเจ้าไม่ได้บัญญัติไว้

ทั้งนี้ เหตุผลดังกล่าวนี้ก็ไม่มีน้ำหนัก เพราะใครเล่าจะเป็นผู้ชี้ว่าระเบียบกติกานั้นสอดคล้องกับพระวินัยและเป็นไปเพื่อความมั่นคงของศาสนา ไฉนการจะออกระเบียบใหม่เพื่อส่งเสริมการบวชภิกษุณีเพื่อช่วยทำงานเผยแผ่จึงถูกมองว่าเป็นการทำลายศาสนาเป็นต้น สรุปคือ การตัดสินว่าสิ่งใดควรเพิ่มเติมหรือเพิกถอนได้นั้นขึ้นอยู่กับชนชั้นนำเพียงบางกลุ่ม และมักอ้างความมั่นคงของศาสนาโดยโยงว่าเป็นพฤติกรรมที่ "ชาวโลกติเตียน" แล้วเรียกร้องให้ใช้อำนาจรัฐเข้าจัดการการแสดงกิริยาอาการที่ไม่สอดคล้องต่อเพศกำเนิดของตนเป็นประเด็นที่เป็นปัญหาเพราะมีความคลุมเครืออย่างมาก ด้านวินัยเองก็ยังมิได้วินิจฉัยกันชัดว่า บัณเฑาะก์หรืออุภโตพยัญชนกคือบุคคลประเภทใดกันแน่ กิริยาอาการบางอย่างถูกตีความว่าส่อลักษณะคนข้ามเพศ ซึ่งก็ยังมิได้พิสูจน์ว่าพระรูปนั้นเป็นบัณเฑาะก์หรืออุภโตพยัญชนะจริง

หรือไม่ แต่สังคมก็พร้อมจะประณามและส่งเสริมให้เข้าจัดการกับผู้นั้นโดยใช้มายาคติเรื่องเพศสภาพที่มองว่าผิดปกติทางเพศมากกว่าเป็นเพศทางเลือกหรือพฤติกรรมที่หลากหลายมิใช่แค่แบ่ง หญิง-ชายการอ้างโลกวัชชะเพื่อปฏิรูปพระสงฆ์ด้วยนิยามที่ว่า “ชาวบ้านติเตียน” ก็ไม่สมเหตุสมผล เพราะชาวบ้านมีหลายกลุ่ม ทั้งที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย และจากการศึกษาในทางมานุษยวิทยา ชาวบ้านทั่วไปกลับคุ้นเคยกับพระสงฆ์ที่มีพฤติกรรมเช่นนั้นและยังให้ความเคารพถวายอาหารบิณฑบาต ตลอดจนรับเป็นโยมอุปัฏฐาก บางรูปเป็นพระนักเทศน์ ทำงานเก่ง และเป็นศูนย์รวมศรัทธาได้ไม่ด้อยไปกว่าพระที่มีพฤติกรรมชายแท้ในสายตาของคนไทย ดังนั้น การอ้างว่าพระสงฆ์ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนเป็นเหตุให้ศาสนาเสื่อมหรือชาวบ้านติเตียนจึงเป็นการมองจากมุมเดียวหรือคนกลุ่มหนึ่งซึ่งมิใช่คนส่วนใหญ่และมิใช่ชาวบ้านในชุมชนที่ต้องปฏิสัมพันธ์กับพระนั้นโดยตรง

หากยึดความหมายของโลกวัชชะว่า “โลกติเตียน” แล้วต้องจับพระที่ดื่มเหล้าสึก ทั้งที่โทษตามวินัยกำหนดให้เป็นอาบัติปาจิตตีย์ ซึ่งพฤติกรรมอื่นๆ เช่น การรับเงินทองยังเป็นโทษที่หนักกว่าคือ นิสสัคคียปาจิตตีย์ ก็มิต้องถูกลงโทษ ทั้งที่คนไทยไม่น้อยก็ติเตียนพฤติกรรมเช่นนี้ หากใช้บรรทัดฐานเดียวกัน เมื่อมีผู้ตำหนิว่า พระใช้โทรศัพท์ราคาแพง มีรถหรู หรือรับตำแหน่งแบบราชการเหมือนฆราวาส เป็นต้น ก็ควรจะต้องจับพระเหล่านั้นสึกด้วยหรือไม่ สิ่งนี้สะท้อนว่าสังคมไทยไม่มีบรรทัดฐานในการเอาผิดผู้กระทำที่พอจะยอมรับได้แบบสากล จึงกลายเป็นว่า ความผิด-ชอบ หรือออกข้อกำหนดต่างๆ กลายเป็นเครื่องมือของผู้อำนาจที่ใช้จัดการกับคนบางคนเท่านั้นหากชาวพุทธไทยจะปรับตัวสู่โลกสมัยใหม่ซึ่งซับซ้อนขึ้นก็ทำได้โดยการกลับไปยึดพระวินัยที่พระพุทธเจ้าอนุญาตไว้ให้พระสงฆ์ตกลงกันปรับเปลี่ยนอาบัติเล็กน้อยได้ แต่ทั้งนี้ ต้องยอมรับว่า กรรมการมหาเถรสมาคมมิใช่ตัวแทนของพระสงฆ์ส่วนใหญ่ เพราะเป็นตำแหน่งที่ได้มาด้วยการแต่งตั้ง มิใช่การเลือกซึ่งเป็นมติส่วนใหญ่ของคณะสงฆ์ไทย กล่าวให้สั้นคือ หากจะให้ระเบียบหรือข้อกำหนดใหม่ๆ เป็นที่ยอมรับและสอดคล้องกับพระวินัย จะต้องปฏิรูปการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นประชาธิปไตย หรือต่อให้เป็นแบบเดิมก็ต้องหาวิธีทำให้มติเหล่านี้เป็นที่เห็นพ้องต้องกันของพระสงฆ์โดยรวมอย่างไรก็ตาม แม้การปกครองคณะสงฆ์จะเป็นประชาธิปไตย แต่การกำหนดพระวินัยหรือข้อปฏิบัติเพิ่มเติมยังต้องคำนึงถึงบริบทของท้องที่และช่วงเวลา ดังตัวอย่างของการกำหนดอาบัติปาจิตตีย์แก่ภิกษุผู้อาบน้ำก่อนช่วงเวลาครึ่งเดือน แต่ยอมให้ในกรณีที่เป็นหน้าร้อน (หรือเมืองร้อน) ภิกษุที่เหนื่อยจากการทำงาน ภิกษุเดินทาง เป็นต้น (วินัยปิฎก มหาวรรคภาค 2 สุราปานวรรค สิกขาบทที่ 7) จะเห็นว่าวินัยมีความยืดหยุ่นและต้องปรับตามกาละและเทศะ ดังนั้นการออกระเบียบปฏิบัติแบบตายตัวเพื่อครอบคลุมพระสงฆ์ทุกรูปในอาณาจักรจึงเป็นสิ่งที่แย้งต่อความเป็นจริง

3. สรุป

โลกวัชชะ ควรถูกกล่าวถึงด้วยความหมายเดิมคือ โทษหรือความผิดที่เป็นสากลซึ่งทุกคนยอมรับร่วมกันได้ (Universal Moral Codes) มิใช่แปลแบบบิดเบือนและนำมาอ้างเพื่อจัดการความหลากหลายของศาสนาเพียงเพราะพฤติกรรมนั้นมีผู้ติเตียน เพราะในสังคมที่หลากหลาย ไม่มีพฤติกรรมใดที่ไม่มีผู้ติเตียน ความหมายเดิมนี้จะช่วยลดพฤติกรรมการตัดสิน/จับผิดผู้อื่นตามกรอบจารีตและการตีความของตน

ฉะนั้นการเคารพในการตัดสินใจที่จะเลือกนักถือและปฏิบัติศาสนกิจของปัจเจกบุคคลควรถูกเน้นย้ำให้มากขึ้นเพื่อศาสนาจะสามารถปรับตัวรับกับความหลากหลาย ซึ่งลักษณะดังกล่าวก็มิใช่สิ่งใหม่ หากแต่เป็นวิถีที่พบได้ในสมัยพุทธกาลและลักษณะที่ยืดหยุ่นของพระวินัย ซึ่งไปกันได้กับรัฐสมัยใหม่ที่ให้ความสำคัญกับเสรีนิยมประชาธิปไตย

4. ข้อเสนอแนะ

ควรแยกคณะสงฆ์ออกจากรัฐ โดยทำให้เป็นองค์กรเอกชน (Privatized Organizations) โดยให้พระสงฆ์แต่ละกลุ่มปกครองกันเองตามสายอุปัชฌาย์มีความสอดรับกับพระธรรมวินัยและรัฐสมัยใหม่มากกว่า ดังตัวอย่างการทำสังคายนาของพระมหากัสสปะ ซึ่งแท้จริงแล้วเป็นแต่เพียงการตกลงกันของพระอรหันต์ 500 รูปเท่านั้น มิใช่พระสงฆ์ทุกกลุ่มจะเห็นด้วยกับการทำสังคายนาครั้งนั้น อย่างน้อยก็ท่านปุราณะซึ่งเป็นพระเถระผู้ใหญ่ซึ่งมีสานุศิษย์จำนวนมากได้เห็นแย้งและยืนยันจะปฏิบัติตามรูปแบบของตน ซึ่งท่านก็อ้างว่าได้ฟังมาจากพระพุทธเจ้าและไม่ตรงกับสิ่งที่ท่านกัสสปะ เสนอประเด็นที่น่าสนใจคือ พระมหากัสสปะก็มิได้ใช้อำนาจรัฐเพื่อเข้าจัดการกับท่านปุราณะและกลุ่มภิกษุอื่นๆ

ที่เห็นต่างออกไป

เอกสารอ้างอิง

กรมการศาสนา. (2555). **ตอบ ดร.มาร์ติน: พุทธวินัยถึงภิกษุณี**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เลี่ยงเชียง.

ป.อ.ปยุตฺโต (พระเทพเวที). (2554). **พจนานุกรมฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลชุมแพ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น

Administration Rubbish Kitchen Behaviour of People in Trative Organization of Tombon Chumphae, Muang Chumphae, Khornkaen Province

ธนวรรธน์ ตรีศูนย์ และจันทร์เพ็ญ เจริญทรัพย์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลชุมแพ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น เพื่อเปรียบเทียบการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลชุมแพ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น และเพื่อศึกษาแนวทางข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลชุมแพ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น การวิจัยนี้ได้ทำการศึกษาในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลชุมแพ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่นใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือแบบสอบถาม (Questionnaire) ประชากรประกอบด้วย ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลชุมแพ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น จำนวน 6,272 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 376 คน โดยวิธีการใช้สูตรการคำนวณขนาดตัวอย่างด้วยวิธีของทาโร่ ยามาเน่ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ซึ่งแยกวิเคราะห์ตามลำดับ โดยวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการแจกแจงค่าความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage) วิเคราะห์การจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลชุมแพ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น โดยใช้ค่าเฉลี่ย ( ) และส่วนเบี่ยงแบนมาตรฐาน (S.D.) สถิติอนุมานหรืออ้างอิง (Inferential Statistics) ได้แก่ การทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA or F-test) ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ เชฟเฟ่ (Scheffé) และวิเคราะห์ข้อเสนอแนะของประชาชนเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลชุมแพ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ใช้การวิเคราะห์โดย วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วเรียงลำดับความถี่ (Frequency)

ผลการวิจัยพบว่า

1. การจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลชุมแพ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.83) โดยประชาชนมีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนด้านการคัดแยกขยะมูลฝอย มากกว่าด้านอื่น

2. ผลการเปรียบเทียบการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลชุมแพ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ด้านการกำจัดขยะมูลฝอย ด้านการลดปริมาณขยะมูลฝอย ด้านการคัดแยกขยะมูลฝอย และด้านการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอย โดยรวมทั้ง 4 ด้าน พบว่า จำแนกตามเพศ และรายได้ ไม่แตกต่างกัน ส่วนจำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลชุมแพ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น สรุปได้ 4 ประเด็น คือ 1) การคัดแยกขยะก่อนกำจัดขยะ 2) การงดใช้ภาชนะหรือบรรจุภัณฑ์บางประการ 3) การลดปริมาณขยะ และ 4) การรักษาความสะอาดของครัวเรือนและชุมชน ส่วนความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลชุมแพ สรุปได้ 4 ประเด็น 1) การจัดเก็บขยะของเจ้าหน้าที่ ความถี่ในการจัดเก็บและจำนวนเจ้าหน้าที่ 2) การจัดหาถังขยะที่ได้มาตรฐาน และ 3) การจัดโครงการ/กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างให้ประชาชนรักษาความสะอาดชองบ้านเรือนและชุมชน และ 4) องค์การบริหารส่วนตำบลชุมแพ หน่วยงานควรจัดหาสถานที่ทิ้งขยะให้ได้มาตรฐาน ให้ถูกหลักสุขาภิบาลต่อไป

คำสำคัญ : การจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน

Abstract

This research has the objective, for study administration rubbish kitchen behaviour of people in organization border administrates Tumbol Chumphae, amphur Chumphae, Khornkaen province, for compare with administration rubbish kitchen behaviour of people in organization border administrates Tumbol Chumphae, amphur Chumphae, Khornkaen province , and for study suggestion trend about administration rubbish kitchen behaviour of people in organization border administrate Tumbol Chumphae, amphur Chumphae, Khornkaen province, this research, get do the education in organization border administrates Tumbol Chumphae, amphur Chumphae, Khornkaen province uses the way researches quantity manner , a tool that use in the research in this time be the questionnaire, (Questionnaire), The people composes, people in organization border administrates Tumbol Chumphae, amphur Chumphae, Khornkaen province 272 persons amounts, amount 376 persons sample by formula calculation size example instruction with the way of rub plainly, guard do data analysis by use program readymade way statistics computer, which, separate analyse respectively, by analyse personal factor of person answer the questionnaire, by value frequency distribution, (Frequency), and seek percentage value, (Percentage) analyse administration rubbish behaviour of people in organization border administrates Tumbol Chumphae, amphur, Khornkaen province, by use the average, and the part is evade flat the standard, (S.D.), The statistics estimates or, The referable, (Inferential Statistics), for example, value test but (t-test) and the vary test like, The one way, (One-Way ANOVA or F-test) if meet the difference important imp lily statistics way, will test the difference of the average is lay a pair with the way of (Scheff) and analyse the suggestion of people about rubbish administration in organization border administrate Tumbol Chumphae, amphur Chumphae, Khornkaen province use the analysis by analyse the substance, (Content Analysis), already arrange the frequency, (Frequency).

The results were found as follows:

1. Administration rubbish kitchen behaviour of people in organization border administrates Tumbol Chumphae, amphur Chumphae, Khornkaen province, by the overall image, stay in the average, ($\overline{X}$ = 2.83), by people has administration rubbish behaviour of side sorting out rubbish household, more than other side.

2. The Behaviour administration rubbish kitchen comparison of people s in organization border s administrate Tumbol Chumphae, amphur Chumphae, Khornkaen province, grasping very rubbish side, reduction quantity rubbish side, sorting out rubbish side, and applying side from the rubbish, generally both of 4 a side , meet that separate follow the gender and the income, not different, The part separates to follow, education level, different prevent implily important statistics way that 0.05 leve.

3. The suggestion about rubbish kitchen administration s of people s in organization border s administrate Tumbol Chumphae, amphur Chumphae, Khornkaen province, summarize get 4 the issue, be 1) sorting out garbage before eradicate 2) cancellation garbages uses the utensils or 3) some aspects reduction quantity garbage packages, and 4) the clean preservation of the household and the community, opinion part adds about rubbish administration of an organization administrates

Tumbol Chumphae, summarize get 4 the 1) arrangement issue picks the garbage of an officer, The frequency in the arrangement picks and 2) officer arrangement amounts seek a dustbin that standardized, and 3) project arrangement /, pertaining to addition activity builds to give people heals the clean home and the community, and 4) Organization administrates Tumbol Chumphae, an institute should procure the place abandons the garbage standardized, give touch public health pillar next.

Keyword: Rubbish kitchen administration

1. บทนำ

ปัญหาขยะมูลฝอยของประเทศไทยนับว่าเป็นปัญหาสำคัญที่อยู่คู่กับสังคมไทยมายาวนาน ในอดีตมนุษย์มีการดำรงชีวิตไม่ซับซ้อน ความเจริญทางวัตถุก็มีไม่มาก ขยะจากบ้านเรือนจึงกลายเป็นปัญหาเพียงเล็กน้อย แม้จะมีการนำขยะมาเททิ้งนอกบ้าน หรือในแม่น้ำลำคลองก็สามารถย่อยสลายและถูกทำลายได้ไปได้อย่างรวดเร็ว แต่เนื่องจากความเจริญเติบโตของชุมชน การขยายตัวของเมือง การพัฒนาอุตสาหกรรมในด้านต่าง ได้ก่อให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอยซึ่งเริ่มต้นจากครัวเรือน ชุมชน และขยายตัวไปสู่สังคม ขยะที่เกิดขึ้นจากพฤติกรรมในการดำรงชีวิตของมนุษย์ ซึ่งเราไม่มีความต้องการที่จะใช้สิ่งนั้นๆ อีกต่อไป กอปรกับการกำจัดขยะด้วยวิธีการต่างๆ โดยขาดความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้อง ทำให้เกิดผลกระทบในด้านต่างๆ ต่อสิ่งแวดล้อม เช่น อากาศเป็นพิษ น้ำเน่าเสีย ดินเสื่อมคุณภาพ ซึ่งมีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนเพราะมีการปนเปื้อนของเชื้อโรคจากขยะ เนื่องมาจากมีการแพร่กระจายของเชื้อโรคไปสู่คนทั้งทางอากาศ ทางน้ำและทางอาหาร (เกียรติกุล ถวิล, 2558)

ปัญหาการจัดการและกำจัดขยะมูลฝอย เป็นอีกหนึ่งปัญหาที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่งกำลังประสบอยู่ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการเก็บขนไม่หมด มูลฝอยตกค้าง วิธีการกำจัดขยะมูลฝอยอย่างไม่ถูกต้อง หรือไม่มีที่ดินสำหรับการกจัดขยะมูลฝอย ปัญหาเหล่านี้ เป็นปัญหาที่สะสมมานาน และมีสาเหตุมาจากปัจจัยต่างๆ หลายประการ เช่น การเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของปริมาณขยะมูลฝอย ซึ่งเป็นผลมาจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร และสภาพทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้น ทำให้ประชาชนมีการจับจ่ายใช้สอยสินค้ามาใช้มากขึ้น และเพิ่มปริมาณการผลิตมูลฝอย ข้อจำกัดด้านงบประมาณ และบุคลากรของท้องถิ่น ซึ่งไม่เพียงพอต่อการลงทุนและปรับปรุงระบบเก็บขนและกำจัดขยะมูลฝอยให้มีประสิทธิภาพ (พีรยา วัชโรทัย, 2556)

ปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลชุมแพ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น มีเนื้อที่ทั้งหมด 16.51 ตารางกิโลเมตร/หรือประมาณ 10,318 ไร่ สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม มีลำน้ำเชิญไหลผ่านและมีเขื่อนเก็บกักน้ำเพื่อทำการเกษตร มีจำนวนประชากรตามข้อมูลตามทะเบียนราษฎร์ ประชากรทั้งสิ้น 6,272 คน แยกเป็นชาย 3,088 คน แยกเป็นหญิง 3,184 คน จำนวนครัวเรือน 1,880 ครัวเรือน มีพื้นที่หมู่บ้านในเขตรับผิดชอบ 11 หมู่บ้าน (แผนพัฒนาท้องถิ่นสี่ปี (2561-2564) องค์การบริหารส่วนตำบลชุมแพ, 2560 : 6) องค์การบริหารส่วนตำบลชุมแพ เป็นพื้นที่เศรษฐกิจ ทำให้มีประชาชนที่อาศัยอยู่และผ่านไปมามีจำนวนมาก ปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ในขณะนี้คือปัญหาในการจัดการขยะมูลฝอย เนื่องจากมีพื้นที่รับผิดชอบกว้างขวาง ทั้งธุรกิจไม่ว่าจะเป็นสถานที่ท่องเที่ยว ปั้มน้ำมัน ที่รองรับประชาชนที่สัญจรไปมาในแต่ละวันจำนวนมาก ในขณะที่องค์การบริหารส่วนตำบลมีรถเก็บขยะมูลฝอยเพียง 1 คัน มีบุคลากรที่รับผิดชอบในการปฏิบัติงานในพื้นที่ จำนวน 4 คน ซึ่งถือว่าน้อยมากกับจำนวนประชากรที่อาศัยอยู่ กับปริมาณขยะที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน ซึ่งมีประมาณขยะมูลฝอย จำนวน 2-4 ตันต่อวัน สำหรับรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอย ใช้การวางถังรองรับขยะมูลฝอยตามริมถนนสายหลักเป็นระยะๆ แล้วให้รถเก็บขยะมูลฝอยออกปฏิบัติงานจัดเก็บขยะตั้งแต่เวลา 06.30 น. ถึงเวลา 16.30 ของวันจันทร์ ถึงวันเสาร์ ตามกำหนดการในการออกจัดเก็บขยะ ซึ่งเก็บไว้หมู่บ้านละ 1 วัน ต่อสัปดาห์ จึงทำให้เกิดปัญหาขยะเน่าเหม็น สถานที่กำจัดขยะยังไม่มีที่ถูกหลักสุขาภิบาล ทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อนเป็นจำนวนมาก จำนวนประชากรก็เพิ่มขึ้นทุกปี ขยะก็มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเช่นกัน จึงทำให้เกิดปัญหาการจัดเก็บขยะมูลฝอยไม่ทั่วถึง เพียงพอเกิดขยะตกค้างเน่าเหม็น สิ้นเปลืองน้ำมันเชื้อเพลิง สถานที่ทิ้งขยะไม่เพียงพอที่จะใช้จัดเก็บขยะ และต้องเสียงบประมาณจำนวนมากในการจัดเก็บขยะมูลฝอยในแต่ละปี คณะผู้บริหารได้เล็งเห็นถึงปัญหาดังกล่าวจึงได้มีนโยบายในการบริหาร

จัดการขยะ ซึ่งเป็นวาระแห่งชาติในการลดขยะต้นทาง โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยร่วมกัน ตั้งแต่การการกำจัดขยะมูลฝอย การลดปริมาณขยะมูลฝอยในบ้านเรือนของตนเอง การคัดแยกขยะมูลฝอย ร่วมถึงการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอย โดยการนำขยะไปขายเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว ซึ่งเป็นแนวทางปฏิบัติที่สำคัญที่น่าจะทำให้สามารถลดปริมาณขยะมูลฝอยของชุมชนลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลชุมแพ และเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ห้องเรียนชุมแพ ได้เห็นถึงปัญหาการจัดการขยะที่นับวันจะมีปัญหามากขึ้นเรื่อยๆ จึงสนใจที่จะพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลชุมแพ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ประชาชนจะให้ความร่วมมือและปฏิบัติตามในการจัดการขยะมูลฝอยร่วมกันอย่างไรในสภาพที่ท้องถิ่นยังไม่พร้อมให้บริการอย่างทั่วถึงในด้านการจัดการขยะมูลฝอย และจะทำอย่างไรให้ปริมาณขยะในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลชุมแพ ลดน้อยลงได้ เพื่อให้ผู้บริหารและหน่วยงานอื่นที่สนใจ ใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายการจัดการขยะมูลฝอย ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อให้องค์การบริหารส่วนตำบลชุมแพ เป็นเมืองที่สะอาด น่าอยู่ ไร้ขยะมูลฝอยและมลภาวะที่เป็นพิษ ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลชุมแพ อำเภอ ชุมแพ จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลชุมแพ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น
3. เพื่อศึกษาแนวทางข้อเสนอแนะเกี่ยวกับพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลชุมแพ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ ได้ทำการศึกษาในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลชุมแพ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่นใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประชากรประกอบด้วย ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลชุมแพ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น จำนวน 6,272 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 376 คน โดยวิธีการใช้สูตรการคำนวณขนาดตัวอย่างด้วยวิธีของทาโร่ ยามาเน่ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ซึ่งแยกวิเคราะห์ตามลำดับ โดยวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการแจกแจงค่าความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage) วิเคราะห์การจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลชุมแพ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงแบนมาตรฐาน (S.D.) สถิติอนุมานหรืออ้างอิง (Inferential Statistics) ได้แก่ การทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA or F-test) ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffé) และวิเคราะห์ข้อเสนอแนะของประชาชนเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลชุมแพ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ใช้การวิเคราะห์ โดยวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วเรียงลำดับความถี่ (Frequency) (ญาณนันท์ มงคุณ, 2556)

4. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ประชาชนที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 225 คน คิดเป็นร้อยละ 59.84 และเพศหญิง จำนวน 151 คิดเป็นร้อยละ 40.16 ส่วนมากมีอายุ 36-45 ปี จำนวน 139 คน คิดเป็นร้อยละ 36.97 รองลงมามีอายุ มากกว่า 45 ปีขึ้นไป จำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 32.71 และน้อยที่สุดมีอายุ 15-25 ปี จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 10.11 ส่วนมากมีระดับการศึกษา

ปริญญาตรี จำนวน 223 คน คิดเป็นร้อยละ 59.31 รองลงมามีมีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 39.10 คน และน้อยที่สุดมีมีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 1.60 และส่วนมากมีรายได้ มากกว่า 15,000 บาทขึ้นไป จำนวน 159 คน คิดเป็นร้อยละ 42.29 รองลงมามีรายได้ 10,001-15,000 บาท จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 26.60 และน้อยที่สุดมีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 13.56

1. วิเคราะห์ระดับพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือน พบว่า พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลชุมแพ โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 2.83) โดยครัวเรือนมีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนด้านการคัดแยกขยะมูลฝอย มากกว่าด้านอื่น ($\bar{x}$ = 3.38) รองลงมาคือ ด้านการลดปริมาณขยะมูลฝอย ด้านการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอย และด้านการกำจัดขยะมูลฝอย ตามลำดับ และเมื่อจำแนกพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนเป็นรายด้าน พบว่า พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือน ด้านการกำจัดขยะมูลฝอย อยู่ในระดับน้อย ($\bar{x}$ = 1.99) โดยการเก็บขยะรวบรวมใส่ถุง ผูกมัดถุงแล้วนำไปทิ้งในถังขยะที่องค์การบริหารส่วนตำบลชุมแพ เตรียมไว้ เป็นสิ่งที่ครัวเรือนทำมากกว่าข้ออื่น ($\bar{x}$ = 3.78) พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือน ด้านการลดปริมาณขยะมูลฝอย อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.25) โดยการเลือกซื้อสินค้าที่มีบรรจุชนิดเติม เช่น น้ำยาล้างจาน ครีมอาบน้ำ เป็นต้น แทนการซื้อสินค้าที่บรรจุในภาชนะใหม่ทั้งหมด เป็นสิ่งที่ครัวเรือนทำมากกว่าข้ออื่น ($\bar{x}$ = 3.62) พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือน ด้านการคัดแยกขยะมูลฝอย อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.38) โดยการคัดแยกขยะย่อยสลาย เช่น เศษอาหาร ออกจากขยะประเภทอื่น เป็นสิ่งที่ครัวเรือนทำมากกว่าข้ออื่น ($\bar{x}$ = 3.54) และพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือน ด้านการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอย อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 2.79) โดยการเลือกซื้อและใช้สินค้าที่ออกแบบมาให้สามารถใช้ได้หลายครั้ง เป็นสิ่งที่ครัวเรือนทำมากกว่าข้ออื่น ($\bar{x}$ = 3.56)

2. เปรียบเทียบพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือน ด้วยการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างระหว่างกลุ่มมากกว่า 2 กลุ่ม โดยใช้การทดสอบค่าเอฟ (F-test) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปรอิสระที่มีต่อตัวตาม พบว่า ครัวเรือนกลุ่มตัวอย่างที่มีเพศแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือน ด้านการกำจัดขยะมูลฝอย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือน ด้านการลดปริมาณขยะมูลฝอย ด้านการคัดแยกขยะมูลฝอย และด้านการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอย ไม่แตกต่างกัน ครัวเรือนกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือน ด้านการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือน ด้านการกำจัดขยะมูลฝอย ด้านการลดปริมาณขยะมูลฝอย และด้านการคัดแยกขยะมูลฝอย ไม่แตกต่างกัน และครัวเรือนกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้รวมแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือน ด้านการกำจัดขยะมูลฝอย ด้านการลดปริมาณขยะมูลฝอย ด้านการคัดแยกขยะมูลฝอย และด้านการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอย ไม่แตกต่างกัน

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย วิเคราะห์ข้อมูลแบบวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอความคิดเห็นเป็นรายด้านในรูปแบบการบรรยาย โดยความคิดเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือน สรุปได้ 4 ประเด็น คือ 1) การคัดแยกขยะก่อนกำจัดขยะ 2) การงดใช้ภาชนะหรือบรรจุภัณฑ์บางประการ 3) การลดปริมาณขยะ และ 4) การรักษาความสะอาดของครัวเรือนและชุมชน ส่วนความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลชุมแพ สรุปได้ 3 ประเด็น 1) ประเด็นหลักการคือ 1) การจัดเก็บขยะของเจ้าหน้าที่ ความถี่ในการจัดเก็บและจำนวนเจ้าหน้าที่ 2) การจัดหาถังขยะที่ได้มาตรฐาน และ 3) การจัดโครงการ/กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างให้ประชาชนรักษาความสะอาดชองบ้านเรือนและชุมชน

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. ครัวเรือนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลชุมแพ มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือน ด้านการกำจัดขยะมูลฝอย อยู่ในระดับน้อยเมื่อเทียบกับด้านอื่น ครัวเรือนจึงควรศึกษาหาความรูเพิ่มเติมเกี่ยวกับวิธีการกำจัดขยะ

มูลฝอยจากครัวเรือนที่ถูกวิธีเพื่อสิ่งแวดล้อมที่ดีของชุมชน และความรู้เพิ่มเติมในการแปลงขยะมาเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือน มากขึ้น นอกเหนือจากการเก็บขยะรวบรวมใส่ถุง แล้วนำไปทิ้งในถังขยะที่องค์การบริหารส่วนตำบลชุมแพเตรียมไว้

5. ครัวเรือนควรช่วยกันเสริมสร้างจิตสำนึกในการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือน โดยข้อเสนอแนะที่กลุ่มตัวอย่างให้ไว้เพิ่มเติมชี้ให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเป็นห่วงในเรื่องของจิตสำนึกของคนในชุมชน โดยเฉพาะมีการใช้ภาชนะหรือบรรจุภัณฑ์บางประเภทที่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 นำผลการวิจัยในครั้งนี้ ส่งมอบให้องค์การบริหารส่วนตำบลชุมแพ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น เพื่อนำไปใช้ประโยชน์เป็นข้อมูล ในการกำหนดนโยบายในการบริหารจัดการ ระบบการกำจัด การจัดเก็บขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนในชุมชน ต่อไป

1.2 นำผลการวิจัยนี้ในครั้งนี้มอบให้ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง เพื่อใช้เป็นข้อมูลทางวิชาการ ต่อไป

1.3 นำองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ ไปบูรณาการกับการเรียนการสอน ในชั้นเรียน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัย ครั้งต่อไป

2.1 ควรเปิดโอกาสให้นักวิจัยหรือผู้ที่สนใจศึกษาวิชัยเชิงปริมาณ เพื่อใช้เป็นข้อมูลข่าวสาร ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ปัญหาและอุปสรรค วิธีการในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการรักษาความสะอาด ร่วมกัน

2.2 ควรทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบการมีส่วนร่วม เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาระบบการบริหารจัดการขยะร่วมกันทุกภาคส่วน ทั้งส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ เอกชน ประชาชน เพื่อจะได้มีส่วนร่วม เพราะปัญหาขยะมูลฝอยเป็นปัญหาระดับชาติ ทุกคนต้องมีส่วนร่วม ไม่ใช่หน้าที่ของใครคนใดคนหนึ่งหรือหน่วยงานราชการเท่านั้น แต่เป็นหน้าที่ของทุกคนในชาติที่จะร่วมกัน มีจิตสำนึกในการทิ้งขยะ คัดแยกขยะ ต้องเริ่มที่ตัวเรา เริ่มที่บ้านเรือนของเรา ปัญหาขยะล้นเมืองจึงจะหายไปจากหมู่บ้าน จากประเทศของเรา ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรมควบคุมมลพิษ. (2553). **คู่มือประชาชนการคัดแยกขยะมูลฝอยอย่างถูกวิธีและเพิ่มมูลค่า.** กรุงเทพมหานคร : กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2559). **จังหวัดสะอาด**. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงมหาดไทย.

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และกรมควบคุมมลพิษ. (2559). **แผนปฏิบัติการ "ประเทศไทย ไร้ขยะ" ตามแนวทาง "ประชารัฐ" ระยะ 1 ปี (พ.ศ. 2559 -2560).** กรุงเทพมหานคร : กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (2557). **กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม**. คู่มือการสร้างวินัยสู่การจัดการขยะที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร.

เกียรติกุล ถวิล. (2558). พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในรูปแบบ 3R (Reduce, reuse, recycle) ของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองชลบุรี อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี. **วิทยานิพนธ์รัฐศาสนมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.

งานนโยบายและแผน. (2559). **แผนพัฒนาท้องถิ่นสี่ปี (พ.ศ. 2561-2564).** ขอนแก่น : องค์การบริหารส่วนตำบลชุมแพ.

ญาณนันท์ มงคุณ. (2556). คุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม. **ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนครพนม.

พีรยา วัชโรทัย. (2556). การจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลเมืองแกลง จังหวัดระยอง. **วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ฤาชุตา เทพยากุล. (2555). พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลตาเนาะแมเราะ อำเภอเบตง จังหวัดยะลา. **รายงานวิจัย.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

การใช้หลักสัปปุริสธรรมในการบริหารงานของเทศบาลตำบลภูเรือ อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย
Implementation of Sappurisa-dhamma for Administration of PhuRuea Sub-district Municipality, PhuRuea District, Loei Province

เกษม ประพาน และพระนิทัศน์ ธีรปญฺโญ (วงศ์วังเพิ่ม)
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการใช้หลักสัปปุริสธรรมในการบริหารงานของเทศบาลตำบลภูเรือ อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยสนับสนุนกับการใช้หลักสัปปุริสธรรมในการบริหารงานของเทศบาลตำบลภูเรืออำเภอภูเรือ จังหวัดเลย งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จำนวน 100 คน ได้แก่ ฝ่ายการเมืองของเทศบาลตำบลภูเรือ จังหวัดเลย จำนวน 17 คน ฝ่ายข้าราชการประจำเจ้าหน้าที่และพนักงานลูกจ้างขององเทศบาลภูเรือ จังหวัดเลย จำนวน 69 คน และประธานชุมชน,ประธานคุ้ม,คณะกรรมการบริหารเทศบาลที่ได้รับการแต่งตั้ง จำนวน 14 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและสถิติ ไคร์-สแควร์

ผลการวิจัยพบว่า การใช้หลักสัปปุริสธรรมในการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลภูเรือ จังหวัดเลยโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการบริหารตนรองลงมาคือด้านการบริหารคน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการบริหารงาน ส่วนการทดสอหาความสัมพันธ์ปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า ระดับการศึกษา และรายได้ มีความสัมพันธ์กับการใช้หลักสัปปุริสธรรมในการบริหารงานของเทศบาลตำบลภูเรือ

คำสำคัญ: สัปปุริสธรรม; การบริหาร; เทศบาล

Abstract

The objectives of the research were 1) to study implementation of Sappurisa-dhamma (Virtues of a gentleman or qualities of a good man) for administration of PhuRuea Sub-district Municipality, PhuRuea district, Loei province, and 2) to study relationship between personal factors and supportive factors and implementation of Sappurisa-dhamma for administration of PhuRuea Sub-district Municipality, PhuRuea district, Loei province. The population of the research was a total of a hundred respondents, comprised of 17 political officials, 69 government officials, authorities and employees of PhuRuea Municipality, Loeiprovince, and 14 community headmen, sub-village headmen and appointed municipal administrative committee. The research instrument was the questionnaire and the statistics used for data collection were comprised of percentage, frequency, mean, standard deviation and the Chi-square.

The research results were found that: implementation of Sappurisa-dhamma for administration of local administrative organizations : a case study of PhuRuea Sub-district Municipality, PhuRuea district, Loei province, was found to be overall at a moderate level. Considered each aspect, 'knowing oneself' or 'self administration' was found to be at the highest level of mean, followed by 'knowing the individual or knowing the different individuals' or 'individual administration,' and

'knowing the work' or 'work administration' was found to be at the lowest level. The test of relationship between personal factors was found that educational levels and income were related to implementation of Sappurisa-dhamma for PhuRuea Sub-district Municipality.

Keywords: Sappurisa-dhamma, Administration, Municipality

1. บทนำ

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 แบ่งการบริหารประเทศออกเป็น 3 ส่วน เราเรียกการแบ่งนี้ว่า การจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน ประกอบด้วย ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นการบริหารส่วนท้องถิ่นคือการให้ราษฎรมีอำนาจในการปกครองตนเอง ตัดสินใจเลือกผู้บริหารท้องถิ่นของตนเอง และตัดสินใจเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆที่เป็นสาธารณะของท้องถิ่นด้วยตนเอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบันประกอบด้วย กรุงเทพมหานคร องค์การบริการส่วนจังหวัด (อบจ.) เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) โดยหลักการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมาจากการเลือกตั้งจากประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ ผู้บริหารที่มาจากการเลือกตั้งก็จะดำเนินงานตามนโยบายที่ได้แถลงไว้ขณะรณรงค์หาเสียง การบริหารของส่วนท้องถิ่นคือหลักกระจายอำนาจ (Decentralization) ให้กับประชาชนโดยตรง โครงสร้างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประกอบด้วย สมาชิก ซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งในท้องถิ่นนั้นๆ และคณะผู้บริหารหรือผู้บริหารท้องถิ่นอาจจะมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนในท้องถิ่นนั้น หรือมาจากการเลือกตั้งทางอ้อม กล่าวคือประชาชนเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น แล้วสมาชิกสภาท้องถิ่นเลือกกันเองให้เป็นคณะผู้บริหารท้องถิ่น ปัจจุบันผู้บริหารท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนในท้องถิ่นการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารและสมาชิกสภาท้องถิ่นเป็นปัญหาหนึ่งที่ถูกหยิบขึ้นมาเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมให้ถือว่าเป็นการกระทำผิดทางวินัย ในกรณีที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภารายงานต่อรัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือสภาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง แล้วแต่กรณี และหากเป็นการกระทำผิดร้ายแรงให้ส่งเรื่องให้คณะกรรมการป้องกันและปรามปรามการทุจริตแห่งชาติพิจารณาดำเนินการ โดยถือให้เป็นเหตุที่จะถูกถอนจากตำแหน่งการพิจารณา สรรหา กลั่นกรอง หรือแต่งตั้งบุคคลใด เข้าสู่ตำแหน่งที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการใช้อำนาจรัฐ รวมทั้งการโยกย้าย การเลื่อนตำแหน่ง การเลื่อนเงินเดือน และการลงโทษบุคคลนั้นจะต้องเป็นไปตามระบบคุณธรรมและคำนึงถึงพฤติกรรมทางจริยธรรมของบุคคลดังกล่าวด้วย

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนา ที่ย้ำคุณธรรมของผู้ปกครองเป็นพิเศษ เพราะเห็นว่าคุณธรรมเป็นเครื่องส่งเสริมอำนาจทางการเมืองให้มั่นคงได้ เพราะคุณธรรมจะเป็นเสมือนที่ปรึกษาที่จะยับยั้ง มิให้ผู้ปกครองใช้อำนาจตามใจ ถ้าผู้ปกครองใช้อำนาจอย่างถูกต้อง ที่เรียกว่า "ธรรมาธิปไตย" แล้วอำนาจก็เป็นธรรมเป็นเหตุนำมาซึ่งประโยชน์สุขแก่มหาชนในรัฐ

ดังนั้นผู้วิจัยค้นคว้าซึ่งเป็นข้าราชการการเมืองส่วนท้องถิ่น (ผู้บริหารท้องถิ่น) จึงมีความสนใจศึกษา การใช้หลักสัปปุริสธรรมในการบริหารงานของเทศบาลตำบลภูเรือ จังหวัดเลยเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อต้องการส่งเสริมหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการใช้หลักสัปปุริสธรรมในการบริหารงานเทศบาลตำบลภูเรือ จังหวัดเลย
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการใช้หลักสัปปุริสธรรมในการบริหารงานเทศบาลตำบลภูเรือ จังหวัดเลย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

วิจัยเรื่องนี้ เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ศึกษาได้ ฝ่ายการเมืองเทศบาลตำบลภูเรือรวมทั้งหมด 100 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม

(Questionnaire) โดยแบ่งเป็น 2 ตอน คือตอนที่ 1 เป็นสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหลักสัปปุริสลักษณะการตอบเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) 2 คำตอบ จำแนกเป็น ใช่ กับไม่ใช่ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติที่ใช้การวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือหาความเชื่อมั่นโดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยใช้ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สถิติอนุมาน (Inference Statistics) ใช้หลักความน่าจะเป็นมาทำการทดสอบสมมติฐาน สถิติที่ใช้คือ ไค-สแควร์ (Chi-square) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยสนับสนุนกับการใช้หลักสัปปุริสธรรมในการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4. สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์สถานภาพทั่วไปของผู้บริหารองค์กรปกครองท้องถิ่นเกี่ยวกับเพศอายุระดับการศึกษาสถานภาพสมรสตำแหน่งความเกี่ยวข้องกับงานรายได้และประสบการณ์การทำงานพบว่า เป็นเพศชาย จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 51.00และเพศหญิง จำนวน 49.00 คน คิดเป็นร้อยละ 49.00 อายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 38.00 รองลงมาคือผู้ที่มีอายุระหว่าง 20-30 ปี จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00 รองลงมาคือผู้ที่มีอายุระหว่าง 41-50 ปีคิดเป็นร้อยละ 23.00 และผู้ที่มีอายุระหว่าง 41-50 ปีจำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 23.00 ระดับการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 รองลงมาคือ ผู้ที่มีระดับการศึกษาระดับอนุปริญญา จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 35.00 และผู้ที่มีระดับการศึกษาระดับมัธยมศึกษา จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 15.00 สถานภาพสมรส จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 64.00 รองลงมาคือ ผู้ที่มีสถานภาพโสด จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 24.00 และผู้ที่มีสถานภาพหย่าร้าง จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 12.00 ตำแหน่งผู้บริหารฝ่ายข้าราชการประจำ/เจ้าหน้าที่/พนักงานลูกจ้าง จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 69.00 รองลงมาคือ ผู้ที่มีตำแหน่งผู้บริหารฝ่ายการเมืองส่วนปกครองท้องถิ่น จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 17.00 และผู้ที่มีตำแหน่งประธานชุมชน ประธานวุฒิ คณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้ง จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 14.00 รายได้ไม่เกิน 10,000 บาท จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 49.00 รองลงมาคือ ผู้ที่มีรายได้ระหว่าง 10,001-15,000 บาท จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 24.00 และผู้ที่มีรายได้ระหว่าง 15,001-20,000 บาท จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 18.00 และประสบการณ์การทำงานระหว่าง 1-5 ปี จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 58.00 รองลงมาคือ ผู้ที่มีประสบการณ์การทำงานระหว่าง 6-10 ปี จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 29.00 และผู้ที่มีประสบการณ์การทำงานระหว่าง 11-15 ปี จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 13.00

2. ผลการวิเคราะห์การใช้หลักสัปปุริสธรรมในการบริหารงานของเทศบาลโดยรวมและรายด้าน พบว่า ผู้บริหารของเทศบาลตำบลภูเรือมีการนำหลักสัปปุริสธรรมไปใช้ในการบริหารงานในองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เทศบาลตำบลภูเรือ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการบริหารตน รองลงมาคือ ด้านการบริหารคน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านการบริหารงาน

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลและกับการใช้หลักสัปปุริสธรรมในการบริหารงานของเทศบาลตำบลภูเรือ พบว่า ด้านระดับการศึกษาและด้านรายได้มีความสัมพันธ์กับการใช้หลักสัปปุริสธรรมในการบริหารงานของเทศบาลตำบลภูเรือ นอกนั้นไม่พบความสัมพันธ์

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาการใช้หลักสัปปุริสธรรมในการบริหารงานของเทศบาลตำภูเรือ จังหวัดเลยในครั้งนี้สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้ การใช้หลักสัปปุริสธรรมในการบริหารงานในองค์การบริหารงานของเทศบาลตำบลภูเรือ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการบริหารตน ค่าเฉลี่ยมากที่สุดทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารของเทศบาลตำบลภูเรือ ส่วนใหญ่คิดว่าการที่จะบริหารคนหรือบริหารงานให้ได้ผลดีได้นั้น ตนเองต้องตั้งตนอยู่ในธรรมให้ได้เสียก่อน สอดคล้องแนวคิดพัชราวดี ชูภักดี (2549) ก็พบว่า หลักทศพิธราชธรรมมีความสำคัญสำหรับผู้ปกครองหรือผู้บริหารที่พึงยึดถือปฏิบัติในการปกครองและบริหารบ้านเมือง เพราะรัฐจะเจริญก้าวหน้าหรือประชาชนจะประสบความ

สงบสุขได้นั้น ผู้ปกครองต้องยึดหลักธรรมในการปกครองเป็นสำคัญ และด้านค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดด้านการบริหารงาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า เทศบาลตำบลภูเรือได้มีการนำเอาหลักคุณธรรมจริยธรรมมาใช้ในการผู้บริหารอย่างสม่ำเสมอ ดังจะเห็นได้จากมีการกำหนดนโยบายและวางแผนบริหารงานไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นระบบ มีการจัดสรรงบประมาณที่พอเพียงต่อการปฏิบัติในแต่ละปีงบประมาณ มีการลงโทษบุคลากรที่กระทำผิดวินัยราชการตามระเบียบกฎเกณฑ์ที่ตั้งไว้ มีการจัดทำเอกสารไว้เป็นหมวดหมู่ มีการจัดสรรงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ มีการติดตามประเมินผลอุปสรรคปัญหางานที่เกิดขึ้นและนำมรปรับปรุงแก้ไข เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับนันทพล พงศธรวิสุทธิ์ (2548) พบว่า อบต. สามารถดำเนินงานประสบความสำเร็จเป็นที่พอใจของทุกฝ่ายได้เป็นอย่างดี ประชาชนมีความพึงพอใจ จึงวิเคราะห์ได้ว่าผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลสันนาเม็ง มีบทบาททางการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ตามหลักธรรมาภิบาล

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล กับการใช้หลักสัปปุริสธรรมในการบริหารงานของเทศบาลตำบลภูเรือ พบว่า ปัจจัยด้านเพศ อายุ สถานภาพสมรส ตำแหน่งความเกี่ยวข้องกับงานประสบการณ์การทำงานไม่มีความสัมพันธ์กับการใช้หลักสัปปุริสธรรมของชองการบริหารของเทศบาลตำบลภูเรือโดยรวมทั้ง 3 ด้านส่วนปัจจัยด้านระดับการศึกษาและรายได้ มีความสัมพันธ์กับการใช้หลักสัปปุริสธรรมในการบริหารงานเทศบาลตำบลภูเรือโดยรวมทั้ง 3 ด้าน ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้บริหารที่มีการศึกษาระดับสูง และมีรายได้ที่สูงส่วนใหญ่นั้น เป็นผู้บริหาร หัวหน้าหรือผู้บังคับบัญชา มีหน้าที่ต้องวางแผนงาน กำหนดนโยบาย สั่งการ ตัดสินใจ ควบคุมงาน และมอบหมายงาน เป็นต้น อีกทั้งยังต้องรู้ถึงความรู้ความสามารถ ความถนัดของผู้ปฏิบัติหรือผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อการมอบหมายงานที่เหมาะสมแก่บุคคล ดังนั้นผู้บริหารหัวหน้าหรือผู้บังคับบัญชา ซึ่งสอดคล้องกับมยุรา อุรเคนทร์ (2545) ที่พบว่า นักการเมืองที่ดีและมีคุณภาพควรปฏิบัติตนหรือพฤติกรรมการวางตนตามแนวทางของพระพุทธศาสนา 8 ประการ คือ 1) มีความซื่อสัตย์ สุจริต ทั้งวาจาและการกระทำ 2) มีความเที่ยงธรรมหรือเป็นกลางในการปฏิบัติหน้าที่ 3) มีสัจจะ รักษาคำพูด พูดจริง ทำจริง และมีความใจจริงใจ 4) มีความรับผิดชอบต่อตนเอง และหน้าที่การงานเพื่อส่วนรวม 5) เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวม 6) เคารพปฏิบัติตามมติส่วนรวม 7) เคารพที่ประชุมและรักษาความลับของที่ประชุมตามที่ระเบียบกำหนด และ 8) หลีกเลี่ยงอบายมุขและหมั่นประพฤติในทางเจริญ

6. ข้อเสนอแนะ

การปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็น องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล และเทศบาลทั้ง 3 ระดับ เห็นควรนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในการบริหารงานส่วนท้องถิ่น สำหรับข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรขยายพื้นในการศึกษาที่ให้กว้างขึ้นเป็นระดับจังหวัด ระดับภาค หรือระดับประเทศต่อไป และในการวิจัยครั้งสามารถนำผลการวิจัยไปต่อยอดในการวิจัยครั้งแต่ไป และสามารถนำมาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาองค์กรส่วนปกครองท้องถิ่นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

พัชราวดี ชูภักดี. (2549). ศึกษาการนำหลักทศพิธราชธรรมไปใช้ในการบริหาร: ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลเมืองทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช. **วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

นันทพล พงศธรวิสุทธิ์. (2548). บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลกับการสร้างระบบการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลสันนาเม็ง อำเภอสันทรายจังหวัดเชียงใหม่. **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

มยุรา อุรเคนทร์. (2545). พระพุทธศาสนากับการเมือง : กรณีศึกษาการปฏิบัติตนของนักการเมืองในปัจจุบัน. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

บทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางชุมชนในตำบลบึงเนียม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
The Role of Buddhist Monkson Monasteries Development for Community Center Buengniam Sub-District, Muang District, Khon Kaen Province

พระอัชยา ฉนฺทสุโภ, นิเทศ สนั่นนารี และวสันต์ ศรีสอาด
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) บทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางชุมชน 2) เปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางชุมชน3) แนวทางการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางชุมชนในตำบลบึงเนียม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ตามความคิดเห็นของประชาชนเป็นการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างคือ ประชาชนจำนวน 380 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุดสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ โดยรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 5 ท่าน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา อธิบายในรูปความเรียง

ผลการวิจัยพบว่า

1. บทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางชุมชนในตำบลบึงเนียม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ตามความคิดเห็นของประชาชนโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.75) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็น อยู่ในระดับมากทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยตามลำดับ คือ ด้านจิตใจ ด้านสาธารณสงเคราะห์ ด้านการปกครอง และด้านการศึกษา

2. เปรียบเทียบ พบว่า ประชาชนที่มี เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางชุมชนในตำบลบึงเนียม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

3. แนวทางการพัฒนา บทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางชุมชน พบว่า ด้านการปกครอง ควรส่งเสริมให้วัดต่างๆ ร่วมกับชุมชนในการเสริมสร้างความมั่นคงของวัด โดยจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น การออกเยี่ยมประชาชนโดยรอบวัด เป็นต้น ด้านการศึกษา ควรส่งเสริมให้มีการอุปถัมภ์ ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม โดยรูปแบบทุนการศึกษาให้กับพระลูกวัด ด้านสาธารณสงเคราะห์ ควรสนับสนุนการจัดตั้งโรงเรียนส่งเสริมให้มีการจัดการเรียนการสอน หรืออาจเป็นลักษณะการให้ทุนสนับสนุนการศึกษา การให้ทุนในสร้างอาคารเรียน ให้ทุนซื้อสื่อการเรียนการสอนอุปกรณ์ทางการศึกษา ส่วนการพัฒนาด้านจิตใจ ควรสนับสนุนการจัดทำโครงการหรือกิจกรรมเลิกเหล้าสิ่งเสพติดระยะเวลา 1 เดือน ประกาศตามวิทยุหรือโฆษณาในอินเตอร์เน็ต เพื่อให้ผู้ที่สนใจหรือต้องการเลิกสิ่งเสพติดได้เข้ามาร่วมกิจกรรมและไม่กลับไปเสพอีก

คำสำคัญ: บทบาทของพระสงฆ์; การพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลาง; ชุมชน

Abstract

The purposes of the study were 1) to study the role of Buddhist monk in developing monastery as a community center, 2) to compare the role of Buddhist monk in developing monastery as a community center, and 3) to study the way to develop the role of Buddhist monk in developing monasters as a community center in Buengnium Sub-district, Mueang District, Khon Kaen in line with people's opinions. The study was a mixed-method research. In quantitative research, the samples were 380 clients and the research tool was a questionnaire analyzed by computer program for social science research. The statistics used were frequency, percentage, mean, Standard Deviation, T-test, One-way ANOVA and Multiple comparison test by Scheffe's Method. And in a qualitative research, the research tools was an interview proceeded by In-depth Interview with 5 informants. Data analysis of content was by Descriptive Analysis.

The research results were as follows:

1. The role of Buddhist monk in developing monasters as a community center in Buengnium Sub-district, Mueang District, Khon Kaen according to people's opinions, in overall statistical score, was in a high level ($\overline{X}$ = 3.75), and in considering in each dimension, it was found that people had all opinions a high level respectively: mind, public welfare, government, and education.

2. To compare the role of Buddhist monk in developing monastery as a community center was found that people, who had different genders, ages, educations, occupations, and average incomes, had different opinions which was found to be statistically significant at a 0.05 level.

3. The way to develop the role of Buddhist monk in developing monastery as a community center was found that government dimension should promote temples to cooperate with communities to strengthen temple stability with several activities such as, visit people who lived around the temple. Education dimension should engender the patronage as well as support and promote the education in secular and religious path by giving some scholarships to monks. Public welfare dimension should support school teaching and learning management or educational scholarships including budget for school building and educational materials. And mind development dimension should support the project to organize one-month-activity of toxicants or harmful substances by announcing through radio station or advertising via social media in order to convince other people interested in.

Keywords: The Role of Buddhist Monk; Developing Monastery as a Center; Community

1. บทนำ

วัดเป็นศาสนสถานที่ประกอบกิจกรรมของชาวพุทธเป็นที่อยู่ของบรรพชิตและฆราวาสที่เกี่ยวข้องรวมถึงผู้เข้ามาปฏิบัติธรรม เป็นสถานศึกษาและปฏิบัติธรรมตลอดจนการเผยแผ่ศาสนธรรมของชาวพุทธ วัดจึงเป็นสัญลักษณ์แห่งความดีงามที่จะก่อให้เกิดความสะอาดความสว่าง ความสงบและความร่มเย็นให้กับสิ่งมีชีวิตและชุมชน วัดกับสังคมจึงมีความผูกพันและสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่นยาวนานจนเป็นวิถีชีวิตของชาวพุทธที่ต่างก็ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันตลอดมา วัดจึงเป็นที่พึ่งทางใจของคนไทย เป็นศูนย์กลางชุมชนคนไทย ตลอดทั้งวัดยังเป็นแหล่งวิทยาการ และศูนย์กลางการพัฒนาทั้งปวงพระสงฆ์จึงเป็นผู้นำทางความคิด และทางจิตใจของสังคมไทยทุกยุคทุกสมัย

การที่จะทำให้วัดมีบทบาทสำคัญต่อสังคมและเป็นศูนย์กลางของชุมชนได้นั้น เป็นสิ่งจำเป็นที่วัดแต่ละแห่งจะต้องช่วยกันพัฒนาทุกด้าน โดยเฉพาะด้านกิจกรรมที่เป็นประโยชน์เกื้อกูลต่อชุมชนนั้นๆ ซึ่งบทบาทของวัดก็มีลักษณะเช่นเดียวกันกับบทบาทของพระสงฆ์กล่าวคือพระสงฆ์ถือว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทมากในการพัฒนาวัดจึงต้องมีบทบาทสำคัญในการรับภาระหน้าที่นี้โดยตรง โดยที่พระสงฆ์จะมีบทบาทในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนได้นั้นจะต้องเป็นไปตามภารกิจของวัดทั้ง 6 ประการ ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ที่ได้กำหนดภารกิจของวัดไว้ 6ประการ ประกอบด้วย การปกครอง การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ศาสนธรรม การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ (พระเลิศพิพัฒน์ จนฺทปญฺโญ, 2554 : 11-15) ดังนั้นบทบาทของพระสงฆ์ต่อการปฏิบัติตามภารกิจทั้ง 6 ประการของวัด จึงถือเป็นภารกิจสำคัญที่จะนำวัดไปสู่เป้าหมายของการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์รวมหรือศูนย์กลางของชุมชนได้

ในสถานการณ์ปัจจุบันจากการประเมินของคณะสงฆ์และงานวิจัยพบว่ายังมีวัดบางส่วนยังไม่ดำเนินการให้มีความเป็นศูนย์กลางของชุมชน เพราะสมัยนี้มีความเจริญทางวัตถุมากวัฒนธรรมทางตะวันตกที่นิยมวัตถุได้เข้ามาทำลายวัฒนธรรมความสุขทางจิตใจของคนในชุมชนไปเสียหมด คนในชุมชนหันมานิยมความสุขจากวัตถุนิยม ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมหรือกระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้การเปลี่ยนแปลงของชุมชนเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการ ปกครอง วัฒนธรรม ทำให้สังคมชนบทของไทยเริ่มเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมเมืองมากขึ้น ความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกันของชุมชนจึงเปลี่ยนแปลงจากสังคมแบบพึ่งพาตนเองเป็นสังคมบริโภคนิยม ซึ่งได้ก่อให้เกิดความเสื่อมถอยทางด้านศีลธรรมและจริยธรรมแก่ผู้คนในชุมชนทำให้ผู้คนในชุมชน วัดในปัจจุบันมีมากกว่าสามหมื่นวัดทั่วประเทศ วัดบางวัดก็เป็นวัดหลวง บางวัดก็เป็นวัดราษฎร์ ขนาดแตกต่างกันไป บางวัดอยู่ในชนบท แต่บางวัดตั้งอยู่ในเมือง มีความเจริญทางวัตถุสูง บางวัดดูสกปรก ไม่ปลอดภัย วัดบางวัดกลายเป็นธุรกิจไม่ได้เป็นที่พึ่งของประชาชน การที่วัดไม่ได้เป็นที่พึ่งของประชาชนนั้นเกิดจากการที่พระสงฆ์ไม่ได้ทำหน้าที่บทบาทในของพระสงฆ์ให้ดีพอ หรือขาดการดูแลเอาใจใส่ในหน้าที่ของพระสงฆ์เอง

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจทำวิจัยเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางชุมชนในตำบลบึงเนียม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เพื่อให้ทราบถึงบทบาทของพระสงฆ์ ทำให้เข้าใจปัญหาและสาเหตุ ซึ่งงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญว่าพระสงฆ์ในตำบลบึงเนียม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น นั้นได้ดำเนินการพัฒนาวัดไปในรูปแบบใด มีแนวทางของการบริหารและการจัดการวัดที่ถือว่าเป็นการพัฒนาวัดและชุมชน จนกระทั่งทำให้วัดกลายเป็นศูนย์กลางของชุมชนนั้นได้อย่างไร เพื่อนำผลการวิจัยในครั้งนี้สามารถนำไปพัฒนาวัดในเขตตำบลบึงเนียม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางชุมชนในตำบลบึงเนียม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางชุมชนในตำบลบึงเนียม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางชุมชนในตำบลบึงเนียม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป ในเขตตำบลบึงเนียม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 7,410 คน (เทศบาลตำบลบึงเนียม จังหวัดขอนแก่น, 2558) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป ในเขตตำบลบึงเนียม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่นได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 380 คน โดยหากลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมใช้สูตร Taro Yamane (1967 : 398) และเทคนิควิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random sampling) และใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling)

เครื่องมือในการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือเป็นแบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นและพัฒนาขึ้นจากการสังเคราะห์ข้อมูลและแนวคิดทฤษฎี รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคลของผู้ตอบแบบสอบถามมีจำนวน 5 ข้อประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางชุมชนในตำบลบึงเนียม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ตามบทบาทของพระสงฆ์ 4 ประการ ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงบทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางชุมชนในตำบลบึงเนียม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่นซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open Ended Questionnaire) ให้ตอบโดยเสรี

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้โปแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ดังนี้ 1) สถิติพรรณนา คือ ความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ใช้วิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างเพื่อใช้แจกแจงความถี่หาค่าร้อยละ 2) ใช้สถิติพรรณนา คือ หาค่าเฉลี่ย (Mean) ใช้แปลความหมายของข้อมูลที่เกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางชุมชนในตำบลบึงเนียม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ตามบทบาทของพระสงฆ์ 4 ประการ ใช้สถิติพรรณนา คือ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) อ้างอิง ได้แก่ การทดสอบค่า (T-test) การทดสอบค่าแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ถ้าพบความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.)

4. สรุปผลการวิจัย

บทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางชุมชนในตำบลบึงเนียม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น สรุปได้ดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนในตำบลตำบลบึงเนียม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า โดยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 51.1 มีอายุอยู่ระหว่าง 26 - 35 ปี คิดเป็นร้อยละ 30.3 มีการศึกษาปริญญาตรีคิดเป็นร้อยละ 66.1 มีอาชีพเกษตรกรรม คิดเป็นร้อยละ 36.8 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 - 15,000บาท คิดเป็นร้อยละ 39.2

2. ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางชุมชนในตำบลบึงเนียม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ตามความคิดเห็นของประชาชน พบว่า ประชาชนที่มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางชุมชนในตำบลบึงเนียม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน สรุปได้ดังนี้

2.1 ด้านการปกครองประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางชุมชนในตำบลบึงเนียม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.66 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ พระสงฆ์เป็นศูนย์กลางการบริหารหรือการปกครอง ที่กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน จะเรียกลูกบ้านมาประชุมเพื่อบอกแจ้งกิจกรรมต่างๆ

2.2 ด้านการศึกษา ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางชุมชนในตำบลบึงเนียม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.55 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ พระสงฆ์มีการวาดภาพจิตรกรรมติดฝาผนังและเขียนคำบรรยายบอกความหมายไว้ใต้ภาพ เช่น วรรณคดีมหาชาติชาดก

2.3 ด้านสาธารณสงเคราะห์ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางชุมชนในตำบลบึงเนียม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.80 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ พระสงฆ์ทำความสะอาดบริเวณภายในวัด ศาลา อาคาร ที่พัก เสนาสนะ ถนน ห้องน้ำสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย

2.4 ด้านจิตใจ ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางชุมชนในตำบลบึงเนียม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.97 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ พระสงฆ์มีการจัดนิทรรศการและกิจกรรมงานวันสำคัญต่างๆ ทางพระพุทธศาสนา เช่นวันเข้าพรรษา วันลอยกระทง วันสงกรานต์

3. ผลเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางชุมชนในตำบลบึงเนียม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ตามความคิดเห็นของประชาชนที่มีปัจจัยส่วนบุคคล แตกต่างกัน สรุปได้ดังนี้ ประชาชนที่มีเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางชุมชนในตำบลบึงเนียม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

4. แนวทางการพัฒนาบทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางชุมชนในตำบลบึงเนียม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พิจารณาเป็นรายด้าน มีดังต่อไปนี้ คือ ด้านการปกครอง พบว่า พระสงฆ์ต้องมีการติดต่อสื่อสารปฏิสัมพันธ์กับผู้คนในหมู่บ้านเพื่อให้เกิดความรักความสามัคคี เช่น การออกเยี่ยมบ้าน มีการจัดประชุมโดยมีชาวบ้านมีส่วนร่วม เป็นต้น ด้านการศึกษา พบว่า เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมการจัดการศึกษา การสอนของพระสอนได้ทั้งทางธรรมและทางโลก ด้านสาธารณสงเคราะห์ พบว่า พระสงฆ์เข้าไปบริหารจัดการหรือศาสนสถานให้เป็นที่พักผ่อนเป็นที่พึ่งของสังคมชุมชน เช่นจัดสร้างโรงพยาบาล สถานีอนามัย ที่พักอาศัย และด้านจิตใจ พบว่า การที่พระสงฆ์จะพัฒนาจิตใจของคนในชุมชนโดยใช้สติปัญญาในการอบรมคนที่ติดยาเสพติด รับเป็นที่ปรึกษา แก้ปัญหาชีวิตครอบครัว และความทุกข์ปลอบขวัญให้กำลังใจ

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางชุมชนในตำบลบึงเนียม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่นทั้ง 4 ด้าน

1. ด้านการปกครอง ผลการวิจัยพบว่า ระดับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางชุมชนในตำบลบึงเนียม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่นตามความคิดเห็นของประชาชนด้านการปกครองอยู่ในระดับมาก อภิปรายว่า บทบาทของพระสงฆ์เป็นการควบคุมดูแลรักษา ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ ให้ประพฤติปฏิบัติตนให้ถูกต้องเรียบร้อยดีงามเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยสอดคล้องกับผลการวิจัยของพระครูสุทธิกิจวิธาน ปภสฺสโร (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน: กรณีศึกษาวัดแก้วฟ้าจุฬามณี กรุงเทพมหานคร” ผลการศึกษาพบว่า พระสงฆ์บางรูปยังวางตัวไม่เป็นกลางต่อการพัฒนาสังคมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดให้มีการฝึกอบรมพระสงฆ์เกี่ยวกับการพัฒนาสังคมพระสงฆ์บางรูปยังขาดความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ด้านเศรษฐกิจ และวัดขาดการจัดโครงการพัฒนาจิตใจประชาชนแบบต่อเนื่อง วัดยังขาดสถานที่ที่ถ่ายทอดด้านสิ่งแวดล้อมให้กับประชาชน

2. ด้านการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ระดับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางชุมชนในตำบลบึงเนียม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่นตามความคิดเห็นของประชาชนด้านด้านการศึกษาอยู่ในระดับมาก อภิปรายว่า พระสงฆ์มีการให้ความรู้แก่คนในชุมชนทั้งทางตรงและทางอ้อม ให้ความรู้ทางตรง ได้แก่ การจัดการเรียนการสอน ทางอ้อม ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนแบบไม่มีผู้สอน สามารถศึกษาเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง การจัดต้นไม้พูดได้โดยเขียนคติธรรม เป็นต้น สอดคล้องกับผลการวิจัยพระณัฐพงษ์ สิริวํโส (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า ควรมีการพัฒนารูปแบบการเผยแผ่ให้ทันสมัยเพื่อไม่ให้เกิดความน่าเบื่อหน่าย ควรมีการจัดหาทรัพยากรที่สำคัญในการเผยแผ่ให้เพียงพอ เช่น ควรมีสถานที่ในการศึกษาธรรมะประจำวัดต่างๆ หรือประจำหมู่บ้าน เป็นต้น

3. ด้านสาธารณสงเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า ระดับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางชุมชนในตำบลบึงเนียม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่นตามความคิดเห็นของประชาชน ด้านสาธารณสงเคราะห์ อยู่ในระดับมาก อภิปรายว่าพระสงฆ์มีการพัฒนาสภาพวัดให้เกิดศรัทธาทางรูปธรรม ได้แก่ อาคาร เสนาสนะ ปลูกต้นไม้ สร้างที่อยู่เป็นหมวดหมู่สวยงาม และสภาพแวดล้อมของวัดและชุมชน ถนนบริเวณวัดสะอาด ร่มรื่น อาณาเขตของวัดเป็นหมวดหมู่

การก่อสร้างอาคารสถานที่ต่างๆ และมีการซ่อมแซม ปรับปรุง บูรณปฏิสังขรณ์สอดคล้องกับผลการวิจัยของพระสมุห์กาพร สุชาโต (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี" ผลการศึกษาพบว่า มีการควบคุมดูแลการก่อสร้างถาวรวัตถุภายในวัด มีการจัดการระบบสาธารณูปโภคภายในวัด มีการบรรเทาช่วยเหลือผู้ประสบภัยธรรมชาติ การเกื้อกูลต่อสาธารณประโยชน์

4. ด้านจิตใจ ผลการวิจัยพบว่า ระดับบทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางชุมชนในตำบลบึงเนียม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่นตามความคิดเห็นของประชาชน ด้านจิตใจ อยู่ในระดับมาก อภิปรายว่า พระสงฆ์มีการพัฒนาจิตใจทางนามธรรมแก่คนในชุมชน จัดให้มีการทำบุญ ฟังพระธรรมเทศนา มีการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามในวันสำคัญต่างๆ ได้แก่ วันสงกรานต์ วันลอยกระทง จัดให้มีการละเล่นพื้นเมือง จัดนิทรรศการ สอดคล้องกับผลการวิจัยของพระอธิการวิน ทีปธมฺโม (2556) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร" ผลการศึกษาพบว่า ควรมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ให้มากกว่านี้โดยการเป็นผู้นำในการบำรุงรักษา และพัฒนาการแข่งเรือในรูปแบบใหม่ๆ ผสมผสานกับการแข่งเรือแบบเก่าๆ เพื่อเป็นการอนุรักษ์ให้ยืนยาว มีการวางแผนจัดโครงการและกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนเช่น หมู่บ้านรักษาศีล 5 ธรรมยาตรา อบรมศีลธรรม จริยธรรม บรรพชา-อุปสมบท ก่อให้เกิดความศรัทธาให้เกิดขึ้นกับชาวชุมชน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 เจ้าอาวาสควรสนับสนุนส่งเสริมพระสงฆ์ภายในวัดได้แสดงธรรมในกิจนิมนต์ที่เจ้าภาพอาราธนาไปทั้งงานในวัด นอกวัดและส่งพระสงฆ์เข้าอบรมตามโครงการอบรมพระวิทยากรเป็นที่ประจักษ์แก่ประชาชน เพื่อให้เกิดความศรัทธาแก่คนในชุมชน

1.2 พระสงฆ์ควรให้มีการจัดกิจกรรมโดยในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น เช่น การจัดกิจกรรม เข้าค่ายอบรมธรรมะ

1.3 รัฐบาลควรส่งเสริม งบประมาณในด้านการพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางชุมชน

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 ด้านการปกครอง ส่งเสริมให้วัดต่างๆ ร่วมกับชุมชนในการเสริมสร้างความมั่นคงของวัด โดยใช้กิจกรรมต่างๆ เช่น การออกเยี่ยมประชาชนโดยรอบวัด

2.2 ด้านการศึกษา ส่งเสริมให้มีการอุปถัมภ์ ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม โดยรูปแบบทุนการศึกษาให้กับพระลูกวัด

2.3 ด้านสาธารณสงเคราะห์ สนับสนุนการจัดตั้งโรงเรียนส่งเสริมให้มีการจัดการเรียนการสอน หรืออาจเป็นลักษณะการให้ทุนสนับสนุนการศึกษา การให้ทุนในสร้างอาคารเรียน ให้ทุนซื้อสื่อการเรียนการสอน อุปกรณ์ทางการศึกษา ให้ทุนการศึกษากับครูเพื่อพัฒนาครูในสาขาวิชาที่ขาดแคลน ให้ทุนการศึกษาแก่เด็กผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์

2.4 ด้านจิตใจ สนับสนุนการจัดทำโครงการหรือกิจกรรมเลิกเหล้าระยะเวลา 1 เดือน ประกาศตามวิทยุหรือโฆษณาในอินเตอร์เน็ต เพื่อให้ผู้ที่สนใจหรือต้องการเลิกสิ่งเสพติดได้เข้ามาร่วมกิจกกรมและไม่กลับไปเสพอีก

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางชุมชน ในเขตอื่นๆเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่าง หรือให้สอดคล้องในระดับการบริหาร

3.2 ควรศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางชุมชน บทบาทของพระสงฆ์ในด้านอื่นๆ เช่น บทบาทในด้านพัฒนาชุมชน บทบาทในด้านการป้องกันยาเสพติด บทบาทในด้านอบรมจริยธรรม

3.3 ควรศึกษาแนวทางการเพิ่มบทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาวัดเป็นศูนย์กลางชุมชนตามตามกฎเถรสมาคม ให้เกิดผลในเชิงปฏิบัติ หรือเปรียบเทียบกับพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อพัฒนาวัดที่ชัดเจนยิ่งๆ ขึ้นไป

เอกสารอ้างอิง

เทศบาลตำบลบึงเนียม จังหวัดขอนแก่น. (2558). **แผนพัฒนาสามปี พ.ศ. 2559-2561 เทศบาลตำบลบึงเนียม อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น**. สำนักงานทะเบียน อำเภอเมืองขอนแก่น (อัดสำเนา).

พระครูสุทธิกิจวิธาน ปภสฺสโร. (2556). บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษาวัดแก้วฟ้าจุฬามณี กรุงเทพมหานคร. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระณัฐพงษ์ สิริวํโส. (2554). บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระเลิศพิพัฒน์ จนฺทปญฺโญ. บทบาทของพระสงฆ์ในสังคมโลกาภิวัตน์. **วารสารการศึกษาและพัฒนาสังคม**. ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (มกราคม 2554).

พระสมุห์กาพร สุชาโต. (2554). บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ใน อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระอธิการวิน ทีปธมฺโม. (2556). บทบาทของพระสงฆ์ต่อการอนุรักษ์ประเพณีการแข่งเรือยาว วัดท่าหลวง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสาร อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น
The Approach for Developing the Community Welfare Fund Management of Nongkungthanasan Sub-District Administrative Organization, PhuWiang District, Khon Kaen Province

พระมหาธนาวุฒิ จตฺตมโล, เรียงดาว ทวะชาลี และนิเทศ สนั่นนารี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพทั่วไปของการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน 2) ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการกองทุน และ 3) แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สมาชิกกองทุน 20 คน และคณะกรรมการ 10 คน เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มแบบใช้ชุดคำถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพทั่วไป มี 4 ด้าน คือ 1) ด้านบุคลากรพบว่า ผู้นำ คณะกรรมการ และสมาชิกสามารถมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนนโยบาย และการทำงานเพื่อส่วนรวมด้วยจิตอาสา 2) ด้านการเงินงบประมาณมีไม่เพียงพอในการบริหารจัดการ 3) ด้านวัสดุอุปกรณ์หรือสถานที่มีเพียงพอเพื่ออำนวยความสะดวก และ 4) ด้านการบริหารจัดการ คณะกรรมมีส่วนร่วมทำหน้าที่ตรวจสอบในการจัดการกองทุน

2. ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการ ด้านบุคลากรคือ เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานเปลี่ยนบ่อยทำให้ระบบงานกองทุนไม่มีความต่อเนื่อง เจ้าหน้าที่ขาดความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ในการจัดระบบบัญชี ในด้านแหล่งเงินทุนพบว่า กองทุนได้รับงบประมาณจากการสมัครสมาชิกเท่านั้น แต่มีรายจ่ายทุกเดือน จึงทำให้เงินกองทุนลดลง ปัญหาด้านวัสดุอุปกรณ์หรือสถานที่คือไม่มีที่ให้สมาชิกนั่งรอ และด้านการบริหารจัดการพบว่า คณะกรรมการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้อย

3. แนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการ คือ 1) ด้านบุคลากร จัดฝึกอบรมการทำบัญชี 2) เพื่อเพิ่มเงินงบประมาณ ควรเชิญชวนให้ประชาชนสมัครสมาชิก จัดทำผ้าป่าสามัคคี และส่งรายงานการเงินของกองทุนต่อภาครัฐ 3) ด้านวัสดุอุปกรณ์หรือสถานที่ ควรจัดทำป้ายการจัดสวัสดิการให้ชัดเจน และจัดหาที่นั่งให้สมาชิก และ 4) ด้านการบริหารจัดการ ควรให้คณะกรรมการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: การพัฒนา; การบริหารจัดการ; กองทุนสวัสดิการชุมชน

Abstract

The aims of this research were to study 1) the general conditions of the community welfare fund management, 2) the problems and obstacles in managing the community welfare fund, and 3) the ways to improve the community welfare fund management. This study was qualitative research. The samples were 20 members of the community welfare and 10 of its committees. Data collecting tools were an interview form and a question set for group discussion. For data analysis, content analysis was employed.

The research results were as follows:

1. Regarding general conditions, there were divided into 4 aspects: 1) personal aspect, the leadership, committees and members could participate in forming and driving their policies, including collaborative work as volunteer; 2) financial aspect, the budget was inadequate for the community welfare fund management; 3) aspect of equipments and facilities, several facilities were availability for giving convenience to members; and 4) management aspect, committees had participated in checking the transparency of welfare fund management.

2. In terms of problems and obstacles in personnel aspect, the officers have frequently changed. Consequently, the operation of welfare system was not continue conducted; and the officers did not have enough knowledge, ability and experiences in accounting. Regarding the problems in the aspect of budget resources, the budgets were only came from new register, but they paid expenditure monthly. As a result, their budget was reduced. For problems of equipment and facilities' aspect, there was no chairs for the members while they were waiting for services. Finally, the problems of management aspect was that the committees had rarely participated in management terms.

3. The ways to improve the community welfare fund management were as follows: firstly, the training program about accounting should be offered to developing personnel aspect. Second, to increase the budget, inviting people to register as member should be done. Additionally, robe ceremony should be organized, and financial statement should be reported to government office. Third, solving problems of equipments and facilities, the billboards about welfare management should be showed clearly, and the chairs should be provided fully. Finally, the committee should regularly participate in management activities.

Keywords: Development; Management; Community Welfare Fund

1. บทนำ

เมื่อโลกก้าวเข้าสู่ยุคของอาเซียน จึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิต และกระบวนการต่างๆ โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงในชุมชนที่เลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น กรมการพัฒนาชุมชน (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2555) ภายใต้แนวคิดการพัฒนาอย่างบูรณาการเป็นองค์รวมทั้งมิติตัวคน สังคม เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อันนำไปสู่การพัฒนาเพื่อประโยชน์สุขที่ยั่งยืนของคนและสังคมไทย (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2555-2559) วัฒนธรรมการอยู่แบบช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีชุมชนเป็นศูนย์กลางมีศาสนาและภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นที่พึ่งพาในการแก้ปัญหา เป็นระบบสวัสดิการชุมชนแบบธรรมชาติ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเกื้อกูล เคารพซึ่งกันและกัน ในรูปแบบการจัดสวัสดิการแบบพึ่งตนเอง (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2559) การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ผลการวิจัยพบว่า ด้านบุคลากรควรให้มีการดำเนินการฝึกอบรมเพิ่มพูนความรู้ให้คณะกรรมการกองทุนมีการสนับสนุนให้มีการศึกษาดูงาน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์กับกองทุนที่ดำเนินงานประสบผลสำเร็จ และกองทุนล้มเหลว เพื่อเป็นการเปรียบเทียบ (ปรีชา ผสมทรัพย์, 2551)

การบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลหนองกุงธนสารที่ผ่านมาสภาพทั่วไปในปัจจุบันพบว่า การบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน (เกิด แก่ เจ็บ ตาย ทุนการศึกษา) มีปัญหา อุปสรรค ตามที่มีวาระการประชุมใหญ่ที่สำคัญซึ่งเรียกว่า 4 M นั้นคือ ดังนี้ว่า (1) การบริหารจัดการด้านบุคคลากร (Man) ได้แก่การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ คณะกรรมการ เจ้าหน้าที่มีการเปลี่ยนบุคลากรบ่อย ขาดการต่อเนื่องในระบบงานกองทุนสวัสดิการชุมชนฯ ขาดความรู้ ความสามารถ และทักษะความชำนาญ (2) การบริหารจัดการเงินงบประมาณ (Money) ไม่มีแหล่งเงินทุนมาสนับสนุน (3) การบริหารจัดการวัสดุอุปกรณ์ หรือสถานที่ (Material) ไม่มีโต๊ะหรือเก้าอี้เพื่ออำนวยความสะดวกให้

แก่สมาชิก (4) การบริหารจัดการ (Management) คณะกรรมการและสมาชิกขาดการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบอย่างเหมาะสม ที่กล่าวมาจึงเป็นข้อมูลหลักสำคัญต่อการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชน (กองทุนสวัสดิการ, 2460) ดังนั้นผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสาร ตำบลหนองกุงธนสาร อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่นดังต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนในปัจจุบันขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสาร อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น

2. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค การบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสาร อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น

3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสาร อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยข้อมูลสำคัญในเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสาร อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น” โดยใช้เครื่องมือแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แก่ผู้ที่เป็นสมาชิกและผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในตำบลหนองกุงธนสารจำนวน 20 คน และสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ในสมาชิกผู้ที่ถูกคัดเลือกมาเป็นคณะกรรมการบริการกองทุน จำนวน 10 คน เพื่อหาแนวทางในการพัฒนา

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพแบบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในส่วนของแบบสัมภาษณ์ดำเนินการตรวจสอบโดยค้นคว้าอ้างอิงจากแนวคิด ทฤษฎี หนังสือตำรา และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กฎระเบียบข้อบังคับต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกองทุนสวัสดิการชุมชน

4. สรุปผลการวิจัย

1. จากการศึกษาสภาพทั่วไป ด้านการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน สามารถสรุปแนวทางการบริหารจัดการ 4 ด้าน คือ (1) ด้านบุคลากร (Man) (2) ด้านการเงินและงบประมาณ (Money) (3) ด้านวัสดุ อุปกรณ์ หรือสถานที่ (Material) (4) ด้านการบริหารจัดการ (Management) ซึ่งมีรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 การบริหารจัดการด้านบุคลากร (Man) คณะกรรมการบริหารและคณะกรรมการตรวจสอบ คัดเลือกจาก สมาชิกขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสาร ผู้ใหญ่บ้านทั้ง 16 หมู่เป็นกรรมการร่วม ซึ่งมีนายทองสุข แก้วคำภา เป็นประธานกองทุน ทำงานด้วยจิตอาสา การดำเนินงานในระยะแรกประสบปัญหา พนักงานไม่มีความรู้ประสบการณ์ที่ดีเกี่ยวกับระเบียบการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน

1.2 การบริหารจัดการด้านการเงินและงบประมาณ (Money) ดำเนินการตามนโยบายทางรัฐ 3 ฝ่าย คือ (1) การสมัครสมาชิกใหม่ (2) เงินสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสาร และ (3) ภาครัฐสมทบ ในปีแสดงฐานะการเงินให้ทราบ

1.3 การบริหารจัดการด้านวัสดุอุปกรณ์หรือสถานที่ (Material) การบริหารจัดการด้านนี้ เกี่ยวกับเรื่องวัสดุ อุปกรณ์มีความพร้อมในการดำเนินงานทั้งในส่วนของวัสดุใช้สอยหรือวัสดุสำนักงานซึ่งได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสาร สำหรับสถานที่ดำเนินงานนั้นใช้อาคารเดียวกัน

1.4 ด้านการบริหารจัดการ (Management) กองทุนสวัสดิการชุมชนเกิดจากการมีส่วนร่วมอย่างเหมาะสมในการจัดกิจกรรมของกองทุนสวัสดิการชุมชม โดยมีคณะกรรมการบริหารกองทุนสวัสดิการชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกขององค์การบริหารส่วนตำบล และสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลหนองกุงธนสาร ต่างก็มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

2. ปัญหา อุปสรรค การบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสาร อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น

2.1 ด้านบุคลากร (Man) พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน กองทุนสวัสดิการชุมชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนการปฏิบัติงาน เกี่ยวกับด้านการบัญชีการเงิน และการจัดทำรายงานการเงิน ควรมีการตรวจสอบการดำเนินงานของพนักงาน เจ้าหน้าที่กองทุนสวัสดิการชุมชน (กองทุนวันละบาท) อย่างต่อเนื่อง

2.2 ด้านเงินและงบประมาณ (Money) ในด้านรายรับ-รายจ่ายของกองทุนสวัสดิการชุมชน ยังขาดหลักฐานการรับเงิน ค่าตอบแทนในการจัดเก็บเงินจากสมาชิก ยังขาดความรู้ในการจัดทำรายงานแสดงฐานะทางการเงิน งบดุลงบกำไร-ขาดทุน จึงไม่สามารถแสดงรายงานทางการเงินชี้แจ้งในวาระการประชุมประชาคมให้คณะกรรมการได้รับทราบในแต่ละครั้งได้อย่างชัดเจน

2.3 ด้านวัสดุอุปกรณ์หรือสถานที่ (Material) สถานที่ตั้งของกองทุนสวัสดิการชุมชนอยู่ในอาคารขององค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งกองทุนสวัสดิการชุมชนยังไม่มีสำนักงานของกองทุนและสถานที่ ไม่มีเก้าอี้ไว้ค่อยบริการแก่สมาชิกได้นั่งรอในเวลาที่สมาชิกมาติดต่อสอบถามเกี่ยวกับเรื่องกองทุนสวัสดิการชุมชน

2.4 ด้านการบริหารจัดการ (Management) การปฏิบัติงานของพนักงานและคณะกรรมการ การมีส่วนร่วมอย่างเหมาะสมจากหลายฝ่ายยังไม่ดีเท่าที่ควร การบรรจุพนักงานไม่ตรงกับสายงาน การคัดเลือกคณะกรรมการเข้ามาบริหารไม่ค่อยมีความรู้ข้อมูลด้านบริหารจัดการสวัสดิการ จึงทำให้การจัดสวัสดิการของกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลหนองกุงธนสารไม่เข้มแข็ง

3. แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสาร อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น

3.1 การพัฒนาด้านบุคลากร (Man) แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการในส่วนของคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชน จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาศักยภาพในการบริหารจัดการซึ่งอาจจะต้องไปศึกษาดูงานจากองค์กรเครือข่ายเพื่อนำแนวทางและความรู้มาปรับใช้และพัฒนากองทุนของตนเอง แนวทางในการพัฒนาพนักงานปฏิบัติหน้าที่กองทุน สมาชิกขององค์การบริหารส่วนตำบล ที่มาช่วยดูแลกองทุนสวัสดิการชุมชน จะต้องได้รับการพัฒนาศักยภาพทั้งด้านการบริหารจัดการเอกสารต่างๆ การจัดทำระบบการบัญชีการเงินอย่างต่อเนื่องจากภาครัฐ แนวทางในการพัฒนาศักยภาพสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชน ควรมีการจัดประชุมสมาชิกอย่างต่อเนื่องเพื่อนำเสนอข้อมูลข่าวสารและผลการดำเนินงานต่างๆ หรือแนวทางการดำเนินงาน และรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก

3.2 การพัฒนาด้านเงินและงบประมาณ (Money) งบประมาณรายรับ ปัจจุบันกองทุนสวัสดิการชุมชน (กองทุนวันละบาท) ได้รับการสนับสุนนงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสาร 300,000 บาทต่อปี และเงินออมจากสมาชิก ซึ่งทางกองทุนสวัสดิการชุมชน และขอสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐหรือองค์กรภาคเอกชนอย่างต่อเนื่อง ควรมีการประเมินการค่าใช้จ่ายเพื่อกันเงินจำนวนหนึ่งไปลงทุนเพื่อให้ได้รับผลตอบแทนที่สูงขึ้นมากกว่าเงินฝากออมทรัพย์ เช่น การซื้อสลากออมทรัพย์ของหน่วยงานภาครัฐ หรือพันธบัตรรัฐบาล หรือฝากประจำเพื่อให้กองทุนสวัสดิการชุมชน ได้รับผลตอบแทนที่เพิ่มขึ้น ด้านรายจ่าย ปัจจุบันกองทุนสวัสดิการชุมชน มีค่าใช้จ่ายสำหรับการจ่ายค่าสวัสดิการแก่สมาชิก พนักงานกองทุนสวัสดิการชุมชน ควรมีการตรวจสอบความถูกต้องของเอกสารเบิกจ่าย และการชำระเงินค่าสมาชิก

3.3 การพัฒนาด้านวัสดุอุปกรณ์หรือสถานที่ (Material) สถานที่ตั้งของกองทุนสวัสดิการชุมชน (กองทุนวันละบาท) ควรมีการติด ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกองทุน และจัดทำสื่อเผยแพร่ผ่านหอกระจายข่าวของหมู่บ้าน และขอความอนุเคราะห์พื้นที่สำหรับให้สมาชิกกองทุนนั่งรอระหว่างการติดต่อประสานงาน

3.4 การพัฒนาด้านการบริหารจัดการ (Management) คณะกรรมทุกฝ่ายควรจะส่วนรว่มเป็นสำคัญและควรส่งเสริมให้พนักงานที่ดูแลกองทุนสวัสดิการชุมชน มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน ทั้งด้านงานเอกสาร การเงิน การติดต่อประสานงานและอื่นๆ ควรมีการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับระเบียบและแนวทางการดำเนินงานของกองทุนสวัสดิการชุมชน โดยการติดประกาศป้ายประชาสัมพันธ์ หรือเป็นเอกสารส่งไปที่ผู้นำชุมชนเพื่อแจ้งข่าวสารให้สมาชิกได้รับทราบผ่านหอกระจายข่าวของชุมชน และควรมีการจัดทำรายงานการเงินอย่างเป็นปัจจุบัน

การบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการควรอยู่ภายใต้การดูแลของงานพัฒนาชุมชนของ อบต.เนื่องจากเป็นงานด้านการพัฒนาชุมชน

5. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสาร อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น ดังนี้ คือ

1. การบริหารจัดการด้านบุคลากร (Man) กองทุนสวัสดิการชุมชน (กองทุนวันละบาท) ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสาร อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่นมีคณะกรรมการกองทุน มีระเบียบของกองทุน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสายหยุด จี้ฟู (2555) เรื่องการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลม่วงน้อย อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ผลการศึกษา พบว่ากองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลม่วงน้อย มีการวางแผนที่ดี คือ ได้จัดตั้งคณะทำงานเพื่อขับเคลื่อนกิจการของกองทุน และมีการกำหนดแผนการดำเนินงาน ระเบียบข้อบังคับที่มีความชัดเจน มีการดำเนินการที่ดี

2. การบริหารจัดการด้านการเงินและงบประมาณ (Money) การบริหารจัดการด้านการเงินและงบประมาณมีคณะกรรมการเบิก-จ่าย คณะกรรมการทำงานด้วยจิตอาสา มาช่วยดำเนินงานตามนโยบายของกองทุนสวัสดิการชุมชนสอดคล้องกับงานของวิจัยของเอกชัย ศรสินชัย (2554) ได้ศึกษากระบวนการบริหารจัดการระบบสวัสดิการชุมชนและข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงและแก้ไขการบริหารระบบสวัสดิการของตำบลหนองประดู่ อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนาบุรี ผลการศึกษาพบว่า การบริหารจัดการระบบสวัสดิการชุมชนตำบลหนองประดู่ มีการบริหารจัดการในรูปแบบคณะกรรมการบริหารที่ดี และวาระการดำรงตำแหน่งที่ชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริหารงบประมาณมีการวางระบบการบริหารที่ดี มีผู้รับผิดชอบโดยตรงทั้งด้านการบัญชีและการเงิน

3. การบริหารจัดการด้านวัสดุอุปกรณ์หรือสถานที่ (Material) การบริหารจัดการด้านนี้ เกี่ยวกับเรื่องวัสดุอุปกรณ์มีความพร้อมในการดำเนินงานทั้งในส่วนของวัสดุใช้สอยหรือวัสดุสำนักงานซึ่งได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสาร สำหรับสถานที่ดำเนินงานอยู่ด้านในอาคาร ซึ่งคณะกรรมการบริหารทุกฝ่ายเห็นว่าเป็นสถานที่ที่เหมาะสม สะดวกในการติดต่อประสานงานซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภาพร ขัวคินี (2555) เรื่อง แนวทางการปรับปรุงการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลยางคำขององค์การบริหารส่วนตำบลยางคำ อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น พบว่า การบริหารจัดการ การจัดสถานที่ทำงานเหมาะสม มีการแบ่งและมอบหมายตำแหน่ง หน้าที่ การงานของกองทุนตามอำนาจหน้าที่ของแต่ละฝ่ายตามข้อบังคับ มีการควบคุม กำกับ ดูแล และให้คำปรึกษาแก่สมาชิกกองทุน ผู้ที่ได้รับมอบหมายมีความตรงต่อเวลาดี

4. ด้านการบริหารจัดการ (Management) กองทุนสวัสดิการชุมชนเกิดจากการมีส่วนร่วมอย่างเหมาะสมในการจัดกิจกรรมของกองทุนสวัสดิการชุมชน โดยมีคณะกรรมการบริหารกองทุนสวัสดิการชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน บุคคลากรในชุมชนทุกฝ่ายร่วมมือกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานของสุมิตร โพธิ์สะอาด (2553) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชน (กองทุนวันละ 1 บาท) ตำบลนครไทย อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลกพบว่า ด้านโครงสร้างคณะกรรมการกองทุนและสมาชิกของกองทุนใช้วิธีช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยยึดหลักการเรียนรู้และการใช้ระเบียบข้อบังคับของกองทุนสวัสดิการชุมชน ตำบลนครไทย ด้านบริหารจัดการ มีการจัดประชุมร่วมกันปีละ 6 ครั้ง (2 เดือน/1ครั้ง) มีการพิจารณาอนุมัติกองทุนอย่างรวดเร็ว ด้านการมีส่วนร่วมคณะกรรมการและสมาชิกมีการปรึกษาหารือร่วมกันก่อนแล้วจึงนำไปปฏิบัติงาน ด้านการติดตามประเมินผล มีการรายงานผลการช่วยเหลือสมาชิกกองทุนอย่างสม่ำเสมอตามหลักสาราณียธรรม 6 ด้านสีลสามัญญตาควรดำเนินการบริหารงานจัดการอย่างเป็นรูปธรรม ใช้หลักธรรมมาภิบาลและหลักประชาธิปไตยในการบริหาร ปฏิบัติตามของระเบียบกองทุนสวัสดิการซึ่งสอดคล้องกับหลักธรรมพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต, 2559) กล่าวว่า สาราณียธรรม 6 แปลว่า ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึง หลักการอยู่ร่วมกันด้านสีลสามัญญตา : มีศีลบริสุทธิ์เสมอกัน มีความประพฤติสุจริตดีงาม ถูกต้องตามระเบียบวินัย ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจของหมู่คณะ

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 คณะกรรมการบริหารกองทุนสวัสดิการชุมชนควรวางแนวนโยบายแผนงานแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติหน้าของพนักงานตามระเบียบของกองทุนสวัสดิการชุมชรอย่างเคร่งครัดและสามารถประเมินผลการทำงานที่เกิดประสิทธิผลได้

1.2 หน่วยงานภาครัฐและคณะกรรมการภาคประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการสนับสนุนกองทุนสวัสดิการชุมชนและร่วมกันตรวจสอบการบริหารงานของกองทุนสวัสดิการชุมชน

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 ด้านบุคลากร (Man) คณะกรรมการบริหารจัดการควรให้ความสำคัญในการพัฒนา ด้านความรู้ความสามารถ ทักษะ ของพนักงาน ให้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานทั้งด้านงานเอกสาร การเงิน การติดต่อประงานงาน

2.2 ด้านการเงินและงบประมาณ (Money) คณะกรรมการบริหารกองทุนสวัสดิการควรมีการประชุมชมประชาคม เปิดเผยข้อมูลด้านความโปร่งใส อย่างต่อเนื่อง

2.3 ด้านวัสดุอุปกรณ์หรือสถานที่ (Material) สถานที่ควรจะเอื้ออำนวยความสะดวกให้แก่สมาชิกผู้ที่มาติดต่อประสานงานเกี่ยวกับกองทุนสวัสดิการ

2.4 ด้านการบริหารจัดการ (Management) ควรอยู่ภายใต้การดูแลของงานพัฒนาชุมชนจังหวัดและขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสาร

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาวิจัยดูงานจากองค์กร กองทุนสวัสดิการอื่น ให้เกิดผลในเชิงปฏิบัติ หรือเปรียบเทียบกับองค์กรกองทุนพื้นที่ใกล้ เพื่อพัฒนาระบบงานกองทุนสวัสดิการชุมชนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2548). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ปรีชา ผสมทรัพย์. (2551). แนวทางการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน เกาะโพธิ์ตำบลท่าบุญมีอำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี. **การศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.** วิทยาลัยปกครองท้องถิ่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ยุพวรรณ เจริญเชื้อ เกตุแก้ว. (2559). การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักสาราณียธรรม 6 ของบุคลากร ในโรงเรียนกัลยา อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น. **วารสารสถาบันวิจัยพิมลธรรม.** ฉบับที่ 2.

สายหยุด จี้ฟู. (2555). การบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลม่วงน้อย อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน.**รายงานการศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต**. วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สุภาพร ขัวคินี. (2555). แนวทางการปรับปรุงการบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลยางคำขององค์การบริหารส่วนตำบลยางคำ อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น .**รายงานการศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต.** วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สุมิตร โพธิ์สะอาด. (2553). แนวทางการพัฒนากองทุนสวัสดิการชุมชน (กองทุนวันละ 1 บาท) ตำบลนครไทย อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก. **รายงานการศึกษาอิสระ รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต.** มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

เอกชัย ศรสินชัย. (2554). การบริหารจัดการระบบสวัสดิการชุมชน : ศึกษากรณีตำบลหนองประดู่ อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี. **รายงานการศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต.** วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). (2559). 10ปี แห่งการเปลี่ยนผ่าน สวัสดิการชุมชน ก้าวสู่สังคมสวัสดิการ. แหล่งที่มา: http//:www.codi.or.th [4 กุมภาพันธ์ 2560].

การปฏิบัติงานตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถสังวัตตนิกธรรมของพนักงานสำนักปลัดเทศบาล เทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น
Work Performance According to Ditthadhammikattha–Samvattanika–Dhamma of the Municipal Clerk Official Khon Kaen Municipality

พระอัจฉริยะ อรุโณ, เรียงดาว ทวะชาลี และนิเทศ สนั่นนารี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาการปฏิบัติงานของพนักงานสำนักปลัดเทศบาลนครขอนแก่น อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น (2) ศึกษาเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของพนักงานสำนักปลัดเทศบาล จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล (3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงาน ของพนักงานสำนักปลัดเทศบาล เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน โดยการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลของพนักงาน จำนวน 114 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 คน โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง แล้วจึงนำมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปโดยหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. การปฏิบัติงานตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถสังวัตตนิกธรรม ของพนักงานสำนักปลัดเทศบาล เทศบาลนครขอนแก่น ทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.11) โดยในรายด้านเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุดถึงต่ำสุด ได้ดังนี้ ด้านอุฏฐานสัมปทา (การขยันหา) ($\bar{x}$ = 4.32) ด้านสมาชีวิตา (ดำรงชีวิตอย่างพอเพียง) ($\bar{x}$ = 4.19) ด้านกัลยาณมิตตตา (กัลยาณมิตร) ($\bar{x}$ = 4.19) และด้านอารักขสัมปทา (รักษาดี) ($\bar{x}$ =3.74) ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบ พบว่า เพศ,อายุ และรายได้ ต่างกัน การปฏิบัติงาน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วน การศึกษา ประสบการณ์ ที่ต่างกันการปฏิบัติงาน ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงาน พบว่า ด้านขยันหา ควรปฏิบัติงานด้วยความกระตือรือร้นให้ความช่วยเหลือกับผู้ที่มาติดต่องานด้วยความเต็มใจ และดำเนินการตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ด้านการรักษาดี ควรรู้จักรักษาทรัพย์สินรู้จักการใช้วัสดุอุปกรณ์มีการตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ ด้านกัลยาณมิตร ควรมีความใส่ใจ การเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีในการให้บริการและการประสานงาน ด้านดำรงชีวิตอย่างพอเพียง ควรมีการจัดการงบประมาณอย่างเหมาะสม

คำสำคัญ: การปฏิบัติงาน; หลักทิฏฐธัมมิกัตถสังวัตตนิกธรรม; พนักงานสำนักปลัดเทศบาล

Abstract

The aims of this research were: 1) to study the work performance of the personnel of Khon Kaen Municipal Office; 2) to compare their work performances according to the dhamma called ‘the virtues conductive to benefits in the present (diṭṭhadhammikattha-saṁvattanika-dhamma)’, classified by the personal factors; 3) to study the way to develop the work performance according to the mentioned dhamma of the personnel. This mixed method research was conducted by using a questionnaire to collect the quantitative data from 114 personnel and an in-depth interview form to

collect the qualitative data from five key informants. The samples were selected by a purposive sampling and the computer program was also used to analyze the data to find the descriptive and inferential statistic scores.

The research results were as follows:

1. The statistic scores of the work performance of the personnel in overall and in each aspect were at a high level ($\bar{x}$ = 4.11). The most rated aspect was that of 'uṭṭhānasampadā (to be endowed with energy and industry)' ($\bar{x}$ = 4.32), followed by that of 'samajīvitā (balanced living)' ($\bar{x}$ = 4.19), 'kalayāṇamittatā (association with good people)' ($\bar{x}$ = 4.19) and 'ārakkhasampadā (to be endowed with watchfulness) ($\bar{x}$ = 3.74).

2. The comparative results revealed that according to the dhamma, the work performance's statistic scores of the samples with differences in gender and income were different with the statistical significance level at .05; this accepts the set hypothesis. The work performance's statistic scores of the samples with differences in age, education and experience were indifferent; this denied the set hypothesis.

3. The way to develop the work performance according to the mentioned dhamma of the personnel is that in the aspect of 'uṭṭhānasampadā ', the personnel should work with activeness in assisting the visitors according to the official regulations; in the aspect of 'ārakkhasampadā', the governmental facilities should be protected, inspected regularly and managed for the highest benefits; in the aspect of 'kalayāṇamittatā', care and friendliness in service provision and cooperation should be trained to the personnel; in the aspect of 'ssamajīvitā', the budget should be managed suitably.

Keywords: Work Performance; diṭṭhadhammikattha-saṁvattanika-dhamma; Personnel of Khon Kaen Municipal Office

1. บทนำ

เทศบาล เป็นรูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งตามระบอบประชาธิปไตย เกิดขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยเริ่มจากการจัดตั้งสุขาภิบาลกรุงเทพฯ ร.ศ.116 (พ.ศ. 2440) ในส่วนภูมิภาค มีการตราพระราชบัญญัติจัดการสุขาภิบาลท่าฉลอม ร.ศ. 124 (พ.ศ. 2448) ขึ้นและมีวิวัฒนาการเรื่อยมา จนถึงปี พ.ศ. 2475 มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง โดยมีการจัดตั้งเทศบาลขึ้นในปี พ.ศ. 2476 องค์กรของเทศบาล ต้องมีสภาเทศบาลและมีคณะเทศมนตรีหรือนายกเทศมนตรี ซึ่งเทศบาลในประเทศไทยแบ่งออกเป็นสามระดับ คือ เทศบาลนคร คือเขตท้องถิ่นชุมชนที่มีประชากรรวมกัน 50,000 คนขึ้นไป ทั้งมีรายได้อันสมควรในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติเทศบาล เทศบาลเมือง คือเขตท้องถิ่นชุมชนที่เป็นที่ตั้งของศาลากลางจังหวัด หรือท้องถิ่นที่มีประชากรรวมกัน 10,000 คนขึ้นไป ทั้งมีรายได้อันสมควรในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติเทศบาล เทศบาลตำบล คือเขตท้องถิ่นชุมชนที่มีประชากรรวมกัน 5,000 คนขึ้นไป (สำนักบริหารการทะเบียน, 2558)

พนักงานเทศบาล ถือเป็นกลไกสำคัญในฐานะผู้ปฏิบัติงานของแผ่นดินในการนำนโยบายของรัฐ และภารกิจของส่วนราชการไปปฏิบัติให้เกิดผลในพื้นที่และโดยที่ประเทศไทยได้ประสบกับสภาวะวิกฤติ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง รวมทั้งแรงกดดันจากกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ส่งผลให้ประเทศไทยต้องเร่งปรับตัวในแต่ละด้านอย่างเร่งด่วน และเป็นที่มาของการปฏิรูประบบราชการที่ผ่านมา โดยมุ่งปรับเปลี่ยนระบบการบริหารงานภาครัฐไปสู่ "รูปแบบการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่" ที่เน้นการทำงานโดยยึดผลลัพธ์เป็นหลัก ซึ่งเป็นการเปลี่ยนกระบวนการทำงานภาครัฐที่ไปสู่การทำงานเพื่อประชาชน มีการวัดผลอย่างเป็นรูปธรรม มีความโปร่งใสในการตัดสินใจ และวิธีการ

ทำงานที่มีความรวดเร็วและคล่องตัว เพื่อสนองตอบต่อความต้องการของสังคมและประชาชน

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงหลักธรรมอำนวยประโยชน์สุขขั้นต้นมี 4 ประการ ได้แก่ 1) อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความหมั่นคือขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่การงานและการประกอบอาชีพที่สุจริต หมั่นฝึกฝนให้มีความชำนิชำนาญ 2) อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษาคือรู้จักคุ้มครองเก็บรักษาโภคทรัพย์ ไม่ให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสีย 3) กัลยาณมิตตตา คบหาคนดีเป็นมิตรคือรู้จักเสวนาคบหาคน ศึกษาเยี่ยงอย่างท่านผู้รู้ผู้ทรงคุณผู้มีความสามารถผู้น่าเคารพนับถือและมีคุณสมบัติเกื้อกูลแก่อาชีพการงาน 4) สมชีวิตา เลี้ยงชีวิตแต่พอดีคือรู้จักกำหนดรายได้และรายจ่ายเป็นอยู่พอดีสมรายได้มิให้ฝืดเคือง หรือฟุ่มเฟือย ให้รายได้เหนือรายจ่าย มีประหยัดเก็บไว้ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า หลักทิฏฐธัมมิกัตถสังวัตตนิกธรรมนี้ หากพนักงานเทศบาลนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันและในการปฏิบัติราชการก็จะทำให้ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานดังกล่าวได้ (พระพรหมคุณาภรณ์, 2547)

การสร้างจิตสำนึกโดยส่งเสริมให้บุคลากรมีคุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้พนักงานเทศบาลได้มีแนวทางมีความเชื่อมั่น มีสิ่งจูงใจในการปฏิบัติงาน การนำหลักธรรมมาประกอบการงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มีความขยันหมั่นเพียรในการทำงาน มีความกระตือรือร้นในการทำงาน เป็นผู้ใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ และเป็นผู้ที่รู้จักใช้ทรัพยากรในองค์กรที่มีอยู่อย่างประหยัด รู้จักดูแลรักษาวัสดุอุปกรณ์เครื่องใช้สำนักงานในการปฏิบัติงานให้อยู่ในสภาพดี เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และปฏิบัติตนกับเพื่อนร่วมงานอย่างเป็นมิตร เปรียบเสมือนเครือญาติ ในการดำรงใช้ชีวิตอย่างพอเพียง แต่จากการปฏิบัติงานที่ผ่านมา อาจมีความล้าช้าในการให้บริการหรืองานเอกสาร การเก็บเอกสารที่มีมากอาจทำให้ล้าช้าในการค้นหา การติดต่อประสานงานกับประชาชน อาจมีความคลาดเคลื่อน

ดังนั้น ผู้วิจัยต้องการศึกษาการปฏิบัติงานตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถสังวัตตนิกธรรมของพนักงานสำนักปลัดเทศบาล เพื่อให้ทราบว่าพนักงานเทศบาลได้ปฏิบัติงานอยู่ในระดับใด และมีความแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร และผลที่ได้จากการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางหรือวิธีการทำงานเพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามนโยบายที่กำหนดไว้ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานของพนักงานสำนักปลัดเทศบาล เทศบาลนครขอนแก่น

2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถสังวัตตนิกธรรมของพนักงานสำนักปลัดเทศบาล เทศบาลนครขอนแก่น จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถสังวัตตนิกธรรม ของพนักงานสำนักปลัดเทศบาล เทศบาลนครขอนแก่น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี ระหว่างวิจัยเชิงคุณภาพและวิจัยเชิงปริมาณ ดังนี้ ประชากรในการทำวิจัยได้แก่พนักงานผู้ปฏิบัติงานในสำนักปลัดเทศบาล จำนวน 162 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่จำนวน 114 คน โดยใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ เครจซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970)

1. รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) การวิจัยครั้งนี้ ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการวิจัย สร้างขึ้นจากการปฏิบัติงานตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถสังวัตตนิกธรรมของพนักงานสำนักปลัดเทศบาล ในการปฏิบัติงาน 4 ด้าน คือ ด้านอุฏฐานสัมปทา (การขยันหา) ด้านอารักขสัมปทา (การรักษาดี) ด้านกัลยาณมิตตตา (ความมีกัลยาณมิตร) และด้านสมชีวิตา (การดำรงชีพอย่างพอเพียง) โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ มีลักษณะเป็นคำถามแบบเลือกตอบ (Check list) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามที่ใช้วัดระดับการปฏิบัติงานตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถสังวัตตนิกธรรมของพนักงานสำนักปลัดเทศบาล มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ คือ น้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุด และตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามข้อเสนอแนะเพื่อนำไปพัฒนาการปฏิบัติงานตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถสังวัตตนิกธรรมของพนักงานสำนักปลัดเทศบาล

2. การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัย โดยศึกษาเอกสารวิชาการและจากงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน โดยมีขั้นตอนดังนี้ ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานและหลักทิฏฐธัมมิกัตถสังวัตตนิกธรรม ในงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือและสร้างเครื่องมือ จากกรอบเนื้อหาในคำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ จำแนกตามข้อมูลทั่วไปจำนวน 5 ข้อ ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามที่ใช้วัดระดับการปฏิบัติงานตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถสังวัตตนิกธรรมของพนักงานสำนักปลัดเทศบาล ลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ตามหลักการของ (Likert) จำนวน 24 ข้อโดยแบ่งคำถามตามระดับ ออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านอุฏฐานสัมปทา (การขยันหา) จำนวน 6 ข้อ ด้านอารักขสัมปทา (การรักษาดี) จำนวน 6 ข้อ ด้านกัลยาณมิตตตา (ความมีกัลยาณมิตร) จำนวน 6 ข้อ และด้านสมชีวิตา (การดำรงชีพอย่างพอเพียง) จำนวน 6 ข้อ ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเพื่อนำไปพัฒนาการปฏิบัติงานตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถสังวัตตนิกธรรมของพนักงานสำนักปลัดเทศบาล และตอนที่ 4 เป็นแบบสัมภาษณ์เพื่อหาแนวทางแก้ไขพัฒนาการปฏิบัติงานตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถสังวัตตนิกธรรมของพนักงานสำนักปลัดเทศบาล ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open ended Questionnaire) ให้เลือกตอบโดยเสรี

3. ขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือแบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วไปหาคุณภาพของแบบสอบถาม ดังนี้ 1) หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยนำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้อง และความครอบคลุมของเนื้อหาที่ต้องการศึกษา ซึ่งเป็นการหาความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) จำนวน 5 ท่าน นำแบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของข้อคำถาม (IOC) ซึ่งแต่ละข้อได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.8 ขึ้นไปทุกข้อ 2) นำแบบสอบถามมาปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจริงต่อไป 3) การทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ได้ไปปรับปรุงแก้ไขจากการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ตรวจคะแนนหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficients) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าของความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.865 และ 4) แบบสอบถามที่หาค่าความเชื่อมั่นแล้วนำไปเก็บข้อมูลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม หลังจากที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ดังนี้

4.1 สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยใช้สถิติจำนวน (Frequency) และร้อยละ (Percentage) อธิบายปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการนำเสนอเป็นตารางประกอบการบรรยายผล และใช้สถิติมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ( ) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของประชากร (S.D.) อธิบายการปฏิบัติงานตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถสังวัตตนิกธรรมของพนักงานสำนักปลัดเทศบาล นำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

4.2 สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) สำหรับทดสอบสมมติฐาน การเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถสังวัตตนิกธรรมของพนักงานสำนักปลัดเทศบาล วิเคราะห์โดยการทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) เมื่อพบว่ามีความแตกต่าง จะทำการเปรียบ เทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยใช้วิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.)

4.3 รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในการวิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ ผู้บริหารสำนักปลัดสำนักจำนวน 5 คน เครื่องมือสำหรับแบบสัมภาษณ์ เป็นคำถามแบบปลายเปิด เพื่อให้ผู้รับการสัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเพื่อนำไปพัฒนาการปฏิบัติงานตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถสังวัตตนิกธรรมของพนักงานสำนักปลัดเทศบาล

5. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์

5.1 ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวข้องกับคุณภาพการให้บริการ จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.2 กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือ

5.3 กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยโดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

5.4 สร้างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์สภาพปัญหา อุปสรรค แนวทางพัฒนาการปฏิบัติงานตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถสังวัตตนิกธรรมของพนักงานสำนักปลัดเทศบาล ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด ให้เลือกตอบโดยเสรี จำนวน 4 ข้อ

6. ขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือแบบสัมภาษณ์

6.1 หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยนำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้อง และความครอบคลุมของเนื้อหาที่ต้องการศึกษา ซึ่งเป็นการหาความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) จำนวน 5 ท่าน

6.2 นำแบบสอบถามมาปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อนาไปเก็บรวบรวมข้อมูลจริงต่อไป

7. การวิเคราะห์ข้อมูล แบบสัมภาษณ์จากคำถามปลายเปิด (Open-ended Questionnaire) วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท และประมวลผลเข้าด้วยกันรวมทั้งใช้แนวคิดจากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนในการวิเคราะห์เพื่อให้เห็นภาพรวม

4. สรุปผลการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคลของพนักงานสำนักปลัดเทศบาล เทศบาลนครขอนแก่น เมื่อจำแนกตามเพศ พบว่าเป็นเพศชาย จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 45.6 เป็นเพศหญิงจำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 54.4 มีอายุ 20-30 ปี จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 26.3 อายุ 31-40 ปี จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 42.1 อายุ 41-50 ปีจำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 20.2 อายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 11.4 ระดับมัธยมศึกษา จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 16.7 ระดับอนุปริญญา/ปวส. จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 10.5 ระดับปริญญาตรี จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 57.9 และมีการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไปจำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 14.9 มีประสบการณ์ต่ำกว่า 2 ปีจำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 16.7 ระหว่าง 3-8 ปี จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 33.3 ระหว่าง 9-14 ปี จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 21.1 ระหว่าง 15 ปีขึ้นไป จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 28.9 รายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 14.0 รายได้ 10,001-15,000 บาท จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 45.6 รายได้ 15,001 – 20,000บาท จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 22.8รายได้ 20,001 บาท ขึ้นไป จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 17.5

2. การปฏิบัติงานตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถสังวัตตนิกธรรม ของพนักงานสำนักปลัดเทศบาล เทศบาลนครขอนแก่น ทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.11) โดยในรายด้านเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุดถึงต่ำสุด ได้ดังนี้ ด้านอุฏฐานสัมปทา (การขยันหา) ($\bar{X}$ = 4.32) ด้านกัลยาณมิตตตา (กัลยาณมิตร) ($\bar{X}$ = 4.19) ด้านสมาชีวิตา (ดำรงชีวิตอย่างพอเพียง) ($\bar{X}$ = 4.19) และด้านอารักขสัมปทา (รักษาดี) ($\bar{X}$ = 3.74) ตามลำดับ

3. ผลการเปรียบเทียบ พบว่าเพศ,อายุและรายได้ ต่างกัน การปฏิบัติงานตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถสังวัตตนิกธรรม ของพนักงานสำนักปลัดเทศบาล แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วน การศึกษา ประสบการณ์ ที่ต่างกันการปฏิบัติงานตามหลักทิฏฐธัมมิกัตถสังวัตตนิกธรรม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

4. แนวทางในการพัฒนาการปฏิบัติงาน ของพนักงานสำนักปลัดเทศบาล ใน 4 ด้าน ต่อไปนี้ 1) ด้านอุฏฐานสัมปทา (การขยันหา) ผลการวิจัยพบว่า การสร้างทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับความอดทนและความขยันหมั่นเพียรในการทำงานเพื่อความสำเร็จของงาน เพื่อที่จะสามารถนำความรู้ไปปฏิบัติงานในองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) ด้านกัลยาณมิตตตา (กัลยาณมิตร) ผลการวิจัยพบว่า พนักงานเทศบาลควรเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลร่วมกันแก้ไขปัญหา เพื่อที่จะให้งานสำเร็จ 3) ด้านสมาชีวิตา (ดำรงชีวิตอย่างพอเพียง) ผลการวิจัยพบว่า พนักงานเทศบาลควรนำเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนำมาปรับใช้ ในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง โดยรู้จักใช้ที่หามาได้อย่าง

ประหยัด และรู้จักเก็บออมเพื่อใช้ในเวลาที่จำเป็น 4) ด้านอารักขสัมปทา (รักษาดี) ผลการวิจัยพบว่า อบรมให้พนักงานรู้จักวิธีใช้และรักษาเครื่องมือครุภัณฑ์ให้พร้อมใช้งาน และศึกษาเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยอยู่เสมอ เพื่อให้ทันกับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในยุคโลกาภิวัตน์

5. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 เทศบาลควรจัดให้มีการฝึกอบรมพัฒนาการเพิ่มศักยภาพเจ้าหน้าที่ให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถนำเอาองค์ความรู้ใหม่ๆ มาปรับวิธีการทำงานให้ทันสมัยและเกิดประโยชน์สูงสุด

1.2 เทศบาลควรให้มีการจัดกิจกรรมสร้างความรัก ความซื่อสัตย์ในองค์กร มีความสามัคคี

1.3 เทศบาลควรจัดตั้งกองทุนเลี้ยงชีพเพื่อช่วยพนักงานในยามฉุกเฉิน เป็นการสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานและพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงานสำนักปลัดเทศบาล

2. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปปฏิบัติ

2.1 ด้านอุฏฐานสัมปทา (การขยันหา) ในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาล ปฏิบัติงานด้วยความกระตือรือร้นให้ความช่วยเหลือกับผู้ที่มาติดต่องานด้วยความเต็มใจ และดำเนินการตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับของทางราชการ เพื่อความถูกต้อง

2.2 ด้านกัลยาณมิตตตา (กัลยาณมิตร)ในการปฏิบัติงานพนักงานสำนักปลัดเทศบาล มีความใส่ใจ และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับทุกคน ที่มาติดต่องาน และการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และการเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีในการให้บริการและการ

2.3 ด้านสมาชีวิตา (ดำรงชีวิตอย่างพอเพียง) ในการปฏิบัติงานพนักงานสำนักปลัดเทศบาล ควรมีการบริหารจัดการงบประมาณอย่างเหมาะสม และไม่ใช้จ่ายทรัพย์ อย่างฟุ่มเฟือย นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาปฏิบัติและปรับใช้ในการดำรงชีวิต

2.4 ด้านอารักขสัมปทา (รักษาดี) ในการปฏิบัติงานพนักงานสำนักปลัดเทศบาล ควรรู้จักรักษาทรัพย์สินของทางราชการโดยมีการตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอมิให้สูญหายและเป็นผู้ที่รู้จักบริหารจัดการในการใช้วัสดุอุปกรณ์ของสำนักงานที่มีอยู่ให้บังเกิดประโยชน์สูงสุด

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาเกี่ยวกับ การพัฒนาองค์ความรู้เพื่อสร้างนวัตกรรมในการปฏิบัติงานของพนักงานสำนักปลัดเทศบาล เทศบาลนครขอนแก่น

3.2 ควรศึกษาเกี่ยวกับ เพิ่มทักษะและประสิทธิภาพ การปฏิบัติงานตามหลักธรรมของพนักงานสำนักปลัดเทศบาล เทศบาลนครขอนแก่น

3.3 ควรศึกษาเกี่ยวกับ การทำงานเป็นทีมของพนักงานสำนักปลัดเทศบาล เทศบาลนครขอนแก่น

3.4 ควรศึกษาแนวทางการจัดตั้งกองทุนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงานสำนักปลัดเทศบาล เทศบาลนครขอนแก่น

เอกสารอ้างอิง

สำนักบริหารการทะเบียน. (2560). **กรมการปกครอง. กระทรวงมหาดไทย. "ระบบสถิติทางการทะเบียน : รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้านประจำปี พ.ศ. 2558."**. แหล่งที่มา : http://stat.dopa.go.th/stat/ [7 กุมภาพันธ์ 2560].

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2547). **ธรรมนูญชีวิต**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา.

Krejcie, Robert V. and Morgan, Daryle W. (1970). Determinining Sample Size for Research Activities. **Educational and Psychological Measurement**, Vol. 30, 607-610.

กฎหมายที่เกี่ยวกับทรัพย์สินของพระสงฆ์
Laws Related to the Property of Monks

พระนิทัศน์ ธีรปญฺโญ (วงศ์วังเพิ่ม)
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรล้านช้าง

บทคัดย่อ

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่ม พ.ศ. 2560 มาตรา 5 ทวิ ในพระราชบัญญัตินี้ “คณะสงฆ์” หมายความว่า บรรดาพระภิกษุที่ได้รับบรรพชาอุปสมบทจากพระอุปัชฌาย์ตามพระราชบัญญัตินี้ ภิกษุสงฆ์ หรือที่สมัยหลังนิยมเรียกว่า สมมุติสงฆ์ คือ หมู่ภิกษุ ที่ได้รับการอุปสมบทตามพระบรมพุทธานุญาต จากพระเถระตั้งแต่ 4 รูปขึ้นไปเรียกว่าสงฆ์ ในระบอบประชาธิปไตยมีหลักการให้เอกชนมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน ในส่วนประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์ ที่เกี่ยวกับพระภิกษุสงฆ์เรียกร้องเอาทรัพย์สินในฐานะผู้รับพินัยกรรมได้ แต่เรียกร้องในฐานะทายาทโดยธรรมไม่ได้ดังในมาตรา 1622 พระภิกษุนั้น จะเรียกร้องเอาทรัพย์มรดกในฐานะที่เป็นทายาทโดยธรรมไม่ได้เว้นแต่จะได้สึกจากสมณเพศมาเรียกร้องภายในกำหนดอายุความตาม มาตรา 1754 แต่ภิกษุเป็นผู้รับพินัยกรรม

ทรัพย์สินพระภิกษุก่อนอุปสมบทและหลังอุปสมบทแล้ว และทรัพย์สินของพระภิกษุมรณภาพ มีประเด็นที่จะต้องพิจารณาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อยู่ 3 มาตราด้วยกัน เช่น มาตรา 1623 ทรัพย์สินของพระภิกษุที่ได้มา ในระหว่างเวลาที่อยู่ในสมณเพศนั้น เมื่อพระภิกษุนั้นถึงแก่มรณภาพให้ตกเป็นสมบัติของวัดที่เป็นภูมิลำเนาของพระภิกษุนั้น เว้นไว้แต่ พระภิกษุนั้นจะได้จำหน่ายไปในระหว่างมีชีวิตหรือโดยพินัยกรรม และมาตรา 1624 ทรัพย์สินใดเป็นของบุคคลก่อนอุปสมบทเป็นพระภิกษุ ทรัพย์สินนั้นหาตกเป็นสมบัติของวัดไม่ และให้เป็นมรดกตกทอดแก่ทายาทโดยธรรมของบุคคลนั้น หรือบุคคลนั้นจะจำหน่ายโดยประการใดตามกฎหมายก็ได้

คำสำคัญ: กฎหมาย; ทรัพย์สิน; พระสงฆ์

Abstract

In Section 5 bis of the Sangha Act B.E. 2505, amended in B.E. 2560, "Sangha" meant monks who were ordained by their preceptors under this law. "Bhikkhu-sangha" or later called monks by convention meant monks who were ordained by more than four senior monks, called "Sangha," under the Buddha's allowance. In democracy, an individual had legitimately a proprietary right. In the Civil and Commercial Code, a monk was also allowed to claim the property as an heir but he was unable to claim it as an heir at law. As in Section 1622, a monk was unable to claim the heritage as a statutory heir unless he as an heir left the Buddhist monkhood and claimed it as a legal heir within the prescription under Section 1754.

According to the Civil and Commercial Code, there were three sections to be considered on the property of a monk before and after his monkhood and the property of a dead monk. For example, Section 1623 said, "The property a monk earned during his monkhood period had to become the property of a temple he lived in when he was dead unless he distributed it while he was alive or by his testament," and Section 1624 said, "Whatever belonged to a person before monkhood did not become the temple property and became a heritage to his legal heir. Either he was able to distribute it at law."

Keywords: Laws ; Property; Monks

1. บทนำ

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2505 (ฉบับที่ 3) แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2560 มาตรา 5 ทวิ ในพระราชบัญญัตินี้“คณะสงฆ์” หมายความว่า บรรดาพระภิกษุที่ได้รับบรรพชาอุปสมบทจากพระอุปัชฌาย์ตามพระราชบัญญัตินี้ หรือตามกฎหมายที่ใช้บังคับก่อนพระราชบัญญัตินี้ไม่ว่าจะปฏิบัติศาสนกิจในหรือนอกราชอาณาจักร “คณะสงฆ์อื่น” หมายความว่า บรรดาบรรพชิตจีนนิกาย หรือ อนัมนิกาย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2505 (ฉบับที่ 3) แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2560 ของการปกครองคณะสงฆ์กล่าวไว้ว่า มาตรา 20 คณะสงฆ์ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคม มาตรา 20 ทวิ เพื่อประโยชน์แก่การปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ให้มีเจ้าคณะใหญ่ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองคณะสงฆ์การแต่งตั้งและการกำหนดอำนาจหน้าที่เจ้าคณะใหญ่ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎมหาเถรสมาคม มาตรา 21 การปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค ให้จัดแบ่งเขตปกครองดังนี้ (1) ภาค (2) จังหวัด (3) อำเภอ และ(4) ตำบล จำนวนและเขตปกครองดังกล่าวให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎมหาเถรสมาคม มาตรา 22 การปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค ให้มีพระภิกษุเป็นผู้ปกครองตามชั้นตามลำดับ ดังต่อไปนี้ (1) เจ้าคณะภาค (2) เจ้าคณะจังหวัด (3) เจ้าคณะอำเภอ และ (4) เจ้าคณะตำบล เมื่อมหาเถรสมาคมเห็นสมควรจะจัดให้มีรองเจ้าคณะภาค รองเจ้าคณะจังหวัดรองเจ้าคณะอำเภอ และรองเจ้าคณะตำบล เป็นผู้ช่วยเจ้าคณะนั้น ๆ ก็ได้ มาตรา 23 การแต่งตั้ง ถอดถอนพระอุปัชฌาย์ เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส พระภิกษุอันเกี่ยวกับตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ตำแหน่งอื่น ๆ และไวยาวัจกร ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎมหาเถรสมาคม

2. เนื้อเรื่อง

ภิกษุสงฆ์ หรือที่สมัยหลังนิยมเรียกว่า สมมุติสงฆ์ คือ หมู่ภิกษุ ที่ได้รับการอุปสมบทตามพระบรมพุทธานุญาตจากพระเถระตั้งแต่ 4 รูปขึ้นไปเรียกว่าสงฆ์ เนื่องจากคำว่าสงฆ์แปลว่าหมู่ จึงเรียกหมู่พระภิกษุว่าภิกษุสงฆ์ และหมู่พระภิกษุณีว่าภิกษุณีสงฆ์ จัดเป็น 4 วรรค ตามตามพระบรมพุทธานุญาตให้ทำสังฆกิจตามพระวินัย คือ จตุวรรค 4 รูป ปญจวรรค 5 รูป ทสวรรค 10 รูป วิสติวรรค 20 รูป แต่ถ้าพระภิกษุ 2-3 รูป เรียกว่า คณะ (เนื่องจากแบ่งพวกกันฝ่ายละ 2 รูปมิได้) ถ้าพระภิกษุรูปเดียว จัดเป็นบุคคล

ภูมิลำเนาของพระสงฆ์ ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2505 (ฉบับที่ 3) แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2560 บังคับไว้ว่า พระภิกษุสงฆ์จะต้อสังกัดวัดใดวัดหนึ่ง แต่ถ้าพระภิกษุไม่สังกัดวัดใดวัดหนึ่ง ก็จะผิด มาตรา 27 (3) ไม่สังกัดอยู่ในวัดใดวัดหนึ่ง และ(4) ไม่มีวัดเป็นที่อยู่เป็นหลักแหล่งให้พระภิกษุรูปนั้นสละสมณเพศตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎมหาเถรสมาคม พระภิกษุผู้ต้องคำวินิจฉัยให้สละสมณเพศตามวรรคสอง ต้องสึกภายในสามวันนับแต่วันที่ได้รับทราบคำวินิจฉัยนั้น ในระบอบประชาธิปไตยมีหลักการให้เอกชนมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน รัฐได้บัญญัติรับรองสิทธิดังกล่าวในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1336 “ภายในบังคับแห่งกฎหมาย เจ้าของทรัพย์สินมีสิทธิใช้สอย และจำหน่ายทรัพย์สินของตนและได้ซึ่งดอกผลแห่งทรัพย์สินนั้น กับทั้งมีสิทธิ ติดตามและเอาคืนซึ่งทรัพย์สินของตนจากบุคคลผู้ไม่มีสิทธิจะยึดถือไว้ และ มีสิทธิขัดขวางมิให้ผู้อื่นสอดเข้าเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินนั้นโดยมิชอบด้วยกฎหมาย” การรับรองกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน นอกจากให้สิทธิแก่บุคคลที่เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในระหว่างมีชีวิตอยู่แล้วยังรับรองให้เจ้าของกรรมสิทธิ์มีสิทธิหวงแหนให้กรรมสิทธิ์ของตนตกทอดแก่ญาติหรือบุคคลอื่นใดที่ตนเห็นสมควรเมื่อตนถึงแก่ความตาย จึงเกิดหลักการของเหตุผลของกฎหมายลักษณะมรดก ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ในส่วนประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์ ที่เกี่ยวพระภิกษุสงฆ์เรียกร้องเอาทรัพย์สินในฐานะผู้รับพินัยกรรมได้ แต่เรียกร้องในฐานะทายาทโดยธรรมไม่ได้ ดั่งในมาตรา มาตรา 1622 พระภิกษุนั้น จะเรียกร้องเอาทรัพย์มรดกในฐานะที่เป็นทายาทโดยธรรมไม่ได้เว้นแต่จะได้สึกจากสมณเพศมาเรียกร้องภายในกำหนดอายุความตาม มาตรา 1754 แต่ภิกษุเป็นผู้รับพินัยกรรมได้

ห้ามไม่ให้พระภิกษุเป็นโจทก์ฟ้องในขณะอยู่ในสมณเพศ แต่ไม่ได้ห้ามการทำสัญญาแบ่งปันมรดกตามมาตรา1750 ดังนั้นกรณีทำสัญญาแบ่งปันมรดกและอีกฝ่ายผิดสัญญา พระภิกษุก็ฟ้องได้แม้อยู่ในสมณเพศ เพราะเป็นการฟ้องบังคับตามสัญญา ไม่ใช่ฟ้องแบ่งมรดกและในกรณีที่ทายาทฟ้องคดีแต่ระหว่างพิจารณาทายาทผู้เป็นโจทก์ได้อุปสมบทไม่อยู่ในบังคับของ มาตรา 1622 พระภิกษุฟ้องคดีอื่นที่ไม่ใช่ฟ้องเรียกมรดกได้หรือฟ้องในฐานะเจ้าของรวมก็ได้

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1622 เป็นบทบัญญัติห้ามมิให้พระภิกษุเรียกร้องเอาทรัพย์มรดกในฐานะที่เป็นทายาทโดยธรรมแต่ถ้าพระภิกษุถูกฟ้องเป็นจำเลยแล้วศาลก็พิพากษาให้พระภิกษุได้รับส่วนแบ่งมรดกด้วยก็ไม่เป็นการขัดกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1622 สอดคล้องกับทรัพย์สินของพระภิกษุได้มาระหว่างอยู่ในสมณเพศ ให้ตกเป็นสมบัติของวัดที่เป็นภูมิลำเนาของพระภิกษุ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1623 ทรัพย์สินของพระภิกษุที่ได้มาในระหว่างเวลาที่อยู่ในสมณเพศนั้น เมื่อพระภิกษุนั้นถึงแก่มรณภาพให้ตกเป็นสมบัติของวัดที่เป็นภูมิลำเนาของพระภิกษุนั้น เว้นไว้แต่ พระภิกษุนั้นจะได้จำหน่ายไปในระหว่างชีวิตหรือโดยพินัยกรรม

คำพิพากษาฎีกาที่ 5789/2538 ป.พ.พ.มาตรา 10, 1623, 1646, 1647 พินัยกรรมของ พระภิกษุ ส. ผู้มรณะระบุไว้ว่า บรรดาเงินที่ข้าพเจ้ามีอยู่ในขณะนี้และที่จะมีขึ้นหรือได้มาในอนาคตซึ่งได้ฝากไว้ที่ธนาคาร ก. ข. และ ค. เงินทั้งนี้ข้าพเจ้าขอยกให้แก่จำเลยศิษย์ของข้าพเจ้าแต่เพียงผู้เดียว แต่ข้อกำหนดพินัยกรรมดังกล่าวนี้ไม่ปรากฏสมุดฝากเงินบัญชีเลขที่ 5106 และ 5459 ที่พิพาทซึ่งเป็นเงินส่วนตัวของพระภิกษุ ส. ผู้มรณะ และพินัยกรรมฉบับนี้ทำขึ้นก่อนที่ผู้มรณะจะมีเงินตามบัญชีพิพาททั้งสองบัญชีนั้นข้อกำหนดพินัยกรรมดังกล่าวจึงไม่มีผลบังคับถึงเงินในบัญชีพิพาททั้งสองบัญชีนี้ จึงกล่าวได้ว่า เมื่อผู้มรณะได้ถึงแก่มรณภาพขณะเป็นพระภิกษุเงินตามบัญชีพิพาททั้งสองบัญชีซึ่งเป็นทรัพย์ของผู้มรณะที่ได้มาในระหว่างเวลาที่อยู่ในสมณเพศจึงตกเป็นของวัดโจทก์ซึ่งเป็นภูมิลำเนาของผู้มรณะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1623

คำพิพากษาฎีกาที่ 1816/2542 พ.ร.บ.คณะสงฆ์ พ.ศ.2505 มาตรา 33,34 ป.พ.พ. มาตรา 150, 1623, 1629 ที่ดินพิพาทพระภิกษุ ส. ได้มาในระหว่างเวลาที่อยู่ในสมณเพศและเป็นกรรมสิทธิ์ของพระภิกษุ ส. ในขณะถึงแก่มรณภาพจึงตกเป็นสมบัติของวัดจำเลยที่ 1 ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1623 แต่วัดมิใช่ทายาทโดยธรรมของพระภิกษุที่ถึงแก่มรณภาพ ตามมาตรา 1629 ดังนั้น การที่จำเลยที่ 1 ร้องขอให้ศาลตั้งจำเลยที่ 2 เป็นผู้จัดการมรดกของพระภิกษุ ส.จึงมิใช่กรณีทายาทร้องขอให้ศาลตั้งผู้จัดการมรดกเพื่อจัดแบ่งมรดก ให้ทายาทการที่จำเลยที่ 2 จดทะเบียนรับโอนที่พิพาทในฐานะผู้จัดการมรดก จึงเป็นการถือกรรมสิทธิ์ที่พิพาทไว้แทนจำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์โดยผลแห่งกฎหมาย แม้ก่อนถึงแก่มรณภาพพระภิกษุ ส. ได้ทำสัญญาจะซื้อจะขายที่ดินพิพาทให้แก่จำเลยร่วม และจำเลยร่วมได้ผ่อนชำระค่าที่ดินครบถ้วนแล้ว แต่เมื่อพระภิกษุ ส. ถึงแก่มรณภาพ ที่ดินพิพาทตกเป็นสมบัติของจำเลยที่ 1 โดยเป็นที่ธรณีสงฆ์ซึ่งจะโอนกรรมสิทธิ์ ได้ก็แต่โดยพระราชบัญญัติ ทั้งนี้ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาตรา 33 (2) และมาตรา 34 การที่จำเลยที่ 2 ในฐานะผู้จัดการมรดกพระภิกษุ ส. จดทะเบียนโอนขายที่พิพาทให้จำเลยร่วมแม้โดยความเห็นชอบของจำเลยที่ 1 จึงเป็นโมฆะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 150 หากจำเลยที่ 2 ได้นำที่พิพาทไปทำสัญญาจะซื้อจะขายให้แก่โจทก์ โจทก์ก็ไม่มีอำนาจฟ้องขอให้บังคับจำเลยทั้งสองจดทะเบียนโอนขายที่ดินพิพาทให้โจทก์

คำพิพากษาฎีกาที่ 997/2540 ป.พ.พ.มาตรา 1336,1623 พระครู น.ผู้มรณภาพมีบัญชีเงินฝากที่ธนาคารรวม 2 บัญชีบัญชีแรกเป็นมูลนิธิ วัดต.ของวัดโจทก์ ผู้มีสิทธิถอนเงินได้แก่ผู้มรณภาพร่วมกับกรรมการวัดอีก 2 คน ส่วนอีกบัญชีฝากในนามส่วนตัวผู้มรณภาพเป็นผู้ลงนามถอนเงินได้เอง เงินที่ยกให้นี้ถอนจากบัญชีเงินฝากส่วนตัว เมื่อเป็นเงินส่วนตัวของผู้มรณภาพผู้มรณภาพย่อมจะยกให้แก่ผู้ใดก็ได้ เมื่อพระครู น.ผู้มรณภาพได้ยกเงินจำนวนตามฟ้องให้แก่จำเลยโดยเสน่หา กรรมสิทธิ์ในเงินย่อมตกเป็นของจำเลยนับแต่วันรับการยกให้ เงินจำนวนนี้ไม่ใช่ของผู้มรณภาพอีกต่อไปจึงไม่เป็นมรดกตกแก่โจทก์ซึ่งเป็นวัดในพระพุทธศาสนาแม้จำเลยจะมิได้ออกเงินช่วยค่าพยาบาลรักษาผู้มรณภาพ โจทก์ก็ฟ้องเรียกเงินคืนไม่ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 1807/2536 ป.พ.พ.มาตรา1623,1713 เมื่อเจ้ามรดกเป็นพระภิกษุถึงแก่มรณภาพโดยมิได้ทำพินัยกรรมไว้เงินของเจ้ามรดกที่ได้มาในระหว่างที่อยู่ในสมณเพศจึงตกเป็นสมบัติของผู้คัดค้านซึ่งเป็นวัดที่เป็นภูมิลำเนาของเจ้ามรดก แม้ผู้ร้องที่ 2 จะเป็นบุตรนอกกฎหมายที่เจ้ามรดกได้รับรองแล้วและเป็นทายาทโดยธรรมก็หามีสิทธิในเงินดังกล่าวไม่ จึงไม่ใช่ทายาทสำหรับเงินจำนวนนี้ และมิใช่ผู้มีส่วนได้เสียที่จะมาร้องขอให้ศาลตั้งเป็นผู้จัดการมรดกได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 1064/2532 บิดามารดายกที่นาให้แก่พระภิกษุ ข. ภายหลังที่พระภิกษุ ข.บวชเป็นพระภิกษุ การที่พระภิกษุ ข.ขายที่นาแปลงดังกล่าวและนำเงินที่ขายได้ไปฝากธนาคารเงินที่นำไปฝากธนาคารรวมทั้งดอกเบี้ยที่ได้รับ ถือว่าเป็นทรัพย์ที่ได้มาในระหว่างที่อยู่ในสมณเพศ เมื่อพระภิกษุ ข.ถึงแก่มรณภาพเงินฝากดังกล่าวย่อมตกเป็น

ของวัดโจทก์ซึ่งเป็นภูมิลำเนาของพระภิกษุ ข.

คำพิพากษาฎีกาที่ 1265/2495 พระภิกษุถึงมรณภาพในขณะที่เป็นพระภิกษุอยู่ โดยมิได้ทำพินัยกรรมยกทรัพย์มรดกให้ใคร มรดกของพระภิกษุนั้นย่อมตกได้แก่วัดที่พระภิกษุนั้นอยู่ แม้ทายาทจะครอบครองที่ดินมรดกของพระภิกษุนั้นเกิน 10 ปีนับแต่วันมรณภาพทายาทนั้นก็จะเอาที่ดินมรดกนั้นไม่ได้ เพราะที่ดินมรดกนั้นเป็นของวัดจะใช้อายุความ 10 ปียันวัดให้เสียสิทธิหาได้ไม่

คำพิพากษาฎีกาที่ 903/2536 แม้พระภิกษุ ช.จะได้จดทะเบียนรับโอนที่ดินที่เช่าซื้อมาในระหว่างเวลาที่อยู่ในสมณเพศก็ตาม แต่พระภิกษุ ช.ได้เช่าซื้อและชำระค่าเช่าซื้อจนครบถ้วน แล้วก่อนที่จะมาบวชเป็นพระภิกษุซึ่งหากผู้ให้เช่าซื้อไม่จดทะเบียนโอนที่ดินให้ พระภิกษุ ช.ก็ย่อมมีสิทธิเรียกร้องให้ผู้ให้เช่าซื้อโอนที่ดินได้อันเป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่งที่พระภิกษุ ช.มีก่อนที่จะมาบวชเป็นพระภิกษุจึงต้องถือว่าพระภิกษุ ช.ได้ที่ดินมาแล้วก่อนที่จะบวชเป็นพระภิกษุการจดทะเบียนการได้มาในภายหลังเป็นแต่เพียงทำให้การได้มาบริบูรณ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1299 วรรคแรก เท่านั้นฉะนั้นเมื่อที่ดินมิใช่ทรัพย์สินที่พระภิกษุ ช.ได้มาในระหว่างเวลาที่อยู่ในสมณเพศจึงไม่ตกเป็นสมบัติของวัด ตามมาตรา 1623 หากแต่เป็นทรัพย์มรดกตกได้แก่บรรดาทายาทของพระภิกษุ ช. มาตรา 1624 ทรัพย์สินใดเป็นของบุคคลก่อนอุปสมบทเป็นพระภิกษุ ทรัพย์สิน นั้นหาตกเป็นสมบัติของวัดไม่ และให้เป็นมรดกตกทอดแก่ทายาทโดยธรรมของบุคคลนั้นหรือบุคคลนั้นจะจำหน่ายโดยประการใดตามกฎหมายก็ได้

ประกอบกับทรัพย์สินก่อนอุปสมบทเป็นพระภิกษุ สามารถเป็นมรดกตกทอดแก่ทายาทได้ ไม่สามารถตกเป็นของสมบัติวัดไม่ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1624" ทรัพย์สินใดเป็นของบุคคลก่อนอุปสมบทเป็นพระภิกษุ ทรัพย์สินนั้นหาตกเป็นสมบัติของวัดไม่ และให้เป็นมรดกตกทอดแก่ ทายาทโดยธรรมของบุคคลนั้น หรือบุคคลนั้นจะจำหน่ายโดยประการใด ตามกฎหมายก็ได้"และทายาทโดยธรรม ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1629 ทายาทโดยธรรมมีหกลำดับเท่านั้น และภายใต้บังคับแห่งมาตรา 1630 วรรค 2 แต่ละลำดับมีสิทธิได้รับมรดกก่อนหลังดั่งต่อไปนี้ คือ (1) ผู้สืบสันดาน (2) บิดามารดา (3) พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน (4) พี่น้องร่วมบิดาหรือร่วมมารดาเดียวกัน (5) ปู่ ย่า ตา ยาย และ (6) ลุง ป้า น้า อา คู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่นั้นก็เป็นทายาทโดยธรรมภายใต้บังคับของบทบัญญัติพิเศษแห่งมาตรา 1635

มาตรา 1630 ตราบใดที่มีทายาทซึ่งยังมีชีวิตอยู่ หรือมีผู้รับมรดกแทนที่ยังไม่ขาดสายแล้วแต่กรณีในลำดับหนึ่งๆ ที่ระบุไว้ในมาตรา 1629 ทายาทผู้ที่อยู่ในลำดับถัดลงไปไม่มีสิทธิในทรัพย์มรดกของผู้ตายเลยแต่ความในวรรคก่อนนี้มิให้ใช้บังคับในกรณีเฉพาะที่มีผู้สืบสันดานคนใดยังมีชีวิตอยู่หรือมีผู้รับมรดกแทนที่กัน แล้วแต่กรณี และมีบิดามารดายังมีชีวิตอยู่ ในกรณีเช่นนั้นให้บิดามารดาได้ส่วนแบ่งเสมือนหนึ่งว่าเป็นทายาทชั้นบุตร

คำพิพากษาฎีกาที่1316/2544 พ.ร.บ. คณะสงฆ์พ.ศ.2505 มาตรา 33, 34, 35 ป.พ.พ. มาตรา 1623 ป.วิ.พ.มาตรา 276, 285 จ. ถึงแก่กรรม ที่ดินของ จ. จึงตกทอดเป็นมรดกแก่ทายาทโดยธรรมรวมทั้ง ส. ซึ่งเป็นพระภิกษุ จ. ด้วย ที่ดินที่ ส. ได้รับมรดกมาเช่นนี้มิใช่ที่ดินของวัด แม้จะได้มาในระหว่างที่อยู่ในสมณเพศ ส. จึงทำสัญญาจะซื้อขายที่ดินส่วนของตนซึ่งยังมิได้แบ่งแยกจากที่ดินเดิมให้แก่โจทก์ได้ การที่ ส. ดำเนินการแบ่งแยกโฉนดที่ดินเสร็จในเวลาต่อมา แต่ยังมิได้จดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์แก่โจทก์ และถึงแก่มรณภาพเสียก่อนที่ดินดังกล่าวย่อมเป็นสมบัติของวัดจำเลยโดยผลแห่งกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1623

4. สรุป

ทรัพย์สินพระภิกษุก่อนอุปสมบทและหลังอุปสมบทแล้ว และทรัพย์สินของพระภิกษุมรณภาพ มีประเด็นที่จะต้องพิจารณาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อยู่ 3 มาตราด้วยกัน กล่าวคือ มาตรา 1622 พระภิกษุนั้นจะเรียกร้องเอาทรัพย์มรดกในฐานะที่เป็นทายาทโดยธรรมไม่ได้ เว้นแต่จะได้สึกจากสมณเพศ มาเรียกร้องภายในกำหนดอายุความตามมาตรา 1754 แต่พระภิกษุนั้นอาจเป็นผู้รับพินัยกรรมได้ มาตรา 1623 ทรัพย์สินของพระภิกษุที่ได้มา ในระหว่างเวลาที่อยู่ในสมณเพศนั้น เมื่อพระภิกษุนั้นถึงแก่มรณภาพให้ตกเป็นสมบัติของวัดที่เป็นภูมิลำเนาของพระภิกษุนั้น เว้นไว้แต่ พระภิกษุนั้นจะได้จำหน่ายไปในระหว่างชีวิตหรือโดยพินัยกรรม และมาตรา 1624 ทรัพย์สินใดเป็นของบุคคลก่อนอุปสมบทเป็นพระภิกษุ ทรัพย์สิน นั้นหาตกเป็นสมบัติของวัดไม่ และให้เป็นมรดกตกทอดแก่ทายาทโดยธรรมของ

บุคคลนั้น หรือบุคคลนั้นจะจำหน่ายโดยประการใดตามกฎหมายก็ได้

5. ข้อเสนอแนะ

1. เห็นควรพระภิกษุสงฆ์ที่บวชในพระพุทธศาสนา ควรศึกษาหาความรู้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และกฎหมาย หมายเกี่ยวข้องเช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในส่วนที่เกี่ยวกับ ทรัพย์สินของพระสงฆ์

2. มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งในประเทศไทย สมควรที่จัดการเรียนการสอนและเปิดหลักสูตรนิติศาสตร์ เพื่อให้พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา ได้มีความรู้ในส่วนกฎหมายที่เกี่ยวของกับพระสงฆ์เพื่อจะได้บริหารกิจการคณะสงฆ์ ให้เจริญรุ่งเรืองต่อไป

เอกสารอ้างอิง

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2505 (ฉบับที่ 3) แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2560
ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2535 (ชำระใหม่)
www.opsc.coj.go.t และระบบสืบค้นฎีกาคำพิพากษา khttp://deka.supremecourt.or.th วันที่ 1 ธันวาคม 2560

เฟซบุ๊กพื้นที่ทางความเชื่อและเพศ: การแสดงอัตลักษณ์ทางเพศของภิกษุ สามเณรไทย
FACEBOOK as Belief and Gender Sphere: Transgender Identity of Thai Buddhist Clergymen

พระระพิน พุทธิสาโร, ดิเรก ด้วงลอย[1] และมัลลิกา ภูมะธน[2]
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์[1]
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์[2]

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ศึกษาปรากฏการณ์ทางสื่อเฟสบุ๊กการแสดงอัตลักษณ์ของพระภิกษุสามเณรไทย ใช้การศึกษาจากเอกสาร งานวิจัย ปรากฏการณ์ทางสื่อออนไลน์

ผลการศึกษาพบว่า เพศบรรพชิต มีรูปแบบที่สัมพันธ์กับกฎระเบียบ (วินัย-ธรรม) และเกณฑ์ทางสังคม โดยมีอุดมคติและเป้าหมายเป็นกลไกสำคัญของการถือสมาทาน ส่วนเพศสภาพที่สัมพันธ์กับเพศรส เป็นเพศสภาพที่นิยมชื่นชอบ มีคำเรียกว่า “ตุ๊ด แต๋ว กะเทย เกย์” โดยเพศสภาพทั้ง 2 มีนัยยะและเจตนารมณ์ที่แตกต่างกัน แต่ภาพตัดกันทั้ง 2 ได้ถูกเผยแพร่ผ่านสื่อ Facebook ทั้งกระจายไปสู่สาธารณะในวงกว้าง จากการสำรวจกลุ่มเป้าหมายเป็นพระ-เณร ซึ่งมีสถานะเป็น “บรรพชิต-นักบวช” ในพระพุทธศาสนา แต่สะท้อนทวิลักษณ์แห่งความเป็นเพศสภาพในแบบที่ตนพึงใจ ทำให้เกิดคำถามแย้ง สงสัย ว่าทำไมคณะสงฆ์ปล่อยให้มีการบวชกลุ่มคนเหล่านี้ได้อย่างไร ทั้งมองไปถึงหลักการ “ห้ามบวช” เจตนารมณ์ในการบวช และสมณสัญญาที่ต้องมาพร้อมกับการบวชไม่ใช่อัตลักษณ์อย่างที่แสดงและปรากฏทางสื่อออนไลน์

คำสำคัญ: พื้นที่ทางความเชื่อ; พื้นที่ทางเพศ; อัตลักษณ์ทางเพศ

Abstract

This article aims to investigate the phenomena of Facebook to show the identity of Thai’s monks and novices. Use the studies on Documentary and online media phenomenon.

The Result of Studies found that: Monkhood is the form that related to social rule and criteria which have ideals and goals to be an important mechanism of holding Smatan. The gender sexual that related to flavor is always being a popular and it is called "homo, gay, bisexual, homosexual". These two gender implication have shown different intentions. However, the two images that published through Facebook were being distributed to a broad public. From the survey of monk and novices who lived in monkhood status in Buddhism had shown that it reflected of the dichotomous gender in their preferences. This occurred the questions of paradoxical wonder why the council of clergy allowed these groups to ordain considering through the principle "Do not ordain" and intention to ordain. Samana and the contract must be accompanied from ordination, but it should not being shown as the identity which appeared in online media.

Keywords: Belief; Gender; Transgender Identity

1. บทนำ

ประเด็นข่าวเกี่ยวกับพระเณร **"เพศ"** ที่สามซึ่งมีคำเรียกว่า **"พระตุ๊ด-เณรแต๋ว"** ที่ถูกใช้ยืนยันความเป็นเพศเฉพาะที่แฝงอยู่ในศาสนาและเป็นความ **"ขัดกัน"** ระหว่างคำสอน หลักการและแนวคิดทางศาสนากับความเป็นเพศรสสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นตลอดเวลาที่ผ่านมานับแต่อดีต คือพอเป็นข่าวดังทีก็เป็นประเด็นยกขึ้นมาพูดคุยกันครั้งหนึ่งเพื่อหาทางแก้ไข ปรับปรุง รวมทั้งออกท่าขึงขังเพื่อให้เห็นว่าเอาจริง พอสักพักก็เงียบ กฎไม่ได้ถูกยกขึ้นมาเป็นแนวทางในการแสวงหามาตรการที่เหมาะสม ซึ่งในความเป็นจริง อัตลักษณ์ตัวตนทางเพศของเขาเหล่านั้นยังคงอยู่พร้อมขับเคลื่อนไปตามสถานการณ์ รอเวลาเกิดขึ้นซ้ำอีก จากการสำรวจผ่านสื่อออนไลน์ Facebook นับแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบันนับแต่มีภาพข่าวเป็นคำสั่งเจ้าคณะใหญ่หนกลาง ที่ 8/2560 (รวมทั้งเจ้าคณะใหญ่หนอื่นๆ) ในเรื่องควบคุมพระสงฆ์ให้อยู่ในสมณเพศ และการแสดงพฤติกรรมไม่สอดคล้องกับเพศกำเนิดของตน (Online, 2560) และจากการตรวจสอบพบว่าพื้นที่ส่วนบุคคล **"ปัจเจก-Facebook"** ที่ผสมรวมกับสาธารณะเมื่อเปิดให้ใช้ โดยถูกใช้เป็นช่องทางสื่อสารในด้านต่างๆ ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เพศและความหลากหลายทางเพศ โดยในความหลากหลายนั้น พระเณรก็ได้เป็นสมาชิก **"โลกเสมือนจริง-Facebook"** ด้วย ที่ลักษณะพิเศษคือเข้าถึงได้ง่าย สื่อสารอะไรก็ได้ที่ต้องการ ทั้งประชาสัมพันธ์วัด เผยแผ่ศาสนา หลักธรรม และตัวตนในเชิง **"ปัจเจก"** นัยหนึ่งถูกใช้สื่อสารเพื่อประโยชน์ขององค์กรหรือระบบ แต่อีกนัยหนึ่งมีพระเณรกลุ่มหนึ่งใช้ **"ขับเคลื่อน"** ตัวตนทาง **"เพศ"** หรืออัตลักษณ์ทางเพศในความเป็นพระตุ๊ด เณรแต๋ว กะเทย หรือ **"บัณเฑาะก์"** ในพื้นที่เฉพาะที่สร้างขึ้นเป็นส่วนตัว แต่ก็เปิดพื้นที่ส่วนตัวนั้นแก่สาธารณะ หรือกึ่งสาธารณะมุมหนึ่งเหมือนพื้นที่สงวนไว้ แต่อีกมุมหนึ่งคือพื้นที่สาธารณะที่ใครๆ ก็สามารถเข้าถึงได้การแสดงออกที่เข้าใจว่าเป็นพื้นที่เฉพาะ ได้พาดข้ามกลุ่มหนึ่งไปยังกลุ่มหนึ่ง หรือกลุ่มอื่นๆ ซึ่งส่งผลเป็นการรับรู้ต่อคนกลุ่มอื่น พวกอื่นไปด้วย และการรับรู้นั้นก็ไม่ได้หมายความว่าเป็นการชื่นชอบ ภาพลักษณ์ **"เพศ"** ที่ขัดกันเหล่านี้จึงถูกสะท้อนคิดออกมาสู่สาธารณะมากขึ้น ที่เป็นทั้งสนับสนุนในใจ เอาอย่างจากหมู่กลุ่มเดียวกัน และ/หรือคัดค้าน เห็นต่าง วิพากษ์ วิจารณ์ หรือตีโต้ต่อตัวตน สถานะ และองค์กรไปการสำรวจพื้นที่เสมือนจริงเหล่านี้ พบเหตุการณ์คล้ายๆ กัน และได้บทสรุปไม่ต่างกันคือการปะทะกันทางความคิดในเรื่อง "เพศ" สิทธิ์ทางเพศ หรือสิทธิ์ในการแสดงออก ในมิติทางศาสนาและเพศ ตามเงื่อนไขกฎเกณฑ์ทางสังคม เรา อันหมายถึง ชาวพุทธ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง หรือองค์กรปกครองควรมีมุมมองหรือความเข้าใจอย่างไร ภายใต้สถานการณ์ยุคสื่อสารไร้พรมแดนนี้

2. เพศ "บรรพชิต" และ "เพศรส" กับสิทธิแห่งความเป็นมนุษย์

สิทธิทางเพศถูกพูดถึงกันในวงกว้างทั้งเพศหญิง คนเพศอื่นๆ ตามที่กฎหมายกำหนดรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และ 2550 ได้บัญญัติคุ้มครองบุคคลจากการถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมในเรื่องเพศ สภาพทางกาย และสถานะของบุคคลไว้อย่างกว้างๆ (มาตรา 30) และสามารถใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้ เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ และไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน (มาตรา 28) รวมทั้งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ก็ได้กำหนดมาตรา 27 ไว้ การเลือกปฏิบัติในความเป็นเพศ เป็นสิ่งที่ปฏิบัติไม่ได้ นอกจากนี้ยังมีการตรากฎหมายออกมา ในวันที่ 13 มีนาคม พ.ศ. 2558 เป็นประกาศพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 (ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 132 ตอน 18 ก หน้า 17-23) เพื่อให้มีผลบังคับใช้รองรับความหลากหลายทางเพศ ส่วนเพศที่เป็นประเด็นถกเถียงต่อภาพลักษณ์และถูกกล่าวถึงในวงกว้าง ระหว่างเพศทางศาสนา (Position on Religious) กับเพศ (Gender) ในทางกายภาพ สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิด ภาพลักษณ์ใหม่ ส่งผลเป็นพฤติกรรมเชิงประจักษ์ อันมีผลต่อเพศสถานะ คือเพศบรรพชิต ด้วยเจตนาเพื่อยืนยันหรือแสดงออกต่อเพศสภาพ คือความเป็นเพศทางกายภาพและความพึงใจ ซึ่งในบทความนี้ ได้สำรวจพฤติกรรมการกระทำของพระภิกษุสามเณรเพื่อสังเกต **"ท่าที"** การแสดงออกในภาพลักษณ์ทางศาสนาเพื่อสะท้อนตัวตนทางเพศ **"บรรพชิต-เพศรส"** ที่มีนัย **"ขัดกัน"** /กฎพระธรรมวินัย/สิทธิเสรีภาพทางเพศ/โดยมีเจตนาเป็นการสมาทานเพศใหม่ และละทิ้งเพศเดิมที่เป็นภาพลักษณ์ซ้อนทับกันอยู่ หรือไม่ก็เป็นการละทิ้ง "สำนึก" ของเพศที่ตนเองสมาทานอยู่ (สมณสัญญา) ไปสู่เพศที่พึงใจ ซึ่งอาจให้รายละเอียดและจำแนกได้ คือ

1. เพศสถานะทางศาสนาที่เรียกว่า เพศบรรพชิต หรือในความเป็นพระ เป็นเณร นักบวช มีกำหนดนิยามเป็นกรอบและการแสดงออกทางศาสนา ผ่านข้อวัตรปฏิบัติ กฎระเบียบที่เรียกว่าศีล หรือวินัย มีรูปแบบของการแต่งกาย เช่น จีวร ผ้า นุ่ง ห่ม ร้องเท้า ทรงผม และเรียกรวมๆ ว่า เพศบรรพชิต และเพศเหล่านี้จะมีกรอบในการใช้ชีวิตผ่านคำว่า "สมณสัญญา" (อง.ทสก.(ไทย) 24/101/242-สมณสัญญาสูตร) หรือคำที่เรียกว่า สภาวะที่แตกต่างจากคนอื่น หรือฆราวาส ที่เราถือสมาทานมาแต่ต้นว่าเราจะเป็น **"นักบวช"** หรือผู้ถือเว้น สิทธิ์พิเศษ เช่น การอยู่ในวัด การแต่งกาย การบิณฑบาต เพราะเงื่อนไขเหล่านี้ และเพศในนิยามนี้หมายถึงเพศสถานะตามหลักคิดทางพระพุทธศาสนา และปรากฏอยู่ในพระภิกษุสามเณรในปัจจุบัน

ภาพที่ 1 การแสดงออกทางเพศผ่านความเป็นเพศที่ปรากฏใน Facebook ของพระภิกษุ

สามเณรทางสื่อออนไลน์ กับการปะทะกันทางความคิดและความเชื่อระหว่างคนที่นับถือศาสนากับการแสดงออกทางเพศรสที่พึงใจของกลุ่มเพศต้องห้ามในศาสนา (Fuckghost)

ผ้ากาสาวะ เป็นอาภรณ์ที่สวมใส่ยืนยันความเป็นเพศนักบวช เท่ากับเป็นพื้นที่สงวน **"เฉพาะ"** ในกฎของพระภิกษุ-สามเณร ใช้คำว่า **"เว้น"** ผ่านการ **"บวช"** ผ่านการสมาทาน **"ถือ"** ผ่านการ **"สังวร"** ระมัดระวัง ผ่านการ "วิติกฺกะมะ"การไม่ก้าวล่วง "เจตนา" มีเจตนางดเว้น ภาพลักษณ์ หรือวัตรปฏิบัติเหล่านี้เป็นหลักการของชีวิตนักบวช เมื่อวิถีชีวิตนักบวชมีเจตนาในการงดเว้นชัดเจน ดังนั้นเมื่อมีผู้พยายามก้าวล่วงพื้นที่ **"สงวน"** สำหรับนักบวช พระ บรรพชิต นี้จึงทำให้เกิดประเด็นคำถามว่า ทำไม อะไร อย่างไร ไม่ผิดหรือ และอีกมากมายต่อ **"เพศสถานะ-นักบวช-บรรพชิต"** ที่ทาบทับอยู่กับความเป็น **"เพศสภาพ-กะเทย-เกย์"** บนความพึงใจใน **"เพศรส"** ที่แสดงออกทางสื่อออนไลน์

2. เพศสภาพที่สมาทาน เพื่อนิยามถึงเพศรส หมายถึง รสนิยมทางเพศที่ชื่นชอบ กับการแสดงออก ชายรักชาย กะเทย หรืออื่นๆ ซึ่งภาพลักษณ์เหล่านี้มีให้เห็นทั่วไปในหลายแวดวง ไม่ว่าจะเป็นสื่อมวลชน ครูอาจารย์ ดารานักแสดง แต่ทั้งหมดเป็นภาพลักษณ์ที่เกิดขึ้นภายใต้การจัดวางตัวตนในเพศ **"คฤหัสถ์"** ที่ชัดเจนต่อความเป็นนั้นๆ ทั้งยังไม่มีกฎ

หรือเงื่อนไขอื่นใดเป็นข้อกำกับ ซึ่งในงานวิจัยของมหาวิทยาลัยบูรพา (2560) ในเรื่อง “สื่อเพื่อการเปลี่ยนแปลง: การทำงานร่วมกับสือในประเด็นเพศวิถี อัตลักษณ์ทางเพศสถานะ การแสดงออกและลักษณะทางเพศในประเทศไทย” สิทธิเสรีภาพเหล่านี้ได้รับการยอมรับในประเทศไทยกรณีเป็นชาวบ้าน จนถึงขนาดมีคำกล่าวในวิจัยนี้ว่าเป็นไทยเป็น “สวรรค์ของเกย์” (Jackson,P.A.,1999,pp.1-14) และความหลากหลายทางเพศ เมื่อเทียบกรณี พระ เณร ที่ปรากฏในสื่อออนไลน์ ใช้ความเป็นเพศรส ที่พอใจหมายถึง ตุ๊ด แต๋ว กะเทย หรือรสนิยมทางเพศ ที่จะแสดงออกต่อสาธารณะ โดยมิได้สนใจต่อเพศสถานะ “บรรพชิต-นักบวช” ว่าควรกระทำแค่ไหนอย่างไร กับสื่อภาพเพศรสที่พึงประสงค์ เช่น การแต่งหน้าทาปาก การแต่งกาย ที่พิเศษต่างจากพระเณรทั่วไป จนกระทั่งไปถึงการจูบปาก การนอนก่ายกอดกัน เป็นต้น จึงถูกต้องคำถาม ทวนสอบ และตรวจสอบดังภาพข่าวปรากฏ

3. เพศที่ซ้อนทับในความเป็น “เพศ” หมายถึง การปะทะทางความเชื่อและความจริงเมื่อสำรวจใน Facebook กับภาพลักษณ์ที่ปรากฏซ้อนทับระหว่างความเป็นเพศสถานะ (พระ-เณร) กับเพศรส (ตุ๊ด-กะเทย-เกย์) กลายเป็นภาพลักษณ์ที่ขัดกันในทันที มีประเด็นคำถามจำนวนมากว่า พระเป็นกะเทย เณรเป็นตุ๊ด เกิดขึ้นหรือมีในวงการพระศาสนาได้อย่างไร ภาพลักษณ์อย่างนี้ กลายเป็นปัญหาซ้อนทับกันอยู่ระหว่างความเป็น [บรรพชิต] และความอยากเป็นหญิง (เพศเฉพาะ) เป็น “รสนิยมเรื่องเพศที่ไม่สอดคล้องกับกติกาแบบซ่อนเร้นในอำณาบริเวณส่วนตัว” (ชลิดาภรณ์ ส่งสัมพันธ์, 2557 : 5) ซึ่งโดยหลักการ[บัญญัติ]ต้องมีท่าที [สมณสัญญา : เราเป็นผู้มีเพศต่างจากคฤหัสถ์/ ชีวิตของเราเนื่องด้วยผู้อื่น/ มรรยาทอย่างอื่นอันเราควรทำมีอยู่ (องฺ.ทสก. (ไทย) 24/101/242)] ปฏิบัติตามหลักการอย่างเคร่งครัด สงบเสงี่ยม เรียบร้อย เป็นต้น ดังนั้นภาพลักษณ์นี้กลายเป็นข้อขัดแย้งต่อความเป็นจริง และความเชื่อทางศาสนา ดังปรากฏในประเด็นข่าวและข้อคิดเห็นของผู้ใช้สื่อออนไลน์จากการสำรวจพบว่าส่วนใหญ่มีทัศนะไปในทิศทางเดียวกัน คือไม่เห็นด้วย ไม่สนับสนุน จนกระทั่งถึงประณามและด่าทอ จากการเฝ้าติดตามสื่อออนไลน์ชนิดต่างๆ ทั้ง FuckGhost ฟักโกสต์ : สมาคมต่อต้านสิ่งงมงาย (15 ธันวาคม 2560) หรือ สำนักข่าวเจริญพวง (15 ธันวาคม 2560) ภาพข่าวกลุ่มเพศต้องห้ามในศาสนาถูกนำเสนอไป ส่วนใหญ่สะท้อนคิดในเชิงต่อต้านตำหนิ ด่าทอและไม่สนับสนุนต่อพฤติกรรมนั้น สื่อให้เห็นว่ากลุ่มพระเณรที่สื่อสารภาพซ้อนทับในความเป็นเพศสภาพ [บรรพชิต] กับเพศรส [ตุ๊ด-แต๋ว] ออกไป ทำให้เกิดการปะทะทางความคิดและความเชื่อจึงเกิดขึ้นมุมหนึ่งเห็นด้วยมีการเขียนกันในลักษณะชื่นชม สนุกสนาน กรณีที่เป็นกลุ่มเพศเดียวกัน อีกมุมหนึ่งโต้แย้งโดยยกหลักคิดในเรื่องเจตนารมณ์การบวช การขัดเกลา การควบคุมปกครอง หลังการบวชประหนึ่งส่งสารไปถึงเจ้าคณะผู้ปกครองที่ดูแล โดยหลักใหญ่ใจความเป็น ทัศนะเชิงแย้งไม่เห็นด้วยและตีโต้ต่อทัศนะที่แตกต่างต่อภาพลักษณ์หรือประเด็นดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปิยลักษณ์ โพธิวิรรณ (2554 : 101-124) หรือในโครงการวิจัยเรื่อง “สื่อเพื่อการเปลี่ยนแปลง: การทำงานร่วมกับสือในประเด็นเพศวิถี อัตลักษณ์ทางเพศสถานะ การแสดงออกและลักษณะทางเพศในประเทศไทย” (มหาวิทยาลัยบูรพา, 2560 : 1-3) ที่มองว่าพื้นที่สำหรับเพศเฉพาะทางสื่อและคนข้ามเพศเป็นพื้นที่สามารถแสดงออกได้ แต่ในส่วนของการเป็นนักบวชทั้งสองกรณีก็ไม่ได้พูดถึงแต่ก็สะท้อนให้เห็นว่าพื้นที่ทางศาสนายังคงเป็นที่สงวน สำหรับการสะท้อนตัวตนทางเพศที่ต้องห้ามตามพระธรรมวินัยทางศาสนา ซึ่งอาจตีความได้ว่า “สื่อตีตรา” ต่อความเป็นเพศกับเงื่อนไขทางศาสนา ในทางกลับกันในเชิงสังคมเมื่อสำรวจส่วนใหญ่จะมีท่าทีย้อนแย้งต่อหลักคิด แนวปฏิบัติของการสแดงออกทางเพศที่ไม่สอดคล้องกับพระธรรมวินัย หรือโต้แย้งต่อประเด็นของการบวช หลักพระธรรมวินัยที่อำนวยให้เกิดการบวช การขัดเกลาของอุปัชฌาย์อาจารย์ รวมไปถึงเพ่งเล็งต่อการปกครองของเจ้าคณะผู้ปกครองที่ปล่อยให้เกิดเหตุการณ์และพฤติกรรมดังกล่าวด้วย

3. เกณฑ์วินิจฉัยร่วมต่อประเด็นสิทธิทางเพศกับสิทธิทางศาสนา

การนิยาม “สิทธิ” ในแบบตะวันตกเพื่อทวงถามต่อสิทธิทางศาสนาในแบบตะวันออก สิทธิทางเพศ กับสิทธิทางศาสนา ที่เรียกสนับสนุนสิทธิกลุ่ม (group rights) อาจเกิดขึ้นในสังคมตะวันตก (ปณิธิ บราวน์, 2557 : 27) รวมทั้งการหยิบยืมแนวคิดแบบเสรีทางเพศมาให้คำอธิบาย เช่น จูดิธ บัตเลอร์ (1990-1993) เคยชี้ให้เห็นว่า สรีระทางเพศไม่ใช่ตัวแทนของความจริงเกี่ยวกับเพศ เพราะร่างกายเป็นเพียงพื้นที่ที่ใช้อ้างความหมายเกี่ยวกับความเป็นชายและหญิง ความหมายเกี่ยวกับเพศเป็นสิ่งที่สังคมสร้างขึ้นและนำไปวางบนร่างกายตามธรรมชาติ หรือแนวคิดของมิเชล ฟูโกต์ (1998) ที่นิยามร่วมไว้ว่า “การสร้างความรู้เกี่ยวกับเพศจึงมาพร้อมกับอำนาจและการควบคุม” (นฤพนธ์ ด้วงวิเศษ, 2556 :

143-144) แนวคิดเหล่านี้มุ่งไปที่เรื่องสิทธิเสรีภาพกับการแสดงออกทางเพศ แต่กลายเป็นประเด็นขัดกันในสังคมไทย เมื่อความเป็น "เพศรส" ที่พึงประสงค์กับเพศสถานะ (บรรพชิต-นักบวช) ถูกก้าวล่วงและซ้อนทับกันอยู่ แม้พระ เณร เหล่านั้นเลือกที่จะนิ่งและไม่โต้ตอบกับประเด็นโต้แย้งเมื่อถูกทวงถามกฎเกณฑ์ทางศาสนา โดยเลือกที่จะเฉย รอเวลา และข้าพเจ้าก็จะยังทำ ตามสถานการณ์และโอกาสที่จะอำนวย นอกจากนี้ นฤพนธ์ ด้วงวิเศษ (2559 : 3-25) ยังได้เสนอแนวคิดในบทความเสริมแนวคิดนี้อีกว่า "ความเข้าใจวิธีคิดเรื่องเพศและความเป็นชายที่ต่างกันในนิกายต่างๆ ของพุทธศาสนา ซึ่งมีผลต่อการควบคุมพฤติกรรมทางเพศและเรือนร่างความเป็นชายของภิกษุสามเณร และบัณเฑาะก์ โดยจะนำกระบวนทัศน์เชิงวิพากษ์แบบฟูโกต์มาวิเคราะห์ให้เห็นถึงตรรกะและฐานความคิดเรื่องเพศที่สถาบันสงฆ์และราชการไทยนำไปจัดระเบียบและควบคุมเพศ กามารมณ์ และความเป็นชายของนักบวชในพุทธศาสนา ซึ่งทำให้เกิดการผลิตซ้ำมายาคติและอคติต่อพฤติกรรมชายรักชายและสภาวะข้ามเพศ" ในกระบวนการย้อนแย้งนี้นัยหนึ่งเป็นการตีความและถูกกระทำซ้ำผ่านชุดความเชื่อที่มาพร้อมกับโลกทัศน์ทางศาสนา ซึ่งยังเป็นประเด็นถกเถียงกันต่อไป

ในส่วนประเด็นใช้สิทธิตามหลักเสรีภาพตามแบบอย่างตะวันตกกับการกับการแสดงออกทางศาสนา เมื่อมีการควบคุมจากฝ่ายรัฐและศาสนา จึงเกิดคำถามต่อไปว่าควรยึดหลักใดเมื่อจะใช้เพศต่อความเป็นเพศ หมายถึง เมื่อเกิดเหตุการณ์นี้ชาวพุทธจะใช้เกณฑ์ หลักยึดใดในการพิจารณาหรือเมื่อต้องมองแบบชาวพุทธ ในประเด็นนักบวชในพระพุทธศาสนา กับเพศที่ซ้อนทับกันอยู่ ซึ่งในบทความนี้จะได้สะท้อนคิดเสนอเป็นแนวคิดเพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในพิจารณา คือ

3.1 การยึดหลักการ(พระธรรมวินัย) หมายถึง พระพุทธศาสนาอยู่ได้ด้วยหลักการ [ธรรม-วินัย] นับตั้งแต่ครั้งพุทธกาล ก่อนที่พระพุทธเจ้าจะปรินิพพาน พระอานนท์ทูลถามว่า จะตั้งใครเป็นศาสดาแทนพระองค์เมื่อปรินิพพานแล้ว พระพุทธเจ้ายก ธรรม-วินัย"โย โว อานนฺท มยา ธมฺโม จ วินโย จ เทสิโต ปญฺญตฺโต โส โว มมจฺจเยน สตฺถา-อานนท์... ธรรมและวินัยที่เราแสดงแล้วบัญญัติแล้วแก่เธอ ทั้งหลาย หลังจากเราล่วงลับไป ก็จะเป็นศาสดาของเธอทั้งหลาย.." (ที.มหา. (ไทย) 10/216/164,ปัจฉิมวาจา) เป็นศาสดาแทน ดังนั้นการให้ความสำคัญกับหลักธรรมและวินัย จึงมีความหมายเป็นการรักษาเป้าหมายไว้เป็นหลัก

3.2 การยึดหลักสังคม (กฎสังคม/สิทธิทางเพศ) หมายถึง เมื่อหลักวินัยอาจไม่ใช่บทสรุป ก็ให้พิจารณาด้วยเกณฑ์อื่นๆ อาทิ หลักมหาปเทส (วิ.มหา (ไทย) 5/305/139: ตามหลักมหาปเทส 4) ที่ถือว่าเป็นเกณฑ์วินิจฉัยเชิงสังคม คือ สิ่งใดที่ไม่ได้บัญญัติไว้ เมื่อสังคมยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ดี ถูกต้อง ก็ให้ใช้เกณฑ์ทางสังคม แต่เมื่อพิจารณาในภาพรวมอาจมีหลักคิดในเรื่องสิทธิ หรือการพยายามเรียกร้องให้มีสิทธิ์ในเชิงศาสนาเท่าๆ กัน แต่ในทางปฏิบัติหรือเกณฑ์ทางสังคมยังให้น้ำหนักไปที่หลักการดั้งเดิม เกณฑ์ทางสังคมก็จะเป็นคำตอบต่อกรณีนี้ได้ด้วยเช่นกัน

3.3 การยึดบริบทร่วมระหว่างหลักการและสังคม ความหมายคือ พระพุทธศาสนามีหลักคิด แนวปฏิบัติที่เปิดโอกาสให้ใช้หลักอนุวัติตามบ้านเมือง (วิ.มหา. [ไทย] 5/305/139) หรือกฎหมายบ้านเมืองได้อันรวมไปถึงกฎ เกณฑ์กติกาทางสังคมที่คนส่วนใหญ่ยอมรับและเห็นตาม ซึ่งในประเทศไทยยังไม่มีเกณฑ์หรือการอนุวัติหลักคิดนี้ต่อสิทธิ์ของความเพศที่หลากหลายต่อการบวชในพระพุทธศาสนา เทียบกรณีกฎหมายบางรัฐของสหรัฐอเมริกาที่กำหนดให้บาทหลวงเป็นเกย์ได้ โดยอิงอยู่กับกฎหมายรัฐธรรมนูญของอเมริกาที่รับรองสิทธิ์ในการแต่งงานระหว่างคู่รักเพศเดียวกัน หมายถึงศาสนาถูกเปิดพื้นที่ให้ยอมรับความหลากหลายทางเพศได้ แม้ในพระคริสตธรรมจะมีหลักฐานไว้อย่างชัดเจนว่า "การรักร่วมเพศเป็นความบาป" ก็ตาม (ปฐมกาล 19 : 1-13; เลวีนิติ 18 : 22; โรม 1 : 26-27; 1 โครินธ์ 6 :9) หรือการการมีกฎหมายให้แต่งงานกันได้โดยเสรีทางเพศ ใน 19 ประเทศในยุโรปซึ่งทั้งหมดแม้จะเป็นการอนุวัตตามบ้านเมือง แต่ก็เป็นคนละประเทศ หรือพื้นที่ รวมถึงเป็นความต่างในศาสนาด้วย ย่อมไม่เกี่ยวกัน

เมื่อพิเคราะห์หลักการทางพระธรรมวิจัย ระบุไว้ชัดเจนเรื่อง "เกณฑ์ห้ามบวช" [วิ.อ. (ไทย) 3/109/81-82] ว่าเหตุผลอะไร หรือเพราะอะไรจึงมีการห้ามบวชแก่คนที่มีเพศบกพร่อง หรือไม่ใช่ผู้ชาย ทั้งสัมพันธ์ไปถึงวินัยอันเป็นระเบียบการปฏิบัติ จนถึง "สมณสัญญา-วิถีแห่งนักบวช" ที่จะพึงปฏิบัติ กรณีการอ้างอิงหลักกฎหมาย สิทธิ เสรีภาพเช่นในประเทศอื่น หรือหลักประชาสังคม หรือการยอมรับทางสังคม เมื่อเข้าไปดูในสื่อทุกแขนง เพศที่พึงใจ กะเทย เกย์ กับเพศทางศาสนา ยังเป็นดินแดนศักดิ์สิทธิ์ที่มีพื้นที่ต้องสงวนไว้ชัดเจน กับความเป็นเพศทางศาสนา "นักบวช-บรรพชิต"เพื่อประโยชน์ของการเข้าถึงอุดมธรรมอย่างตามเจตนารมณ์ดั้งเดิมเป็นหลัก

อาจมีกรณีเทียบเคียงว่าคนที่เคยเป็นกะเทย อย่างกรณีหลวงพี่แจ๊ส [สรวีย์ นัดที/อดีตMiss Tiffani Show 2009] ที่ประกาศบวชเป็นพระไม่สึกเมื่อเมษายน 2556 ที่วัดแห่งหนึ่งในจังหวัดสงขลาแม้นัยหนึ่งจะเป็นที่ยอมรับ “ให้บวช” ได้ จากอุปัชฌาย์และสังคม นัยนี้เท่ากับ ผู้มีเพศรสเฉพาะได้รับการยอมรับในเชิงปัจเจกที่มิใช่หลักการต่อการบวชในสังคมได้ หรือเขากลับตัวเป็นชายได้ ก็ควรได้รับการยอมรับให้บวชหรือเป็นพระภิกษุสามเณรได้ ?

ประเด็นนี้เกิดแนวคิดเป็น 2 ทัศนะ 2 กรณี หนึ่งเห็นด้วย เพราะมองว่าในเมื่อคนเลือกที่จะทำดี ก็เป็นเรื่องที่ต้องสนับสนุน และควรให้ความสำคัญ ตราบที่เขายังไม่ได้ทำผิดต่อหลักพระธรรมวินัย ภายหลังบวชเข้ามา ทั้งควรจะข้ามเว้นหลักการบางอย่างไว้ ? [เว้นการบังคับใช้กฎเกณฑ์ตามพระธรรมวินัย] ถ้าเขาจะทำความดี รวมทั้งจะยังเปิดพื้นที่และบริการให้แก่ผู้ปฏิบัติธรรมเป็นสำคัญ อีกมุมหนึ่งมองไปที่ตัวบุคคล ต้องสงวนไว้ แปลว่าอย่าให้เกณฑ์ในเชิงบุคคล อันหมายถึงความประสงค์เชิงปัจเจก หรือการสมยอมของอุปัชฌาย์เชิงบุคคล จนละเลยหลักการ หรือข้ามเว้นหลักการที่แท้จริงให้บริสุทธิ์เข้มข้น เพื่อประโยชน์ที่จะต้องรักษาหลักการไว้

ภาพที่ 2 การซ้อนทับระหว่างความเป็นเพศ "บรรพชิต" กับเพศรส ที่ปรากฏต่อสาธารณะในพื้นที่สื่อออนไลน์สาธารณะที่ยืนยันความเป็นปัจเจก เพศ แต่ซ้อนทับกับวิถีความเชื่อทางศาสนา? (พันทิพ, 2560)

4. ชุดความจริงที่แตกต่าง กับท่าทีที่ควรเป็นทางออกและการแก้ปัญหา

ผู้บริหารคณะสงฆ์ไทย ซึ่งยึดหลักพระธรรมวินัยเป็นหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติ แต่มีปัญหาในระบบคัดกรองที่อ่อนแอ (อุปัชฌาย์) ไม่สามารถคัดกรอง ตรวจสอบ รวมทั้งป้องกัน ขัดเกลา พัฒนาได้อย่างเป็นระบบ ผ่าน “อุปัชฌาย์-อาจารย์-เจ้าอาวาส-การปกครองคณะสงฆ์” การปะทะทางความเชื่อ กรณีเพศสถานะและเพศรส จึงเกิดขึ้นซ้ำๆ ในประเด็นดังกล่าว ทั้งที่กรอบการปฏิบัติ เกณฑ์คัดเลือก ระบบคัดกรองชัด วิธีการปฏิบัติมีอยู่ แต่เราละเลย ที่จะดูแลตรวจสอบ โดยปล่อยให้เป็นปัญหาของตัวบุคคลนั้นๆ ไปเมื่อเกิดประเด็นข้อขัดแย้งในแต่ละครั้ง ทั้งที่ระบบในการคัดกรองเป็นหน้าที่ของพระอุปัชฌาย์ เจ้าอาวาส (อบรมขัดเกลา คัดกรอง และคัดเลือกอีกชั้นหนึ่ง) ซึ่งมีเกณฑ์ที่ใช้อ้างอิง คือ

1. บัญญัติต้องเป็นบัญญัติ หมายความว่า หลักการทางพระพุทธศาสนาบัญญัติไว้แล้ว เป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ที่จะเข้ามาบวช ใช้ชีวิตนักบวชในพระพุทธศาสนา ต้องไม่เป็น "บัณเฑาะก์" แปลว่า ต้องเป็นบุคคลที่เป็นเพศไม่บกพร่อง (วิ.ม. [ไทย] 4/109/173-174, [มหาขันธก, ปัณฑกวัตถุ]) บางคนอาจจะตั้งคำถามว่าเพศบกพร่องเป็นอย่างไร? ต่อไปอีกเรียกว่าไม่รู้จบ กับคำถามย้อนแย้ง จึงต้องย้อนกลับไปที่ตัวต้นบัญญัติว่าอย่างไร "ภิกษุทั้งหลาย อนุปสัมบันผู้เป็นบัณเฑาะก์ไม่พึงให้อุปสมบท ที่อุปสมบทแล้วพึงให้สึกเสีย" (วิ.ม. [ไทย] 4/109/173-174) แปลว่าหลักการที่เป็นตัวบัญญัติ เป็นการให้คุณสมบัติว่าต้องไม่เป็นบัณเฑาะก์ ซึ่งตรงนี้ยังเป็นข้อถกเถียงเมื่อจะต้องเอานิยาม เกณฑ์ทางภาษาศาสตร์นิรุกติศาสตร์ซึ่งฝ่ายโต้แย้งก็ไม่ยอมรับมตินี้ จนเป็นที่มาของคำว่า “บัณเฑาะก์ตัวอะไรไม่ใช่เกย์” (เทิดศักดิ์ ร่มจำปา, 2543) เป็นอีก

แนวคิดหนึ่งที่ปรากฏในสังคมไทย ในความหมายเพื่อหาคำอธิบายร่วมกับคำในเชิงภาษาศาสตร์ แปลว่า เหมือนกำลังจะบอกว่า "ลา" ไม่ใช่ "ม้า" และ "ฬ่อ" ไม่ใช่ทั้งม้า และลา เมื่ออธิบายในเชิงภาษาศาสตร์ การให้คำอธิบายแนวคิดบัณเฑาะก์ ย่อมยังไม่มีบทสรุป เพราะความต่างในทางภาษาศาสตร์คือความต่างในเชิงอักขระวิธี และการตีความ ดังนั้นการตีความตามหลักภาษาศาสตร์ จึงจะไม่สามารถ ที่จะมายืนยันความจริงตามเจตนารมณ์ทางสังคมศาสนาได้ เมื่อเกณฑ์เรื่องการตีความยังเป็นข้อถกเถียงให้ไปพิจารณาที่เจตนารมณ์ การบวชในศาสนา ก็แปลว่าพุทธศาสนาโดยเฉพาะหมู่สงฆ์ป้องกันพฤติกรรมทางเพศ หรือเหตุที่จะนำไปสู่พฤติกรรมการกระทำผิดเพศ หรือผิดทางเพศ ตรงนั้นน่าจะเป็นเจตนารมณ์สูงสุดของบัญญัติข้อนี้ กฎจึงออกมาเพื่อป้องกัน ด้วยการตัดวงจรนั้นเพื่อไม่ให้เกิดขึ้น ด้วยการห้ามบวช บวชแล้วให้สึก ถ้าในทางกลับกัน เรายอมรับให้มี หรือกระทำได้ จะเท่ากับว่าเราละเมิด “หลัก” พร้อมสนับสนุนให้ “สนิม” ที่จะคอยกัดกร่อนหลักการ นับตั้งแต่การยอมรับให้มีแม้จะเป็นรายบุคคล ก็ตาม ก็เท่ากับสนับสนุนและให้เกิดพฤติกรรม “เพศ” ไม่พึงประสงค์ทางศาสนาอย่างนั้นหรือไม่ ?

2. เจตนารมณ์ในองค์ประกอบร่วมต่อบัญญัติ หมายถึง เจตนารมณ์ของพระธรรมวินัยเป็นเป้าหมายหลัก คุณสมบัติเป็นวิธีปฏิบัติตามเป้าหมายหรือเจตนารมณ์ ดังมีพุทธพจน์ที่ว่า “ภิกษุทั้งหลาย อนุปสัมบันผู้เป็นบัณเฑาะก์ไม่พึงให้อุปสมบท ที่อุปสมบทแล้ว พึงให้สึกเสีย” (วิ.ม. [ไทย] 4/109/173-174) แปลความคือต้องย้อนกลับไปที่เจตนารมณ์การห้าม กล่าวคือ เพื่อรักษาหมู่คณะส่วนใหญ่เป็นการป้องกันเหตุอันไม่พึงประสงค์ที่จะพึงเกิดขึ้นในอนาคตด้วยการสร้างมาตรการป้องกัน คือห้ามบวช หรือบวชก็ให้สึกไปเสียซึ่งย่อมจะเป็นเจตนารมณ์ของการบัญญัติพระธรรมวินัย จะอ้างเหตุว่าบัญญัติไม่ตรง จึงไม่ใช่ เมื่อถึงที่สุดต้องย้อนกลับไปดูว่า องค์กรสงฆ์เป็นองค์กรที่มีเจตนารมณ์ เป้าหมายเพื่อสิ่งใด ดังนั้นกะเทยเป็นคุณสมบัติของการบวช เมื่อคุณสมบัติไม่ครบ บวชก็ไม่เป็นพระ บวชแล้วต้องให้สึก ดังที่เป็นหลักฐานคือ “ภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้น เราจะบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย โดยอาศัยอำนาจประโยชน์ 10 ประการ คือ (1) เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ (2) เพื่อความผาสุกแห่งสงฆ์ (3) เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก (4) เพื่อความอยู่ผาสุกแห่งเหล่าภิกษุผู้มีศีลดีงาม (5) เพื่อปิดกั้นอาสวะทั้งหลายอันจะบังเกิดในปัจจุบัน (6) เพื่อกำจัดอาสวะทั้งหลายอันจะบังเกิดในอนาคต (7) เพื่อความเลื่อมใสของคนที่ยังไม่เลื่อมใส (8) เพื่อความเลื่อมใสยิ่งขึ้นไปของคนที่เลื่อมใสแล้ว (9) เพื่อความตั้งมั่นแห่งสัทธรรม (10) เพื่อเอื้อเฟื้อวินัย” (วิ.มหา. [ไทย]1/39/28-29: เจตนารมณ์ในการบัญญัติในข้อที่ 1, 2 ทรงบัญญัติเพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวมคือสงฆ์ ข้อ 3, 4 ทรงบัญญัติเพื่อประโยชน์แก่บุคคล ข้อ 5,6 ทรงบัญญัติเพื่อประโยชน์แก่ความบริสุทธิ์หรือแก่ชีวิต ข้อ 7, 8 ทรงบัญญัติเพื่อประโยชน์แก่ประชาชน ข้อ 9,10 ทรงบัญญัติเพื่อประโยชน์แก่พระศาสนา)

3. คุณสมบัติ ถูกกำหนดออกมาเป็นเกณฑ์ในการคัดเลือก หมายถึง บัณเฑาะก์ หากเอาตามพจนานุกรมก็ให้หมายเอากะเทย เป็นบุคคลห้ามบวช [ตาราง :1] แปลว่า เป็นบุคคลที่คุณสมบัติไม่ครบ หรือขาดคุณสมบัติในการเป็นนักบวชในพระพุทธศาสนา ส่วนนักสิทธิด้านความหลากหลายทางเพศ อาจจะใช้ข้ออ้าง ตีความ ซึ่งมองเป็นเพียงทัศนะหนึ่ง หรือมิติหนึ่งเท่านั้น เพราะการตีความเกิดขึ้นภายใต้เกณฑ์ทางด้านนิรุกติศาสตร์ หรือภาษาที่ผ่านการให้ความหมายเท่านั้น เพราะเจตนาจริงๆ คือพระธรรมวินัยบัญญัติไว้เพื่อป้องกัน ความเสื่อมอันจะเกิดจากความหลากหลายทางเพศอันเป็นสาเหตุที่เกินกว่าจะป้องกันหรือควบคุมได้ในระยะยาว เมื่อบุคคลเหล่านี้เข้ามาอยู่กลางวงแห่งเงื่อนไขของความเป็นเพศ ดังนั้นกะเทยจึงห้ามบวช บวชก็ไม่เป็นพระ แปลว่าคุณสมบัติขาดไม่ครบ บวชอย่างไรก็ไม่สมบูรณ์ หรือแปลให้ง่ายอีกหน่อย กฎแห่งคุณสมบัตินี้สร้างเพื่อเกณฑ์เฉพาะในการคัดเลือกบุคคลเข้าสู่ “หมู่คณะ” เช่น กฎแห่งคุณสมบัติบอกต้องเป็นทอง แต่ไปเอาเงินมาผสม ก็เป็นได้แค่ทองสำริดไม่ใช่ทอง เป็นต้น ดังนั้นกฎแห่งเงื่อนไข มีเจตนารมณ์และเป้าหมายเพื่อการป้องกันระยะยาว จะมาอ้างเพียงความตั้งใจเฉพาะตอนตั้งใจ หรือจะมาอ้างความดีในเชิงปัจเจกเพื่อลดทอนคุณค่าแห่งหลักการกลาง หมายถึง อาจมีกะเทยสักคนในหนึ่งพันคน อยากบวช ด้วยเจตนาดี แต่ไปลดทอนหลักการ ว่ากะเทยไม่ใช่บัณเฑาะก์ที่บัญญัติไว้ หรือแปลง่ายๆ ก็คือบัณเฑาะก์คืออะไรไม่รู้ แต่ที่รู้คือกะเทยไม่ใช่บัณเฑาะก์ แปลว่าลดทอนคุณค่าแห่งบัญญัติให้ไปสนองความพึงใจเฉพาะ โดยใช้หลักนิรุกติศาสตร์มาให้คำอธิบาย ก็แปลว่า เรากำลังทำลายเจตนารมณ์แห่งหลักการที่มีเป้าหมายเพื่อประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ หรือคณะสงฆ์ในภาพรวม เพียงเพราะความเป็นปัจเจกเฉพาะต่อเพศที่เขาเป็น ดำรงอยู่ ชื่นชอบ และต้องการ ซึ่งเกณฑ์พิจารณาร่วมในประเด็นนี้ คือ เรา [ผู้ปฏิบัติตามหลักธรรม-วินัย] เชื่อหลักการความดี นิพพาน เป็นอุดมสุขทางพระพุทธศาสนา กลับกันเรากลับเลือกที่จะไม่เชื่อเจตจำนงแห่งการคัดเลือก หรือการคัดเลือกตามเกณฑ์แห่งคุณสมบัติอันเป็นบัญญัติที่พระพุทธเจ้าบัญญัติไว้?

4. เมื่อรู้ว่า "พลาด" ต้องแก้ไข หมายถึง เมื่อคุณสมบัติไม่ถึง บวชเป็นพระแล้ว พิจารณาตรวจสอบแล้วบกพร่อง ก็ต้องปฏิบัติตามเกณฑ์ ให้สึก หรือจัดการ หรือแก้ไขข้อผิดพลาดนั้น หรือเอาออกไปจากวงการพระพุทธศาสนาเราไม่ใช่ดึงดันเอาไว้ หรือดึงนั้นให้อยู่เพื่อเห็นแก่หน้า โดยไม่จัดการอะไร หรือบุคคลนั้นบวชมานาน อวยกันไป จนกลายเป็นว่าสังคมรับได้ สังคมยอมรับ ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้อง ดังนั้นสิ่งที่สำคัญที่สุด คือต้องยอมรับความจริงว่าหลักการมีไว้อย่างนี้ การรักษาหลักการเป็นเรื่องสำคัญ และในเวลาเดียวกันหลักการต้องสำคัญกว่าตัวบุคคล การบวชโดยผิดหลักการเป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้อง การแก้ไข ป้องกัน จึงเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญ การให้สึกเป็นวิธีการตาม "พระธรรมวินัย" ดังนั้นเจ้าคณะผู้ปกครองจึงต้องทำหน้าที่กวดขัน และยึดเกณฑ์ตามพระธรรมวินัยเป็นสำคัญ ไม่ใช่เป็นลูกศิษย์ คนใกล้ชิด และเป็นผู้สมประโยชน์ในเชิงยศศักดิ์ และผลประเทศทางเพศของการเป็นของคนกลุ่มนี้ด้วย

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบเกณฑ์การพิจารณาการบวชตามพระธรรมวินัย

ประเภทบัณเฑาะก์	ลักษณะตามวินัย	เกณฑ์ตีความ	เกณฑ์โต้แย้ง	บทสรุป
1. อาสีตตบัณเฑาะก์ เกณฑ์: บวชได้ [อรรถกถา : กุรุนที]	คนที่ดับความใคร่ (เพราะกาม) โดยใช้ปากอมองคชาต ของผู้อื่นแล้วให้น้ำอสุจิราดตัวเอง	เป็นพฤติกรรมรสนิยมทางเพศชนิดหนึ่ง ที่มีในอดีต	กะเทยไม่ได้ใช้วิธีการนี้ในการแสดงออกต่อพฤติกรรมทางเพศ	ยังมีข้อโต้แย้ง
2. อุสูยบัณเฑาะก์ เกณฑ์: บวชได้ [อรรถกถา : กุรุนที]	คนที่เมื่อเห็นผู้อื่นประพฤติล่วงเพศกัน เกิดความริษยาขึ้น ความเร่าร้อนจึงระงับไป	เป็นพฤติกรรมรสนิยมทางเพศชนิดหนึ่ง	ผู้ชายดูหนังโป้ก็จัดเป็นบัณเฑาะก์ตามเกณฑ์นี้ผู้ชายทั้งประเทศจะบวชไม่ได้	ยังมีข้อโต้แย้ง
3. ปักขบัณเฑาะก์ เกณฑ์: บวชได้/และไม่ได้ [คราวปกติและไม่ปกติ]	คนที่เป็นบัณเฑาะก์ในเวลาข้างแรมด้วยอานุภาพอกุศลวิบาก แต่ในเวลาข้างขึ้นความเร่าร้อนย่อมระงับไป	เกณฑ์การพิจารณา	บัณเฑาะก์คืออะไร	ยังมีข้อโต้แย้ง
4. โอปักกมิกบัณเฑาะก์ เกณฑ์: บวชไม่ได้	คนที่ถูกตัดองคชาต	ขันที/ถูกตอน/	บัณเฑาะก์คืออะไร	ยังมีข้อโต้แย้ง
5. นปุงสกบัณเฑาะก์ เกณฑ์: บวชไม่ได้	คนที่เป็นบัณเฑาะก์โดยกำเนิด /กะเทยแท้ /คนสองเพศ		บัณเฑาะก์คืออะไร	ยังมีข้อโต้แย้ง

ที่มา : วิ.อ. (ไทย) 3/109/81-82 /บัณเฑาว์ 5 ประเภท ในอรรถกถาวินัยปิฎก มหาวรรค

5. บุคคลที่เกี่ยวข้องควรเป็นผู้รับผิดชอบร่วม หมายถึง ปัญหาที่เกิดขึ้นของคณะสงฆ์ไทยปัจจุบัน พอพระเณรกะเทย ถูกตรวจสอบ ถูกแก้ไข ด้วยสื่อ ทำให้กลายเป็นว่า ผู้เป็นพระกะเทยต้องรับผิดชอบตัวเอง กลายเป็นความผิดเชิงปัจเจกไป ด้วยการออกมาบอกว่าตัวเองสึกไปแล้ว หรือไม่ก็ถูกล่า ตรวจสอบ ดุจการล่าแม่มด แต่บุคคลที่คัดเลือก เช่น อุปัชฌาย์ อาจารย์ เจ้าอาวาส เป็นต้น (ไผท นาควัชร, 2547; พระมหาเกรียงไกร เกริกชัยวัน, 2554) ที่นำเข้าหมู่คณะ ไม่ต้องรับผิดชอบแต่ประการใด ทำนิ่งเฉย เหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น ไม่มีการตรวจสอบ คัดกรองเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง แล้วนำไปสู่การแก้ไข หรือป้องกันอย่างเป็นระบบ พร้อมชี้แจงว่าเกิดอะไรขึ้นในนามอุปัชฌาย์ ในนามเจ้าอาวาส ในนามผู้ปกครองระดับต่ำจนกระทั่งถึงสูง เพื่อนำไปสู่การแก้ไข ในฐานะที่เป็นมาตรการป้องกัน องค์กรและพระธรรม

วินัย แปลว่าอุปัชฌาย์บวชผิด กระทำผิดต้องลงโทษ คาดโทษ ทัณฑ์บน เป็นต้น ต้องมิใช่สมยอม หรือข้ามผ่านโดยไม่มีการดำเนินการใด จนกลายเป็นความล้มเหลวเชิงระบบ ควรออกกฎ สร้างเกณฑ์ให้มีความรัดกุมสอดคล้องกับกระบวนการทางพระธรรมวินัยมากขึ้น อันอาจรวมไปถึงการการแยกเป็นหมู่คณะใหม่ เป็นต้น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2554 : 408-409)

5. สรุป

พระพุทธศาสนามิได้ละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์กลับกันพุทธศาสนามีหลักการเรื่องเสรีภาพ ผ่านแนวคิด “เจตจำนง-สภาวธรรม-การเข้าถึง”ทางจิตวิญญาณ การพัฒนาตนเอง “ปัญญา” และการใช้ศักยภาพตนเองในการพัฒนา (อตฺตนาถ) อันเป็นฐานสนับสนุนให้ชาวพุทธได้เข้าถึงอิสรภาพทางจิตวิญญาณได้ โดยไม่ได้จำกัดต่อความเป็นเพศ (พระมหาอดุลย์ ยโสธโร (บุตรตะเคียน), 2549) แต่เงื่อนไขสำคัญในเชิงสังคม คือการ กำหนดคุณสมบัติเฉพาะ ของผู้ที่จะเป็นนักบวช หรือเพศ บรรพชิต ด้วยเพศเฉพาะ ที่ไม่ใช่เพศทางเลือก ด้วยหลักคิด ชุดคำอธิบาย ในความเป็น “เพศ” ไว้ 2 เพศเท่านั้น คือ “ชาย-หญิง” พร้อมกำหนดเพศทางเลือกไว้ด้วยเงื่อนไขสถานะอื่น ที่ไม่ใช่เพศนักบวช ดังนั้นเมื่อเกิดการสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์ ด้วยภาพลักษณ์เพศทางเลือก “เพศรส” ที่ทับซ้อนอยู่กับเพศบรรพชิตหรือนักบวช ซึ่งมีหลักการ“ห้าม”ไว้ชัดเจน จึงเกิดคำถามถึงความเหมาะสม ความเป็นไปได้รวมถึงกฎเกณฑ์ทางสังคมต่อการป้องกันและควบคุม ดังปรากฏเป็นประเด็นทางสื่อนานาชนิดและการออกกฎมาห้ามซ้อนขึ้นมาตามประกาศของคณะสงฆ์ตั้งแต่ระบบเจ้าคณะหนไปจนถึงพระสังฆาธิการระดับปกครองด้วยเช่นกัน

ใน Facebook เมื่อตามสังเกตการณ์ของแต่ละคน ซึ่งจะเป็นคนกลุ่มเดียวกัน ส่วนใหญ่เป็นเพื่อนที่รู้จักกัน และมีรสนิยมในเรื่องเพศรสคล้ายกันก็สนับสนุนอวย และเห็นดีงาม ส่วนกลุ่มที่พยายามยึดเกณฑ์ตามหลัก ก็ยังคงตั้งคำถามถึงความเหมาะสม ถูกต้อง ด้วยเหตุผล โดยยึดประโยชน์หลักพระธรรมวินัย และส่วนรวมเป็นสำคัญ โดยมีเกณฑ์การพิจารณาเกี่ยวกับเพศสภาพของนักบวช กับเพศรสที่ชื่นชอบ ยังไม่มีบทสรุปในเชิงประจักษ์ด้วยเหตุผลเป็นการสำรวจทัศนะและท่าทีผ่าน Facebook เท่านั้น แต่นัยหนึ่งก็มีองคาพยพภาคต่อจากประกาศของเจ้าคณะใหญ่ 8/2560 คือการกระทำประหนึ่งล้อมปราบโดยหน่วยงานภาคต่อดังมีภาพข่าวทางสื่อออนไลน์ที่ว่า “กวาดล้างครั้งใหญ่!! พระตุ๊ด-เกย์ บวชไม่ได้ รู้เมื่อไหร่ก็ควรจับสึก ...ล่ากว่า 100 รายชื่อพระ เณร พฤติกรรมน่ารังเกียจ แปดเปื้อนผ้าเหลือง” (กิตติ จิตรพรหม, 14 ธันวาคม 2560) ภาพข่าวที่สื่อออกไปเป็นประหนึ่งเป็นการล้อมปราบ หรือล่าแม่มดของภาครัฐอันเนื่องด้วยคำสั่งดังกล่าว หากนำแนวคิดทางพระพุทธศาสนากับทัศนะหลวงปู่ดุลย์ อตุโล (พระราชวุฒาจารย์) ที่กล่าวไว้ว่า "...ภิกษุเรา ถ้าปลูกความยินดีในเพศภาวะของตนได้ แล้ว ก็จะมีแต่ความสุข เยือกเย็น ถ้าตัวเองอยู่ในเพศภิกษุแต่กลับไปยินดีในเพศอื่นภาวะอื่น ความทุกข์จะทับถมอยู่ร่ำไป หยุดกระหาย หยุดแสวงหาได้ นั่นคือภิกษุภาวะโดยแท้ ความเป็นพระนั้น ยิ่งจนยิ่งมีความสุข.." มาเป็นบทสรุปยืนยันหลักการ จะพอเห็นเค้าลางว่าควรมีท่าทีอย่างไร ? เพื่อยืนยันว่าการสมาทานที่เหมาะสมควรเป็นอย่างไร อย่าเชื่อบางเรื่อง และเลือกที่จะไม่เชื่อบางเรื่อง สิ่งใดตัวเองได้ประโยชน์เลือกที่จะเชื่อ สิ่งใด ที่ตัวเองเสียประโยชน์เลือกที่จะไม่เชื่อเท่ากับว่าเชื่อพระพุทธเจ้าและสมาทานหลักการแนวปฏิบัติ “บวช” ตามหลักการพระพุทธศาสนา แต่เลือกที่จะสมาทาน “เพศ” ที่ไม่ได้เป็นไปเพื่อเกื้อหนุนต่อการปฏิบัติไปสู่เจตนารมณ์ทางศาสนา ก็เท่ากับโต้แย้งขัดแย้งกับพระพุทธเจ้าหรือไม่ได้ปฏิบัติตามหลักการทางพระพุทธศาสนา

เอกสารอ้างอิง

กิตติ จิตรพรหม. (2560). **กวาดล้างครั้งใหญ่!! พระตุ๊ด-เกย์ บวชไม่ได้ รู้เมื่อไหร่ก็ควรจับสึก...ล่ากว่า 100 รายชื่อพระเณร พฤติกรรมน่ารังเกียจ**. แหล่งที่มา : http://www.tnews.co.th/contents/390457. [14 ธันวาคม 2560].

ชลิดาภรณ์ ส่งสัมพันธ์. (2557). สาธารณะ รัฐ เซ็กส์ : คุลมเครือ/ย้อนแย้ง/ไม่นิ่ง, **วารสารเพศวิถีศึกษา**, 3 (1): 3-12.

เทอดศักดิ์ ร่มจำปา. (2543). วาทกรรมเกี่ยวกับเกย์ในสังคมไทย พ.ศ. 2508-2542. **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นฤพนธ์ ด้วงวิเศษ. (2555). การศึกษาเกย์ในสังคมไทย : 5 ทศวรรษของการสร้างความรู้. **วารสารเพศวิถีศึกษา**, 2 (1) : 141-180.

________. (2559). เพศและความเป็นชายในพุทธศาสนา กับการควบคุมภิกษุ สามเณร และบัณเฑาะก์. **วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร**, 12 (1) : 3-25.

ปณิธิ บราวน์. (2557). เพศภาวะ เพศวิถีพหุวัฒนธรรม : Gender, Sexuality and Multiculturalism. **วารสารเพศวิถีศึกษา**, 3 (1): 23-49.

ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ์. (2554). คนข้ามเพศ : ตัวตน วัฒนธรรมย่อย และพื้นที่ทางสังคม. **วารสารดำรงวิชาการ**, 10 (1): 101-124.

ไผท นาควัชระ. (2547). บทบาทและหน้าที่ของพระอุปัชฌาย์ในคณะสงฆ์ไทย. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2554). **ตอบ ดร.มาร์ติน : พุทธวินัย ถึงภิกษุณี**. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม.

พระมหาเกรียงไกร เกริกชัยวัน. (2554). กระบวนการคัดเลือกและวิธีการฝึกอบรมพระอุปัชฌาย์ของคณะสงฆ์ไทย. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พระมหาอดุลย์ ยโสธโร (บุตรตะเคียน). (2559). การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องบัณเฑาะก์กับการบรรลุธรรม. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระระพิน พุทธิสาโร (ด้วงลอย). (2554). บัณเฑาะก์ในคัมภีร์เถรวาท : กรณีศึกษาปัญหาการบวชในสังคมไทย. **สารนิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์. (2555). บทความเสรีภาพเพศวิถีในสังคมไทยเพศกับการเมืองที่เปลี่ยนไป. **วารสารเพศวิถีศึกษา**, 2 (1) : 13-24.

พันทิพ. (2558). **กระแส เณรตุ๊ด เณรเกย์เยอะเนาะ ไม่น่าจะให้บวชเลย**. แหล่งที่มา : http://pantip.com/topic/30992098 [13 ตุลาคม 2558].

________. (2558). **เรื่องของพระตุ๊ด ใน วูดดี้เกิดมาคุย**. แหล่งที่มา : http://pantip.com/topic/31743744 [13 ตุลาคม 2558].

มติชนออนไลน์ (2560). **'สมเด็จพระวันรัต-สมเด็จพระพุทธชินวงศ์'ออกคำสั่งให้พระสังฆาธิการตรวจสอบพฤติกรรม-ลงโทษพระภิกษุสามเณรประพฤติผิดอาจาร.** แหล่งที่มา : https://www.matichon.co.th/news/682184 [15 ธันวาคม 2560].

มหาวิทยาลัยบูรพา. (2560). **สื่อเพื่อการเปลี่ยนแปลง:การทำงานร่วมกับสือในประเด็นเพศวิถี อัตลักษณ์ทางเพศสถานะ การแสดงออกและลักษณะทางเพศในประเทศไทย**. คณะมนุษย์ศาสตร์และสังคมศาสตร์ : มหาวิทยาลัยบูรพา.

Facebook Fuck ghost (2558). **เอาเรื่องราวน่ารักๆ ของเณรทั้งสองมาฝาก.** แหล่งที่มา : https://www.facebook.com/FakGhost?fref=ts [27 ตุลาคม 2558].

Jackson, P. A. (1999). **Queer Bangkok after the Milennium: Beyond Twentieth-Century Paradigms.** In Queer Bangkok: 21st Century Markets, Media, and Rights. Jackson, P., Ed. Chiang Mai: Silkworm Books.

ความสัมพันธ์ระหว่างการกล่อมเกลาทางการเมืองกับวัฒนธรรมทางการเมือง
Relationships between Political Socialization and Socialization

รุ่งนภา เวียงสงค์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

บทคัดย่อ

วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์สามารถเรียนรู้ และถ่ายทอดได้หมายความว่า ต้องมีวิธีการที่จะทำให้มนุษย์สามารถเรียนรู้และถ่ายทอดวัฒนธรรมได้ วิธีการดังกล่าวก็คือ การขัดเกลาทางสังคม (Socialization) การขัดเกลาทางสังคมเป็นกระบวนการทางสังคมกับจิตวิทยา ที่มีผลทำให้บุคคลมีบุคลิกภาพตามแนวทางที่สังคมต้องการ กระบวนการขัดเกลาทางสังคมจะเริ่มต้นตั้งแต่บุคคลเกิดมา ตัวแทนของสังคมที่ทำหน้าที่ในการขัดเกลา ได้แก่ ครอบครัว กลุ่มเพื่อน สถานศึกษา ศาสนา ตลอดจนสื่อมวลชนต่างๆ ที่จะทำให้บุคคลได้ทราบถึงคุณธรรม คุณค่า อุดมคติที่สังคมยึดมั่น ได้เรียนรู้บรรทัดฐานและขนบธรรมเนียมประเพณีที่ใช้อยู่ในสังคม ตลอดจนยึดมั่นในหลักศีลธรรมของสังคม และพร้อมที่จะใช้ชีวิตในแนวทางที่สังคมต้องการ กระบวนการขัดเกลาทางสังคมเกิดขึ้นทั้งโดยตรงและโดยอ้อม กล่าวอีกนัยหนึ่ง การขัดเกลาทางสังคม คือ กระบวนการอย่างหนึ่งที่ทำให้มนุษย์เรียนรู้สถานภาพและบทบาทที่สังคมคาดหวัง เป็นกระบวนการที่จะต้องประสบตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม อันจะทำให้บุคคลนั้นได้มีแบบแผนของ ความประพฤติที่เป็นประโยชน์แก่กลุ่ม และสามารถดำรงอยู่ร่วมกับกลุ่มได้อย่างเป็นระเบียบ ในเมื่อวัฒนธรรมทางสังคม สามารถเรียนรู้และถ่ายทอดโดยกระบวนการขัดเกลาทางสังคม ดังนั้น การเรียนรู้และถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมืองก็สามารถทำได้โดย "การกล่อมเกลาทางการเมือง" (Political Socialization) หรือเรียกว่า การเรียนรู้ทางการเมือง กระบวนการกล่อมเกลาทางการเมืองนี้ ถือได้ว่า เป็นตัวกลางที่เชื่อมโยงระหว่างวัฒนธรรมกับมนุษย์ กล่าวคือ เป็นตัวดึงเอาวัฒนธรรมเข้าไปมีส่วนหรือมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ หรือเป็นการขัดเกลาทางสังคมที่มีผลต่อพฤติกรรมทางการเมือง

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์; การกล่อมเกลาทางการเมือง; วัฒนธรรมทางการเมือง

Abstract

Culture can be the sum total of ways that human beings can internalizeand transmit it. It is said that there must be a method enabling human beingsto internalize and transmit it. Cultural methods are socialization-based phenomena.Socialization is social and psychological processes, thereby resulting in shaping their personality as required by the ways of a society. It commences from birth to death. Social representatives acting as socializers are families, peers, educational institutes, religions and various mass media. These representatives have all of human beings be fully aware of ethics, values and ideologies they have been clinging to. So far, human beings have internalized social norms, conventions and traditions, including adherence to social morality used in the society. With reliance on these representatives, human beings brace for leading peaceful life as required by their society. Socialization occurs either formally or informally. In other words, socialization is the process that enables human beings to internalize their own statuses and roles expected by their entire society.It is the process whereby social members must encounter from birth to death, either directly or indirectly. With processes of socialization, they have human beings internalize their own conduct codes beneficial to their groups so that they can coexist with their groups in orderly manners. When

social cultures can be internalized and transmitted through socialization, political internalization and transmission can be garnered by Political Socialization as a result. These social processes have been regarded as the conductors closely linked between political cultures and human beings, that is to say, they have been served as cultural absorbers to play a part in human behaviors or have impacts on them.To put it simply, socialization, political internalization and transmission are treated as having strong influences on human beings' political behaviors.

Keywords: relationship; politicization; political cultures

1. บทนำ

การกล่อมเกลาทางการเมือง คือ วิธีการที่สังคมส่งผ่านความโน้มเอียงทางการเมืองในรูปแบบต่างๆ อันได้แก่ ความรู้ ทัศนคติ ความเชื่อ และค่านิยมจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนรุ่นถัดไป โดยที่หากมิได้มีกระบวนการเช่นนี้แล้ว สมาชิกใหม่ของระบบการเมืองซึ่งโดยส่วนใหญ่ได้แก่เด็กๆ ก็จะต้องค้นหาแบบแผนของความโน้มเอียงทางการเมืองใหม่อยู่ตลอดเวลา ด้วยความสำคัญเช่นนี้ การกล่อมเกลาทางการเมือง จึงช่วยให้ระบบการเมืองแต่ละระบบสามารถดำรงอยู่ต่อไปได้ (Easton and Dennis, 1969 : 7) เพราะเป็นกระบวนการที่คนสร้างความคิดเห็นของตนเองเกี่ยวกับการเมือง (Richard E. and Kenneth, 1969 : 6) ซึ่งดำเนินการสืบทอดโดยผ่านทางหน่วยตัวแทนต่างๆ ในสังคม ที่จะทำให้แต่ละคนได้เรียนรู้ถึงรูปแบบของความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับการเมืองที่เหมาะสมได้ (Langton, Kenneth P., 1969: 4, 10) ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า การกล่อมเกลาทางการเมืองเป็นกระบวนการที่นำมาซึ่งวัฒนธรรมทางการเมือง (Political Culture) ของประชาชนนั่นเอง (Almond, Gabriel A. and G. Bringham Powell, 1966 : 64)

นอกจากนั้น การกล่อมเกลาทางการเมือง ยังอาจมีบทบาทช่วยสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในรูปแบบใหม่ขึ้นมาเองก็ได้เช่นเดียวกัน เมื่อบริบทของสังคมการเมืองได้เปลี่ยนแปลงไปดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า การกล่อมเกลาทางการเมือง มีหน้าที่สำคัญที่สอดประสานกับวัฒนธรรมทางการเมือง และยังช่วยส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมือง ซึ่งก็คือ การสร้าง การเปลี่ยนแปลง การแก้ไข และการธำรงรักษาไว้ ซึ่งวัฒนธรรมทางการเมืองของชาติต่อไป

กระบวนการกล่อมเกลาทางการเมือง

ความหมายของ "กระบวนการกล่อมเกลาทางการเมือง" (Political socialization) ได้มีนักวิชาการหลายท่านให้ความหมายและแสดงแนวคิดไว้ดังนี้

สมบัติ ธำรงธัญวงศ์ (2549 : 670-671) ได้สรุปว่า กระบวนการกล่อมเกลาทางการเมืองเป็นกระบวนการเรียนรู้ ถ่ายทอด สืบต่อ แนวคิด การกระทำ พฤติกรรมทางการเมืองของมนุษย์ ที่ส่งไปยังสมาชิกที่อยู่ในสังคมเพื่อให้เกิดการรักษา เรียนรู้และปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

บรรจง กลิ่นสงวน (2547 : 12) ได้สรุป การกล่อมเกลาทางการเมือง หมายถึง กระบวนการถ่ายทอด ความรู้ ทัศนคติ บุคลิกภาพ บรรทัดฐาน และค่านิยมต่างๆ ทางการเมืองจากกลุ่มบุคคลหนึ่งๆ หรือบุคคลหนึ่งๆ ไปสู่อีกบุคคลหนึ่งที่มีฐานะเป็นผู้รับการถ่ายทอด โดยมีผลให้ผู้รับการถ่ายทอดมีความโน้มเอียงความรู้ทัศนคติบุคลิกภาพ บรรทัดฐานและค่านิยมต่างๆ ทางการเมืองไปในทิศทางเดียวกับผู้ถ่ายทอด

แลงตัน (Langton, 1969 : 5) ได้นิยามการกล่อมเกลาทางการเมืองว่าเป็นกระบวนการที่บุคคลได้เรียนรู้แบบแผนพฤติกรรมและอุปนิสัย ในทางที่เกี่ยวเนื่องกับการเมืองโดยผ่านทางสื่อกลางต่างๆ ของสังคม เช่น ครอบครัว กลุ่มเพื่อน โรงเรียน สมาคม ผู้ใหญ่ และสื่อสารมวลชนต่างๆ

อีสตัน และ เดนนิส (Easton and Dennis, 1969 : 7-8) กล่าวว่า การกล่อมเกลาทางการเมือง หมายถึง กระบวนการที่ช่วยให้มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมืองหรือความโน้มเอียงทางการเมือง ซึ่งได้แก่ ความรู้ ทัศนคติ บรรทัดฐาน และค่านิยมทางการเมืองของคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่งในสังคม ช่วยให้ระบบการเมืองแต่ละระบบปรับตัวดำรงอยู่ต่อไปได้

รูปแบบและขั้นตอนของ "กระบวนการกล่อมเกลาทางการเมือง" (Political Socialization)

พฤทธิสาณ ชุมพล (2547 : 25) กล่าวถึงการกล่อมเกลาทางการเมือง มีผลต่อพฤติกรรมทางการเมืองตามบทบาทในการกล่อมเกลาทางการเมือง คือ

1. กลุ่มที่ตั้งขึ้นด้วยวัตถุประสงค์ทางการเมืองโดยเฉพาะ เช่น พรรคการเมือง ซึ่งตั้งขึ้นเพื่อปลูกฝังค่านิยมทางการเมือง เพื่อระดมกำลังสู้การกระทำของการเมือง

2. กลุ่มที่ตั้งขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์มิใช่ทางการเมือง แต่ใช้ศึกษาทางการเมือง เช่น กลุ่มศาสนา

3. กลุ่มที่ไม่ได้ตั้งขึ้นด้วยวัตถุประสงค์ทางการเมือง และไม่ทำการอบรมกล่อมเกลาทางการเมืองอย่างเป็นทางการ หากแต่บางครั้งทำโดยไม่รู้ตัว เช่น สมาคมกีฬา

4. ประสบการณ์ทางการเมือง การได้สัมผัสกับการเมืองโดยตรงย่อยมีผลต่อการสร้างทัศนคติและค่านิยมอย่างทางการเมือง เป็นโอกาสที่บุคคลจะได้ทดสอบบทเรียนที่ได้เรียนรู้มาโดยทางอ้อมผ่านตัวแทนต่างๆ กับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น

5. สื่อมวลชน (Mass media) ได้เข้ามามีบทบาทในการกล่อมเกลาทางการเมืองมากขึ้นตามลำดับ หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นตัวการที่ทำให้การสื่อสารที่เกี่ยวกับเหตุการณ์และปรากฏการณ์ทางการเมืองไม่ว่าจากรัฐบาลถึงประชาชน หรือจากคนกลุ่มหนึ่งถึงอีกกลุ่มหนึ่ง ดังนั้น วัฒนธรรมทางการเมืองของบุคคลแต่ละคนในสังคมจะได้มาและสามารถถ่ายทอดไปสู่อีกรุ่นหนึ่งได้โดยผ่านกระบวนการที่เรียกว่า การกล่อมเกลาทางการเมือง (Political socialization) กระบวนการชนิดนี้ถือว่าได้เป็นตัวกลางที่เชื่อมโยงระหว่างวัฒนธรรมกับมนุษย์ กล่าวคือ เป็นตัวที่ดึงเอาวัฒนธรรมเข้าไปมีส่วนหรือมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์อย่างมากมายอุดมการณ์ทางการเมือง (Political Ideology)

สิทธิพันธ์ พุทธหุน (2544 : 7) กล่าวอีกว่า สถาบันกล่อมเกลาทางสังคมและการเมือง หรือตัวแทน (Agents) ที่ทำหน้าที่เป็นตัวกลางในกระบวนการขัดเกลาทางการเมือง ต่อไปนี้

1. สถาบันครอบครัว ในทุกสังคมการขัดเกลาขั้นปฐมภูมิจะเกิดขึ้นในครองครัวเครือญาติในขั้นนี้เด็กจะเริ่มเรียนรู้ถูกผิดตามความมายของวัฒนธรรมนั้น รวมทั้งเรียนรู้วัฒนธรรมบางประการที่เป็นแบบแผนในการแสดงบทบาทที่เหมาะสมสำหรับวัยและเพศของตน การกล่อมเกลาการเมือง ที่แจ้งชัดเกิดขึ้นน้อยมาก แต่แนวการวิเคราะห์ทางจิตวิทยาจะเน้นว่าครอบครัวมีความสำคัญมาก เพราะหลายสิ่งหลายอย่างที่บุคคลได้เรียนจากครอบครัวจะได้รับการถ่ายทอดสู่บทบาททางการเมืองต่อไป เพราะการเรียนรู้ทางปฐมภูมิเป็นการเรียนรู้ที่สนิทสนมเป็นการเรียนรู้ที่ฝังรากลึกมากกว่าการเรียนรู้จากทุติยภูมิ ซึ่งเป็นกลุ่มที่บุคคลมีความสัมพันธ์ด้วยแต่เฉพาะในบทบาทหนึ่งอีกทั้งขาดความต่อเนื่องไม่เป็นประจำด้วย

2. กลุ่มเพื่อนเป็นกลุ่มที่มีฐานะเท่าเทียมกันและมีความสัมพันธ์ที่แนบแน่นต่อกันเป็นตัวแทนการกล่อมเกลาทางสังคมชั้นปฐมภูมิ ที่มีความสัมพันธ์ตั้งแต่วัยรุ่นขึ้นไปและมีอิทธิพลตลอดชีวิตในด้านการเมือง กลุ่มเพื่อนจะให้บทเรียนทางการเมืองขั้นต้นแก่บุคคลอีกทั้งยังสามารถหล่อหลอมให้เขามีความรู้สึกว่าเป็นคนจำพวกใด ชาติพันธุ์ใด นับถือศาสนาใด

3. สถาบันการศึกษาหรือโรงเรียน เป็นตัวแทนในการกล่อมเกลาที่เป็นทางการเป็นการกล่อมเกลาที่อยู่กึ่งกลางระหว่างปฐมภูมิกับทุติยภูมิ สถาบันการศึกษาทำหน้าที่กล่อมเกลาทางการเมือง 3 ทาง คือ

3.1 โดยจำลองรูปแบบสังคมการเมือง

3.2 ในทางตรง โดยการสั่งสอนจากครูบาอาจารย์ และบทเรียนต่างๆ

3.3 ในทางอ้อม เช่น การเคารพกฎเกณฑ์ต่างๆ เป็นต้น

4. สถาบันสื่อมวลชน ในสังคมสมัยใหม่สื่อมวลชนได้เข้ามามีบทบาทในการกล่อมเกลาทางการเมืองมากขึ้น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นตัวการทำให้การสื่อสารเกี่ยวกับเหตุการณ์และปรากฏการณ์ทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นจากรัฐบาลถึงประชาชนหรือจากกลุ่มคนหนึ่งสู่อีกคนหนึ่ง หรือแม้แต่มุมหนึ่งของโลกถึงอีกมุมหนึ่งเป็นได้อย่างง่ายดายมากขึ้น

5. สถาบันทางการเมือง สถาบันทางการเมืองต่างๆ เช่น รัฐบาล รัฐสภา พรรคการเมืองถือเป็นตัวแทนในการกล่อมเกลาทางการเมืองที่เป็นทางการ และมีลักษณะทุติยภูมิมีส่วนเกี่ยวข้องในการทำหน้าที่กล่อมเกลาทางการเมืองประชาชนพลเมืองโดยตรง และมีส่วนเชื่อมสัมพันธ์กับการสร้างให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมทางการเมืองด้วย และยังได้กล่าวเพิ่มเติมว่า วัฒนธรรมทางการเมืองของบุคคลแต่ละคนในสังคมจะได้มาถ่ายทอดไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งได้โดยผ่าน

กระบวนการที่เรียกว่า "การกล่อมเกลาทางการเมือง" (Political socialization) กระบวนการชนิดนี้ถือได้ว่าเป็นตัวกลางที่เชื่อมโยงระหว่างวัฒนธรรมมนุษย์ คือ เป็นตัวที่ดึงเอาวัฒนธรรมเข้าไปมีส่วนหรืออิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์

ลิขิต ธีรเวคิน (2539 : 32) กล่าวถึง การสร้าง "วัฒนธรรมทางการเมือง" ว่าต้องอาศัยกระบวนการ คือ

1. ค่านิยมและปทัสถานโดยเฉพาะอย่างยิ่งศรัทธาของประชาชนต่อรูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตยต้องมั่นคง ประชาชนต้องเข้าใจข้อจำกัดและต้องอดทนอดกลั้นต่อความล่าช้าต้องมีการออมชอมและยอมให้โอกาสและเวลาในการพัฒนา

2. ระบบการอบรมสั่งสอน การกล่อมเกลาเรียนรู้ในครอบครัว ในสถาบันการศึกษาและสังคม สื่อมวลชนตลอดจนรายการบันเทิงและสารคดีต้องมีส่วนสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาวัฒนธรรมประชาธิปไตย

3. การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีประสบการณ์ด้วยการปฏิบัติ เช่น การกระจายอำนาจให้อิสระท้องถิ่นให้ปกครองตนเอง การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ เช่น สิทธิในการร่วมแสดงความคิดเห็นตลอดจนรายการบันเทิงและสารคดีต้องมีส่วนสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาวัฒนธรรมประชาธิปไตย การพัฒนาวัฒนธรรมแบบประชาธิปไตยจะเกิดขึ้นได้ในสังคมต้องมีการกล่อมเกลาเรียนรู้ให้มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย" กระบวนการนี้เรียกว่า กระบวนการกล่อมเกลาทางการเมือง (Political Socialization) ซึ่งมีขั้นตอนและกระบวนการ 3 ขั้นตอน

1. แนวสัมผัสการเรียนรู้ (Cognitive orientation) คือ ต้องรู้ว่าหลักการกระบวนการรวมทั้งสิ่งที่ปรากฏเป็นวัตถุเกี่ยวโยงในทางการเมืองอย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง "ตัวตนทางการเมืองของตนเอง" (Political self) เช่น หลักการปกครองที่เป็นประชาธิปไตยแตกต่างจากเผด็จการอย่างไร นี่คือการเรียนรู้ว่าระบบการเมืองมีลักษณะอย่างไร โดยเริ่มตั้งแต่การเรียนรู้ว่าสังคมหรือประเทศที่ตนอาศัยอยู่นั้นมีฐานะอย่างไร กล่าวคือ เป็นรัฐเอกราช เป็นเมืองขึ้นเป็นประเทศที่เป็นมหาอำนาจ หรือเป็นประเทศที่กำลังพัฒนา เป็นต้น นอกจากนั้น "ตัวตนทางการเมืองประชาธิปไตย" คือ ตนเป็นคนไทยหรือคนต่างชาติมีสิทธิหรือความจำกัดในสิทธิมากน้อยเพียงใด สรุปคือ ต้องรู้ว่าตนเป็นใครในทางการเมืองและทางวัตถุนั้น เช่น สัญลักษณ์ต่างๆ ตั้งแต่รูปร่างของประเทศทางภูมิศาสตร์ ธงชาติ บุคคลสำคัญซึ่งเป็นประมุขวัฒนธรรมซึ่งเป็นเอกลักษณ์ ทั้งหลายทั้งปวงดังกล่าวนี้คือ แนวสัมผัสการเรียนรู้ในทางการเมือง

2. แนวสัมผัสความผูกพันทางอารมณ์ (Affective orientations) ได้แก่ การถูกกล่อมเกลาสั่งสอนในครอบครัวโรงเรียน สถาบัน องค์การสังคมและในสังคมโดยรวม ให้รับหรือปฏิเสธ ได้แก่ ให้ชอบหรือไม่ชอบ เช่น มีความรักชาติยกย่องเชิดชูชาติตน ไม่ชอบให้คนดูถูกประเทศดูหมิ่นวัฒนธรรมของตน มีความภาคภูมิใจในประวัติความเป็นมาของแผ่นดินตน หรือกล่าวนัยหนึ่งมีความผูกพันต่อเอกลักษณ์ที่เป็นสมาชิกคนหนึ่งของสังคมการเมืองนั้นๆ นอกจากนี้ยังมีการสร้างความผูกพันทางอารมณ์ในแง่ชอบการมีสิทธิเสรีภาพ ไม่ชอบถูกกดขี่ รักความยุติธรรม ฯลฯ

3. แนวสัมผัสการประเมินและพฤติกรรมตน (Evaluative orientation and Behavior) ถ้าบุคคลการเรียนรู้และผูกพันทางอารมณ์ปฏิเสธเผด็จการ และมีความพยายามที่จะยึดอำนาจโดยรัฐบาลเผด็จการ ก็จะประเมินและมีพฤติกรรมแสดงการต่อต้านขึ้น การกล่อมเกลาเรียนรู้ในส่วนนี้อาจเกิดจากการปลุกเร้าทางการเมือง เช่น การต่อต้านเผด็จการทุกรูปแบบ หรือการพยายามสถาปนาสังคมคอมมิวนิสต์ขึ้นให้สมบูรณ์แล้วแต่ว่าตนจะถูกกล่อมเกลาไปในทางใด

กระบวนการทั้งสามขั้นตอนดังกล่าวจะมีสถาบันสังคมเป็นผู้ทำหน้าที่เริ่มตั้งแต่ในครอบครัวที่มีความเป็นประชาธิปไตย ให้โอกาสลูกๆ แสดงความเห็น ขณะเดียวกันการกล่อมเกลาให้ข้อดีข้อเสียของระบบประชาธิปไตยรวมทั้งระบบเผด็จการจนเกิดการผูกพันทางอารมณ์และผลสุดท้ายจะนำไปสู่การตัดสินใจของสมาชิกในครอบครัวนั้น ในทางการเมืองนอกจากครอบครัวแล้ว โรงเรียน สถาบันศาสนา องค์กรในสังคม และสังคมทั่วไปก็มีส่วนทำหน้าที่ดังกล่าวทั้งสิ้น

กล่าวโดยสรุปการกล่อมเกลาเรียนรู้ทางการเมือง เป็นกระบวนการเรียนรู้ทางการเมืองรูปแบบหนึ่ง ที่สะท้อนให้เห็นถึงภาพของการเรียนรู้ การสืบทอด เข้าใจ ตระหนัก อันนำไปสู่การสร้างเสริมและแสดงออกซึ่งพฤติกรรมอันเหมาะสมตามวิถีประชาธิปไตยการกล่อมเกลาเรียนรู้ทางการเมือง มีความสัมพันธ์กับการกล่อมเกลาเรียนรู้ทางวัฒนธรรมสังคม โดยจะมีการวางแผนและกระทำอย่างตั้งใจ เป็นการพยายามกล่อมเกลาเรียนรู้โดยสถาบันการศึกษา และหน่วยงานของรัฐ เช่น การสอนให้นักเรียนรู้จักตัวเองว่าเป็นคนชาติใด รู้จักสัญลักษณ์ซึ่งเป็นตัวแทนชาติ (ธงชาติ เพลงชาติ

พระบรมฉายาลักษณ์)

วัฒนธรรมทางการเมือง สำหรับคำว่า วัฒนธรรมทางการเมือง (Political Culture) ได้ใช้เป็นครั้งแรกในบทความที่ชื่อว่า “Comparative Political Systems” ซึ่งเขียนโดย เกเบรียล อัลมอนด์ (Gabriel A. Almond) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นแบบแผนของทัศนคติและความเชื่อของบุคคลที่มีต่อระบบการเมืองหรือต่อระบบย่อยของระบบการเมือง และต่อบทบาททางการเมืองของบุคคล” (1966 : 64)

รวมถึง นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2554 : 51) ให้ความหมายว่า วัฒนธรรมทางการเมือง หมายถึง ความคิดและความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางสังคม โดยเฉพาะความคิดและความเข้าใจต่อการจัดสรรแบ่งปันทรัพยากรในสังคม

ทินพันธุ์ นาคะตะ (2543 : 8) ได้อธิบายว่า วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นผลลัพธ์ที่ได้มาจากกระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมทางการเมืองของสังคมนั้นๆ จากการมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นและจากประสบการณ์กับกระบวนทางการเมืองในทุกขั้นตอนของชีวิตรวมทั้งสถาบันต่างๆที่มีส่วนต่อการกล่อมเกลาวัฒนธรรมให้เรียนรู้เกี่ยวกับสิทธิหรือบทบาทของแต่ละบุคคลในการปกครอง

จากความหมายสรุปได้ว่า วัฒนธรรมทางการเมือง เป็นความเชื่อ ความรู้สึก การรับรู้และการประเมินค่าของบุคคลที่มีต่อความเป็นไปของระบบการเมืองโดยเกิดจากการถ่ายทอดการเรียนรู้ในสังคมที่แตกต่างกันไป จนมีพฤติกรรมการแสดงออกหรือไม่มีพฤติกรรมการแสดงออกทางการเมืองก็ได้หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นบุคคลในฐานะสมาชิกของระบบการเมือง ในการศึกษาวัฒนธรรมทางการเมือง เป็นการศึกษาคนว่ามีความเชื่อต่อระบบการเมืองของสังคมอย่างไร ซึ่งมิได้ศึกษาเฉพาะเป็นรายบุคคล

ประเภทของวัฒนธรรมทางการเมือง ตามแนวความคิดของนักวิชาการรัฐศาสตร์ Almond และ Verba นั้นได้แบ่งวัฒนธรรมทางการเมืองเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบ (Parochial Political Culture) เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองในระบบดั้งเดิม ประชาชนในสังคมไม่มีความรู้ไม่มีบทบาททางการเมือง ไม่มีความคิดเห็น และไม่มีส่วนร่วมทางการเมือง ไม่ได้กำหนดบทบาททางการเมืองให้กับใคร ไม่มีรัฐธรรมนูญ และไม่มีข้อเรียกร้องทางการเมืองระหว่างประชาชนกับระบบการเมืองประชาชนไม่ได้สนใจต่อระบบการเมือง วัฒนธรรมทางการเมืองแบบนี้ปรากฏในสังคมที่ปฏิบัติตามจารีตประเพณีดั้งเดิมซึ่งปกครองกันแบบง่ายๆ เช่น ชนเผ่าเงาะป่าซาไกและชนเผ่าผีตองเหลือง ในประเทศไทยหรือประชาชนในสังคมชนบทที่ห่างไกลความเจริญ เป็นต้น แต่ในปัจจุบันจะปรากฏกลุ่มวัฒนธรรมแบบคับแคบในยุคสมัยใหม่ก็มี เช่น เมื่อมีการเลือกตั้งทั่วไปประชาชน ก็ไปลงคะแนนเสียง เมื่อลงคะแนนเลือกตั้งเสร็จแล้วก็ไม่ได้สนใจว่าใครจะได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ได้ติดตามการทำงานหรือไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองแต่อย่างใด ถือเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองแบบโบราณที่ปรากฏอยู่ในสังคมทางการเมืองสมัยใหม่ซึ่งยังคงปรากฏอยู่ในสังคมไทย

2. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า (Subject Political Culture) เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองที่ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจต่อระบบการเมืองโดยทั่วๆ ไปในระดับหนึ่ง ประชาชนในสังคมไม่มีความรู้สึกว่าตนเองมีความหมายหรืออิทธิพลต่อระบบการเมือง ประชาชนได้ยอมรับอำนาจรัฐ เชื่อฟังและปฏิบัติตามกฎหมายของรัฐ แต่ไม่กล้าแสดงออกไม่กล้าเรียกร้องทางการเมือง ไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยถือว่าการเมืองเป็นเรื่องของผู้มีอำนาจหรือผู้มีบารมีลักษณะของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้าจะพบได้ในกลุ่มคนชั้นกลางในประเทศกำลังพัฒนา ความเชื่อที่ฝังรากลึกมาตั้งแต่ดีตอันเป็นอิทธิพลของสังคมเกษตรกรรมซึ่งมองว่ารัฐมีอำนาจเป็นผู้ปกครองเท่านั้น ประชาชนทั่วไปควรมีหน้าที่เพียงเชื่อฟัง และปฏิบัติตามกฎหมายเท่านั้น วัฒนธรรมทางการเมืองแบบนี้จะพบเห็นได้ในสังคมทางการเมืองของประเทศไทยโดยเฉพาะประชาชนนิยมไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง แต่ไม่ได้ติดตามตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐรวมทั้งไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง

3. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม (Participant Political Culture) เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองของกลุ่มบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการเมืองเป็นอย่างดี ตื่นตัวทางการเมืองตระหนักรู้ในทางการเมืองมีจิตสำนึกทางการเมืองสูง เห็นคุณค่าและความสำคัญในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง โดยเห็นว่าต้องควบคุม กำกับและตรวจสอบผู้ปกครองให้ใช้อำนาจปกครองเพื่อให้ระบบการเมืองตอบสนองความต้องการของประชาชนด้วยความเป็นธรรม รวมทั้งการบังคับใช้อำนาจตามกฎหมาย วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมจะพบเห็นได้ในประเทศที่มี

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบก้าวหน้าสูงและมีชนชั้นกลางกลุ่มใหญ่ที่มีจิตสำนึกทางการเมืองรวมทั้งมีความรับผิดชอบสูงเช่นในประเทศไทย ซึ่งสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในปัจจุบันนี้นับว่าเป็นสิ่งที่ดีของการเมืองไทยก็คือ ความตื่นตัวทางการเมืองไปทุกองคาพยพของสังคม โดยเฉพาะในประชาชนรากหญ้าหรือชนชั้นล่างของสังคมที่รู้ถึงสิทธิทางการเมือง รู้ว่าเมื่อพวกเขารวมตัวกันมากขึ้นจะยิ่งเพิ่มพลังในการเรียกร้องจากรัฐ พวกเขาพยายามจะเรียกร้องการเลือกตั้ง ต่อต้านการรัฐประหารหรือการที่ทหารจะเข้ามาแทรกแซงทางการเมือง พวกเขาจะไม่ยอมที่จะถูกดูถูกว่าเป็นตัวถ่วงของประชาธิปไตยอีกต่อไป สภาวการณ์แห่งการตื่นตัวและเรียกร้องนี้ทำให้ "รัฐบาลไม่สามารถทำให้ประชาชนอยู่ในภาวะจำยอมได้อีกต่อไป ตามทัศนะของ Almond และ Verbaนั้นเป็นการยากที่จะชี้ให้เห็นชัดลงไปว่าในสังคมต่างๆ ประชาชนในสังคมการเมืองทั้งประเทศจะมีวัฒนธรรมทางการเมืองเป็นแบบหนึ่งแบบใดโดยเฉพาะ อย่างไรก็ตามในสังคมการเมืองที่ประชาชนยังคงมีความแตกต่างกันด้านฐานะทางเศรษฐกิจ และสังคมการเมืองซึ่งจะมีผลต่อความรับรู้ทางการเมืองหรือจิตสำนึกทางการเมืองต่างกัน รวมทั้งความเข้าใจทางการเมืองของแต่ละบุคคลด้วย ทั้งนี้สรุปได้ว่าในสังคมต่างๆ ประชาชนจะมีลักษณะวัฒนธรรมทางการเมืองแบบผสม (Mixed Political Culture) ได้แก่

1. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบผสมไพร่ฟ้า (Parochial – Subject Political Culture) เป็นวัฒนธรรมแบบที่ประชาชนไม่ยอมรับอำนาจในแบบดั้งเดิม เช่น อำนาจของหัวหน้าเผ่า หรือเจ้าของที่ดินแต่ประชาชนเริ่มมีความจงรักภักดีต่อระบบการเมืองที่สลับซับซ้อนมากขึ้น หรือยอมรับอำนาจของรัฐบาลกลางแทนที่จะยอมรับอำนาจของหัวหน้าเผ่า แต่ยังไม่สนใจเรียกร้องสิทธิทางการเมือง หรือไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง

2. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้าผสมมีส่วนร่วม (Subject – Participant Political Culture) ในวัฒนธรรมการเมืองแบบนี้ประชาชนกลุ่มหนึ่งมีความสนใจที่จะเข้าร่วมทางการเมือง และมีจิตสำนึกทางการเมืองสูง แต่ประชาชนอีกกลุ่มหนึ่งก็เฉื่อยชาไม่สนใจที่จะเข้าร่วมทางการเมือง โดยยังยอมรับในอำนาจรัฐแบบปราศจากเงื่อนไข วัฒนธรรมทางการเมืองซึ่งมีการผสมกันในลักษณะเช่นนี้จะทำให้การเมืองไม่มั่นคงเพราะว่าประชาชนในกลุ่มที่ต้องการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นมีจำนวนน้อยอยู่ในสังคม วัฒนธรรมทางการเมืองแบบการมีส่วนร่วมก็จะถูกกดดันจากกลุ่มคนที่อยู่ในวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้าซึ่งเป็นประชาชนกลุ่มใหญ่ในสังคม เนื่องจากวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้านั้นจะเน้นไปทางด้านอำนาจนิยมถ้าหากในระยะยาวมีการจัดตั้งองค์กรหรือกลไกทางการเมืองและสถาบันต่างๆ ขึ้นภายใต้รัฐธรรมนูญ เช่น พรรคการเมือง คณะกรรมการการเลือกตั้ง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ และกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง เป็นต้น จะทำให้วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้าถูกผสมผสานกันขึ้นจะทำให้มีความโน้มเอียงไปสู่วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม การจะทำให้ระบอบประชาธิปไตยเจริญงอกงามขึ้นมีความต่อเนื่องยาวนาน วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมอาจจะมีอิทธิพลทำให้ประชาชนที่โน้มเอียงไปทางอำนาจนิยมเปลี่ยนท่าทีและทัศนคติเกิดเป็นลักษณะวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้าผสมการมีส่วนร่วม (วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ, 2544 : 15-17)

3. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบผสมมีส่วนร่วม (Parochial – Participant Culture) เป็นรูปแบบที่เกิดอยู่ในประเทศเกิดใหม่ และเป็นปัญหาในการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองเพราะว่าประชาชนในประเทศเหล่านี้ส่วนมากจะมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบคับแคบ แต่จะถูกปลุกเร้าในเรื่องผลประโยชน์ทางเชื้อชาติศาสนา ทำให้เกิดความสนใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อคุ้มครองประโยชน์เฉพาะกลุ่มของตน การพยายามเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มตนอาจนำไปสู่ความขัดแย้งทางการเมือง โดยประชาชนกลุ่มหนึ่งอาจมีแนวคิดเอนเอียงไปทางอำนาจนิยม ในขณะที่ประชาชนอีกกลุ่มหนึ่งอาจเอนเอียงไปทางระบอบประชาธิปไตย ลักษณะความขัดแย้งนี้ทำให้โครงสร้างทางการเมืองไม่อิงอยู่กับรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งโดยเฉพาะ แต่จะขึ้นอยู่กับการปลุกเร้าเรื่องที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ (ฌานิทธิ์ สันตะพันธ์, 2559 : 25)

ความสำคัญของวัฒนธรรมทางการเมือง

วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวัน (2540 : 154-155) ได้อธิบายความสำคัญของวัฒนธรรมทางการเมืองไว้ 3 ประการ คือ

1. วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างเสริมความชอบธรรมทางการเมือง (Political Legitimacy) ให้ระบบการเมืองอันเป็นผลทำให้ระบบการเมืองสามารถดำรงอยู่ได้ ประชาชนจะให้ความร่วมมือกับรัฐโดยการเชื่อฟังคำสั่งของประมุข และปฏิบัติตามกฎหมายเพื่อเป็นการรักษาระเบียบของสังคมการเมือง

2. วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นปัจจัยสำคัญในการริเริ่มทำให้มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ส่วนใหญ่จะเปลี่ยนแปลงในแนวทางของวัฒนธรรมทางการเมืองสมัยใหม่ที่ได้รับอิทธิพลมาจากวัฒนธรรมทางการเมืองของกลุ่มประเทศตะวันตก เพื่อแก้ไขปัญหาของชาติ และสนองความต้องการของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ

3. วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาการทางการเมือง หากสังคมการเมืองใดที่ประชาชนมีวัฒนธรรมทางการเมืองที่สอดคล้องกับเป้าหมายของอุดมการณ์ทางการเมืองของสังคมนั้น ก็สามารถนำอุดมการณ์ทางการเมืองนั้นมาชี้นำเป็นแนวทางปฏิบัติที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชน เพื่อบรรลุเป้าหมายของอุดมการณ์ทางการเมืองนั้น

สมบัติ ธำรงธัญวงศ์ (2549 : 670-671) ได้อธิบายถึงความสำคัญของวัฒนธรรมทางการเมืองว่า การที่สังคมการเมืองของประเทศกำลังพัฒนาที่มีแตกเพียงสถาบันทางการเมืองตามรูปแบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเพียงอย่างเดียวยังไม่เพียงพอที่จะส่งผลให้สังคมการเมืองดังกล่าว พัฒนาการทางการเมืองไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยที่แท้จริงได้ จำเป็นที่จะต้องเสริมสร้างให้ประชาชนในสังคมมีวัฒนธรรมทางการเมืองที่สอดคล้องต้องกันมาสนับสนุนด้วยความสัมพันธ์ระหว่าง “การกล่อมเกลาทางการเมือง” กับ “วัฒนธรรมทางการเมือง”

การกล่อมเกลาทางการเมือง เป็นกระบวนการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สมาชิกในสังคมนั้นรับเอาวัฒนธรรมทางการเมืองหนึ่งๆ ไปใช้ เป็นวิธีการเรียนรู้ถึงวิถีชีวิตทางการเมืองว่าจะดำเนินหรือเปลี่ยนแปลงต่อไปอย่างไร โดยมีหน่วยตัวแทนที่จะทำหน้าที่ให้การกล่อมเกลาทางการเมือง ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 4 กลุ่มใหญ่ๆ (Dawson & Prewitt, 1969 : 99-200) คือ 1) ครอบครัว 2) กลุ่มเพื่อน 3) ระบบการศึกษา โรงเรียน และการเรียนรู้ทางการเมืองและ 4) กลุ่มทางสังคม กลุ่มทุติยภูมิ การมีประสบการณ์ทางการเมืองโดยตรงด้วยตนเอง และสื่อสารมวลชนหน่วยตัวแทนของการกล่อมเกลาทางการเมืองมีวิธีการให้การกล่อมเกลาทางการเมืองกับบุคคลได้ใน 2 กรณี (Dawson & Prewitt, 1969 : 63-80) คือ การกล่อมเกลาทางการเมืองโดยทางอ้อม ได้แก่ การแพร่กระจายระหว่างบุคคล การมีโอกาสฝึกฝนบทบาท และการเชื่อมโยงจากค่านิยมของคนส่วนใหญ่ในสังคม และโดยทางตรง ได้แก่ การเลียนแบบหรือการเอาอย่าง การคาดการณ์บทบาทของตนเองในอนาคต การได้รับการศึกษาในเนื้อหาทางการเมือง และการได้รับประสบการณ์ทางการเมืองโดยตรงด้วยตนเอง

การแพร่กระจายระหว่างบุคคล คือ บุคคลจะได้รับการแพร่กระจายหรือซึมซับรับเอาความโน้มเอียงทางการเมืองมาจากคนใกล้ตัว การมีโอกาสฝึกฝนบทบาท คือ การที่บุคคลได้มีโอกาสเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่ม นั่นก็ย่อมที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ในการแสดงบทบาทของตนเองในอนาคต การเชื่อมโยงจากค่านิยมของคนส่วนใหญ่ในสังคม คือ บุคคลจะเชื่อมโยงจากระบบความเชื่อหรือค่านิยมของคนส่วนใหญ่ในสังคม โดยนำมาพัฒนาเป็นระบบความเชื่อโดยทั่วไปของตนเองขึ้นมา

การเลียนแบบหรือการเอาอย่าง คือ บุคคลจะพยายามเลียนแบบหรือเอาอย่างบุคคลอื่นที่ตนเองรู้สึกยอมรับนับถือ ด้วยการพยายามพัฒนาค่านิยม พฤติกรรม ทักษะ ประสบการณ์ และทัศนคติของตนเองขึ้น โดยการเลียนแบบให้ได้ใกล้เคียงกับบุคคลที่เป็นต้นแบบนั้น การคาดการณ์บทบาทของตนเองในอนาคต คือ บุคคลจะคิดถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองที่จะพึงมีได้ในอนาคต แม้ว่าในปัจจุบันนี้ ยังมิได้อยู่ในสถานภาพเช่นนั้น แต่ก็มีความตั้งใจและแนวโน้มที่จะพยายามลงมือกระทำการตามบทบาทหน้าที่นั้นๆ ดังนั้น ด้วยเหตุเช่นนี้ จึงทำให้เกิดความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ถึงบทบาทหน้าที่ดังกล่าว ด้วยการรับเอาการกล่อมเกลาทางการเมืองของหน่วยตัวแทนต่างๆ เข้ามา เพื่อให้ตนเองสามารถแสดงบทบาทในอนาคตของตนได้อย่างสมบูรณ์แบบ การได้รับการศึกษาในเนื้อหาทางการเมือง คือ บุคคลจะได้รับการศึกษาในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครองโดยตรง อาทิ ผ่านทางระบบการศึกษา โรงเรียน และหลักสูตรการศึกษาอบรมทางการเมืองต่างๆ และการได้รับประสบการณ์ทางการเมืองโดยตรงด้วยตนเอง คือ บุคคลได้มีโอกาสเข้าร่วมในกิจกรรมทางการเมืองโดยตรงด้วยตนเอง อาทิ การช่วยเหลือผู้สมัครรับเลือกตั้งรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง เป็นต้น

อย่างไรก็ดี อาจกล่าวได้ว่า การกล่อมเกลาทางการเมืองเกิดขึ้นได้ทั้งโดยทางอ้อม ซึ่งเป็นการเรียนรู้โดยไม่ตั้งใจ และโดยทางตรง ซึ่งเกิดขึ้นจากความตั้งใจที่จะสั่งสอน กล่าวคือ โดยทางอ้อม มักเกิดขึ้นเมื่อบุคคลยังอยู่ในวัยเด็กซึ่งจะได้รับการอบรมสั่งสอน อันทำให้เกิดการเรียนรู้ทางการเมืองจากบุคคลในครอบครัว โรงเรียน หรือเพื่อนฝูงเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งจะมีบทบาทสำคัญในการสร้างทัศนคติทางการเมืองให้กับเด็ก และมักจะคงทนต่อไปเมื่อเขาเติบโตขึ้น ในขณะ

ที่ โดยทางตรง ได้แก่ การที่บุคคลได้มีโอกาสสัมผัสโดยตรงกับข่าวสาร ค่านิยม และความเชื่อเกี่ยวกับการเมืองการปกครองโดยตรง อาทิ ได้เรียนรู้ในวิชาหน้าที่พลเมือง หรือวิชาการศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง เป็นต้น

นอกจากนั้น การกล่อมเกลาทางการเมือง ยังอาจมีบทบาทช่วยสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในรูปแบบใหม่ขึ้นมาเองก็ได้เช่นเดียวกัน เมื่อบริบทของสังคมการเมืองได้เปลี่ยนแปลงไปดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า การกล่อมเกลาทางการเมือง มีหน้าที่สำคัญที่สอดประสานกับวัฒนธรรมทางการเมือง และยังช่วยส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมือง ซึ่งก็คือการสร้าง การเปลี่ยนแปลง การแก้ไข และการธำรงรักษาไว้ ซึ่งวัฒนธรรมทางการเมืองของชาติ ต่อไป จึงกล่าวได้ว่าการกล่อมเกลาทางการเมืองเป็นกระบวนการที่นำมาซึ่งวัฒนธรรมทางการเมือง ของประชาชนนั่นเอง

2. สรุป

อย่างไรก็ตาม วัฒนธรรมทางการเมืองมีผลต่อคุณค่า ความเชื่อ ทัศนคติและแนวคิดทางการเมืองที่สั่งสมมากับบุคคลแต่ละยุคแต่ละสมัยจนกลายเป็นแบบแผนแนวทางการปฏิบัติทางการเมือง โดยเป้าหมายคือการบรรลุผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งวัฒนธรรมทางการเมืองจะมีความสำคัญต่อการพัฒนาการทางการเมืองของปัจเจกบุคคลอย่างมาก แต่ถึงอย่างไรวัฒนธรรมทางการเมืองก็สามารถเปลี่ยนแปลงได้ แตกต่างกันได้ ขึ้นอยู่กับปัจเจกบุคคลที่ได้อบรมกล่อมเกลาทางการเมือง กลุ่มบุคคล เช่น กลุ่มชนชั้นรากหญ้า(ล่าง) กลุ่มชนชั้นกลาง และกลุ่มชนชั้นสูง จะมีแนวคิดวัฒนธรรมทางการเมืองที่แตกต่างกันไป ทั้งนี้รวมถึงปัจจัยความโน้มเอียงที่มีต่อโครงสร้างทางการปกครอง ความโน้มเอียงที่มีต่อปัจจัยต่างๆ ในระบบการเมือง และความโน้มเอียงของบุคคลที่มีต่อกิจกรรมทางการเมืองด้วย สำหรับตัวกลางในกระบวนการกล่อมเกลาทางการเมือง มีตั้งแต่หน่วยขั้นปฐมภูมิ คือ ครอบครัว เช่น พ่อแม่ ญาติพี่น้อง เป็นต้น ขั้นทุติยภูมิ คือ โรงเรียน กลุ่มเพื่อน กลุ่มอาชีพ องค์กรศาสนา สื่อมวลชน รวมถึงสถาบันทางการเมือง ซึ่งกลุ่มเหล่านี้จะเป็นตัวกลางในการกล่อมเกลาความรู้ แนวคิด ค่านิยม พฤติกรรมทางการเมืองให้แก่สมาชิกในสังคมอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

ณานิทธิ์ สันตะพันธ์. (2559). **วัฒนธรรมทางการเมืองของไทย: รัฐธรรมนูญที่แท้จริงซึ่งไม่เคยถูกยกเลิก.** แหล่งที่มา : http://www.pub-law.net/publaw/view.aspx?id=1014. [25 กรกฎาคม 2559].

ทินพันธุ์ นาคะตะ. (2543). **ประชาธิปไตยไทย.** กรุงเทพมหานคร : โครงการเอกสารและตำราคณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2545). พื้นที่สาธารณะ. **มติชนสุดสัปดาห์**, (30 มิถุนายน 2554) : 51.

บรรจง กลิ่นสงวน. (2547). การกล่อมเกลาทางการเมืองและทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนิสิตระดับปริญญาตรี คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

พฤทธิสาณ ชุมพล. (2547). **ระบบการเมือง: ความรู้เบื้องต้น.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ลิขิต ธีรเวคิน. (2539). **การเมืองการปกครองไทย.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ. (2544). **วัฒนธรรมทางการเมือง การเมืองการปกครองไทยตามรัฐธรรมนูญ ฉบับประชาชน.** กรุงเทพมหานคร : วี .เจ. พริ้นติ้ง.

วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวัน. (2540). **เอกสารการสอนชุดวิชา การคลังและงบประมาณ.** พิมพ์ครั้งที่ 14. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สมบัติ ธำรงธัญวงศ์. (2549). **การเมืองการปกครองไทย พ.ศ. 1762-2500.** พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : เสมาธรรม.

สิทธิพันธ์ พุทธหุน. (2544). **ทฤษฎีพัฒนาการเมือง.** พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

Almond, Gabriel A. and G. Bringham Powell. (1966). Comparative Politics: A Developmental Approach. Boston: Little Brown.

Dawson, Richard E. and Prewitt, Kenneth. (1969). **Political Socialization.** Boston : Little Brown.

Easton, David and Dennis, Jack. (1969). **Children in the Political System.** New York : McGraw - Hill.

Langton, Kenneth, P. (1969). **Political Socialization.** Oxford : Oxford University Press.

แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วน ตำบลหนองกุงธนสาร อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น

The Guideline for Developing the Solid Waste Management of Nongkungthanasan Sub-District Administrative Organization, Phu Wiang District, Khon Kaen Province

ประภาพรรณ ภู่สกุล, ธงชัย สิงอุดม และเรียงดาว ทวะชาลี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพทั่วไปการบริหารจัดการขยะมูลฝอย 2) ปัญหา อุปสรรคการบริหารจัดการขยะมูลฝอย 3) แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสาร อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่นใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 10 คน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน 10 คน วิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า

1. ด้านการเก็บขนขยะมูลฝอย มีรถบรรทุกเก็บไปเทยังสถานที่กำจัดทุกวัน ยกเว้น วันอาทิตย์ ด้านการคัดแยกประชาชนยังขาดความรู้ ความเข้าใจในการคัดแยก ด้านการกำจัด ใช้วิธีการฝังกลบ เทกอง และมีการเผาทำลายบางส่วน

2. ด้านการเก็บขนขยะมูลฝอย เวลาในการเก็บขนไม่แน่นอน ด้านการคัดแยกประชาชนไม่มีการคัดแยกขยะก่อนนำมาทิ้งลงถัง ด้านการกำจัด ยังไม่มีสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกต้อง

3. ด้านการเก็บขนขยะมูลฝอย ควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการควบคุมการทำงาน ด้านการคัดแยก ควรมีการปรับเปลี่ยนถังขยะเป็นแบบใหม่ที่มีการคัดแยกประเภทของขยะมูลฝอย ด้านการกำจัด ควรปรับเปลี่ยนจากการเทกองมาเป็นการทำปุ๋ยหมักชีวภาพ

คำสำคัญ: การพัฒนา; การบริหารจัดการ; ขยะมูลฝอย

Abstract

The aims of this research were: 1) to study the general backgrounds of the solid waste management of Nongkungthanasan Sub-District Administratative Organization, Phu Wiang District, Khon Kaen Province; 2) to study the problems and obstacles of the solid waste management and 3) the ways to improve of solid waste management in the research area. The qualitative research collected data from the related documents and research from 10 key informants and 10 participants who joined the focus group discussion. The obtained data were analyzed by a descriptive analysis.

A result of this study was found in the following aspects:

1. General conditions: in the personal aspect, collection of solid waste, there was a truck that collected solid waste and dumped them at a fixed place every day except Sunday. Sort of solid waste, people still lacked of knowledge. Elimination of solid waste, landfilling, piling up and burning were methods of eliminating solid wastes.

2. Problems and obstacles: in the personnel aspect, collection of solid waste, there was no certain time for collection. Sort of solid waste, people did not sort solid waste before emptying in a

bin. Elimination of solid waste, there was no proper place for eliminating it.

3. The ways to improve the solid waste management: in the aspect of personnel, collection of solid waste, the board of operation control should have been appointed. Sort of solid waste, a bin should have been changed into each type. Elimination of solid waste, they should have changed from piling up to make a bio-compost.

Keywords: development; management; solid waste

1. บทนำ

ปริมาณขยะมูลฝอยทั่วประเทศไทย พบว่าจะมีปริมาณเพิ่มขึ้นเป็นวันละ 47,000 ตัน คิดเป็นปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้นวันละ 700–900 ตัน และมีแนวโน้มจะเพิ่มมากขึ้นหากยังไม่มีมาตรการควบคุม ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะมีแนวทางการพัฒนาปัญหาขยะมูลฝอยมาอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งปัญหาการเกิดขยะมูลฝอย ซึ่งขยะมูลฝอยเป็นของเสียที่เกิดจากกิจกรรมของคนที่ทิ้งขยะมูลฝอยที่พบโดยทั่วไป ได้แก่ กระดาษ ผ้า พลาสติก เศษอาหาร โฟม ยาง เศษ แก้ว สารเคมีต่างๆ เป็นต้น ซึ่งอาจส่งผลอันตรายต่อสุขภาพได้ ปัจจุบันพบว่าเมื่อบ้านเมืองเติบโตจากชุมชนเล็กกลายเป็นชุมชนใหญ่และปริมาณของเสียจากอาคารบ้านเรือนและจากเมืองย่อมมากขึ้นตามจำนวนประชากร (โสรยา ดาโอะ, 2559)

ในปัจจุบันการดำเนินงานการจัดการขยะมูลฝอยในประเทศไทยยังขาดคุณภาพ สาเหตุอันเนื่องมาจากหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบซึ่งได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลแต่ละแห่งประสบกับปัญหาต่างๆ ในการดำเนินงาน อาทิเช่น ขาดงบประมาณ ขาดบุคลากร รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสมในการกำจัดขยะมูลฝอย เพราะปัจจุบันส่วนใหญ่จะนำขยะมูลฝอยที่เก็บรวบรวมจากแหล่งชุมชน มากองรวมบนพื้นดิน หรือการฝังกลบ และอาจมีการเผาทำลาย ซึ่งการกำจัดโดยวิธีนี้ อาจก่อให้เกิดปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของประชาชน (ศิวะรักษ์ ศิวิโรจน์, 2554)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) ภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาบนพื้นฐานความหลากหลายทางชีวภาพ และสิ่งแวดล้อมในด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและการพัฒนาอย่างยั่งยืน รวมถึงการควบคุมกิจกรรมที่จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตนโยบายของรัฐบาลที่แถลงต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 30 ธันวาคม 2558 ข้อ 5 ด้านนโยบายที่ดินทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมข้อย่อยที่ 5.4 5.5 และ 5.6 ซึ่งมีสาระสำคัญ คือ การควบคุมมลพิษทางอากาศ ขยะมูลฝอย น้ำเสีย และกลิ่น โดยส่งเสริมการผลิตและบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งส่งเสริมการปรับปรุงกลไกการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน ประชาชน ที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วม (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

แผนพัฒนาจังหวัดขอนแก่น 4 ปี (2557-2560) ได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 ไว้ว่าการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับผลการสำรวจความต้องการของประชาชนในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น ซึ่งมีแนวทางในการพัฒนา คือสร้างสังคมและเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (ยุทธศาสตร์จังหวัดขอนแก่น, 2560)

แผนพัฒนาสี่ปีขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสาร อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น (พุทธศักราช 2561 – 2564) ข้อ 2.3 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือมีปัญหาสิ่งแวดล้อมเพิ่มสูงขึ้น ตามการขยายตัวของเศรษฐกิจและหมู่บ้าน โดยเฉพาะปัญหาขยะมูลฝอยที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างมีประสิทธิภาพ (แผนพัฒนาสี่ปี, 2560)

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสาร มีฐานะเป็นนิติบุคคลและเป็นหน่วยงานราชการบริหารส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่ง ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2535 มีพื้นที่โดยประมาณ 4,600 ไร่ 80 ตารางกิโลเมตร มีหมู่บ้านในเขตการปกครองทั้งหมด 16 หมู่บ้าน มีประชากรรวม 9,235 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 23 มิถุนายน 2559) อัตราการเกิดขยะมูลฝอย 8 ตัน/วัน คิดเป็น 0.87 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน โดยมีความสามารถในการจัดเก็บขยะมูลฝอยได้ ร้อยละ 60 และนำไปฝังกลบ หรือเผาทำลาย อีกทั้งยังเป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นขนาดเล็ก

ที่กำลังประสบปัญหาปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มมากขึ้นทุกวัน ถังขยะส่วนใหญ่จะใช้เพียงใบเดียวไม่มีการคัดแยกเนื่องจากยังเป็นถังขยะแบบเก่าอยู่ที่ยังไม่มีการแยกประเภทของขยะมูลฝอยที่ชัดเจน และยังไม่มีระบบการจัดการขยะมูลฝอยที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ อีกทั้งความคิดของประชาชนในเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสารส่วนใหญ่จะคิดว่าปัญหาขยะไม่ใช่ปัญหาของตนเอง แต่เป็นหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสาร ดังนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสารจึงประสบปัญหาจากขยะมูลฝอยอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลานานถึงปัจจุบัน ซึ่งการกำจัดขยะมูลฝอยด้วยวิธีเดิมแบบวิธีการฝังกลบและเทกองบนพื้นที่ไม่ถูกสุขลักษณะ ได้ส่งผลกระทบต่อมลภาวะเป็นอันตรายต่อสุขภาพและส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ยังก่อให้เกิดกลิ่นเหม็น เป็นแหล่งเพาะพันธุ์แพร่กระจายเชื้อโรคและแมลงวัน และยังสร้างความรำคาญแก่ประชาชนที่อยู่บริเวณใกล้เคียงกับสถานที่กำจัดขยะมูลฝอย ซึ่งมีปัญหาร้องเรียนจากประชาชนมาอย่างต่อเนื่อง (แผนพัฒนาสี่ปี, 2560)

จากประเด็นดังกล่าวและสภาพปัญหาโดยทั่วไปดังที่กล่าวมาข้างต้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสาร ว่ามีวิธีการและปัญหาในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยเป็นอย่างไร และมีแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการขยะมูลฝอยอย่างไร ซึ่งผลการวิจัยนี้สามารถนำไปเป็นแบบอย่างในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยให้เหมาะสมกับท้องถิ่น และยังสามารถขยายผลไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไป การบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสาร อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค การบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสาร อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสาร อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยข้อมูลสำคัญ ได้แก่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) จำนวน 10 คน ได้แก่ นายก อบต. 1 คน รองนายก อบต. 1 คน รองปลัด อบต. 1 คน สมาชิกสภา อบต. 1 คน พนักงานเก็บขนขยะ 2 คน พนักงานประจำรถขยะ 1 คน ผอ.รพ.สต. 1 คน ผอ.กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม 1 คน นิติกร(รักษาการแทนนักสุขาภิบาลชำนาญการ) 1 คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน 10 คน ได้แก่ ประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสาร อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 10 คน

เครื่องมือในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ เป็นแบบสัมภาษณ์ ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นและพัฒนาขึ้นจากการสังเคราะห์ข้อมูลและแนวคิดทฤษฎี รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์สภาพทั่วไปการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ตอนที่ 3 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open Ended Questionnaire)

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เป็นวิธีการสำคัญโดย การเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม และการหาข้อสรุปและตรวจสอบความหมาย จากข้อมูลที่ได้แสดงไว้ ซึ่งผู้วิจัยต้องนำข้อมูลทั้งหมดนำมาวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

4. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาสภาพทั่วไปการบริหารจัดการขยะมูลฝอย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง 3 ด้าน สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. ด้านการเก็บขนขยะมูลฝอย พบว่า การเก็บขนขยะมูลฝอยจากถังรวมจุดของแต่ละบ้าน ซึ่งวางถังขยะไว้ตามหน้าบ้านหรือตามตลาด จากนั้นรถเก็บขนขยะก็จะขนไปเทยังสถานที่กำจัดขยะมูลฝอย โดยจะออกเก็บขนขยะมูลฝอยทุกวัน ยกเว้นวันอาทิตย์ จำนวน 3 เที่ยวต่อวัน คือช่วงเช้าจนถึงเที่ยง

2. ด้านการคัดแยกขยะมูลฝอย พบว่า ประชาชนในเขตพื้นที่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจ และไม่ให้ความสำคัญในการคัดแยกขยะมูลฝอย และของเสียอันตราย ตั้งแต่ต้นทางก่อนนำเข้าสู่ศูนย์กำจัดขยะมูลฝอย

3. ด้านการกำจัดขยะมูลฝอย พบว่า ใช้วิธีการฝังกลบขยะมูลฝอย โดยการไถกลบขยะมูลฝอยให้กระจายออกเป็นชั้นบางๆ ไม่เกิน 10 เซนติเมตร จากนั้นกลบด้วยดินระหว่างชั้นประมาณ 10 เซนติเมตร แล้วเกลี่ย และบดเป็นชั้นๆ แต่ก็ยังไม่ถูกสุขลักษณะเท่าที่ควร เพราะบางครั้งก็ใช้วิธีการกำจัดขยะมูลฝอยแบบเทกอง หรือเผาทำลาย

จากการศึกษา ปัญหา อุปสรรค การบริหารจัดการขยะมูลฝอยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง 3 ด้าน สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. ด้านการเก็บขนขยะมูลฝอย พบว่า ปัญหาของการเก็บขนขยะมูลฝอยในชุมชน คือพนักงานเก็บขนขยะไม่ทำงานอย่างสม่ำเสมอ บางทีก็ไม่เข้าไปเก็บขนขยะในชุมชนให้ครบทุกหลังคาเรือน จึงทำให้มีขยะล้นถังจนกระทั่งส่งกลิ่นเหม็นรบกวน และมีขยะมูลฝอยกระจัดกระจายไปทั่วบริเวณ อีกทั้งรถขนขยะมีสภาพชำรุดไม่มีหลังคาครอบกระบะท้าย พนักงานขับรถเร็วจึงทำให้ขยะมูลฝอยหล่นออกจากกระบะรถ และขยะมูลฝอยพัดกระจัดกระจายไปตลอดเส้นทางการขนถ่ายขยะไปยังบ่อกำจัดขยะมูลฝอย

2. ด้านการคัดแยกขยะมูลฝอย พบว่า ปัญหาของการคัดแยกขยะมูลฝอย คือ ประชาชนเห็นว่าถังขยะเป็นถังขยะแบบเทรวม ดังนั้นประชาชนจึงไม่มีการคัดแยกขยะมูลฝอยก่อนที่จะนำไปทิ้งลงในถังขยะ จึงส่งผลให้เกิดการหมักหมมจนเน่าเหม็น มีทั้งแมลงวัน แมลงสาบ หนอน และหนูบ้าง และยังประชาสัมพันธ์ในเรื่องการคัดแยกขยะมูลฝอยไม่ทั่วถึง ไม่จริงจัง เท่าที่ควร

3. ด้านการกำจัดขยะมูลฝอย พบว่า ปัญหาของการกำจัดขยะมูลฝอย คือยังไม่มีเตาเผาขยะที่ถูกสุขลักษณะ และมีการกำจัดขยะมูลฝอยโดยใช้วิธีการ ฝังกลบ เทกอง หรือเผาทำลาย

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการขยะมูลฝอย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง 3 ด้าน สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. ด้านการเก็บขนขยะมูลฝอย พบแนวทางที่สำคัญคือ ควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการควบคุมการทำงานของพนักงานเก็บขนขยะมูลฝอยเพื่อให้มีการทำงานเต็มเวลา เต็มความสามารถ และมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. ด้านการคัดแยกขยะมูลฝอย พบแนวทางที่สำคัญคือ ควรมีการปรับเปลี่ยนจากถังขยะรุ่นเก่าเทรวมแบบไม่มีการคัดแยกประเภท เช่น สภาพถังขยะแบบเก่า (ไม่มีการคัดแยก) ควรเปลี่ยนสภาพถังขยะแบบใหม่ (มีการคัดแยก)

3. ด้านการกำจัดขยะมูลฝอย พบแนวทางที่สำคัญคือ ควรทำการพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการกำจัดขยะมูลฝอย โดยจะทำการใช้วิธีกำจัดขยะมูลฝอยแบบชีวภาพ ซึ่งจะส่งผลให้มีการลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม

5. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ดังนี้

1. ด้านการเก็บขนขยะมูลฝอย พบว่า ควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการควบคุมการทำงานของพนักงานเก็บขนขยะมูลฝอยเพื่อให้มีการทำงานเต็มเวลา เต็มความสามารถ และมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งผลการศึกษาที่ได้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ผดุงศักดิ์ นันติ๊บ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การบริหารจัดการขยะมูลฝอยในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแหง อำเภองาว จังหวัดลำปาง” ผลการศึกษาพบว่า ควรพัฒนาศักยภาพบุคลากรผู้ปฏิบัติหน้าที่การจัดการขยะมูลฝอยให้มีความสามารถด้านจัดการขยะมูลฝอย (ผดุงศักดิ์ นันติ๊บ, 2557) ดังนั้นจึงควรจัดให้มีการอบรมวิธีการเก็บขนขยะมูลฝอยที่ถูกสุขลักษณะให้กับผู้นำชุมชน และประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสาร เพื่อที่จะได้เก็บขนขยะมูลฝอยอย่างถูกวิธีที่ถูกสุขลักษณะ และเมื่อจัดให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการเก็บ

ขนขยะมูลฝอย ซึ่งผลการศึกษาที่ได้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนัดดา สุโพธิ์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง "แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยให้มีประสิทธิผลในเขตเทศบาลตำบลแม่ปืม อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา" ผลการศึกษาพบว่า ควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย (ชนัดดา สุโพธิ์, 2558) ควรมีการประชาสัมพันธ์การดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยให้ประชาชนทราบให้ความสำคัญกับข้อเสนอแนะของประชาชนควรมีการกำหนดการเก็บขนขยะมูลฝอยตามความเหมาะสมของพื้นที่ในแต่ละหมู่บ้าน หรือในแต่ละชุมชน อีกอย่างควรมีการจัดอบรมความรู้ให้กับเจ้าหน้าที่ทุกระดับ และประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสาร อย่างต่อเนื่อง

ด้านการเก็บขนขยะมูลฝอย ตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านฉันทะ คือ เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบก็ต้องมีความตั้งใจ และเต็มใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยใจรัก เพื่อให้เกิดผลสำเร็จของงาน และมีใจรักในการเสียสละ ก่อให้เกิดความรู้รักสามัคคีขึ้นในหมู่คณะ ทั้งนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสาร ต้องรับฟังความคิดเห็นของชุมชน สร้างความศรัทธาในการปฏิบัติหน้าที่ และความเป็นธรรมให้ประชาชน พัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้นในทุกด้าน อาทิเช่น สุขอนามัย สิ่งแวดล้อม เพราะถ้าหากประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสาร มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสารก็ย่อมได้รับการยอมรับนับถือ และประชาชนก็จะมีความเชื่อมั่น ศรัทธาแล้ว ย่อมมีใจรัก และมีความพึงพอใจที่จะปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะขยะมูลฝอยด้วยตนเองได้ จึงจะเป็นการพัฒนาการบริหารจัดการขยะมูลฝอยตามหลัก พุทธธรรม ด้านฉันทะ ได้อย่างยั่งยืน

2. ด้านการคัดแยกขยะมูลฝอย พบว่า ควรมีการปรับเปลี่ยนจากถังขยะรุ่นเก่าเทรวมแบบไม่มีการคัดแยกประเภท ให้ปรับเปลี่ยนเป็นถังขยะแบบใหม่ที่มีการคัดแยกประเภทของขยะมูลฝอยที่ชัดเจน ซึ่งผลการศึกษาที่ได้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ พวงเพชร จั่นศรี ได้ทำการศึกษาเรื่อง "แนวทางพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลคลองแม่ลาย อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร" ผลการศึกษาพบว่า เทศบาลควรมีถังขยะแบบแยกประเภทไว้ในชุมชนอย่างเพียงพอ (พวงเพชร จั่นศรี, 2558) อาทิเช่น สภาพถังขยะแบบเก่า (ไม่มีการคัดแยก) ควรเปลี่ยนเป็นสภาพถังขยะแบบใหม่ (มีการคัดแยก) ในขณะเดียวกันควรสร้างความตระหนักให้ประชาชนในหมู่บ้าน หรือชุมชนได้เล็งเห็นความถึงสำคัญของการคัดแยกขยะมูลฝอย เพื่อให้ประชาชนเห็นว่าปัญหาของขยะมูลฝอยก่อให้เกิดผลกระทบต่อตนเอง และสังคมอย่างไร จากการที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสาร ได้มีโครงการปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนคัดแยกขยะมูลฝอย ซึ่งผลการศึกษาที่ได้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ นางนวลรัตน์ มาชัยวงค์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง "การบริหารคุณภาพงานขยะมูลฝอยของเทศบาลนครลำปาง อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง" ผลการศึกษาพบว่า จัดโครงการรณรงค์ปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนที่อยู่อาศัยในเขตเทศบาล เห็นความสำคัญของการคัดแยกขยะมูลฝอย (นางนวลรัตน์ มาชัยวงค์, 2558) ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น จึงควรมีการรณรงค์อย่างต่อเนื่องเพื่อปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนรักษาสิ่งแวดล้อม และเล็งเห็นถึงความสำคัญในการคัดแยกขยะมูลฝอย อีกทั้งยังเป็นการสร้างรายได้ในการคัดแยกขยะมูลฝอยที่สามารถขายได้อีกด้วย ซึ่งผลการศึกษาที่ได้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ผดุงศักดิ์ นันติ๊บ ได้ทำการศึกษาเรื่อง "การบริหารจัดการขยะมูลฝอยในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแหง อำเภองาว จังหวัดลำปาง" ผลการศึกษาพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแหง ต้องสร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชนร่วมกันเปลี่ยนขยะให้เป็นเงิน โดยการให้คนในชุมชนคัดแยกขยะ (ผดุงศักดิ์ นันติ๊บ, 2557)

ด้านการคัดแยกขยะมูลฝอย ตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านวิริยะ คือ ส่งเสริมประชาสัมพันธ์รณรงค์ให้ประชาชนมีหน้าที่รับผิดชอบและเกิดความมุ่งมั่นในการจัดเก็บขยะมูลฝอยในที่อยู่อาศัยของตนเอง ให้ความรู้และความเข้าใจในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย อย่างเป็นหมวดหมู่ อาทิเช่น ขยะรีไซเคิล ขยะอันตราย และขยะเปียก ขยะหมวดใดสามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ ก็ควรมีการส่งเสริมอบรมวิธีการประยุกต์ใช้ ขยะมูลฝอยใดที่สามารถนำไปจำหน่าย นำรายได้กลับสู่ครัวเรือน

3. ด้านการกำจัดขยะมูลฝอย พบว่า ควรทำการพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการกำจัดขยะมูลฝอยโดยจะทำการใช้วิธีกำจัดขยะมูลฝอยแบบปุ๋ยชีวภาพ ซึ่งผลการศึกษามีความสอดคล้องกับงานวิจัยของอาบัส หะมิมะดิง ได้ทำการศึกษาเรื่อง "การจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนขององค์การบริหารส่วนตำบลสะเอะ อำเภอกรงปินัง จังหวัดยะลา" ผลการศึกษาพบว่า ขยะเปียกมาทำเป็นปุ๋ยหมัก ปุ๋ยชีวภาพ ทำยารักษาโลกและทำเป็นอาหารสัตว์ (อาบัส หะมิมะดิง, 2553) ซึ่งจะส่งผลให้มีการลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม อีกทั้งยังทำให้กองขยะมูลฝอยยุบตัวลง สามารถทำให้

ลดพื้นที่ที่จะใช้ฝังกลบ และองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสาร ควรมีหน่วยเคลื่อนที่ให้ความรู้ ความเข้าใจกับประชาชนและขอความร่วมมือในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย โดยขอให้ทำการคัดแยกขยะมูลฝอยมาใช้ประโยชน์หรือการนำขยะมูลฝอยมาทิ้งให้สัมพันธ์กับเวลาจัดเก็บขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสาร ซึ่งผลการศึกษาที่ได้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ นางอังคณา ชมนาวัง ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การบริหารจัดการในการจัดเก็บขยะมูลฝอย เขตเทศบาลตำบลบ้านโคก อำเภอโคกโพธิ์ไชย จังหวัดขอนแก่น” ผลการศึกษาพบว่า เทศบาลจะต้องจัดให้มีการวางแผนการจัดการขยะให้สอดคล้องกับประเภทและปริมาณขยะที่เกิดขึ้น (นางอังคณา ชมนาวัง, 2558) ดังนั้นจึงควรจัดให้มีอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม และมีการอบรมอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมรณรงค์ด้านสิ่งแวดล้อมกับองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสาร และอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งผลการศึกษาที่ได้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุดมศักดิ์ หาญศักดิ์ศิริกุล ได้ทำการศึกษาเรื่อง "ศึกษาการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลเวียงสระ อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี" ผลการศึกษาพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรดำเนินการมีแนวทางดังนี้ 1) การให้ความรู้ ความเข้าใจ 2) การจัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครสิ่งแวดล้อม 3) การประชาสัมพันธ์ และ 4) การจัดกิจกรรมส่งเสริม (อุดมศักดิ์ หาญศักดิ์ศิริกุล, 2552) จะมีการลงพื้นที่ เก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับขยะมูลฝอยและปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น เพื่อนำมาวิเคราะห์ปัญหาการวางแผนการดำเนินงานในการแก้ไขปัญหาร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสาร

ด้านการกำจัดขยะมูลฝอย ตามหลักอิทธิบาท 4 ด้านวิมังสา คือ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสารควรมีการทบทวนปรับปรุงระบบการคัดแยกขยะมูลฝอยจากเดิม และควรดำเนินการจัดให้มีการคัดแยกขยะมูลฝอยอีกครั้งก่อนที่จะฝังกลบ โดยจะคัดแยกขยะมูลฝอยที่สามารถจำหน่ายได้ และส่วนที่สามารถนำไปจัดทำเป็นปุ๋ยหมักได้ สิ่งที่สำคัญต้องรับฟังความคิดเห็นซองประชาชน ควรสำรวจและจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานของการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในแต่ละหมู่บ้านจากกิจกรรมต่างๆ จัดทำเป็นแผนแม่บท และแผนปฏิบัติงานการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของทุกหมู่บ้านในชุมชนตามลำดับความสำคัญและความจำเป็นเร่งด่วน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสารควรมีนโยบายจัดประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับรู้ข่าวสารด้านการบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสาร ให้มากขึ้น

1.2 ผู้บริหารควรจัดเวทีประชาคมให้ประชาชนได้มีการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสาร เพื่อเป็นการทำความเข้าใจระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสารกับประชาชน เกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน และยังเป็นการสร้างเครือข่ายเฝ้าระวังด้านสิ่งแวดล้อมแก่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสาร ได้อีกด้วย

1.3 ผู้บริหารควรกำหนดนโยบายให้เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานให้ความรู้แก่ประชาชนในประเด็นขยะมูลฝอยปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อปริมาณขยะมูลฝอยในชุมชน และการคัดแยกประเภทของขยะมูลฝอยที่ถูกต้อง เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอย มากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปปฏิบัติ

2.1 ด้านการเก็บขนขยะมูลฝอย ควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการควบคุมการทำงานของพนักงานเก็บขนขยะมูลฝอยเพื่อให้มีการทำงานเต็มเวลา เต็มความสามารถ และมีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังนั้นจึงควรจัดให้มีการอบรมวิธีการเก็บวิธีการเก็บขนขยะมูลฝอยที่ถูกสุขลักษณะให้กับผู้นำชุมชนและประชาชนในเขตพื้นที่ เพื่อที่จะได้เก็บขนขยะมูลฝอยอย่างถูกวิธีที่ถูกสุขลักษณะ อย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการรักษาความสะอาดของในหมู่บ้าน หรือชุมชนที่ตนอาศัยอยู่

2.2 ด้านการคัดแยกขยะมูลฝอย ควรมีการปรับเปลี่ยนจากถังขยะรุ่นเก่าเทรวมแบบไม่มีการคัดแยกประเภท ให้ประเปลี่ยนเป็นถังขยะแบบใหม่ที่มีการคัดแยกประเภทของขยะมูลฝอยที่ชัดเจน อาทิเช่น สภาพถังขยะแบบเก่า (ไม่มีการคัดแยก) ควรเปลี่ยน สภาพถังขยะแบบใหม่ (มีการคัดแยก) ในขณะเดียวกันควรสร้างความตระหนัก

ให้ประชาชนในหมู่บ้าน หรือชุมชน ฉะนั้นจึงควรมีการประชาสัมพันธ์ อบรม ให้ความรู้ในเรื่องของการคัดแยกขยะมูลฝอย การลดปริมาณขยะมูลฝอย และการบริหารจัดการขยะมูลฝอยให้ถูกต้อง ปลอดภัย อย่างจริงจัง และต่อเนื่อง

2.3 ด้านการกำจัดขยะมูลฝอย ควรทำการพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการกำจัดขยะมูลฝอย โดยจะทำการใช้วิธีกำจัดขยะมูลฝอยแบบชีวภาพ ซึ่งจะส่งผลให้มีการลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม อีกทั้งยังทำให้กองขยะมูลฝอยยุบตัวลง สามารถทำให้ลดพื้นที่ที่จะใช้ฝังกลบ และอีกอย่างควรจัดให้มีอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม และมีการอบรมอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมรณรงค์ด้านสิ่งแวดล้อมกับองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสาร และมีการลงพื้นที่ เก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับขยะมูลฝอย และปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น เพื่อนำมาวิเคราะห์ปัญหาการวางแผนการดำเนินงานในการแก้ไขปัญหาร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสารต่อไป

3. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาหาแนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอย เพื่อนำกลับคืนมาใช้ (Reused) และการแปรสภาพขยะที่ใช้แล้ว ให้สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ (Recycle) ภายในเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสาร

3.2 ควรศึกษาในเชิงปริมาณด้านปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสาร มีการศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการเกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนเพิ่มขึ้น

3.3 ควรศึกษาวิจัยการติดตามผลและประเมินผลการนำแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสาร อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น ไปใช้

เอกสารอ้างอิง

ชนัดดา สุโพธิ์. (2558). แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยให้มีประสิทธิผลในเขตเทศบาลตำบลแม่ปืม อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยพะเยา.

นวลรัตน์ มาชัยวงค์. (2555). การบริหารคุณภาพงานขยะมูลฝอยของเทศบาลนครลำปาง อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.

ผดุงศักดิ์ นันติ๊บ. (2557). การบริหารจัดการขยะมูลฝอยในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแหง อำเภองาว จังหวัดลำปาง. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยพะเยา.

พวงเพชร จั่นศรี. (2555). แนวทางพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลคลองแม่ลาย อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

ยุทธศาสตร์จังหวัดขอนแก่น. (2560). แหล่งที่มา: https://www.slideshare.net [18 กุมภาพันธ์ 2560].

ศิวะรักษ์ ศิวิโรจน์. (2554). การศึกษาแนวทางการจัดการจัดการขยะมูลฝอย ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลท่าหิน อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา. **รายงานศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.** ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2559.** แหล่งที่มา : http://www.nesdb.go.th/ewt_news.php?nid=6420. [22 มิถุนายน 2560].

โสรยา ดาโอะ. (2559). การจัดการขยะโดยชุมชน กรณีศึกษาชุมชนบ้านกะมิยอ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี, รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ การบริหารการพัฒนาสังคมและยุทธศาสตร์การบริหาร ประจำปี 2559. กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสาร อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น. (2560). แผนพัฒนาสี่ปีองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสาร พ.ศ. 2561-2564.

อาบัส หะมิมะดิง. (2553). การจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนขององค์การบริหารส่วนตำบลสะเอะ อำเภอกรงปินัง จังหวัดยะลา. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อุดมศักดิ์ หาญศักดิ์ศิริกุล. (2552). ศึกษาการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลเวียงสระ อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

แนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสาร อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น
The Guideline for Developing the Quality of Life Among Elderly in Nongkungthanasan Sub-District Administrative Organization, Phu Wiang District, Khon Kaen Province

ณิชมาศ ภูจันทศรี, นิเทศ สนั่นนารี และเรียงดาว ทวะชาลี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพทั่วไปของผู้สูงอายุใน 2) ความต้องการคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ และ 3) แนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ประชากรในการวิจัย ได้แก่ ผู้สูงอายุที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตตำบลหนองกุงธนสาร จำนวน 1,189 คน ฝ่ายบริหารและผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานของ อบต. หนองกุงธนสาร จำนวน 52 คน กลุ่มตัวอย่างคือผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป 300 คน ฝ่ายบริหารและบุคลากรของ อบต. หนองกุงธนสาร ที่เกี่ยวข้องกับการจัดดำเนินงานของ อบต. จำนวน 10 คน เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม การสนทนากลุ่ม และแบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติพื้นฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุอยู่ระหว่าง 65-69 ปี มีสถานภาพสมรส (อยู่ด้วยกัน) ไม่ได้ประกอบอาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 3,000 บาท เป็นผู้ที่ได้เรียนหนังสือในระดับประถมศึกษา สามารถอ่านและเขียนหนังสืออยู่ในระดับปานกลาง อาศัยอยู่กับคู่สมรสและครอบครัว และเป็นสมาชิกของกลุ่มในชุมชน

2. ความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตมากที่สุด 1) ด้านสุขอนามัย ต้องการมีสุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง 2) ด้านนันทนาการ ต้องการทำบุญตักบาตรทุกวันพระ 3) ด้านอาชีพและรายได้ ต้องการเพิ่มทักษะด้านอาชีพ 4) ด้านการเรียนรู้ ต้องการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 5) ด้านที่อยู่อาศัย ต้องการบ้านที่มั่นคงแข็งแรง

3. แนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิต โดยด้านสุขอนามัยส่งเสริมให้มีการเยี่ยมบ้านจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอเพื่อเป็นการเสริมสร้างกำลังใจ ทั้งนี้กิจกรรมดังกล่าวควรได้รับการสนับสนุนจาก อบต. หนองกุงธนสาร เพื่อเป็นการแนะนำความรู้ในดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุและเป็นการพึ่งตนเองของผู้สูงอายุให้มากขึ้น โดยต้องได้รับความร่วมมือจากสมาชิกในครัวเรือน ชุมชน อีกทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในภาครัฐและเอกชน รวมทั้งการสนับสนุนจากหน่วยงานภาคีเครือข่ายคือโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

คำสำคัญ: การส่งเสริม; คุณภาพชีวิต; ผู้สูงอายุ

Abstract

The aims of this research were to study 1) general conditions of the elderly, 2) needs in the quality of life of the elderly and 3) the ways to promote their quality of life. The population used in this research included 1,189 old people in Nongkungthanasan sub-district, 52 of administrators and related officers of Nongkungthanasan Sub-District Administrative Organization. 300 of the elderly samples (the age more than 60) and 10 of the administrators and related officers in the research area were the informants. The tools used in this study were a questionnaire, group dynamic and an inter-

view form. The obtained data were analyzed by using the basic statistics and the qualitative data were analyzed through the content analysis.

The research results were as follows:

1. The majority of the samples were female, 65-69 years old, married, unemployed, average monthly income less than 3,000 Baht, educated, completed primary school, able to read and write in the moderate level, stayed with their husband/wife or family and members of the community.

2. The needs for the quality of life were: 1) Sanitation Aspect: they want to stay healthy; Entertainment Aspect: they want to join the food offering everyday; 3) Occupation and Income Aspect: they want to increase their working skills; 4) Learning Aspect: they want to exchange their local wisdom experiences and 5) Residence Aspect: they want to have good housing.

3. The ways to promote the quality of life in term of sanitation were that the sanitation offers should visit the elderly constantly and continuously to give them encouragement. This activity should be supported by Nongkungthanasan Sub-District Administrative Organization in order for supervising the knowledge of health care and self-care for the elderly. Also, this should be supported by family members, community, stakeholders in both governmental and private sectors and the multiparty network of health promoting hospitals.

Keywords: Developing; Quality of Life; Among Elderly

1. บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 มีเป้าหมายในระยะ 5 ปี ที่จะสามารถต่อยอดให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยมีแผนพัฒนาคนทุกช่วงวัยและเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ (ราชกิจจานุเบกษา, 2559) ภาวะสูงวัยของประชากรได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคมชัดเจนมากขึ้นเรื่อยๆ ทำให้ประเทศไทยต้องตระหนักและเตรียมพร้อมในการรองรับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้น การดูแลผู้สูงอายุจะกลายเป็นประเด็นสำคัญที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตของประชากรไทย (สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2560)

การก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุอาจส่งผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจได้ 2 ช่อง คือ ความสมดุลของรายรับรายจ่ายของรัฐบาลที่อาจส่งผลต่อค่าใช้จ่ายในด้านต่างๆ และบทบาทของตลาดเงินต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่อาจจะเกิดการเปลี่ยนพฤติกรรมการลงทุนของนักลงทุนที่มีอายุมากขึ้น อีกทั้งอัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรสูงวัยหรือความเร็วของการก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยเป็นตัวแปรกำกับ ส่งผลต่อระดับของผลกระทบจากการก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (เกื้อ วงศ์บุญสิน และปิยะชาติ ภิรมย์สวัสดิ์, 2558)

สำหรับในการจัดทำแผนพัฒนาสี่ปีของ อบต.หนองกุงธนสาร พ.ศ. 2561-2564 มีความสอดคล้องกับจุดยืนยุทธศาสตร์ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพคนและความเข้มแข็งของหมู่บ้านในการพึ่งตนเอง แต่จากการวิเคราะห์จุดอ่อนปรากฏว่าคนในวัยทำงานอพยพไปทำงานในเมืองและต่างประเทศ ส่วนใหญ่ประชาชนยากจนและประกอบอาชีพการเกษตรเพียงอย่างเดียว รายได้น้อย ประชาชนไม่สามารถรวมกลุ่มกันในรูปของกลุ่มอาชีพอย่างเข้มแข็ง (อบต.หนองกุงธนสาร, 2559) ซึ่งจากข้อมูลประชากร ณ วันที่ 23 มิถุนายน 2559 มี 16 หมู่บ้าน จำนวน 9,350 คน ในจำนวนนี้มีผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปและไม่เป็นผู้ป่วยติดเตียงจำนวน 1,189 คน ทาง อบต. ได้จัดให้มีสวัสดิการทางสังคมของผู้สูงอายุคือ การจ่ายเบี้ยยังชีพซึ่งเป็นไปตามนโยบายของรัฐ แต่ยังขาดแผนงานที่เกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้านอื่นๆ

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญและมีความสนใจศึกษาแนวทางส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในพื้นที่ อบต.หนองกุงธนสาร ทั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในบริหารและการพัฒนา

ท้องถิ่น สามารถนำไปกำหนดเป็นนโยบายนำไปสู่การปฏิบัติในการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ และเกิดประโยชน์ต่อประชาชน สังคม โดยส่วนร่วมและนำไปสู่การพัฒนาสังคมที่ยั่งยืนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของผู้สูงอายุในพื้นที่ อบต.หนองกุงธนสาร อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาความต้องการคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ อบต.หนองกุงธนสาร อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น
3. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในพื้นที่ อบต.หนองกุงธนสาร อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ศึกษาความหมาย แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้สูงอายุ การส่งเสริม คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ประชากรได้แก่ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 1,189 คน และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบาย ได้แก่ นายก อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต. และฝ่ายบริหารและผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานของ อบต. จำนวน 52 คน กลุ่มตัวอย่างคือกลุ่มประชากรกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้สูงอายุ จำนวน 300 คน โดยในจำนวนนี้มีจำนวน 10 คน ที่ได้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบาย จำนวน 10 คน

เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) จำนวน 2 ตอน ตอนที่ 1 สภาพทั่วไป และตอนที่ 2 ความต้องการการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เพื่อสอบถามผู้สูงอายุแบบตัวต่อตัว (Face to Face) จำนวน 300 ชุด ใช้ผลการวิเคราะห์จากการสอบถามเป็นหัวข้อในการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จำนวน 10 คนเพื่อย้ำข้อมูลที่ได้จากการแบบสอบถาม แล้วนำผลที่ได้เป็นประเด็นสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับสำหรับเจ้าหน้าที่รัฐผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) จำนวน 10 คน และนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ประกอบด้วย 1) ข้อมูลสภาพทั่วไปของผู้สูงอายุ วิเคราะห์โดยการหาค่าทางสถิติต่างๆ ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าร้อยละ (Percentage) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Stand deviation) 2) ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพความต้องการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ วิเคราะห์โดยการจัดเรียงลำดับความสำคัญ 1 2 3 และค่าร้อยละ แล้วนำไปสู่ประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อสรุปประเด็นที่ย้ำถึงประเด็นความต้องการการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ แล้วนำไปสู่กรอบคำถามการสัมภาษณ์ นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เนื้อหาโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบทและใช้แนวคิดจากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนในการวิเคราะห์ประมวลผลเข้าด้วยกันเพื่อให้เห็นภาพรวม

4. สรุปผลการวิจัย

1. สภาพโดยทั่วไป ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีจำนวน 189 คน คิดเป็นร้อยละ 63.0 และเป็นเพศชาย มีจานวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 37.0 มีอายุอยู่ระหว่าง 65-69 ปี มีจำนวน 95 คน คิดเป็นร้อย 31.7 และน้อยที่สุด คือ อายุ 80 ปีขึ้นไป มีเพียงจำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 6.7 ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส (อยู่ด้วยกัน) จำนวน 187 คน คิดเป็นร้อยละ 62.3 และน้อยที่สุด คือ สถานภาพหม้าย (หย่าร้าง) จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.0 ส่วนใหญ่ไม่ได้ประกอบอาชีพ จำนวน 146 คน คิดเป็นร้อยละ 48.7 และน้อยที่สุด คือ อาชีพผู้ประกอบการ/นายจ้าง จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.3 ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 3,000 บาท จำนวน 210 คน คิดเป็นร้อยละ 70.0 และน้อยที่สุด คือ มากกว่า 15,000 บาท จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.7 ส่วนใหญ่ได้เรียนหนังสือ มีจำนวน 292 คน คิดเป็นร้อยละ 97.3 และไม่ได้เรียนหนังสือ มีจำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 2.7 ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาประถมศึกษาจำนวน 286 คน คิดเป็นร้อยละ 97.9 และน้อยที่สุดคือ ระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 2.1 ส่วนใหญ่สามารถในการอ่านหนังสือระดับปานกลาง จำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 48.0 และน้อยที่สุด คือ อ่านหนังสือไม่ได้จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 5.7 ส่วนใหญ่สามารถในการเขียนหนังสือระดับปานกลาง จำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 46.0 และน้อยที่สุด คือ เขียนหนังสือไม่ได้เลย จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 5.0 ส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับ

คู่สมรสและครอบครัว จำนวน 161 คน คิดเป็นร้อยละ 53.7 และน้อยที่สุด คือ อาศัยอยู่คนเดียว จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 2.3 ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน จำนวน 276 คน คิดเป็นร้อยละ 92.0 และไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 8.0

2. ความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่ต้องการจากภาครัฐ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสุขอนามัย 2) ด้านนันทนาการ 3) ด้านอาชีพและรายได้ 4) ด้านการเรียนรู้ 5) ด้านที่อยู่อาศัย ได้ข้อสรุปดังนี้ ด้านสุขอนามัย พบว่า โดยรวมอยู่ระดับปานกลางคือ ต้องการได้รับการเยี่ยมบ้านจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ($\bar{x}$ = 2.32) และน้อยที่สุด คือ ต้องการได้รับความรู้ คำแนะนำ เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพที่ถูกวิธี ($\bar{x}$ = 1.79) ด้านนันทนาการ พบว่า ต้องการให้มีการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา เช่น ตักบาตร สวดมนต์ ถือศีล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 2.41) และน้อยที่สุด คือ ต้องการให้มีบริการนวดแผนไทย ($\bar{x}$ = 1.57) ด้านอาชีพและรายได้ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก คือ ต้องการสถานที่และช่องทางสำหรับการจำหน่ายสินค้าของกลุ่มอาชีพผู้สูงอายุ ($\bar{x}$ = 2.44) และน้อยที่สุด คือ ต้องการการสนับสนุนงบประมาณเพื่อฝึกอบรมเพิ่มทักษะเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ เช่น การอบรมให้ความรู้เรื่องอาชีพ การศึกษาดูงานสถานที่จริง ($\bar{x}$ = 1.42) ด้านการเรียนรู้ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก คือ ต้องการได้รับความรู้ที่จำเป็นเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ ($\bar{x}$ = 2.42) และน้อยที่สุด คือ ต้องการได้รับความรู้ข่าวสารอื่นๆ ทางหอกระจายข่าว เสียงตามสาย ($\bar{x}$ = 1.53) ด้านที่อยู่อาศัย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง คือ ต้องการการดูแลความปลอดภัยเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของผู้สูงอายุและสมาชิกในครัวเรือน ($\bar{x}$ = 2.22) และน้อยที่สุด คือ ต้องการที่อยู่อาศัยให้กับผู้สูงอายุที่ไร้ที่อยู่อาศัยโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ($\bar{x}$ = 1.74)

สำหรับการสอบถามผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่เป็นความต้องการของตนเอง 5 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านสุขอนามัย (2) ด้านนันทนาการ (3) ด้านอาชีพและรายได้ (4) ด้านการเรียนรู้ (5) ด้านที่อยู่อาศัย ได้ข้อสรุปดังนี้ ด้านสุขอนามัย พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก คือ ต้องการมีสุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง ($\bar{x}$ = 2.33) และน้อยที่สุด คือ ต้องการการดูแลและเอาใจใส่อย่างถูกวิธีเมื่อตนเองเจ็บป่วยจากคนในครอบครัว ($\bar{x}$ = 1.70) ด้านนันทนาการ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก คือ ต้องการทำบุญ ตักบาตรทุกวันพระ ($\bar{x}$ = 2.46) และน้อยที่สุด ต้องการบำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวม ($\bar{x}$ = 1.60) ด้านอาชีพและรายได้ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง คือ ต้องการเพิ่มทักษะด้านอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ ($\bar{x}$ = 2.24) และน้อยที่สุด คือ ต้องการอาชีพที่เหมาะสมและสร้างรายได้ให้กับผู้สูงอายุ ($\bar{x}$ = 1.61) ด้านการเรียนรู้ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก คือ ต้องการเรียนรู้การปฐมพยาบาลเบื้องต้นในการดูแลสุขภาพตนเอง ($\bar{x}$ = 2.37) และน้อยที่สุด คือ ต้องการทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับข้อมูลเรื่องภัยต่างๆ ที่เกิดขึ้นใหม่และวิธีป้องกัน ($\bar{x}$ = 1.63) ด้านที่อยู่อาศัย พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง คือ ต้องการมีเงินสำรองเพื่อซ่อมแซมและปรับปรุงที่อยู่อาศัย ($\bar{x}$ = 2.26) และน้อยที่สุด คือ ต้องการบ้านที่สะอาดที่น่าอยู่อาศัย ($\bar{x}$ = 1.59)

จากการสนทนากลุ่มของผู้สูงอายุ ผู้ร่วมสนทนากลุ่มได้แสดงความเห็นโดยมีข้อสรุปดังนี้ ด้านสุขอนามัย พบว่า กลุ่มผู้สูงอายุมีความต้องการพัฒนาคุณชีวิตของผู้สูงอายุที่ต้องการจากภาครัฐ มากที่สุด คือ ต้องการได้รับการเยี่ยมบ้านจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เนื่องจากผู้สูงวัยมีความกังวลในสุขภาพร่างกายตามวัย ยิ่งถ้ามีโรคประจำตัวด้วยแล้วก็ยิ่งเพิ่มความไม่สบายใจมากขึ้น ถ้าได้รับการบริการสาธารณสุขมาเยี่ยมบ้าน ได้รับการดูแลสอดส่องจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอย่างใกล้ชิด ได้พูดคุยถึงปัญหาสุขภาพที่เผชิญอยู่ รับรู้วิธีการป้องกันและแก้ปัญหาสุขภาพ ก็เกิดความสบายใจ ช่วยคลายความกังวลใจได้มาก ผู้สูงวัยบางคนก็ให้ความเห็นคิดเห็นว่า ผู้ป่วยที่สูงวัยหลายคนไม่สามารถที่จะพาตัวเองไปหาหมอได้ เพราะปัจจัยหลายอย่าง สำหรับความคิดเห็นในประเด็นความต้องการให้มีการจัดการบริการแพทย์ทางเลือกในการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่มีความเห็นว่ารู้สึกยินดีและดีใจหากมีการบริการแพทย์ทางเลือกในการดูแลสุขภาพ เนื่องจากการเจ็บป่วยหรือความไม่สบายกายของผู้สูงวัยมักจะมีมากขึ้นตามอายุ บางครั้งการรักษาแพทย์แผนปัจจุบันก็ไม่สามารถบรรเทาอาการเจ็บป่วยได้ จึงต้องเข้ารับการรักษาบริการแพทย์ทางเลือกอื่นๆ ซึ่งต้องเสียค่าใช้จ่ายแพงและใช้เวลาในการเดินทางไปรักษานอกพื้นที่ มีความไม่สะดวกสบายในการเดินทางบวกกับกำลังทรัพย์ที่มีน้อย นับว่าเป็นข่าวดีหากจะมีการจัดการบริการแพทย์ทางเลือกในการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ ส่วนในประเด็นความต้องการความรู้ในการดูแลสุขภาพที่ถูกวิธี ผู้ร่วมสนทนากลุ่มให้ความคิดเห็นว่า การได้รับความรู้เพื่อดูแลสุขภาพที่ถูกวิธีจะทำให้ลดภาระด้านค่าใช้จ่ายในการรักษาการเจ็บป่วย เพราะการเจ็บป่วยทำให้เกิดความทรมานร่างกาย ยิ่งอายุมากขึ้นร่างกาย

ก็ยิ่งอ่อนแอลง เรี่ยวแรงในการดำเนินชีวิตก็ถดถอยลง ถ้าได้รับบริการให้ความรู้ คำแนะนำเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพที่ถูกวิธี จะช่วยให้ผู้สูงวัยมีสุขภาพที่แข็งแรง บรรเทาความไม่สบายกายได้ และเป็นการช่วยให้ผู้สูงวัยเกิดความสบายใจ ด้านนันทนาการ พบว่า ต้องการให้มีการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา เช่น ตักบาตร สวดมนต์ ถือศีล และน้อยที่สุด คือ ต้องการให้มีบริการนวดแผนไทย ด้านอาชีพและรายได้ พบว่า ต้องการการสนับสนุนงบประมาณเพื่อฝึกอบรมเพิ่มทักษะเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ เช่น การอบรมให้ความรู้เรื่องอาชีพ การศึกษาดูงานสถานที่จริง และน้อยที่สุด คือ ต้องการสถานที่และช่องทางสำหรับการจำหน่ายสินค้าของกลุ่มอาชีพผู้สูงอายุ ด้านการเรียนรู้ พบว่า ต้องการได้รับความรู้ที่จำเป็นเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ ด้านที่อยู่อาศัย พบว่า ต้องการการดูแลความปลอดภัยเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของผู้สูงอายุและสมาชิกในครัวเรือน และน้อยที่สุด คือ ต้องการให้มีการจัดโครงการแหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำเพื่อที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ

3. แนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

3.1 ด้านสุขอนามัย ให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ เช่น เจ้าหน้าที่สาธารณสุขให้ความรู้ในการดูแลสุขภาพ การปฏิบัติตัวให้ถูกต้อง ให้ความรู้กับผู้เกี่ยวข้องในการดูแลผู้สูงอายุในครัวเรือน ผู้บริหาร อบต. ผู้นำชุมชน และเพื่อนบ้านให้กำลังใจผู้สูงอายุ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องจัดทำแผนการเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง จัดบริการแพทย์วิถีธรรมในการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญ อีกทั้ง อบต.จะต้องส่งเสริมและสนับสนุน รวมทั้งมีส่วนร่วมในการจัดระบบบริการแพทย์ทางเลือกในการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ ให้ความรู้คำแนะนำ เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพที่ถูกวิธีเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญเป็น คือ ให้ความรู้ในการดูแลรักษาสุขภาพที่ถูกวิธี แก่ผู้สูงอายุและผู้ดูแลเพื่อให้มีสุขภาพร่างกายที่ดีและ สามารถนำมาใช้มาปฏิบัติได้ด้วยตนเองในเวลาเจ็บป่วยที่มีอาการไม่มาก

3.2 ด้านอาชีพและรายได้ สนับสนุนงบประมาณเพื่อฝึกอบรมเพิ่มทักษะเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ เช่น การอบรมให้ความรู้เรื่องอาชีพ การศึกษาดูงานสถานที่จริง ส่งเสริมและสนับสนุนการฝึกอบรมด้านทักษะเกี่ยวกับอาชีพไม่ว่าจะเป็นด้านงบประมาณ / ด้านสถานที่ และด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยส่งเสริมในลักษณะการรวมกลุ่มอาชีพและเลือกอาชีพที่เหมาะสมต่อช่วงวัยของผู้สูงอายุ

3.3 ด้านนันทนาการ จัดกิจกรรมตักบาตรทุกวันพระเพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ประชาสัมพันธ์ให้เข้าใจและเข้าถึงความหมายในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และจัดให้มีโครงการการฝึกสมาธิเพื่อให้สามารถนำกลับปฏิบัติที่บ้านเองได้

3.4 ด้านการเรียนรู้ จัดอบรมให้ความรู้เรื่องการดูแลผู้สูงอายุให้กับบุคคลในครอบครัวของผู้สูงอายุ ให้ข้อมูลข่าวสารถึงสาเหตุของการเกิดโรคภัยต่างๆ และวิธีป้องกันหรือวิธีการดูแลอย่างง่ายที่สามารถดูแลเองได้ทางเสียงตามสายของหมู่บ้านให้เป็นประจำหรือค่อนข้างบ่อย เพื่อให้ผู้สูงอายุรวมทั้งประชาชนทุกวัยได้รับข่าวสารไปพร้อมๆ กัน

3.5 ด้านที่อยู่อาศัย จัดโครงการช่วยเหลือตรวจเช็คความมั่นคงแข็งแรงของบ้านเรือน เพื่อให้เกิดความปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุที่ไม่มีลูกหลายคอยดูแล โดยผู้นำชุมชนร่วมมือสำรวจความเป็นอยู่ ที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุในหมู่บ้านเป็นประจำ และจัดให้ช่างจากหน่วยงานช่วยดูแลและซ่อมแซมให้ตามความเหมาะสม

5. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยจากการสอบถามกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 300 คน แล้วนำไปสู่ประเด็นคำถามในการสนทนากลุ่ม พบว่า ความต้องการคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุจากภาครัฐ 5 ด้าน เป็นดังนี้

1. ด้านสุขอนามัย ตามความคิดเห็นของผู้สูงอายุด้านสุขอนามัย อภิปรายได้ว่า การเยี่ยมบ้านจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเป็นความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของเพ็ญศิริ อัตถาวงศ์ นิษฐนันท์ อนุสรณ์ประเสริฐ และฮารูน สาดหลี (2560) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ผลของระบบเยี่ยมบ้านผู้ป่วยติดเตียงประเภท 3 แบบ Home Nursing Care (HNC) ในหน่วยบริการปฐมภูมิ พบว่า การเยี่ยมบ้านของมีส่วนสนับสนุนการแก้ไขปัญหาสุขภาพและการให้คำปรึกษา และสอดคล้องกับสมฉวี แบ่งกุศลจิต (2555) ที่ได้กล่าวถึงระบบการบริการของ รพ.สต. ดอนชมพู พบว่า ได้ใช้กระบวนการของศูนย์สุขภาพชุมชนเดิม คือ บริการชุมชนบริการใน PCU (Primary Care Unit)

และบริการต่อเนื่อง โดยจะเน้นในเรื่องของบริการต่อเนื่องเป็นหลัก ทั้งการใช้บ้านเป็นเตียงนอนผู้ป่วย (Home Ward) การเยี่ยมบ้าน (Home Visit) และการบริการดูแลสุขภาพที่บ้าน (HHC: Home Health Care) อีกทั้งยังสอดคล้องกับ พิพัฒน์ ยอดพฤติการ (2553) ที่ได้แสดงความคิดเห็นในรายการ บริหารธุรกิจแนวพุทธ ด้านกายภาวนาและจิตภาวนาที่หมายถึงความแข็งแกร่งของร่างกายและจิตใจ เมื่อพบเจอปัญหาแล้วไม่ท้อถอยง่าย ทำให้คนมีจิตใจที่มั่นคง งอกงามด้วยคุณธรรมต่างๆ ในเรื่องของความมีเมตตา กรุณา

2. ด้านนันทนาการ ตามความคิดเห็นของผู้สูงอายุด้านนันทนาการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า การจัดกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา เช่น ตักบาตร สวดมนต์ ถือศีล เป็นความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับบทความของสำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุขที่กล่าวว่าผู้สูงอายุต้องการมีชีวิตร่วมในชุมชน มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนและสังคม และสอดคล้องกับสมสมัย พิลาแดง ยุทธพล ทวะชาลี และกตัญญู แก้วหานาม (2557) ได้ศึกษาเรื่อง ความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลดงพยุง อำเภอดอนจาน จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 4 ด้าน พบว่าด้านนันทนาการ ส่วนใหญ่เห็นว่าควรมีการจัดกิจกรรมที่มีความเหมาะสมกับผู้สูงอายุ เช่น กิจกรรมทางศาสนา หรือแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสม จัดสถานที่สาธารณะในชุมชนให้เป็นสถานที่ออกกำลังกายที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ จัดเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำในการออกกำลังกายที่ถูกต้องเหมาะสมกับผู้สูงอายุ

3. ด้านอาชีพและรายได้ ตามความคิดเห็นของผู้สูงอายุด้านอาชีพและรายได้อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า ผู้สูงอายุต้องการสถานที่และช่องทางสำหรับการจำหน่ายสินค้าของกลุ่มอาชีพผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับบทความของสำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (ม.ป.ป.) กล่าวว่าผู้สูงอายุต้องการการประกันรายได้ และประกันความชราภาพ สอดคล้องกับประสงค์ ชาญช่าง (2554) ได้ศึกษาเรื่อง การเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการในเรื่องรายได้ประจำนอกเหนือจากการช่วยเหลือของรัฐ และสอดคล้องกับอภิษฎา เหล่าวัฒนพงษ์ (2554) ได้ศึกษาความต้องการและแนวทางในการจัดสวัสดิการชองผู้สูงอายุด้านอาชีพ: โครงการส่งเสริมอาชีพพื้นที่กรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้สูงอายุยังต้องการให้ภาครัฐเข้ามาดำเนินการในส่วนของการตลาดภายหลังการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมอาชีพในลักษณะของการให้ภาครัฐจัดหางานให้โดยภาครัฐให้ทุนแก่ผู้สูงอายุ อีกทั้งยังสอดคล้องกับ สมสมัย พิลาแดง, ยุทธพล ทวะชาลี และกตัญญู แก้วหานาม (2557) ได้ศึกษาเรื่องความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลดงพยุง อำเภอดอนจาน จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า การแก้ไขปัญหาปัญหาความยากจนและด้อยโอกาสมีค่าเฉลี่ยความต้องการอยู่ในระดับมาก

4. ด้านการเรียนรู้ ตามความคิดเห็นของผู้สูงอายุด้านการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่าผู้สูงอายุต้องการได้รับความรู้ที่จำเป็นเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ ซึ่งสอดคล้องกับหลักภาวนา 4 ในเรื่องปัญญาภาวนา ซึ่งพันตำรวจโท จินุกูล หลวงอภัย (2559) ได้ศึกษาเรื่อง ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักภาวนาธรรมของศูนย์ฝึกอบรม ตำรวจภูธรภาค 6 จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ปัญญาภาวนา คือ การพัฒนาปัญญา การฝึกอบรมปัญญาให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง รู้เท่าทันเห็นแจ้งโลกและชีวิตตามสภาวะ ทำตนให้บริสุทธิ์จากกิเลส และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญา และสอดคล้องกับพระครูโกศลวชิรกิจ (2558) (โกศล วีตโรโค) ได้ศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาแพงเพชร พบว่าหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อีกอย่างหนึ่งคือปัญญาภาวนา ซึ่งจะมีความใฝ่รู้ใฝ่เรียน เข้าใจทุกอย่างตามความเป็นจริง อีกทั้งยังสอดคล้องกับ ภาวดี ทะไกรราช (2559) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุเปรียบเสมือนคลังภูมิปัญญา เพราะมีการสั่งสมประสบการณ์ โดยเฉพาะด้านดูแลสุขภาพที่ผู้สูงอายุจำต้องประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาที่มีและนำมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์

5. ด้านที่อยู่อาศัย ตามความคิดเห็นของผู้สูงอายุด้านที่อยู่อาศัยอยู่ในระดับปานกลาง ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า ต้องการการดูแลความปลอดภัยเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของผู้สูงอายุและสมาชิกในครัวเรือน ซึ่งสอดคล้องบทความของสำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (ม.ป.ป.) กล่าวว่าบุคคลเมื่อก้าวสู่วัยสูงอายุซึ่งเป็นวัยท้ายของชีวิต เป็นช่วงที่ควรได้รับการช่วยเหลือ ประคับประคองจากสังคม ในสังคมไทยมีวัฒนธรรมในการดูแลพ่อ-แม่ ญาติ ผู้สูงอายุ ความต้องการของผู้สูงอายุ แบ่งเป็น 3 ด้านคือ 1) ความต้องการทางด้าน

ร่างกาย เช่น ต้องการมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง สมบูรณ์ ต้องการที่อยู่อาศัยที่มั่นคง แข็งแรง สะอาด อากาศดี สิ่งแวดล้อมดี ฯลฯ 2) ความต้องการทางด้านจิตใจ ต้องการการยอมรับ และเคารพยกย่องนับถือ และการแสดงออกถึงความมีคุณค่าของผู้สูงอายุ 3) ความต้องการทางด้านสังคม – เศรษฐกิจ 4) ต้องการการสนับสนุน ช่วยเหลือจากครอบครัว และสังคม ทั้งทางด้านความเป็นอยู่รายได้บริการจากรัฐ ฯลฯ

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จัดโครงการให้ความรู้ในด้านต่างๆ เช่น การจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ ซึ่งหากประสงค์ที่จะขอรับการสนับสนุนงบประมาณ สามารถเขียนโครงการเพื่อเสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงาน แหล่งทุนต่างๆ เช่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) กองทุนผู้สูงอายุ กองทุนสุขภาพตำบล และสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เป็นต้น

1.2 หน่วยงานภาครัฐ เอกชน องค์กรชุมชน ประชาชนในพื้นที่ ควรมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

1.3 รัฐบาลควรส่งเสริมงบประมาณในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุนอกเหนือจากการจ่ายเบี้ยผู้สูงอายุรายเดือน

1.4 ด้านสุขอนามัย จำเป็นต้องได้รับการพัฒนา ควรมีความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายในพื้นที่ เช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อบต. โดยเฉพาะระบบการเยี่ยมบ้านของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขควรดำเนินการร่วมกับบุคลากรของ อบต. และเปิดโอกาสให้สมาชิกในครอบครัวของผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วมในการดูแลผู้สูงอายุให้มากขึ้น เช่น การใช้เทคโนโลยีสื่อสารกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายในการเดินทาง

1.5 ควรเพิ่มทักษะอาชีพและช่องทางการจำหน่ายของกลุ่มประดิษฐ์ดอกไม้จันท์ เช่น รูปแบบของดอกไม้จันท์ การประชาสัมพันธ์สู่ชุมชนอื่นๆ ให้มารับซื้อ และส่งเสริมให้มีกลุ่มอาชีพอื่นๆ อีก เช่น กลุ่มจัดทำพานบายศรี กลุ่มจัดดอกไม้และจับผ้าในงานพิธีต่างๆ (งานแต่ง งานบวช งานศพ)

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาแนวทางการตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ ให้เกิดผลในเชิงปฏิบัติ หรือเปรียบเทียบกับพื้นที่ใกล้เคียง หรือพื้นที่ที่มีการดำเนินงาน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุต่อไป

เอกสารอ้างอิง

เกื้อ วงศ์บุญสิน และปิยะชาติ ภิรมย์สวัสดิ์. (2558). **การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางประชากรจะส่งผลกระทบต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างไร.** แหล่งที่มา : file:///C:/Users/Admin/Downloads/Documents/Executive-Summary-September-4-2015_2.pdf. [20 มกราคม 2560].

ประสงค์ ชาญช่าง. (2554). การเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร. **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี**, 3(3) : 66-78.

พระครูโกศลวชิรกิจ (โกศล วีตโรโค). (2558). กลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาแพงเพชร. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พันตำรวจโท จินุกูล หลวงอภัย. (2559). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักภาวนาธรรมของศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค 6 จังหวัดนครสวรรค์. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พิพัฒน์ ยอดพฤติการ. (2560). **พัฒนาคนด้วยภาวนา 4.** แหล่งที่มา : http://www.manager.co.th/iBizChannel/ViewNews.aspx?NewsID=9530000069280. [10 กุมภาพันธ์ 2560].

เพ็ญศิริ อัตถาวงศ์, นิษฐนันท์ อนุสรณ์ประเสริฐ และฮารูน สาดหลี. (2560). ผลของระบบเยี่ยมบ้านผู้ป่วยติดเตียงประเภท 3 แบบ Home Nursing Care (HNC) ในหน่วยบริการปฐมภูมิ. **วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้**, 4(1) : 73-85.

ภาวดี ทะไกรราช. (2559). การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น. **วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์**, 5(3) : 217-230.

ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 133 ตอนที่ 115 ก หน้า 4 30 ธันวาคม 2559. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564).** แหล่งที่มา : file:///C:/Users/Admin/Downloads/ Documents/1_2.PDF. [15 มกราคม 2560].

สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยขอนแก่น. (2560). เอกสารประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาหัวข้อวิจัยและพัฒนา “ร่วมสร้างองค์ความรู้เพื่อรองรับการเข้าสู่สังคมสูงวัยในภาคอีสาน”. วันที่ 26 มกราคม 2560 ณ ห้องประชุมสิริคุณากร 3 อาคารสิริคุณากร มหาวิทยาลัยขอนแก่น. (อัดสำเนา).

สมฉวี แบ่งกุศลจิต. (2555). ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลดอนชมพู อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา. การดูแลผู้สูงอายุแบบบูรณาการในชุมชน. เวทีเสวนา “ร่วมพัฒนาระบบสุขภาพชุมชน” ครั้งที่ 8. 24 เมษายน 2555 สถาบันพัฒนาสุขภาพอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล.

สมสมัย พิลาแดง, ยุทธพล ทวะชาลี และกตัญญู แก้วหานาม. (2557). ความต้องการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุ ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลดงพยุง อำเภอดอนจาน จังหวัดกาฬสินธุ์. **วารสารการบริหารปกครอง**, 3(1) : 133-148.

สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. แหล่งที่มา : http://hp.anamai.moph.go.th/soongwai/statics/health/prepared/topic002.php. [16 มกราคม 2560].

องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสาร อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น. (2559). แผนพัฒนาสี่ปีองค์การบริหารส่วนตำบลหนองกุงธนสาร.

อภิษฎา เหล่าวัฒนพงษ์. (2554). ความต้องการและแนวทางในการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุด้านอาชีพ : โครงการส่งเสริมอาชีพพื้นที่กรุงเทพมหานคร. **วารสารวิทยบริการ**, 22(3) : 56-67.

การปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหารธรรม กับประสิทธิผลการปฏิบัติงาน ของบุคลากรฝ่ายปกครองจังหวัดขอนแก่น
Self-Practice in Accordance with Brahmavihara-Dhamma and Work Effectiveness of the Administrative Officers in Khon Kaen Province

นิ่มนวล โม้ชัย, วสันต์ ศรีสอาด และปชาบดี แย้มสุนทร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับการปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหารธรรม 2) ระดับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรฝ่ายปกครองจังหวัดขอนแก่น 3) ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหารธรรมกัประสิทธิผลการปฏิบัติงาน 4)แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานของบุคลากรฝ่ายปกครองจังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างได้แก่ ปลัดอำเภอและเจ้าหน้าที่ปกครอง จำนวน 146 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 ท่าน วิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณาความ วิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยสถิติค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า

1. การปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหารธรรมบุคลากรฝ่ายปกครองจังหวัดขอนแก่นมีการปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหารธรรม โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.21) เมื่อพิจารณารายด้านทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านอุเบกขา ($\bar{x}$ = 4.32) ด้านเมตตา ($\bar{x}$ = 4.20) ด้านกรุณา ($\bar{x}$ = 4.17) และด้านมุทิตา ($\bar{x}$ = 4.15) ตามลำดับ

2. ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรฝ่ายปกครองจังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัย พบว่า ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรฝ่ายปกครองจังหวัดขอนแก่น โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.26) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านมีความเป็นธรรมโปร่งใส ($\bar{x}$ = 4.30) ด้านจิตสำนึกในการบริการ ($\bar{x}$ = 4.30) ด้านประชาชนที่มาติดต่อราชการมีความพึงพอใจ ($\bar{x}$ = 4.30) ด้านจรรยาบรรณความรับผิดชอบ ($\bar{x}$ = 4.26) ด้านความรู้รักสามัคคี ($\bar{x}$ = 4.25) และด้านภาวะผู้นำ ($\bar{x}$ = 4.15) ตามลำดับ

3. การปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหารธรรมมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรฝ่ายปกครอง จังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในเชิงบวกระดับสูงมาก (r= .900**)

4. แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหารธรรมกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลาการฝ่ายปกครองควรมีการส่งเสริมการเรียนรู้ ความรู้ ควบคู่กับคุณธรรม อย่างจริงจังสม่ำเสมอ และควรสร้างค่านิยมและวัฒนธรรมที่ดีงามในการบำบัดทุกข์ บำรุงสุขให้กับประชาชนอย่างเป็นรูปธรรมยั่งยืนตลอดไป

คำสำคัญ: การปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหารธรรม; ประสิทธิผลการปฏิบัติงาน

Abstract

The aims of this research were : 1) the levels of self-practice in accordance with Brahmavihara-dhamma (Pāli: brahmavihāra, sublime states of the mind) of the administrative officers in Khon Kaen; 2) the levels of work effectiveness of the administrative officers; 3) the relation of the self-practice in accordance with the dhamma and the work effectiveness of the administrative officers; 4) the ways to develop the work performance of the administrative officers. This study was the mixed method research. For the quantitative research, the questionnaire was used to ask 146 informants: Deputy District Chiefs and Assistant Local Affairs Officers in Khon Kaen. For the qualitative research, the i n-depth interview form was used to ask 5 key informants. The quantitative data obtained were analyzed to find the statistic scores of Frequency, Percentage, Mean, Standard Deviation and Pearson's Correlation Coefficient.

The research results were as follows:

1) The overall statistic score of self-practice in accordance with the Brahmavihara-dhamma of the administrative officers was at a high level ($\bar{x}$ = 4.21). The scores of all aspects were at the same level, ranked from upekkhā (equanimity) ($\bar{x}$ = 4.32), mettā (loving kindness) ($\bar{x}$ = 4.20), karuṇā (compassion) ($\bar{x}$ = 4.17), muditā (sympathetic joy) ($\bar{x}$ = 4.15) respectively.

2) The statistic scores of effectiveness of the administrative officers in overall was at a high level ($\bar{x}$ = 4.26) and those of all aspects were at the same level, ranked from transparency ($\bar{x}$ = 4.30), service mind ($\bar{x}$ = 4.30), service user satisfaction ($\bar{x}$ = 4.30), ethics and responsibility ($\bar{x}$ = 4.26), harmony ($\bar{x}$ = 4.25) and leadership ($\bar{x}$ =4.15).

3) The self practice in accordance with the Brahmavihara-dhamma was correlated with the work effectiveness of the administrative officers with the statistical significance level at 0.01; this accepted the set hypothesis and the correlation coefficient score was very positive (r =.099).

4) The ways to develop the work performance of the personnel in accordance with the Brahmavihara-dhamma and the work effectiveness were that the administrative officers should be supported in learning work together with morality continuously; the good values and cultures in solving the difficulties of people and creating happiness for the public should be made tangibly and sustainably.

1. บทนำ

ในการบริหารราชการแนวใหม่ เริ่มจากการปฏิรูปราชการไทยทำให้ต้องมีการปฏิรูปการบริหารราชการระดับอำเภอ เพื่อให้เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่บริการประชาชนอย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล แนวทางการบริหารราชการระดับอำเภอแนวใหม่ สามารถทำได้โดยอาศัยหลักการพัฒนาระบบงาน คือการปรับขั้นตอนการบริหารให้สั้นที่สุด เพื่อให้เกิดการบริหารที่รวดเร็ว ฉับไวจะต้องศึกษากระบวนการ ตรวจสอบความซ้ำซ้อน ความยุ่งยากตัดขั้นตอนที่ไม่จำเป็นทิ้งไป หรือรวมขั้นตอนต่างๆเป็นขั้นตอนเดียว การทำให้ง่ายขึ้นในลักษณะอำนวยความสะดวกแก่ราษฎรให้มากที่สุด เช่นการมอบอำนาจ ให้หัวหน้าฝ่ายแทนปลัดอำเภอปรับระบบการบริการเบ็ดเสร็จ ในหลักการเจ้าหน้าที่ทุกคนสามารถทำหน้าที่แทนกันได้ ปรับขั้นตอนติดต่องานให้น้อยที่สุด หรือการจัดระบบไว้ที่จุดเดียว การพัฒนาบุคลากรจะต้องมีการพัฒนาทรัพยากรบุคคล คือปรับวิสัยทัศน์ในการบริหาร กระตุ้นให้ตื่นตัว ทันสมัย เน้นมาตรฐานสากล ปรับพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ให้ตอบสนองต่อการบริการปรับทัศนคติของเจ้าหน้าที่ปรับวิธีการทำงานให้มีการยืดหยุ่นส่งเสริมให้มีแนวคิดสร้างสรรค์ให้มีคุณธรรมและจริยธรรม มีจิตสำนึกในหน้าที่รับผิดชอบ

พฤติกรรมเจ้าหน้าที่ โดยเฉพาะฝ่ายปกครองในจังหวัดขอนแก่นที่อยู่ใกล้ชิดประชาชนในพื้นที่มากที่สุด จะสะท้อนถึงการแสดงออกของเจ้าหน้าที่ ตั้งแต่ การต้อนรับ การทักทาย กิริยามารยาท การเอาใจใส่ต่อประชาชนมีมากน้อยเพียงใด สามารถตรวจสอบได้จากความพึงพอใจและการร้องเรียนของประชาชน ในอนาคต รัฐบาลมีนโยบายที่จะให้หน่วยงานราชการให้บริการแก่ประชาชนเร็ว กว่าเดิม 20 - 50 % ดังนั้นการบริหารราชการแนวใหม่ จะต้องคิดค้นหาวิธีการเพื่อปรับปรุงให้การ ทำงานดีกว่าเดิมต่อไป เพื่อให้สอดคล้องต่อนโยบายการปฏิรูประบบราชการนั่นเอง และที่สำคัญการมีจิตสำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบ การมีคุณธรรม จริยธรรม ของฝ่ายปกครอง จังหวัดขอนแก่น จะสามารถมีผลกระทบต่อการปฏิบัติงานอย่างมาก และที่สำคัญความซื่อสัตย์ ความโปร่งใส ความเสมอภาค ความเป็นธรรมของฝ่ายปกครองนั้น เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกคนต้องมีและใช้ควบคู่กับการปฏิบัติงานตลอดเวลา

ในปัจจุบันจะเห็นได้ว่าได้มีการร้องเรียนการปฏิบัติงานของฝ่ายปกครอง และเจ้าหน้าที่ของรัฐต่างๆ ที่ปฏิบัติงานเกิดขึ้นบ่อยครั้ง ซึ่งสาเหตุมาจากพฤติกรรมการปฏิบัติตน และการปฏิบัติงานที่ไม่สุจริตนั่นเอง ซึ่งในบางกรณีถึงกับได้ฟ้องร้องขอความเป็นธรรมต่อศาล หรือมีการหย่อนตู้แสดงความคิดเห็น หรือร้องเรียนไปตามสื่อมวลชน ร้องเรียนตามช่องทางอินเตอร์เน็ตตามคลิ๊ปต่างๆ ร้องเรียนศูนย์ดำรงธรรม ร้องเรียนไปยังสำนักงาน ปปช. สตง. หรือร้องเรียนตามหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนั้นๆ โดยส่วนใหญ่มาจากการไม่ได้รับความเป็นธรรม ไม่พึงพอใจ ไม่เข้าใจในระเบียบกฎหมาย ไม่ได้รับการสร้างความเข้าใจ และ ไม่ได้รับการบริการที่ดี จึงทำให้เกิดผลกระทบกับภาพลักษณ์ที่ไม่ดีขึ้นกับฝ่ายปกครองจังหวัดขอนแก่น และเป็นผลเสียแก่ประชาชน

ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ทุกส่วน ทุกฝ่ายในยุคปัจจุบันนี้ต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติ หลักปฏิบัติและปรับตัวให้ทันต่อสภาวะการที่เปลี่ยนไปอยู่เสมอซึ่งถ้ามีใครมาถามว่าทำอาชีพอะไร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระองค์ตรัสว่าให้ตอบว่าทำราชการ การรับราชการจากท่านมาเพื่อทำต่อ พระองค์ก็ทรงรักประชาชน ทำงานเพื่อประชาชนเรารับราชการมาจากพระองค์มาทำ สิ่งแรกที่เราต้องทำคือ เราต้องรักประชาชน ต้องรักผู้มารับบริการ ถ้าเราไม่มีจิตสำนึกตรงนี้ เราจะเป็นข้าราชการที่ดีไม่ได้ ซึ่งเป็นการสมควรอย่างยิ่งที่ข้าราชการทุกคนผู้มีความจงรักภักดี และต้องการแสดงความกตัญญูกตเวทีแด่พระองค์ท่าน จะได้น้อมนำรับเอาไว้เป็นแบบอย่าง และถือปฏิบัติ ดังพระบรมราโชวาทที่ว่าข้าราชการที่มีความสามารถต้องมีความรู้ครบสามอย่าง คือ ความรู้วิทยาการ ความรู้ปฏิบัติการ และความรู้คิดอ่านตามเหตุผลความเป็นจริง ต้องมีความจริงใจและความบริสุทธิ์ใจในงาน ในผู้ร่วมงาน ในการรักษาระเบียบแบบแผน ความดีงาม ความถูกต้องทุกอย่างในแผ่นดิน ต้องมีความสงบและหนักแน่นทั้งในกาย ในใจ ในคำพูด ต้องสำรวจดูความบกพร่องของตนเองอยู่สม่ำเสมอ แล้วปฏิบัติแก้ไขเสียโดยเร็ว ไม่ปล่อยให้เจริญงอกงามทำความเสียหายให้แก่การกระทำความคิดและการงาน (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2543 : 56)

ในบ้านเมืองเราทุกวันนี้ มีเสียงกล่าวกันว่าความคิด จิตใจของคนเปลี่ยนไปในทางที่เสื่อม ความประพฤติที่เป็นความทุจริตหลายอย่างมีท่าทีว่าจะกลายเป็นสิ่งที่คนทั่วไปพากันยอมรับ และสมยอมให้กระทำได้เป็นธรรมดา สภาพการณ์เช่นนี้ย่อมทำให้วิถีชีวิตของแต่ละคนมืดมัวลงไป เป็นปัญหาใหญ่ที่เหมือนกระแสคลื่นอันไหลบ่าเข้ามาท่วมทั่วไปหมด จำเป็นต้องแก้ไขด้วยการต้องช่วยกันฝืนคลื่นที่กล่าวนั้น ในการดำเนินชีวิตของเรา เราต้องข่มใจ ไม่กระทำสิ่งใดๆ ที่เรารู้สึกด้วยใจจริงว่าชื่อว่าเสื่อม เราต้องฝืน ต้องต้านความคิด และความประพฤติอย่างที่รู้ว่าขัดกับธรรมมะ เราต้องกล้าและบากบั่นที่จะกระทำสิ่งที่เราทราบว่าเป็นความดี เป็นความถูกต้องและเป็นธรรม ถ้าเราร่วมกันทำเช่นนี้ให้ได้จริงๆ ให้ผลของความดีบังเกิดมากๆ ขึ้น ก็จะช่วยค้ำจุนส่วนรวมไว้มิให้เสื่อมลงไป และจะช่วยให้ฟื้นคืนดีได้เป็นลำดับ (สมพร เทพสิทธา, 2540 : 26)

หลักพรหมวิหารธรรม เป็นหลักคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่เป็นธรรมชั้นเลิศถูกต้องตรงจริงตลอดกาลโดยธรรมะ จึงเห็นควรนำหลักพรหมวิหารธรรมไปปฏิบัติตน เพื่อเป็นมาใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานกับบุคลากรฝ่ายปกครองจังหวัดขอนแก่น ให้ดียิ่งขึ้น และ สามารถบำบัดทุกข์ บำรุงสุขให้กับพี่น้องชาวจังหวัดขอนแก่นได้มีความเป็นอยู่ที่ดี เป็นเมืองน่าอยู่ มีความเจริญขึ้น ทั้งทางด้านวัตถุ และด้านจิตใจคน โดยการที่ฝ่ายปกครองได้นำเอานโยบายที่สำคัญของรัฐบาลลงไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ ถูกต้อง ชัดเจน โปร่งใส และมีความเสมอภาคเป็นรูปธรรมตลอดไป

การปฏิบัติงานของฝ่ายปกครองมีหน้าที่บรรลุผลของทางราชการ ให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม จึงเห็นควรนำหลักพรหมวิหารธรรม มาใช้ในการปฏิบัติงาน โดยการสร้างความรู้ ความเข้าใจในหลักธรรมให้กับบุคลากรฝ่ายปกครอง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งหากฝ่ายปกครองผู้ปฏิบัติงานไม่มีคุณธรรม

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาเรื่องการปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหารธรรม กับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรฝ่ายปกครอง จังหวัดขอนแก่น เพื่อต้องการส่งเสริมหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือหลักพรหมวิหารธรรม ในการปฏิบัติงานในส่วนของบุคลากร และผู้ทำหน้าที่ปกครองหรือผู้บริหารให้ดียิ่งขึ้น เพราะจะทำให้ทราบและรู้แนวทางการบริหารงาน ทราบถึงปัญหา และข้อเสนอแนะในการนำหลักธรรมมาใช้ในการบริหารงานที่เหมาะสมหรือผู้บริหารและหน่วยงานอื่นๆ ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหารธรรมของบุคลากรฝ่ายปกครองจังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรฝ่ายปกครองจังหวัดขอนแก่น
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหารธรรมกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรฝ่ายปกครองจังหวัดขอนแก่น
4. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานของบุคลากรฝ่ายปกครองจังหวัดขอนแก่น ให้มีประสิทธิผลดียิ่งขึ้นไป

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Research Methods) โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ได้แก่ ปลัดอำเภอ เจ้าหน้าที่ปกครอง ในจังหวัดขอนแก่น จำนวน 146 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้มาจากการใช้สูตรในการคำนวณของ Taro Yamane ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 ท่าน วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยสถิติค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการสัมภาษณ์เชิงลึก และนำมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์

4. สรุปผลการวิจัย

จากผลวิเคราะห์การวิจัย เรื่อง การปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหารธรรม กับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของฝ่ายปกครองจังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 65.8 มีอายุ อายุระหว่าง 31- 40 ปี จำนวน 50 คน จบการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 56.2 มีประสบการณ์ทำงาน 21 ปี ขึ้นไป จำนวน 48 คน มีรายได้ระหว่าง 30,001-40,000 บาท จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 28.1

การปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหารธรรมของบุคลากรฝ่ายปกครองจังหวัดขอนแก่น 4 ด้าน พบว่าบุคลากรฝ่ายปกครองจังหวัดขอนแก่นมีการปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหารธรรม โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.21) เมื่อพิจารณารายด้านทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านอุเบกขา ($\bar{x}$ = 4.32) ด้านเมตตา ($\bar{x}$ = 4.20) ด้านกรุณา ($\bar{x}$ = 4.17) และ ด้านมุทิตา ($\bar{x}$ = 4.15) ตามลำดับ

ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรฝ่ายปกครองจังหวัดขอนแก่น 6 ด้าน ผลการวิจัย พบว่า ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรฝ่ายปกครองจังหวัดขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.26) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าทุกข้ออยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านมีความเป็นธรรมโปร่งใส ($\bar{x}$ = 4.30) ด้านจิตสำนึกในการบริการ ($\bar{x}$ = 4.30) ด้านประชาชนที่มาติดต่อราชการมีความพึงพอใจ ($\bar{x}$ = 4.30) ด้านจรรยาบรรณ

ความรับผิดชอบ ($\bar{X}$ = 4.26) ด้านความรู้รักสามัคคี ($\bar{X}$ = 4.25) และด้านภาวะผู้นำ ($\bar{X}$ = 4.15) ตามลำดับ

ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหารธรรมกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรฝ่ายปกครองจังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัย พบว่า การปฏิบัติตนตามหลัก พรหมวิหารธรรม มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรฝ่ายปกครอง จังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในเชิงบวกระดับสูงมาก (r= .900**) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า การปฏิบัติตนตามหลัก เมตตา กรุณา มุทิตา มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรฝ่ายปกครองจังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในเชิงบวกระดับสูง (r= .798**) (r= .767**) (r= .760**) ตามลำดับ ยกเว้น การปฏิบัติตนตามหลัก อุเบกขา มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรฝ่ายปกครองจังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในเชิงบวกระดับสูงมาก (r=.869)

แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหารธรรมกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรฝ่ายปกครองควรมีการส่งเสริมการเรียนรู้ ความรู้ ควบคู่กับคุณธรรม อย่างจริงจังสม่ำเสมอ และควรสร้างค่านิยมและวัฒนธรรมที่ดีงามในการบำบัดทุกข์ บำรุงสุขให้กับประชาชนอย่างเป็นรูปธรรมยั่งยืนตลอดไป

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. การปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหารธรรมของบุคลากรฝ่ายปกครองจังหวัดขอนแก่น พบว่า บุคลากรฝ่ายปกครองจังหวัดขอนแก่นมีการปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหารธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า บุคลากรฝ่ายปกครองมีการวางตนเป็นกลาง ประพฤติ ปฏิบัติตนกับทุกคน อย่างสม่ำเสมอ มีความรักใคร่ปรารถนาดีและคิดจะช่วยให้ประชาชนทุกคนพ้นทุกข์และมีความยินดีและส่งเสริมสนับสนุนประชาชนในกิจกรรมและโครงการต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตร) ฐิตวณโณ กล่าวว่า พรหมวิหาร 4 ในหนังสือการพัฒนาจิต สามารถสรุปความได้ว่า พรหมวิหาร 4 เป็นธรรมสำหรับมนุษย์ผู้มีจิตใจประเสริฐทุกคน เป็นธรรมสำหรับผู้ใหญ่ เป็นธรรมสำหรับบิดามารดา เป็นธรรมสำหรับพระพรหม เป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธศาสนา และเป็นกรรมฐาน การเจริญหรือการบำเพ็ญพรหมวิหารธรรม

2. ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรฝ่ายปกครองจังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรฝ่ายปกครองจังหวัดขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า บุคลากรฝ่ายปกครองปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นธรรม โปร่งใสมีความซื่อสัตย์ สุจริตทั้งต่อ ตนเองและผู้อื่น มีจิตสำนึกในการบริการและมีความพึงพอใจที่จะบริการประชาชนที่มาติดต่อราชการมีจรรยาบรรณความรับผิดชอบร่วมถึงมีความรู้รักสามัคคีมีภาวะผู้นำ ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดของ (นักวิชาการ) พระมหาจีรพันธ์ ธมฺมปสฏโฐ ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดกาญจนบุรี” ผลการวิจัยพบว่า 1.พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นว่าการบริหาร กิจการคณะสงฆ์จังหวัดกาญจนบุรี มีประสิทธิผลโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (พระมหาจีรพันธ์ ธมฺมปสฏโฐ, 2554)

3. ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหารธรรมกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรฝ่ายปกครองจังหวัดขอนแก่น การปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหารธรรมมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรฝ่ายปกครอง จังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในเชิงบวกระดับสูงมาก (r= .900**) เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า จากผลการวิจัยพบว่า บุคลากรฝ่ายปกครองปฏิบัติตนตามหลักพรหมวิหารธรรมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งเมื่อบุคลากรทุกคนต่างมีจิตสำนึกในการปฏิบัติตนเมื่อปฏิบัติตนได้ดีจึงส่งผลสู่ประสิทธิผลการปฏิบัติงานดีด้วยเช่นกัน

6. ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยสามารถนำข้อมูลไปใช้เพื่อปรับปรุงพัฒนาปฏิบัติงานของบุคลากรฝ่ายปกครองจังหวัดขอนแก่น โดยการบูรณาการหลักพรหมวิหารธรรม เพื่อให้การทำงานประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิผลเพิ่มยิ่งขึ้นดังนี้

1. ฝ่ายปกครองต้องมีคุณธรรม จริยธรรมโดยเฉพาะพรหมวิหารธรรม ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี
2. ฝ่ายปกครองต้องเป็นที่รักใคร่และยอมรับของทุกภาคส่วน
3. ฝ่ายปกครองต้องทำงานเป็นทีม รู้รัก สามัคคี
4. ต้องเป็นนักปกครองมืออาชีพ ศรัทธาต่อสถาบันนักปกครอง เชี่ยวชาญระเบียบกฎหมาย รอบรู้ ทันสมัย
5. ศึกษาอายุงานมีอิทธิพลต่อการบริหารงานหรือไม่อย่างไรและเปรียบเทียบแต่ละกลุ่มด้วยว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่
6. ศึกษาหลักพุทธธรรมที่มีผลต่อการบริหารงาน

เอกสารอ้างอิง

กองวิชาการและแผนงานกรมการปกครอง. (2558). **คู่มือปลัดอำเภอ.** พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อาสารักษาดินแดน.

ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล. (2543). การเรียนรู้ตามรอยพระยุคลบาทเพื่อเป็นข้าราชการดี ในโครงการเรียนรู้ตามรอยพระยุคลบาทสถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือนสำนักงาน ก.พ. องค์ความรู้การเรียนรู้ตามรอยพระยุคลบาทเพื่อเป็นข้าราชการที่ดีและพลังของแผ่นดิน ชุดที่ 2. กรุงเทพมหานคร : บริษัทประชาชนจำกัด.

พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ.ปยุตโต. (2546). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาจีรพันธ์ ธมฺมปสฏฺโฐ (นำประเสริฐ). (2554). ประสิทธิผลการบริหารกิจการของคณะสงฆ์จังหวัด กาญจนบุรี. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สมพร เทพสิทธา. (2540). คุณธรรมและจริยธรรมของข้าราชการ บทบาทของข้าราชการ. กรุงเทพมหานคร : สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย.

ผลกระทบจากร่างกฎหมายการควบรวมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
Impact of the draft law on the merger of Local Administrative Organizations

พิชิต กันยาวรรณ, สนุก สิงห์มาตร[1] และพิกุล มีมานะ[2]
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร[1]
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม[2]

บทคัดย่อ

การเปลี่ยนแปลงฐานะองค์กรปกครองท้องถิ่นที่มีขนาดเล็กเข้าด้วยกัน เป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นใหม่ที่มีขนาดใหญ่ทำให้ได้รับผลกระทบจากร่างกฎหมายการควบรวมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก่อให้เกิดผลกระทบดังกล่าวทั้งในส่วนที่เป็นข้อดีและข้อจำกัด คือ ประการแรก ด้านโครงสร้างการบริหาร ประการที่สอง ด้านงบประมาณ ประการที่สาม ด้านอำนาจหน้าที่และประการสุดท้าย ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นพบว่าการเปลี่ยนแปลงฐานะในระยะแรกต้องพบกับความท้าทายหลายประการ กล่าวคือ ด้านโครงสร้างการบริหารถึงแม้จะเป็นรูปแบบสากล มีฝ่ายบริหารและฝ่ายสภาถ่วงดุลอำนาจกันและกัน แต่ถ้าองค์กรปกครองท้องถิ่นขนาดเล็กมีจำนวนมากเกินไปอาจส่งผลให้ขาดศักยภาพทางด้านงบประมาณ เมื่อควบรวมแล้วอาจเป็นการประหยัดงบประมาณลงได้การใช้งบประมาณของรัฐเป็นไปตามระเบียบและกฎหมายมิให้เกิดการทับซ้อนกันและให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อราชการแต่ก็ต้องสิ้นเปลืองเงินเดือนค่าจ้างบุคลากรที่มีจำนวนมากแต่ภารกิจที่ต้องรับผิดชอบมีน้อยเนื่องจากมีขนาดเล็ก ด้านอำนาจหน้าที่ความสามารถของท้องถิ่นที่มีขนาดใหญ่และมีศักยภาพที่จะดำเนินการภารกิจแต่อาจเกิดการผูกขาดตัดตอนรวบอำนาจโดยผู้มีอิทธิพลด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนจะทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดทำบริการสาธารณะด้านรายได้ก็จะช่วยลดปัญหาความทับซ้อนในพื้นที่ ทั้งงบประมาณ ภาษี ระหว่างพื้นที่แต่ก็สิ้นเปลืองงบประมาณเงินอุดหนุนจากภาครัฐบาล ทั้งนี้ภายหลังการเปลี่ยนแปลงฐานะทุกภาคส่วนต้องมีความจำเป็นที่ต้องสนใจและแสวงหาความร่วมมือกับภาคประชาชนและองค์กรภาคสังคมมากขึ้น ควรพิจารณาให้สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของชุมชน

คำสำคัญ: การควบรวม; องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น; ผลกระทบ

Abstract

The change of local administrative organization is small to a large new local organization but the impact of the draft law on the merger of local administrative organizations. Cause such effects in both the advantages and limitations that 1. The management structure 2. On the budget 3. The authority and 4. The participation of the public. It was found that the early stages of change required several challenges say that: The management structure is a universal one, with management and the balance of power too many small local governments result in lack of budgetary potential. The budget is to save the budget to achieve the use of the state budget is in accordance with the law and not to overlap and maximize benefits to the government, but it has to waste a lot of staff salaries. The ability of local talent is large and has the potential to carry out missions, but may result in exclusion, empowerment by influencers. Public participation will enable people to participate in the development of public service provision and Revenue will also help reduce the overlap in both tax-area budgets, but it's costly to subsidize the government. After the change of status, all sectors need to pay attention and seek cooperation with the people and organizations in the social sector

consideration should be given to the real needs of the community.

Keywords: Merging; Local Administrative Organizations; Impact

1. บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้ให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจการปกครองไปสู่ท้องถิ่น กำหนดให้รัฐต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเอง และตัดสินใจในกิจการของท้องถิ่นได้เอง พัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นและระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ตลอดทั้งโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศในท้องถิ่นให้ทั่วถึง และเท่าเทียมกันทั่วประเทศรวมทั้งพัฒนาจังหวัดที่มีความพร้อมให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ จากเจตนารมณ์ของกฎหมายการปกครองท้องถิ่นไทยจะเห็นได้ว่าองค์กรปกครองท้องถิ่นไทยถูกจัดตั้งขึ้นบนพื้นฐานของแนวความคิดในการพัฒนาระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ที่ต้องการให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมและเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น จึงถือได้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นรากฐานของระบอบประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นและเป็นกลไกการปกครองที่จะบำบัดทุกข์ บำรุงสุขให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นของตนได้อย่างแท้จริง อีกทั้งการปกครองท้องถิ่นที่มีลักษณะของความสัมพันธ์ในเชิงอำนาจของการจัดสรรทรัพยากรให้กับท้องถิ่น ซึ่งโดยทั่วไปจะเป็นลักษณะของการจัดทำบริการสาธารณะในท้องถิ่นภายใต้การถ่ายอำนาจจากรัฐบาลกลางสู่การตัดสินใจของประชาชน โดยมีเป้าหมายอันแท้จริงก็คือการส่งเสริมให้ประชาชนสามารถปกครองตนเอง (ไททัศน์ มาลา, 2553)

การปกครองส่วนท้องถิ่นช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาลกลางเป็นการพัฒนาระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยถือว่าเป็นโรงเรียนฝึกหัดประชาธิปไตย การปกครองตนเองในรูปแบบของการกระจายอำนาจองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังเป็นองค์กรที่ช่วยฝึกการบริหารราชการแผ่นดิน (ลิขิต ธีรเวคิน, 2552 : 6) แต่ขณะเดียวกันการบริหารในระดับท้องถิ่นมักถูกควบคุมตรวจสอบอย่างเข้มงวดจากราชการส่วนกลางที่ไม่ได้รับรู้ปัญหาอย่างแท้จริง นอกจากนี้ความไม่ชัดเจนในเรื่องอำนาจหน้าที่บางส่วนระหว่างราชการบริหารส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นที่ยังคงทับซ้อนกันอยู่มาก ก็ทำให้ประสิทธิภาพในการบริหารน้อยลงจึงทำให้หลายปีที่ผ่านมา “การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น” คือความพยายามในการเปลี่ยนแปลงฐานะองค์การบริหารส่วนตำบลขึ้นเป็นเทศบาลตำบล ซึ่งเชื่อว่าการยกฐานะเป็นหนึ่งในกระบวนการปรับรูปแบบการปกครองท้องถิ่น (วุฒิสาร ตันไชย, 2552) หากได้จัดหน่วยปกครองท้องถิ่นโดยยึดหลักอาณาเขตและจำนวนประชากรเป็นหลักเกณฑ์สำคัญ เกิดการละเลยถึงความเป็นชุมชนและคุณภาพของบทบาทความเป็นพลเมืองในสังคม ปัญหาการขาดความอิสระอย่างแท้จริงในการบริหารจัดการตนเอง เนื่องจากอำนาจรวมถึงทรัพยากรส่วนใหญ่ยังถูกคงไว้ที่ศูนย์กลาง ทำให้เกิดการละทิ้งความเป็นชุมชนที่ดีจนส่งผลให้การปกครองท้องถิ่นโดยภาพรวมนั้นขาดประสิทธิภาพ (อุดม ทุมโฆสิต, 2552) ไม่สามารถตอบโจทย์การแก้ปัญหาปากท้องของประชาชนได้

จุดเริ่มต้นของแนวคิด “การควบรวม อปท. มาจากข้อแนะนำของธนาคารโลก (World Bank) เมื่อปี 2555 ได้รายงานให้คำแนะนำในเรื่อง ขนาดขององค์กรบริหารท้องถิ่น (Local Administrative Organizations Size) หรือ “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น” (อปท.) ในรูปแบบ โครงสร้าง อำนาจหน้าที่ที่เหมาะสม มีประสิทธิภาพ (Efficiency on appropriate structure & functions) ในกรณีของประเทศไทยไว้ ซึ่งได้ทำให้มีการคิดถึงเรื่องการ “ควบรวม” (Amalgamation or Merging) อปท. ให้มีขนาดที่ใหญ่ขึ้น หรือมีขนาดที่เหมาะสมแก่การจัดบริการสาธารณะแก่ประชาชนตามหลักการกระจายอำนาจ สถานการณ์ที่มีการพูดถึงการควบรวม อปท.ท่ามกลางกระแสความเห็นที่แตกต่างจากกลุ่มต่างๆ ที่มีส่วนได้เสียทั้งกลุ่มการเมืองท้องถิ่น กลุ่มข้าราชการส่วนท้องถิ่น มีเสียงสะท้อนที่แตกต่างกันไป โดยเฉพาะในประเด็น “การจัดตั้ง” องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เป็นเทศบาลตำบล และ “การควบรวม” องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ควบรวมภายใน 1 ปีตาม มาตรา 5 แห่ง ร่าง พรบ. ให้ใช้ประมวลกฎหมายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นฯ และ มาตรา 15 แห่ง ร่างประมวลกฎหมายท้องถิ่น จนทำให้เกิดข้อวิตกกังวลหรือเห็นด้วย ไม่เห็นด้วยกับสิ่งที่จะเกิดขึ้นและส่งผลกระทบตามมาหลังจากมีการปรับเปลี่ยนฐานะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นข้างต้น สามารถมองเห็นประเด็นที่อาจส่งผลในข้อดีและข้อจำกัดที่อาจทำให้การดำเนินการตามความต้องการของบุคคลที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้ไม่สามารถ

ตอบสนองความต้องการของประชาชนตามเจตนารมณ์ของกฎหมายในการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีไว้เพื่อบริการประชาชนให้ได้รับประโยชน์สูงสุด รวมทั้งการเข้าถึงการบริการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ง่ายขึ้นของประชาชน ซึ่งอาจส่งผลกระทบได้ในหลายมิติได้

จากเหตุผลที่กล่าวข้างต้นบทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นเกี่ยวกับการควบรวมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามร่างกฎหมายการควบรวมองค์กรปกครองท้องถิ่นดังกล่าว ซึ่งในมุมมองของผู้เขียนสามารถแยกประเด็นการพิจารณาถึงผลกระทบดังกล่าวทั้งในส่วนที่เป็นข้อดีและข้อจำกัด ดังที่จะนำเสนอในรายละเอียดต่อไป

2. หลักการโดยทั่วไปของการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น

ประเทศต่างๆทั่วโลกมีโครงการปฏิรูปภาครัฐในแนวทางกระจายอำนาจให้ท้องถิ่น แสดงถึงมีความเห็นร่วมกันว่าการเพิ่มบทบาทให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชน เพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพิ่มขึ้น ปัจจุบันสังคมให้การยอมรับสถานะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากขึ้นทำให้มีคนรุ่นใหม่ที่มีความรู้ต้องการเข้าไปทำงานในระดับ “การเมืองท้องถิ่น” เพิ่มมากขึ้นและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในฐานะผู้นำหรือผู้สนับสนุนการพัฒนาท้องถิ่นร่วมกับส่วนราชการอื่นๆ มากขึ้น ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากขึ้น (ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์และกอบกุล รายะนาคร, 2552) การกระจายอำนาจการปกครองท้องถิ่นภายหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 และ 2550 ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบและโครงสร้างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของไทย นั่นคือการกำหนดให้องค์ประกอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมี 2 ส่วน คือสภาท้องถิ่นและ ฝ่ายบริหารท้องถิ่น โดยสมาชิกสภาท้องถิ่นทั้งหมดต้องมาจากการเลือกตั้ง สำหรับสมาชิกฝ่ายบริหารอาจมาได้จากการลงมติเลือกตั้งภายในสภาท้องถิ่น หรือการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน เมื่อมีการการประกาศใช้รัฐธรรมนูญปีพ.ศ. 2560 ส่งผลให้การเปลี่ยนแปลงทิศทางการปกครองท้องถิ่นของไทยให้ก้าวหน้าไปอีกขั้นหนึ่ง ซึ่งอาจพิจารณาได้ใน 4 มิติกล่าวคือ

มิติในด้านกฎหมาย รัฐธรรมนูญได้มีการบัญญัติให้ต้องมีการจัดทำพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ประมวลกฎหมายองค์กรปกครองท้องถิ่น ขึ้นภายในระยะเวลาที่กำหนด มีประเด็นสำคัญที่อาจทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างและรูปแบบของ เทศบาลครั้งสำคัญนั่นคือ การยกฐานะองค์การบริหารส่วนตำบลทุกแห่งเป็นเทศบาลซึ่งจะมีผลให้เหลือรูปแบบเทศบาลเพียงรูปแบบเดียวกันทั่วประเทศ

มิติในด้านการบริหารจัดการบริการสาธารณะในท้องถิ่น เสริมสร้างสมรรถนะในการบริหารจัดการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพสูงสุดภายใต้เงื่อนไขข้อจำกัดด้านทรัพยากรที่มีอยู่

มิติด้านการบริหารบุคลากร การจัดระบบการบริหารบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกรูปแบบภายใต้ระบบเดียวกัน นั่นคือระบบบริหารข้าราชการส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นผลดีต่อความเป็นอิสระและความคล่องตัวในการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น(นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, 2552)

มิติด้านการเงินการคลังมีงบประมาณและรายได้เป็นของตนเอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีงบประมาณและรายได้เป็นของตนเอง ย่อมกำหนดการบริหารงบประมาณได้อย่างอิสระตามความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นไม่ต้องพึ่งพางบประมาณจากราชการส่วนกลาง ซึ่งความเป็นอิสระในเรื่องงบประมาณและรายได้นี้ถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบของการกระจายอำนาจทางปกครองด้วย (ชาญชัย แสวงศักดิ, 2555)

3. ปัญหาของการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นไทย

ธเนศวร์ เจริญเมือง (2551) ได้อธิบายถึงการลักลั่นและปัญหาของการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นของไทยในช่วงปี 2540-2550 ว่ามีสาเหตุที่สำคัญซึ่งสามารถสรุปเป็นมิติของปัญหาได้ดังต่อไปนี้

1) การขาดเอกภาพในการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น กล่าวคือ มีการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือ (สกถ.) เมื่อปี 2542 สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรีแต่เป็นหน่วยงานที่มีฐานะเทียบเท่าระดับกองเท่านั้นซึ่งขาดทั้งอำนาจงบประมาณ และบุคลากร แทนที่จะมีฐานะระดับกรมหรือเป็นกระทรวงของท้องถิ่นที่คอยผลักดันและส่งเสริมท้องถิ่นให้มีเอกภาพ มีความเข้มแข็ง มีขั้นตอนและมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้กระทรวงมหาดไทย ยังคงควบคุมและหาประโยชน์จากท้องถิ่นอยู่เสมอ เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ มีอำนาจในการอนุมัติโครงการต่างๆ ของท้องถิ่น

2) ท้องถิ่นขาดความเป็นอิสระเนื่องจากหน่วยงานราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาคมักใช้รูปแบบของการควบคุม (Controlling) มากกว่าการกำกับดูแล (Monitoring) ทำให้ท้องถิ่นมักมีข้อจำกัดในด้านของกฎระเบียบข้อบังคับ เช่น ด้านกฎหมาย มีการกำหนดชัดเจนว่าท้องถิ่นมีหน้าที่ทำอะไรบ้าง สิ่งใดอยู่นอกเหนือจากหน้าที่ก็มิอาจทำได้ทั้งๆ ที่ท้องถิ่นในแต่ละแห่งนั้นมีความหลากหลายแตกต่างกัน ด้านการจัดทำแผน โดยมีคำสั่งจากจังหวัดและอำเภอ ให้แต่ละท้องถิ่นจัดทำแผนโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วม แต่มีเงื่อนไขว่าต้องสอดคล้องกับยุทธศาสตร์และแผนพัฒนาของจังหวัด และต้องสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฯ ด้วย

3) ความลักลั่นในการกระจายอำนาจโดยเร่งรัดให้มีการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรงในเวลาอันสั้นเกินควร แทนที่จะมีการศึกษาทดลองทีละขั้นแล้วนำผลที่ได้มาสรุปเป็นบทเรียนก่อน ในขณะที่ผู้ว่าฯ ก็ยังไม่ได้ให้มาจากการเลือกตั้ง

4) การทับซ้อนของอำนาจกล่าวคือมีหน่วยงานหลายประเภทดำรงอยู่ในพื้นที่เดียวกัน เช่น ในจังหวัดมีทั้งผู้ว่าฯ กับ นายก อบจ. ในอำเภอก็มีนายอำเภอ กับนายกเทศมนตรีระดับตำบลก็มีนายก อบต. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งความทับซ้อนดังกล่าวก่อให้เกิดความสับสนในหมู่ประชาชนและยังขาดเอกภาพในการแก้ไขปัญหาในท้องถิ่น อีกด้วย

5) ความล่าช้าในการกระจายอำนาจด้านการศึกษาและด้านสาธารณะสุข สืบเนื่องจากหน่วยงานราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาคยังดำรงอยู่อย่างมั่นคงและยาวนาน ซึ่งที่ผ่านมาข้าราชการเกิดการต่อต้านที่จะย้ายไปสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพราะการทำงานอยู่กับส่วนกลางหรือส่วนภูมิภาคมีความมั่นคง มีงบประมาณมากมาย สามารถที่ไต่เต้าขึ้นไปสู่ตำแหน่งที่สูงกว่า มีความสะดวกในการใช้ชีวิตในเมืองใหญ่ รวมทั้งโอกาสทางการศึกษาของบุตรหลาน

6) การรวมศูนย์อำนาจที่ยังคงอยู่และแยกส่วน (Continued and Fragmented Centralization) โดยเฉพาะข้าราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาคซึ่งไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง ขาดการแบกรับภาระความรับผิดชอบ (Accountability) ต้องย้ายไปรับตำแหน่งใหม่อยู่เรื่อย จึงทำให้การบริหารงานขาดความต่อเนื่อง และบ่อยครั้งที่ทำให้แผนพัฒนาของท้องถิ่นมักถูกลบด้วยข้อคิดเห็นของฝ่ายราชการ

การปฏิรูปการกระจายอำนาจในช่วงที่ผ่านมาเรื่องการควบรวมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังถือเป็นเรื่องค่อนข้างใหม่ และยังเป็นข้อถกเถียงอย่างกว้างขวางบนพื้นฐานของอำนาจทางการเมืองภายในท้องถิ่น จึงเป็นประเด็นที่ต้องทำความเข้าใจบนพื้นฐานของหลักประโยชน์สาธารณะเป็นที่ตั้งเพื่อให้เกิดการยอมรับจากทุกฝ่ายในที่สุด เพราะมักมีข้อครหาต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ไม่สามารถจัดบริการสาธารณะที่จำเป็นให้กับประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ กระทั่งในแง่ของความเป็นองค์กรเองที่ไม่สามารถทำงานหรือขับเคลื่อนงานให้เหมาะสมกับการมีอำนาจและหน้าที่ซึ่งได้รับมาจากส่วนกลางได้

4. หลักเกณฑ์การยุบองค์การบริหารส่วนตำบลควบรวมเป็นเทศบาลตำบลตามร่างพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ...

หลังจากที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 มีผลบังคับใช้ เมื่อวันที่ 6 เมษายน พ.ศ.2560 ส่งผลให้ "ร่างพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ...และร่างประมวลกฎหมายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น" ถูกจับตาในเรื่องของการปฏิรูปยกเครื่องเรื่องการยุบองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และการกำหนดเกณฑ์จำนวนประชากร เพื่อนำไปสู่การควบรวมพื้นที่เป็นเทศบาล ว่าจะเกิดผลในข้อดีหรือข้อจำกัดอย่างไรหรือไม่ ขณะที่สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ (สปท.) ได้แถลงเห็นชอบรายงานการปรับโครงสร้างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเรื่องโครงสร้างและอำนาจหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบทั่วไป โดยกำหนดแนวทางโครงสร้างใหม่เป็น 2 รูปแบบ คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัด และเทศบาล ซึ่งองค์การบริหารส่วนจังหวัดปฏิรูปโดยเปลี่ยนบทบาทให้เป็นหน่วยงานอำนวยการ สนับสนุน บูรณาการ ประสานงานการดำเนินการให้กับเทศบาล เป็นการทำงานในภาพรวมของจังหวัด หรือภารกิจขนาดใหญ่ที่ไม่ซ้ำซ้อนกับเทศบาล พร้อมกำหนดให้ปรับปรุงเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เป็นรูปแบบเดียวกันทั้งประเทศ โดยยกฐานะองค์การบริหารส่วนตำบลทั่วประเทศให้เป็นเทศบาล และจัดลำดับ

ชั้นของเทศบาล เป็น 3 ประเภท ได้แก่ เทศบาลตำบล เทศบาลเมือง และเทศบาลนคร มีหน้าที่ในการจัดการจัดทำบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นมีความเป็นอิสระ มีหน้าที่และอำนาจโดยเฉพาะของตนเอง

หลักเกณฑ์การจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนี้ (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2559)

1. ในแต่ละจังหวัดกำหนดให้มี องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.)/เทศบาล ยกเว้นองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)

2. เทศบาล มี 3 ประเภท

- เทศบาลตำบล ประชากร ไม่เกิน 15,000 คน
- เทศบาลเมือง ประชากร เกิน 15,000 คนแต่ไม่เกิน 50,000 คน
- เทศบาลนคร ประชากรเกิน 50,000 คนขึ้นไป

ทั้งนี้ไม่รวมถึงเทศบาลตำบล เมือง ที่ตั้งอยู่ก่อน กฎหมายนี้ใช้บังคับ

3. การควบรวมองค์การบริหารส่วนตำบลหรือเทศบาลใดที่มีประชากรต่ำกว่า 7,000 คนหรือรายได้ไม่รวมเงินอุดหนุนต่ำกว่า 20 ล้านบาท อยู่ในอำเภอเดียวกันให้ควบรวมเจตนารมณ์ของประชาชนในพื้นที่ โดยมีคณะกรรมการควบรวมระดับอำเภอและระดับจังหวัดเป็นผู้พิจารณา

4. เมื่อยุบรวมกันแล้วให้ผู้บริหารและสมาชิก พ้นจากตำแหน่งทันทีและจัดให้มีการเลือกตั้งภายในกำหนด 60 วัน

5. สมาชิกสภาตำบล ตามเกณฑ์ประชากร ไม่เกิน 7,000 มี สมาชิกสภาเทศบาล 12 คนต่อ7,000-15,000 คน มีสมาชิกสภาเทศบาล 15 คนต่อ 15,000-50,000 คน มี สมาชิกสภาเทศบาล18 คนโดยแบ่งเป็นเขตเลือกตั้งเขตละ 3 คน

6. สำหรับเทศบาลเมือง นคร ก็แบ่งตามเกณฑ์ประชากรเช่นเดียวกัน

7. ผู้บริหารเทศบาล เลือกตั้งโดยตรง มีวาระ 4 ปีแต่ไม่เกิน 2วาระ มีวุฒิปริญญาตรี หรือเทียบเท่าหรือเคยเป็นสมาชิกสภาเทศบาลและผู้บริหาร ฯลฯ มาก่อน (สรุปหลักเกณฑ์ ยุบอบต.ควบรวมเป็นเทศบาล,2559)

8. ร่างนี้ในกรรมาธิการปฏิรูปท้องถิ่นของสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศอาจจะเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา เตรียมเสนอสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ คณะรัฐมนตรีและสภานิติบัญญัติแห่งชาติตามลำดับต่อไป

5. ผลกระทบจากร่างกฎหมายการควบรวมองค์กรปกครองท้องถิ่น

ตามที่สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศได้ร่างพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ... และร่างประมวลกฎหมายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้มีการควบรวมองค์กรปกครองท้องถิ่นที่มีขนาดเล็กเข้าด้วยกันเป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นใหม่ที่มีขนาดใหญ่ ผู้เขียนในฐานะผู้ที่เป็นส่วนหนึ่งในองค์ปกครองส่วนท้องถิ่น ขอนำเสนอถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากร่างกฎหมายการควบรวมองค์กรปกครองท้องถิ่นการดำเนินการดังกล่าว ซึ่งพอสรุปเป็นประเด็นดังต่อไปนี้

1. ด้านโครงสร้างการบริหาร

1.1 ข้อดีเพื่อให้องค์การบริหารส่วนตำบล เปลี่ยนฐานะรูปแบบเป็น เทศบาล ซึ่งจะเป็นรูปแบบที่เหมือนกันทั่วประเทศ มีโครงสร้างที่เหมือนกันหมดเป็นรูปแบบสากล มีฝ่ายบริหาร และฝ่ายสภาถ่วงดุลอำนาจกันและกัน

1.2 ข้อจำกัด อปท. ขนาดเล็กจำนวนมากเกินไป ส่งผลให้ขาดศักยภาพทางด้านงบประมาณ โดยจากจำนวน อปท. ทั้งประเทศรวม 7,853 แห่ง กว่า 3,000 แห่งมีประชาชนอาศัยในพื้นที่เขตการบริหารน้อยกว่า 5,000 คน ซึ่งส่งผลให้งบประมาณส่วนมากของ อปท. ขนาดเล็กเหล่านี้ หมดไปกับรายจ่ายในการบริหารจัดการ มากกว่าการให้บริการภาครัฐ นอกจากนี้ จำนวน อปท. ขนาดเล็กที่มีมากเป็นอุปสรรคกับส่วนกลางในการทำหน้าที่ประสานงานด้วย

2. ด้านงบประมาณ

1.1 ข้อดี ทำให้ภารกิจไม่ซ้ำซ้อนกันและไม่สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในการจ้างบุคลากร เป็นการประหยัดงบประมาณลง เพื่อให้เกิดการใช้งบประมาณของรัฐเป็นไปตามระเบียบและกฎหมายและให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อราชการ

ป้องกันการการทุจริตต่างๆ

1.2 ข้อจำกัด ต้องสิ้นเปลืองเงินเดือนค่าจ้างบุคลากรและค่าตอบแทนสมาชิก อบต. ที่มีจำนวนมาก แต่ภารกิจที่ต้องรับผิดชอบมีน้อยเนื่องจากมีขนาดเล็ก

3. ด้านอำนาจหน้าที่

1.1 ข้อดีอำนาจหน้าที่ของท้องถิ่นนั้นหากเป็นภารกิจที่สำคัญมีภาระมากท้องถิ่นขนาดเล็กไม่สามารถดำเนินการได้ ฉะนั้นหน่วยดำเนินการบริการสาธารณะต้องเป็นท้องถิ่นที่มีขนาดใหญ่ และมีศักยภาพที่จะดำเนินการภารกิจนั้นได้

1.2 ข้อจำกัด อาจเกิดการผูกขาดตัดตอนและรวบอำนาจโดยผู้มีอิทธิพลจะเข้ามาครอบงำการบริหารท้องถิ่นได้ง่ายอาจส่งผลต่อการทุจริตและการตรวจสอบที่ยุ่งยากขึ้น

4. ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน

1.1 ข้อดี ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดทำบริการสาธารณะระดับท้องถิ่นการตรวจสอบการใช้อำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ รวมตลอดทั้งการตัดสินใจทางการเมืองและการอื่นใดบรรดาที่อาจมีผลกระทบต่อประชาชนหรือชุมชน

1.2 ข้อจำกัด จำนวนสมาชิกจะเพิ่มหรือลดขึ้นอยู่กับจำนวนหมู่บ้าน สมาชิกที่เพิ่มขึ้นหมายถึงตัวแทนของประชาชน สามารถสะท้อนปัญหาได้มากขึ้น ตัวแทนลดลงหมายถึงการขาดความเชื่อมโยงระหว่างท้องถิ่นกับประชาชน

5. ด้านรายได้

1.1 ข้อดี ช่วยลดปัญหาความทับซ้อนในพื้นที่ งบประมาณ ภาษี ระหว่างพื้นที่ อบจ.กับเทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และยังกระจายงบประมาณให้ท้องถิ่นเข้ามาดูแลตรงจุดและชัดเจนมากขึ้น

1.2 ข้อจำกัด สิ้นเปลืองงบประมาณ โดยเฉพาะงบประมาณเงินอุดหนุนจากภาครัฐบาล

6. สรุป

การควบรวมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังถือเป็นเรื่องค่อนข้างใหม่ และยังเป็นข้อถกเถียงอย่างกว้างขวางบนพื้นฐานของอำนาจทางการเมืองภายในท้องถิ่น เช่น การควบรวมระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลแล้วจะทำให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งสูญเสียอำนาจภายในท้องถิ่น หรือจำนวนของสภาชิกสภาหลังจากการควบรวมที่ยอมรับได้ การเปลี่ยนแปลงเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติตามแนวทางของการควบรวมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงเป็นประเด็นที่ต้องทำความเข้าใจบนพื้นฐานของหลักประโยชน์สาธารณะเป็นที่ตั้งเพื่อให้เกิดการยอมรับจากทุกฝ่ายในที่สุด จากกระแสของการควบรวมหรือยุบรวมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้มีประสิทธิภาพในการจัดบริการสาธารณะให้กับประชาชนเป็นข้อเสนอหนึ่งของการปฏิรูปการกระจายอำนาจในช่วงที่ผ่านมา เพราะมักมีข้อครหาต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ไม่สามารถจัดบริการสาธารณะที่จำเป็นให้กับประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ กระทั่งในแง่ของความเป็นองค์กรเองที่ไม่สามารถทำงานหรือขับเคลื่อนงานให้เหมาะสมกับการมีอำนาจและหน้าที่ซึ่งได้รับมาจากส่วนกลางได้นโยบายการควบรวมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นการแก้ปัญหาที่ไม่ตรงจุด ดังนั้น หากรัฐจริงใจต่อการปกครองท้องถิ่นจริง ก็ควรที่จะปฏิรูปการปกครองท้องถิ่นทั้งระบบให้ท้องถิ่นสามารถปกครองตนเอง มีความเป็นอิสระตามหลักแห่งการปกครองตนเองของท้องถิ่น แต่ถึงอย่างไรก็ดีประเด็นสำคัญที่สุดคือเพื่อให้เกิดการบริหารจัดการและการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนในท้องถิ่นที่ทั่วถึงและมีประสิทธิภาพสูงสุด

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (2560). **สรุปหลักเกณฑ์ ยุบ อบต.ควบรวมเป็นเทศบาล.** แหล่งที่มา : http://news.mthai.com/politics-news/523251.html. [15 พฤษภาคม 2560].

ชาญชัย แสวงศักดิ์. (2555). **คำอธิบายกฎหมายปกครอง.** กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน.

ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์ และกอบกุล รายะนาคร. (2552). **การขับเคลื่อนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อการจัดบริการสาธารณะที่ดี.** กรุงเทพมหานคร : ทีคิวพี.

ไททัศน์ มาลา. (2553). บทบาทในการทำงานร่วมกันระหว่างสภาองค์กรชุมชนกับองค์กรธนาคารโลกสำนักงานประจำประเทศไทย, ประเทศไทย: ความท้าทายและทางเลือกในปี 2555 และอนาคต, การเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการสาธารณะ ผ่านการสร้างความเข้มแข็งให้กับโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลและท้องถิ่น รวมถึงนโยบายรายจ่ายของรัฐ, มกราคม 2555

ธเนศวร์ เจริญเมือง. (2551). **ทฤษฎีและแนวคิดการปกครองท้องถิ่นกับการบริหารจัดการท้องถิ่น (ภาคแรก).** กรุงเทพมหานคร : โครงการจัดพิมพ์คบไฟ

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. (2552). รายงานผลการศึกษาความก้าวหน้าของการกระจายอำนาจในประเทศไทยและข้อเสนอ. กรุงเทพมหานคร : กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นปกครองส่วนท้องถิ่น. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

รายงานผลการศึกษาความก้าวหน้าของการกระจายอำนาจในประเทศไทยและข้อเสนอ, สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ธนาคารโลกสำนักงานประจำประเทศไทย, ประเทศไทย: ความท้าทายและทางเลือกในปี 2555 และอนาคต, การเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการสาธารณะผ่านการสร้างความเข้มแข็งให้กับโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลและท้องถิ่นรวมถึงนโยบายรายจ่ายของรัฐ, มกราคม 2555

ลิขิต ธีรเวคิน. (2552). **วัฒนธรรมการเมืองประชาธิปไตย.** หนังสือพิมพ์. ผู้จัดการรายวัน.

วุฒิสาร ตันไชย. (2552). **ยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น.** กรุงเทพมหานคร : เอ็กซเปอร เน็ท

อุดม ทุมโฆสิต. (2552). **การปกครองท้องถิ่นสมัยใหม่ : บทเรียนจากประเทศพัฒนาแล้ว.** กรุงเทพมหานคร : พิมพลักษณ์.

สมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานคดีศาลสูงภาค 4
Work Capability of Personnel of Department of Appealate Litigation Region 4

อรนุช กบรัตน์, เรียงดาว ทวะชาลี[1] และธงชัย สิงอุดม[2]
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น[1]
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย[2]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับปัจจัยในการปฏิบัติงาน 2) ระดับสมรรถนะการปฏิบัติงาน 3) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยในการปฏิบัติงานกับสมรรถนะการปฏิบัติงาน และ 4) แนวทางการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานคดีศาลสูงภาค 4 เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร คือ บุคลากรสำนักงานคดีศาลสูงภาค 4 และสำนักงานอัยการภายใต้การบริหารงานด้านการดำเนินคดีชั้นศาลสูง จำนวน 102 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน คือ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญหลัก จำนวน 8 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา อธิบายในรูปความเรียง

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานคดีศาลสูงภาค 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการทำงานเป็นทีม และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านความก้าวหน้าในการทำงาน

2. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานคดีศาลสูงภาค 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมและจริยธรรม และด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ กับด้านการสั่งสมความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

3. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยในการปฏิบัติงานกับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานคดีศาลสูงภาค 4 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานคดีศาลสูงภาค 4 ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

4. แนวทางการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานคดีศาลสูงภาค 4 ควรสร้างความพึงพอใจโดยให้ปฏิบัติงานตามความถนัดและตรงสายงาน มีการส่งเสริมและพัฒนาทางวิชาการ โดยการจัดอบรม กิจกรรมเพื่อเพิ่มความรู้ ทักษะในการทำงานควบคู่กับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมทางจิตใจ ปลูกฝังการปฏิบัติงานที่ต้องยึดกฎระเบียบ ข้อบังคับ และความถูกต้องชอบธรรม สร้างจิตสำนึกในการปฏิบัติงานให้มีความรู้สึกรับผิดชอบในหน้าที่ร่วมกันและมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิบัติงาน โดยยึดความสำเร็จของงานและองค์กรเป็นที่ตั้ง

คำสำคัญ: ปัจจัยในการปฏิบัติงาน; สมรรถนะการปฏิบัติงาน

Abstract

The aim of this research was to study 1) the factor level of work performance; 2) levels of work capability; 3) correlation between the work factors and capability at work; 4) the ways to develop the work of Personnel of Department of Appealate Litigation Region 4. This study used the mixed research methodologies : for the quantitative research, the sample were 102 (Personnel Office,

Appealate Litigation Region 4, 2017 : Copies) of the personnel of Department of Appealate Litigation Region 4 and the tool used in this process was a questionnaire used to collect the data to find the statistic values of Percentage, Frequency, Mean and Standard Deviation and Pearson's Correlation Coefficient. For the qualitative research, the tool was an in-depth interview form used to collect the data from 8 key informants before being interpreted by descriptive analysis.

The research results were as follows:

1. The statistic score of the samples' opinions on the work factors at Department of Appealate Litigation Region 4 in overall was at a high level. The highest can be seen in the aspect of 'teamwork' and the least was that of 'work promotion'.

2. The level of the opinion related to the work capability of the samples in overall was at a high level. The highest can be seen in the aspect of 'right and ethics adherence' followed by that of 'effectiveness focus' ; the least was that of 'vocational expertise practice'.

3. The coefficient between the work factors and capability at work in overall was high with the statistical significance level of 0.01.

4. The ways to develop the work of Personnel of Department of Appealate Litigation Region 4 are that the personnel should be satisfied by assigning them work by their aptitude; academic training, learning activities together with moral training on complying regulations and adhering to rightness, work responsibility awareness, work focus and organizational success should be created within the department.

Keywords: of Work Performance; of Work Capability

1. บทนำ

ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับว่า คนเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าในองค์การ เพราะว่าทรัพยากรมนุษย์เป็นรากฐานในการผลิตนวัตกรรมขององค์การ การพัฒนาสมรรถนะ (Competency) ของทรัพยากรมนุษย์ไม่ได้จำกัดเฉพาะภาคธุรกิจเท่านั้น ในภาคราชการโดยเฉพาะแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย ในปีพ.ศ.2556-2561 กำหนดไว้ชัดเจนว่าหน่วยงานราชการต้องพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรให้สามารถรองรับการบริหารภาคราชการและภารกิจใหม่ได้ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สมัยใหม่จึงได้ให้ความสำคัญกับสมรรถนะโดยมองว่าสมรรถนะนั้นเป็นปัจจัยหรือเกณฑ์ในการวัดศักยภาพหรือความสามารถของบุคลากร รวมทั้งใช้เป็นองค์ประกอบในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยมองว่าเป็นโอกาสในการปรับปรุงและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพหรือศักยภาพทันต่อการเปลี่ยนแปลง สมรรถนะจึงเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการองค์การที่มีประโยชน์อย่างมากในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management) ทั้งนี้ เพราะสมรรถนะเป็นสิ่งที่ช่วยพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในองค์การให้ทำงานหรือผลิตผลงานที่องค์การต้องการได้และจะทำให้สนับสนุนวิสัยทัศน์หรือเป้าหมายในระยะยาวขององค์การได้ สมรรถนะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการบริหารงานทรัพยากรมนุษย์ในองค์การให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้องค์การสามารถบรรลุถึงวิสัยทัศน์ พันธกิจ และกลยุทธ์ที่กำหนดไว้ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ซึ่งปัจจุบันทิศทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์สมัยใหม่จะต้องมีเครื่องมือที่สามารถแปลงปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำกรอบ (Competency Model) หรือสมรรถนะมาใช้ในองค์การจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อได้รับการสนับสนุนของผู้บริหารระดับสูง ได้รับความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของบุคลากร (Commitment) และเห็นความสำคัญของการนำกรอบสมรรถนะมาใช้ในองค์การ

องค์กรอัยการได้ดำเนินการยกระดับศักยภาพขององค์การสู่องค์การที่มีสมรรถนะสูง (High Performance Organization-HPO) และพัฒนาระบบมาตรฐานการดำเนินงานของสำนักงานอัยการสูงสุด (Standard Management System for the Attorney General Office) มาตรฐานระบบงานธุรการ (Administrative Standard) เพื่อพัฒนา

ระบบมาตรฐานงานด้านธุรการและกำหนดตัวชี้วัดผลการปฏิบัติราชการโดยนำหลักการประเมินแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ (Performance Management) ที่มีเอกลักษณ์ขององค์กรอัยการ เป็นแนวทางในการประเมินตนเองบนพื้นฐานของแนวคิดเกี่ยวกับรางวัลคุณภาพมาตรฐานภาครัฐ (PMQA–Public Sector Management Quality Award) ระบบมาตรฐานสากลแห่งประเทศไทยด้านการจัดการและสัมฤทธิ์ผลของงานภาครัฐ (PSO-Public Sector Standard Management System and Outcomes) องค์การแห่งการเรียนรู้ (LO-Learning Organization) แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะ (Competency) และแนวคิดเกี่ยวกับธรรมาภิบาล (Good Governance) โดยการประยุกต์ระบบมาตรฐานการจัดการภาครัฐเพื่อพัฒนาไปสู่ระบบมาตรฐานงานของสำนักงานอัยการสูงสุด เพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศ มีผลการปฏิบัติงานสูงขึ้นและยกระดับคุณภาพมาตรฐานการทำงานด้านงานธุรการทั้งระบบให้ขับเคลื่อนไปสู่ระดับมาตรฐานสากล (อดิศร ไชยคุปต์, AGAS 2010 มาตรฐานงานธุรการสำนักงานอัยการสูงสุด, 2560)

สำนักงานคดีศาลสูงภาค 4 เป็นสำนักงานภายใต้การบริหารงานของสำนักงานอัยการสูงสุด แบ่งการบริหารงานออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) สำนักอำนวยการ และ 2) สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีศาลสูงภาค 4 มีอธิบดีอัยการเป็นผู้บังคับบัญชา มีอำนาจและหน้าที่รับผิดชอบการดำเนินคดีอาญาทั้งปวงที่เกิดขึ้นในเขตท้องที่ของสำนักงานอัยการภาคตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของพนักงานอัยการหรือสำนักงานอัยการสูงสุดในชั้นอุทธรณ์และฎีกา และปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง รับผิดชอบงานธุรการ งานบริหารงานบุคคล งานสารบบคดี งานเลขานุการ งานงบประมาณการเงินและบัญชี งานเกี่ยวกับอาคารสถานที่ พัสดุและยานพาหนะของสำนักงานคดีศาลสูงภาค (ประกาศคณะกรรมการอัยการ เรื่อง การแบ่งหน่วยงาน และการกำหนดอำนาจและหน้าที่ของหน่วยงานภายในของสำนักงานอัยการสูงสุด พ.ศ. 2554 ข้อ 6 (40)) โดยการบริหารงานจักต้องเป็นไปตามกลยุทธ์ วิสัยทัศน์ และเป้าหมายขององค์การ ซึ่งการสรรหา คัดเลือก บรรจุแต่งตั้งตำแหน่งของบุคลากรสำนักงานคดีศาลสูงภาค 4 ได้ถูกกำหนดบทบาทหน้าที่ ภารกิจงานไว้อย่างชัดเจน และในการสรรหาบุคคลเข้ามาทำงานในองค์การจะยึดแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการเลือกสรรคนให้เหมาะสมกับงาน (Put the right man on the right job) เพราะในการขับเคลื่อนองค์การนั้นจำเป็นต้องอาศัยสมรรถนะของบุคลากรในองค์การเพื่อนำพาองค์การไปสู่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล แต่ในการปฏิบัติงานและคัดเลือกบุคลากรเพื่อปฏิบัติงานนั้น ไม่ยึดหลักการเลือกสรรคนให้เหมาะสมกับงาน (Put the right man on the right job) จัดสรรคนที่มีความสามารถไม่ตรงกับตำแหน่งงาน ทำให้บุคลากรไม่พึงพอใจในการปฏิบัติงาน องค์การไม่ประสบความสำเร็จขาดประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ทำให้บุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถหรือความชำนาญงานในด้านที่ตนเองถนัดไม่ได้แสดงสมรรถนะที่แท้จริงของตนเองออกมา บางคนไม่ทราบว่าตนเองมีสมรรถนะการปฏิบัติงานอยู่ในระดับใด และจะแสดงออกมาในลักษณะที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์การในรูปแบบใด ผู้บริหารขององค์การไม่ให้ความสำคัญหรือสนับสนุนให้บุคลากรแสดงสมรรถนะการปฏิบัติงานออกมา และจากการประเมินผลการจัดทำรายงานต่างๆ ที่จะต้องรายงานผลการปฏิบัติราชการต่ออธิบดีอัยการ สำนักงานคดีศาลสูงภาค 4 พบว่า บุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านศาลสูงให้กับอัยการศาลสูงที่ประจำอยู่ที่สำนักงานอัยการจังหวัดต่างๆ ภายใต้การกำกับของสำนักงานคดีศาลสูงภาค 4 บางสำนักงานจัดทำรายงานไม่ถูกต้องครบถ้วนและไม่เป็นไปตามระเบียบที่กำหนด (สำนักงานคดีศาลสูงภาค 4, การประเมินผลการปฏิบัติราชการประจำปี พ.ศ.2554) ส่งผลให้การปฏิบัติงานขององค์การไม่บรรลุตามกลยุทธ์ วิสัยทัศน์ และเป้าหมายขององค์การ

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยในการปฏิบัติงานกับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานคดีศาลสูงภาค 4 เพื่อชี้ให้เห็นถึงความสำคัญและความคาดหวังที่จะให้บุคลากรมีสมรรถนะตามศักยภาพเต็มขีดความสามารถ ตามคุณวุฒิที่สอดคล้องรองรับภารกิจของตนเองและภารกิจตามที่ได้รับมอบหมาย ทั้งนี้เพื่อนำผลการศึกษามาเป็นแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรสำนักงานคดีศาลสูงภาค 4 และเป็นแนวทางในการกำหนดตัวชี้วัดของงาน เพื่อจะช่วยให้บุคลากรมีทิศทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้นต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานคดีศาลสูงภาค 4
2. เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานคดีศาลสูง ภาค 4
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยในการปฏิบัติงานกับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานคดีศาลสูงภาค 4
4. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานคดีศาลสูงภาค 4

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Method) โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ บุคลากรสำนักงานคดีศาลสูงภาค 4 และสำนักงานอัยการภายใต้การบริหารงานด้านการดำเนินคดีชั้นศาลสูง จำนวน 18 สำนักงาน ได้แก่ อัยการศาลสูง ข้าราชการธุรการ ลูกจ้างประจำ พนักงานราชการ และจ้างเหมาบริการ รวมจำนวน 102 คน (ทำเนียบบุคลากร สำนักงานคดีศาลสูงภาค 4, 2560 : อัดสำเนา) โดยใช้ประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา (Sample) เพราะว่าเป็นการศึกษาเฉพาะกรณีหนึ่งเท่านั้น ยังมีสำนักงานคดีศาลสูงภาคอื่นๆ อีกมาก และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) คือ ข้าราชการอัยการซึ่งเป็นผู้บริหารระดับสูงของสำนักงานคดีศาลสูงภาค 4 จำนวน 3 คน และข้าราชการธุรการซึ่งปฏิบัติราชการในหน้าที่ผู้อำนวยการสำนักอำนวยการ จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 8 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

1. แบบสอบถาม (Questionnaire) จำนวน 4 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย อายุ วุฒิการศึกษา ระยะเวลาการทำงาน ระดับเงินเดือน ตำแหน่งงาน มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยในการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย (1) ด้านบุคลากร (2) ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน (3) ด้านความผูกพันต่อองค์กร (4) ด้านความก้าวหน้าในการทำงาน และ (5) ด้านการทำงานเป็นทีม มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานคดีศาลสูงภาค 4 ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ (1) ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ (2) ด้านการบริการที่ดี (3) ด้านการสั่งสมความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ (4) ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมและจริยธรรม และ (5) ด้านการร่วมแรงร่วมใจ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด และตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานคดีศาลสูงภาค 4 ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ (1) ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ (2) ด้านการบริการที่ดี (3) ด้านการสั่งสมความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ (4) ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมและจริยธรรม และ (5) ด้านการร่วมแรงร่วมใจ มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended Questions)

2. แบบสัมภาษณ์ (Interview Form) แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งประกอบด้วย ชื่อ - สกุล ตำแหน่งหน้าที่รับผิดชอบปัจจุบัน และตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานคดีศาลสูงภาค 4 ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ (1) ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ (2) ด้านการบริการที่ดี (3) ด้านการสั่งสมความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ (4) ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมและจริยธรรม และ (5) ด้านการร่วมแรงร่วมใจ มีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open-ended Form) เพื่อให้ผู้รับการสัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็นแนวทางและข้อเสนอแนะต่างๆ ได้อย่างอิสระ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล แบบสอบถามทางไปรษณีย์ และเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์ด้วยตัวเอง ตรวจความถูกต้อง ความครบถ้วนสมบูรณ์ แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม หลังจากที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเรียบร้อยแล้วนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ดังนี้ สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ สถิติจำนวน (Frequency) และร้อยละ (Percentage) อธิบายปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการนำเสนอเป็นตารางประกอบการบรรยายผล ใช้สถิติวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน อธิบายข้อมูลระดับความคิดเห็นที่มี สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ทดสอบสมมุติฐานเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยในการปฏิบัติงานกับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานคดีศาลสูงภาค 4 การวิเคราะห์โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Correlation Coefficient)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ (In-Depth Interview) และจากแบบสอบถามปลายเปิด (Open-ended Questionnaire) วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท

4. สรุปผลการวิจัย

1. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานคดีศาลสูงภาค 4 อยู่ในระดับมาก (μ = 4.03) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือด้านการทำงานเป็นทีม (μ = 4.30) รองลงมา คือ ด้านความผูกพันต่อองค์กร (μ = 4.21) ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน (μ = 3.99) และด้านบุคลากร (μ = 3.85) ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านความก้าวหน้าในการทำงาน (μ = 3.82)

2. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานคดีศาลสูงภาค 4 อยู่ในระดับมาก (μ = 4.33)) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมและจริยธรรม (μ = 4.46) รองลงมา คือ ด้านการบริการที่ดี (μ = 4.42) ด้านการร่วมแรงร่วมใจ (μ = 4.38) และด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ (μ = 4.20) ซึ่งได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับด้านการสั่งสมความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ (μ = 4.20)

3. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยในการปฏิบัติงานกับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานคดีศาลสูงภาค 4 โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานคดีศาลสูงภาค 4 ในระดับสูง (r = 0.72)) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยในการปฏิบัติงานด้านความผูกพันต่อองค์กร (r = 0.82) และด้านการทำงานเป็นทีม (r = 0.76) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสมรรถนะการปฏิบัติงานอยู่ในระดับสูงมาก ส่วนปัจจัยในการปฏิบัติงานด้านบุคลากร (r = 0.34) ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน (r = 0.28) และด้านความก้าวหน้าในการทำงาน (r = 0.43) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสมรรถนะการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

4. แนวทางการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานคดีศาลสูงภาค 4 โดยการวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์ สรุปได้ว่า ควรสร้างความพึงพอใจโดยให้ปฏิบัติงานตามความถนัดและตรงสายงาน มีการส่งเสริมและพัฒนาทางวิชาการ โดยการจัดอบรม กิจกรรมเพื่อเพิ่มความรู้ ทักษะในการทำงานควบคู่กับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมทางจิตใจ ปลูกฝังการปฏิบัติงานที่ต้องยึดกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และความถูกต้องชอบธรรม สร้างจิตสำนึกในการปฏิบัติงานให้มีความรู้สึกรับผิดชอบในหน้าที่ร่วมกัน และมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิบัติงาน โดยยึดความสำเร็จของงานและองค์กรเป็นที่ตั้ง

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับปัจจัยในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานคดีศาลสูงภาค 4

จากการศึกษาปัจจัยในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานคดีศาลสูงภาค 4 พบว่า ปัจจัยในการปฏิบัติงาน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากทุกด้าน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยในการปฏิบัติงานเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อความทุ่มเทความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน แต่ละบุคคลจะมีความต้องการความสำเร็จในชีวิต

ต้องการความมั่นคงปลอดภัย ต้องการเกียรติยศชื่อเสียงและความภาคภูมิใจ การยกย่องสรรเสริญ ความรักจากคนอื่น ต้องการเป็นส่วนหนึ่งในสมาชิกขององค์การที่แตกต่างกันออกไป การสร้างแรงจูงใจในแต่ละคนจึงมีหลายวิธีเพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่พึงปรารถนา ถึงแม้แรงจูงใจจะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของบุคคล แต่สิ่งที่ผู้บริหารควรทำ คือ การให้โอกาสบุคลากรในการพิสูจน์ความสามารถของตนเองและยอมรับในความสามารถของผู้ปฏิบัติงาน เพราะจะทำให้เกิดแรงกระตุ้นเมื่อได้รับโอกาส สอดคล้องกับทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's hierarchy of needs theory) ได้กล่าวว่า การรู้วิธีจูงใจคนให้ทำงานอย่างมุ่งมั่น ทุ่มเท เสียสละ ศิลปะในการจูงใจขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้นำและผู้บริหาร การรู้ถึงจุดแข็งจุดอ่อนของลูกน้องก็เป็นเรื่องสำคัญที่ต้องนำมาพิจารณาเสมอก่อนมอบหมายให้ไปทำงาน หากมอบหมายผิดคนย่อมส่งผลให้งานล้มเหลว เมื่อเลือกคนได้แล้วจะทำอย่างไรที่เขาจะทุ่มเทศักยภาพของเขาให้กับการทำงานได้เต็มที่เป็นเรื่องท้าทายความสามารถของผู้บริหารอย่างยิ่ง ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องเรียนรู้ปัจจัยอะไรที่จะสามารถจูงใจคนประเภทไหนจึงจะได้ผล (A. Maslow, 1943 : 370) สอดคล้องกับเฮอร์ซเบิร์ก (Herzberg) ได้เสนอทฤษฎีองค์ประกอบคู่ (two factor theory) ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน ซึ่งสรุปว่ามีปัจจัยสำคัญ 2 ประการที่สัมพันธ์กับความชอบหรือไม่ชอบในงานของแต่ละบุคคล ซึ่งปัจจัยดังกล่าว คือ ปัจจัยด้านแรงจูงใจ ซึ่งเป็นปัจจัยที่กระตุ้นให้คนที่ทำงานแล้วมีความรู้สึกพอใจในงานที่ทำอยู่และเป็นการจูงใจภายในของงาน เช่น การได้รับการยอมรับนับถือความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ความรับผิดชอบ และความสำเร็จในการปฏิบัติงาน และปัจจัยค้ำจุนหรือปัจจัยสุขอนามัยเป็นปัจจัยป้องกันไม่ให้เกิดความไม่พอใจ ในการปฏิบัติงานอยู่ประจำ เช่น เงินเดือน ค่าตอบแทน โอกาสที่จะได้รับความเจริญก้าวหน้าในอนาคต สวัสดิการ นโยบายและการบริหารงาน สภาพการทำงาน ความมั่นคง และความเป็นอยู่ส่วนตัว (F. Herzberg, et. al.,1957 : 153)

2. สมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานคดีศาลสูงภาค 4

จากการศึกษาพบว่า สมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานคดีศาลสูง ภาค 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 แสดงให้เห็นว่า สมรรถนะต้องมีความรู้ความเชี่ยวชาญที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน และความรู้ในเรื่องกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับของทางราชการ โดยการปฏิบัติงานตามภารกิจจะต้องมุ่งให้เกิดประโยชน์สุขของประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ ไม่มีขั้นตอนการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น มีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อสถานการณ์ ประชาชนได้รับความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการ มีการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอ และต้องมีทักษะที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน โดยอาศัยสมรรถนะ 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการมุ่งสัมฤทธิ์ ด้านการบริการที่ดี ด้านการสั่งสมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมและจริยธรรม และด้านการร่วมแรงร่วมใจ สอดคล้องกับแนวคิดสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนได้กำหนดคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมของตำแหน่งข้าราชการพลเรือนทุกตำแหน่งเพื่อหล่อหลอมค่านิยมและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ร่วมกันประกอบด้วยสมรรถนะ 5 ด้าน ได้แก่ 1) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ 2) การบริการที่ดี 3) การสั่งสมความเชี่ยวชาญในงาน 4) จริยธรรม 5) ความร่วมแรงร่วมใจ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2551 : 10) สอดคล้องกับพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี หมายถึง การปฏิบัติราชการที่มีความมุ่งหมายให้บรรลุเป้าหมายตามที่มาตรา 6 บัญญัติไว้ คือ 1) เกิดประโยชน์สุขของประชาชน 2) เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ 3) มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ 4) ไม่มีขั้นตอนการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น 5) มีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อสถานการณ์ 6) ประชาชนได้รับความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการ 7) มีการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอ (พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 มาตรา 6)

3. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยในการปฏิบัติงานกับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานคดีศาลสูงภาค 4

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยในการปฏิบัติงานกับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานคดีศาลสูงภาค 4 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยในการปฏิบัติงานโดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานคดีศาลสูงภาค 4 ในระดับสูง โดยมีค่าความสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.72

อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยในการปฏิบัติงานกับสมรรถนะการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์กันอย่างสูง และมีความสำคัญอย่างมากต่อการกำหนดนโยบายขององค์กร เพื่อให้การทำงานบรรลุเป้าหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้บริหารจึงควรเรียนรู้ถึงปัจจัยอะไรที่จูงใจให้บุคลากรปฏิบัติงานด้วยความพึงพอใจ รักใคร่ในงานที่ทำ มีความพากเพียร เอาใจใส่และไตร่ตรองในเหตุผลของการทำงาน อันจะส่งผลให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับ สุนันทา เลาหนันทน์ ได้กล่าวถึง ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการปฏิบัติงานในองค์การให้มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 1) ความแตกต่างระหว่างบุคคล 2) แรงจูงใจในการทำงาน 3) เรื่องความพึงพอใจของบุคคลที่มีต่องาน และ 4) ขวัญกำลังใจ (สุนันทา เลาหนันทน์, 2531 : 8 -11) สอดคล้องกับงานวิจัยของ เบญญาภา เอกวัต ได้ศึกษา ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานของพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า สมรรถนะการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนตำบล โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยสมรรถนะด้านความร่วมแรงร่วมใจ อยู่ในลำดับแรก รองลงมา คือ ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ และด้านจริยธรรม และปัจจัยสนับสนุนสมรรถนะกับสมรรถนะการปฏิบัติงานของพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล โดยรวมมีความสัมพันธ์กันในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (เบญญาภา เอกวัต, 2556)

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรเปิดโอกาสให้บุคลากรได้พัฒนาขีดความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน โดยการส่งเสริมให้บุคลากรได้ฝึกอบรม สัมมา การดูงานและศึกษาต่อ

1.2 ควรจัดกิจกรรมการจัดการความรู้ สัมมนาอย่างสม่ำเสมอเพื่อทำให้บุคลากรทำความรู้จักกัน ส่งเสริมให้มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน ทำงานร่วมกันได้อย่างมีความสุข ปราศจากอคติในการทำงานร่วมกันในกลุ่มงาน

1.3 ควรเสริมสร้างให้บุคลากรเกิดความตระหนักและเล็งเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1 ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยในการปฏิบัติงาน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความก้าวหน้าในการทำงาน ดังนั้น ผู้บริหารจึงควรสนับสนุนส่งเสริมให้บุคลากรได้มีโอกาสพัฒนาความรู้ การอบรม ดูงานหรือศึกษาต่อเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ควรมีระบบการประเมินผลการปฏิบัติงาน การเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่งอย่างเป็นธรรม

2.2 ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะการปฏิบัติงาน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์กับด้านการสั่งสมความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ ดังนั้น ผู้บริหารของควรมุ่งเน้นให้บุคลากรสร้างสรรค์ผลงานใหม่ และมุ่งเน้นให้บุคลากรมีความมุ่งมั่นตั้งใจในการทำงานให้ตระหนักถึงการปฏิบัติงานที่ยากเป็นเรื่องท้าทายความสามารถ

2.3 ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยในการปฏิบัติงานกับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานคดีศาลสูงภาค 4 มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง ดังนั้น ผู้บริหาร จึงควรพัฒนาทรัพยากรบุคคลภายในองค์กร เพราะ ทรัพยากรบุคคล นับเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่ามากที่สุด เนื่องจากบุคลากรจะเป็นผู้ผลักดันให้ภารกิจต่างๆ สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ ดังนั้น การส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้ ความสามารถ มีสมรรถนะสอดคล้องตามเป้าหมายและยุทธศาสตร์ตลอดจนมีคุณลักษณะที่ดีพึงประสงค์และมีทัศนคติที่ดีจะทำให้องค์การเจริญก้าวหน้าและเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานคดีศาลสูงภาค 4

3.2 ควรศึกษาสมรรถนะหลักและสมรรถนะรองในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานคดีศาลสูงภาค 4 เพื่อการพัฒนาบุคลากรให้แสดงสมรรถนะที่แท้จริงออกมา และรองรับการเปลี่ยนแปลงหน้าที่ ความรับผิดชอบและลักษณะงาน ตลอดจนวิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ ค่านิยมและวัฒนธรรมขององค์การ

3.3 ควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพในการหารูปแบบแนวทางการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานคดีศาลสูงภาค 4 ให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ทำเนียบบุคลากร สำนักงานคดีศาลสูงภาค 4, ณ วันที่ 3 เมษายน พ.ศ.2560, อัดสำเนา.

เบญญาภา เอกวัต. (2556). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะการปฏิบัติงานของพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. **ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.** คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.

ประกาศคณะกรรมการอัยการ เรื่อง การแบ่งหน่วยงาน และการกำหนดอำนาจและหน้าที่ของหน่วยงานภายในของสำนักงานอัยการสูงสุด พ.ศ.2554.

พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 มาตรา 6

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2551). **การปรับใช้สมรรถนะในการบริหารทรัพยากรมนุษย์.** กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานคดีศาลสูงภาค 4, การประเมินผลการปฏิบัติราชการประจำปี พ.ศ. 2554.

สุนันทา เลาหนันทน์. (2531). **การพัฒนาองค์การ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์รุ่งวัฒนา.

อดิศร ไชยคุปต์. (2010). **AGAS 2010 มาตรฐานงานธุรการสำนักงานอัยการสูงสุด (มาตรฐานงานธุรการสำนักงานอัยการสูงสุด**. แหล่งที่มา : http://www.ago.go.th. [1 มิถุนายน 2560].

A. Maslow. (1943). **A theory of human motivation Psychological Review 50.** New York : McGraw-Hill.

F. Herzberg, et. al., (1957). Job Attitude : Review of Research and Opinion.